

طرح پژوهشی

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایران‌داک در

بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت

عتف

مجری:

رضا رجبعلی بگلو

تابستان ۱۳۹۷

حقوق: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

طرح پژوهشی «واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها و چالش‌های ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف» پیرو قرارداد شماره ۳۳/۴۴۵۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۰ میان پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (کارفرما) و آقای رضا رجبعلی بگلو (مجری) اجرا خواهد شد. گزارش حاضر جلد اول از مستندات این طرح است.

این گزارش و تمامی حقوق مادی آن بر اساس «قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان»، مصوب سال ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن و همچنین آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون متعلق به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران است و هر گونه استفاده از تمامی یا پاره‌ای از آن، شامل: نقل قول، تکثیر، انتشار، کاربرد نتایج، تکمیل و مانند آن‌ها به صورت چاپی، الکترونیکی یا وسایل دیگر فقط با اجازه کتبی پژوهشگاه امکان‌پذیر است. نقل قول در حد هزار واژه در انتشارات علمی مانند کتاب و مقاله با درج اطلاعات کامل کتاب‌شناختی، نیازی به مجوز پژوهشگاه ندارد.

شماره: ۳۳/۵۳۵۹
تاریخ: ۱۳۹۷/۰۵/۰۳
ندارد
پیوست:

برنام خدا

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
ایرانداک

دفتر مدیریت اسناد و کتابخانه ملی

گواهی

انجام طرح پژوهشی:

- ◇ عنوان: واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها و چالش‌های ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف
- ◇ مجری: دکتر رضا رجبعلی بگلو
- ◇ همکار(ان): -
- ◇ شماره قرارداد: ۳۳/۴۶۰۸
- ◇ تاریخ قرارداد: ۹۶/۴/۲۱
- ◇ تاریخ شروع: ۹۶/۴/۲۱
- ◇ تاریخ پایان: ۹۷/۴/۳۰
- ◇ ناظر: دکتر رحمت‌الله فتاحی

در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران گواهی می‌شود. گزارش پایانی این طرح، بر پایه داوری در نشست ۲۹۵ (تاریخ ۱۳۹۷/۵/۲) شورای پژوهشی پژوهشگاه به تصویب رسیده است. لازم می‌دانم مراتب قدردانی خود را به مجری و ناظر این طرح تقدیم دارم.

سپاس از رزوی بهروزی
پرویز شهریاری
سرپرست معاونت پژوهش و آموزش

**واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت
کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزات عتف**

مدیر طرح پژوهشی: رضا رجبعلی بگلو، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، چهارراه فلسطین، شماره ۱۰۹۰، طبقه ۴، اتاق ۴۰۲

صندوق پستی: ۱۳۱۵۷۷۳۳۱۴ تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۴۹۸۰ (داخلی ۵۶۸)

وبگاه: <http://irandoc.ac.ir/beglou/beglou.html>

رایانامه: beglou@irandoc.ac.ir

چکیده: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) همچون برخی سازمان‌های بین‌المللی، فعالیت‌هایی در زمینه بهبود و گسترش کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی انجام می‌دهد. مدیریت، پشتیبانی و هدایت همکاری بین کتابخانه‌ای، تسهیل دسترسی به منابع اطلاعاتی (پایان‌نامه‌ها)، و طراحی سامانه‌های اطلاعاتی گوناگون برای پشتیبانی از خدمات و فعالیت‌های این کتابخانه‌ها از جمله مهم‌ترین اقدام‌های ایرانداک محسوب می‌شود. با این حال، نگاهی به پژوهش‌های داخلی و استفاده از تجربه‌های بین‌المللی می‌تواند مهمترین دغدغه‌ها و مسائلی که این کتابخانه‌ها با آن‌ها روبرو هستند را به نمایش گذاشته و زمینه حرکت ایرانداک در راستای این امور را توجیه نماید. پژوهش حاضر با هدف شناسایی و استخراج مؤلفه‌های مورد نیاز، چالش‌ها و دشواری‌های پیش روی ایرانداک برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) و همچنین، راهکارهای غلبه بر این چالش‌ها و دشواری‌ها انجام شد. ترسیم مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها نیز جزو اهداف پژوهش حاضر بود. از این رو، با بررسی پژوهش‌های داخلی، مهمترین دغدغه‌ها و مسائلی که کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی در ایران با آن‌ها روبرو هستند شناسایی شد. همچنین با بررسی پژوهش‌های خارجی، تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی به‌عنوان مهم‌ترین راهکار برای بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها در فعالیت‌های ملی و بین‌المللی به‌دست آمد. از سوی دیگر، اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری نیز مورد بررسی قرار گرفت تا تجربه‌های ملی این کمیسیون مورد توجه قرار گیرد. نتایج بدست آمده از پژوهش‌های داخلی و خارجی، همراه با بررسی اسناد کمیسیون برای انجام گفتگو با مدیران و صاحب‌نظران در چهار گروه استفاده شد. گروه‌های چهارگانه پژوهش دربرگیرنده ۱۳ نفر از مدیران کتابخانه دانشگاهی و پژوهشی (در استان تهران)، ۴ نفر از مدیران سطوح میانی و بالای ایرانداک (در ارتباط با کتابخانه‌ها)، ۲ نفر از معاونان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) و ۴ نفر از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی بود. بنابراین، پژوهش حاضر از نوع کیفی و با رویکرد تحلیل محتوا انجام شد. در بخش تحلیل محتوا، دیدگاه مدیران در گروه‌های چهارگانه همراه با ۴۸ صورتجلسه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بررسی شد. اعتبار یافته‌های پژوهش با استفاده از بازبینی جزئی و کلی مقوله‌ها و کدها، و روش بررسی اعضا تقویت شد. نتایج به‌دست آمده از تحلیل محتوای گفتگوها در چهار بخش ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک؛ چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی و برون‌سازمانی ایرانداک برای پذیرش نقش، راهکارهای پیش روی ایرانداک برای پذیرش نقش، و زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش از سوی ایرانداک استفاده شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد احیا، تثبیت و تقویت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری؛ تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف (در ارتباط با کتابخانه‌ها)؛ تشکیل مجمع و یا شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی؛ گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی؛ تدوین

نگاشت نهادی میان سازمان‌های همکار در حوزه کتابخانه‌ها، اطلاعات و منابع اطلاعاتی؛ روزآمدی سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها؛ استفاده از ظرفیت‌ها و رویکردهای انجمن‌های علمی؛ تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها؛ تدوین و توسعه استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی؛ پایش، نظارت و ارزیابی فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی؛ تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای؛ توسعه حرفه‌ای مستمر حرفه‌مندان؛ و آینده‌پژوهی و آینده‌نگری کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی جزو مهم‌ترین راهکارهای عملیاتی و اجرایی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف هستند. همچنین، مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها نیز ترسیم شد.

کلیدواژه‌ها: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابخانه‌های پژوهشی، بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها، کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف)

فهرست مطالب

شماره

عنوان

صفحه

فصل نخست: کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه	۲
۲-۱. بیان مسئله	۳
۳-۱. هدف‌های پژوهش	۹
۴-۱. پرسش‌های پژوهش	۹
۵-۱. تعریف‌های مفهومی و عملیاتی	۱۰
۱-۵-۱. کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف	۱۰
۱-۵-۲. بهبود و گسترش فعالیت	۱۰

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۱-۲. مقدمه	۱۲
۲-۲. مروری بر پیشینه پژوهش در حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۱۲
۱-۲-۲. مروری بر پیشینه پژوهش‌های داخلی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۱۲
۱-۱-۲-۲. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد کتابخانه‌ای	۴۸
۲-۱-۲-۲. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استانداردهای کیفیت خدمات	۴۹
۳-۱-۲-۲. مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها	۴۹
۴-۱-۲-۲. مدیریت دانش در کتابخانه‌ها	۵۰
۵-۱-۲-۲. مدیریت کتابخانه‌ها	۵۱
۶-۱-۲-۲. مطالعات کاربرمدار و استفاده از کتابخانه	۵۲
۷-۱-۲-۲. مطالعات مربوط به کتابداران	۵۳
۸-۱-۲-۲. مرجع و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌ها	۵۴
۹-۱-۲-۲. فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها	۵۵
۲-۲-۲. مروری بر پیشینه پژوهش‌های خارجی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۵۶
۳-۲. فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	۶۸

فصل سوم: روش پژوهش

۱-۳. روش پژوهش	۷۲
----------------------	----

۷۴	۲-۳. مراحل پژوهش
۷۴	۱-۲-۳. مروری بر پیشینه پژوهش در حوزه فعالیت‌های کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف
۷۵	۳-۳. اعتبار پژوهش
۷۵	۴-۳. محدودیت‌های پژوهش

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۷۷	۱-۴. مقدمه
۷۷	۲-۴. گفتگوی حضوری با مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی، مدیران وزارت عتف، مدیران ایرانداک و متخصصان این حوزه
۷۸	۱-۲-۴. ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک
۸۲	۱-۱-۲-۴. فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (بررسی و تحلیل محتوای اسناد)
۸۵	۲-۱-۲-۴. جمع‌بندی ضرورت‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک
۸۶	۲-۲-۴. چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک
۸۶	۱-۲-۲-۴. چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی برای پذیرش نقش
۸۶	۱-۱-۲-۲-۴. شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک (به لحاظ کمی و کیفی)
۸۸	۲-۱-۲-۲-۴. کاستی‌های موجود در طراحی برخی سامانه‌ها و خدمات ایرانداک
۹۰	۳-۱-۲-۲-۴. تأکید بیش از اندازه ایرانداک به رویکرد دستوری و حاکمیتی
۹۱	۴-۱-۲-۲-۴. دشواری‌های تأمین منابع مالی در ایرانداک
۹۴	۵-۱-۲-۲-۴. کاستی‌های مدیریتی و اجرایی در برخی از خدمات ایرانداک
۹۴	۶-۱-۲-۲-۴. تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
۹۶	۷-۱-۲-۲-۴. سیاستگذاری نامناسب برای طراحی برخی خدمات در ایرانداک
۹۸	۸-۱-۲-۲-۴. توان ناکافی کنونی ایرانداک در مدیریت امور کتابخانه‌ها
۱۰۱	۲-۲-۲-۴. چالش‌ها و دشواری‌های برون‌سازمانی برای پذیرش نقش
۱۰۱	۱-۲-۲-۲-۴. چالش‌های مربوط به وزارت عتف
۱۰۴	۲-۲-۲-۲-۴. موازی کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات (کتابخانه‌ها) و همکاری نامناسب با ایرانداک
۱۰۷	۳-۲-۲-۲-۴. همکاری نامناسب کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک
۱۱۰	۴-۲-۲-۲-۴. ویژگی‌ها و مسائل خاص برخی کتابخانه‌های بزرگ
۱۱۲	۵-۲-۲-۲-۴. وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها
۱۱۶	۶-۲-۲-۲-۴. نبود تعامل کافی میان انجمن و ایرانداک
۱۱۷	۳-۲-۲-۴. جمع‌بندی چالش‌های پیش‌روی ایرانداک
۱۱۹	۳-۲-۴. راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک
۱۱۹	۱-۳-۲-۴. تقویت نقش‌های پیشین
۱۱۹	۱-۱-۳-۲-۴. تثبیت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری
۱۲۶	۲-۱-۳-۲-۴. تدوین و توسعه نگاشت نهادی سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات
۱۲۷	۳-۱-۳-۲-۴. تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف
۱۳۲	۲-۳-۲-۴. پذیرش نقش‌های جدید

۱۳۳.....	۴-۲-۱. پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها
۱۴۲.....	۴-۲-۲. تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌ای (با همکاری انجمن)
۱۴۲.....	۴-۲-۳. سایر نقش‌ها
۱۴۵.....	۴-۲-۳. تغییر نگاه به رویکردهای فناورانه و نو
۱۴۶.....	۴-۳-۴. پشتیبانی مادی و معنوی وزارت عتف
۱۴۹.....	۴-۳-۵. گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها
۱۵۱.....	۴-۲-۶. استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی
۱۵۲.....	۴-۲-۱. تدوین استاندارد و ارزیابی کتابخانه‌ها
۱۵۸.....	۴-۲-۳-۶. تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۱۶۳.....	۴-۲-۳-۶. توسعه حرفه‌ای و مستمر حرفه‌مندان
۱۶۶.....	۴-۲-۳-۶. تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای
۱۶۸.....	۴-۲-۳-۷. جمع‌بندی راهکارهای پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش نقش
۱۷۰.....	۴-۲-۴. زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش
۱۷۴.....	۴-۲-۱. جمع‌بندی زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

۱۷۶.....	۵-۱. مقدمه
۱۸۱.....	۵-۲. مؤلفه (راهکار)های مورد نیاز، چالش‌ها/دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش و اجرای نقش
۱۸۶.....	۵-۳. مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف
۱۹۰.....	۵-۴. پیشنهادها/پژوهشی و اجرایی
۱۹۰.....	۵-۴-۱. پیشنهادها/پژوهشی
۱۹۰.....	۵-۴-۲. پیشنهادها/اجرایی
۱۹۲.....	منابع
۱۹۳.....	۶. پیوست‌ها

جدول‌ها

عنوان	شماره صفحه
جدول ۱-۲. مرور کلی پیشینه‌های داخلی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۱۴
جدول ۲-۲. نگاهی اجمالی به شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۵۹
جدول ۱-۳: اطلاعات کلی مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف	۷۳
جدول ۲-۳. اطلاعات مدیران کنونی و پیشین کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف	۷۳
جدول ۳-۳. فهرست و تعداد افراد مشارکت‌کننده در گروه‌های چهارگانه	۷۴
جدول ۱-۴. برخی از فعالیت‌های در حال انجام در ایرانداک مشابه با نمونه‌های بین‌المللی	۷۸
جدول ۱-۵. چالش‌ها و دشواری‌ها در برابر راهکارهای پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش و اجرای نقش	۱۸۱
جدول ۲-۵. راهکارهای اجرایی و عملیاتی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	۱۸۸

نمودارها

عنوان

شماره صفحه

- نمودار ۱-۱. مدل مفهومی اولیه جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌ها..... ۸
- نمودار ۱-۴: نمودار فعالیت‌های کمیسیون برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف..... ۸۳
- نمودار ۲-۴: فعالیت‌های میان‌سازمانی کمیسیون نظام برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌ها..... ۸۴
- نمودار ۳-۴. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت کنندگان درباره ضرورت پذیرش نقش..... ۸۵
- نمودار ۴-۴. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت کنندگان درباره چالش‌ها و دشواری‌ها..... ۱۱۸
- نمودار ۵-۴. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت کنندگان درباره راهکارهای پذیرش نقش..... ۱۶۹
- نمودار ۶-۴. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت کنندگان درباره زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش..... ۱۷۴
- نمودار ۱-۵. مؤلفه‌های مورد توجه مشارکت کنندگان در گروه‌های چهارگانه و ارتباط میان آنها..... ۱۸۴
- نمودار ۲-۵. ساختار حاکمیتی (سیاستی/مدیریتی) برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌ها..... ۱۷۹
- نمودار ۳-۵. چالش‌ها و دشواری‌ها، و راهکارهای پیش‌روی ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها..... ۱۸۵
- نمودار ۴-۵. مدل مفهومی جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها..... ۱۸۷

شکل‌ها

عنوان

شماره صفحه

- شکل ۱-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی-پژوهشی ۴۹
- شکل ۲-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه استانداردهای کیفیت خدمات ۴۹
- شکل ۳-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مجموعه‌سازی ۵۰
- شکل ۴-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت دانش ۵۱
- شکل ۵-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت ۵۲
- شکل ۶-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه کاربر و استفاده از کتابخانه ۵۳
- شکل ۷-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه کتابداران ۵۴
- شکل ۸-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مرجع و اطلاع‌رسانی ۵۵
- شکل ۹-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه فناوری ۵۶

پیوست‌ها

عنوان

شماره صفحه

- پیوست ۱: پرسش‌های گفتگوی حضوری با برخی از مدیران کتابخانه‌ها (استان تهران)..... ۱۹۳
- پیوست ۲: پرسش‌های گفتگو با برخی از مدیران وزارت عتف و افراد تأثیرگذار ۱۹۴
- پیوست ۳: پرسش‌های گفتگو با برخی از مدیران ایرانداک ۱۹۵
- پیوست ۴: مشارکت کنندگان در پژوهش (گفتگوی حضوری)..... ۱۹۶
- جدول ۱: مشارکت کنندگان در پژوهش از گروه مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف (استان تهران)..... ۱۹۶
- جدول ۲: مشارکت کنندگان در پژوهش از گروه مدیران ایرانداک ۱۹۶
- جدول ۳: مشارکت کنندگان در پژوهش از گروه مدیران وزارت عتف ۱۹۷
- جدول ۴: مشارکت کنندگان در پژوهش گروه افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی ۱۹۷
- پیوست ۵: نظام مقوله‌بندی و کدگذاری پژوهش ۱۹۸
- پیوست ۶: آمار کلی تحلیل محتوا از گروه‌ها و منابع بررسی شده ۲۰۷
- پیوست ۷: فهرست منابع مورد استفاده در پیشینه پژوهشی ۲۰۸

سپاسگزاری

بدین وسیله از همکاری های ارزنده جناب آقای ابراهیم عمرانی در برقراری ارتباط با مدیران کتابخانه های دانشگاهی، و سرکار خانم زهرا رجبعلی بگلو و سرکار خانم دکتر سمیه سادات آخشیک در تدوین پیشینه پژوهش سپاسگزاری می کنم. همچنین، از جناب آقای دکتر رحمت الله فتاحی به سبب هدایت، راهنمایی و نظارت بر این طرح بسیار سپاسگزارم.

فصل نخست

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه

کتابخانه‌های دانشگاهی در همه کشورهای جهان، جزو پیشروترین کتابخانه‌ها محسوب می‌شوند و جدیدترین تجربه‌ها در این کتابخانه‌ها اتفاق می‌افتند (عمرانی ۱۳۸۷). هدف از تأسیس این کتابخانه‌ها نیل به هدف‌های دانشگاه یعنی حفظ، اشاعه، و ارتقای دانش است (حقیقی ۱۳۸۵). این کتابخانه‌ها به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین مراکز پژوهشی در دانشگاه‌ها و قلب تپنده آنها شناخته می‌شوند و نقش بسیار مهم و تأثیرگذاری در فرآیند آموزشی و پژوهشی این سازمان‌ها ایفا می‌کنند. از این‌رو، هدف‌های آن همراستا با هدف‌های دانشگاه شکل می‌گیرد. این نهاد ارتباط مستقیمی با نیازهای آموزشی و پژوهشی استادان و دانشجویان دارد و هدف اساسی آن حمایت از برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه است. همچنین، موفقیت برنامه‌های پژوهشی گسترده دانشگاه و برگزاری دوره‌های عالی تحقیقاتی و تخصصی، منوط به تدارک منابع غنی و ارائه خدمات شایسته توسط کتابخانه دانشگاهی است (کتابخانه‌های دانشگاهی، دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی). این نوع از کتابخانه‌ها در ایران جزو فعال‌ترین کتابخانه‌ها محسوب می‌شوند و خدمات گوناگون و متعددی را به جامعه علمی و پژوهشی ارائه می‌کنند.

همچنین، نوع دیگری از این کتابخانه‌ها نیز در محیط‌های علمی و آموزشی فعالیت می‌کنند که به‌عنوان کتابخانه‌های دانشکده‌ای شناخته می‌شوند. این نوع از کتابخانه‌ها که در دانشکده‌های مستقل یا در دانشکده‌ها و سایر واحدهای آموزشی در یک دانشگاه برپا می‌شوند همچون کتابخانه‌های دانشگاهی با هدف پشتیبانی از برنامه‌های آموزشی و پژوهشی، مجموعه و خدمات خود را طراحی، برنامه‌ریزی و اجرا می‌کنند. (کتابخانه‌های دانشکده‌ای، دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی). این نوع از کتابخانه‌ها نیز در ایران تا اندازه‌ای جایگاه مشابه با کتابخانه‌های دانشگاهی دارند. اثر خدمات این مراکز فقط محدود به دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی نیست بلکه به طور غیرمستقیم محیط و جامعه پیرامونشان را نیز دربر می‌گیرد.

البته نوع دیگری از کتابخانه‌ها نیز در حوزه آموزش و پژوهشی فعالیت دارند که با نام کتابخانه‌های تخصصی فعالیت می‌کنند. این نوع از کتابخانه‌ها که با عنوان‌هایی همچون کتابخانه‌های اختصاصی و یا پژوهشی، مراکز اطلاعاتی، کتابخانه تخصصی تحقیقاتی و مرکز خدمات اطلاع‌رسانی نیز شناخته می‌شوند، کتابخانه‌ای در نظر گرفته می‌شوند که برای سازمان‌های تحقیقاتی با هدف رفع نیازهای ویژه آن سازمان طراحی شده‌اند. این نوع از کتابخانه‌ها که از نظر مجموعه و موضوع، ماهیت تخصصی دارند و به گروهی متخصص ارائه خدمات می‌کنند، خدماتی اختصاصی به جامعه تحت خدمت خود ارائه می‌کنند (کتابخانه‌های تخصصی، دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی). سهم قابل توجهی از این کتابخانه‌ها زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (از این پس: عتف) فعالیت می‌کنند که کتابخانه تخصصی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (از این پس: کتابخانه ایرانداک) از جمله این کتابخانه‌هاست. لازم به یادآوری است کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشکده‌ای و برخی از کتابخانه‌های تخصصی جزو کتابخانه‌هایی محسوب می‌شوند که زیر نظر دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها و در نتیجه زیر پوشش وزارت عتف فعالیت می‌کنند.

۱-۲. بیان مسئله

برپایه آن‌چه مطرح شد جایگاه و نقش کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف، در فرآیند آموزش و پژوهش کشور بسیار مهم و بنیادین است. همچنین باید اضافه کرد، متولی مشخصی برای نظارت، ارزیابی و پایش وضعیت فعالیت این کتابخانه‌ها در وزارت عتف وجود ندارد. از سوی دیگر، نظارت، ارزیابی و پایش وضعیت این کتابخانه‌ها در ابعادی همچون فعالیت‌ها، منابع، خدمات و امکانات (تجهیزات) می‌تواند به بهبود پیشرفت آموزشی و پژوهشی این مؤسسه‌ها منجر گردد. در واقع نقش این کتابخانه‌ها در چارچوب مأموریت دانشگاه‌ها و برنامه توسعه این کتابخانه‌ها قابل ترسیم است (Gelfand 1971, 24). به بیان دیگر، این کتابخانه‌ها به صورت انفرادی خود را با تغییرها و دگرگونی‌های رخ داده در فناوری اطلاعات و سایر گرایش‌های بین‌المللی هماهنگ می‌کنند. با این حال، برخی معتقدند دستیابی به یک نظام ملی برای اطلاع‌رسانی مستلزم پیروی از روش‌های مناسب طراحی است که دارای تعامل و روابط متقابل و پیچیده‌ای میان اجزای آن است (علیدوستی، ۱۳۷۵).

به عنوان یک اصل کلی، سیاست کتابخانه‌های دانشگاهی در یک کشور، باید توسط بدنه حاکم دانشگاه به شکلی واضح تعریف شود. با این حال، این تعریف ممکن است به شکل اساسنامه‌ها، قوانین، احکام، مصوبات، مقررات یا دیگر اشکال با توجه به شرایط محلی، برای تسهیل توسعه و استفاده از کتابخانه تعریف و ابلاغ گردد. همچنین، نقش تصمیم‌های حاکمیتی یک نهاد بالادستی و تأثیر آن در نهادهای تحت شمول می‌تواند به اجبار برای تقویت توسعه و رشد این کتابخانه‌ها برپایه خواسته‌های ملی سوق پیدا کند. نقش وزارتخانه‌های مرتبط، بویژه در

کشورهایی که نظام‌های آموزشی متمرکز دارند، تعیین‌کننده است. این تأثیرها می‌تواند در قالب موارد زیر اتفاق بیفتد:

۱. ایجاد یک نظام کتابخانه‌ای ملی و ایجاد یک کمیسیون یا هیئت مشورتی ملی (برای نمونه، غنا در سال ۱۹۵۰ یک هیئت حاکمیتی برای کتابخانه‌ها ایجاد کرده است)؛
۲. ایجاد کمیته کمک‌های مالی دانشگاهی (برای نمونه، در انگلستان کمیته‌ای برای نیازهای آموزشی و مشاوره‌ای در دانشگاه؛
۳. تأمین جریان آزاد کتاب‌ها، نشریات، و دیگر منابع کتابخانه‌ای و توسعه تجهیزات و نیازمندی‌های اختصاصی کتابخانه‌ای؛

۴. تشویق به توسعه حرفه‌های مرتبط با رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی با:

- شناسایی و تأیید شرایط حرفه‌ای و مدارک دانشگاهی حرفه‌مندان کتابخانه؛
 - رتبه‌بندی حرفه‌مندان کتابخانه‌های دانشگاهی؛
 - ارائه تسهیلات مالی برای ضرر و زیان‌های از دست رفتن کتاب‌ها به کتابخانه‌ها؛
 - کنترل و یاری به شکل‌گیری و عملیاتی کردن انجمن‌های حرفه‌ای حرفه‌مندان کتابخانه‌ای؛
- این نمونه‌ها، محیط و فضایی مطلوب را برای رشد و ارتقاء کتابخانه‌های دانشگاهی فراهم می‌کند بدون این‌که به‌صورت مستقیم در مدیریت داخلی دانشگاه‌ها دخالتی انجام پذیرد (Gelfand 1971, 28-29).
- در ایران نیز برخی از پژوهشگران همچون فتاحی (۱۳۸۹) بر این باورند که اقدامات پراکنده‌ای در حوزه‌های گوناگون اما مرتبط با نظام ملی اطلاع‌رسانی، سبب به وجود نیامدن ساختار لازم و انسجام مورد انتظار شده و فعالیت‌های تکراری و هم‌پوشانی در بعضی وظایف در میان مراکز بزرگ اطلاع‌رسانی موجب هدر رفتن انرژی و سرمایه شده است. او همچنین بر این باور است که بی‌توجهی به مقوله نظام ملی اطلاع‌رسانی، نبودن سرپرست مشخص، بانفوذ و تأثیرگذار برای طراحی، پیاده‌سازی و ارزیابی نظام ملی اطلاع‌رسانی به شکل فراگیر از جمله دیگر دشواری‌ها بوده و کاری که کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری انجام می‌داده است در راستای نظام ملی اطلاع‌رسانی بوده است.

این وضعیت در برخی از دیگر کشورها همچون مالزی به شکل دیگری در دهه ۱۹۸۰ و در چارچوب خط‌مشی اطلاعات پژوهشی گزارش شده است و در قالب برنامه کلان اطلاعات که ترکیب برنامه‌های یونیسیست و نظام ملی اطلاع‌رسانی بود، شکل گرفت (Basri, Yusof & Zin 2012). هادسون^۱ (In, Owoeye &)

¹ Hudson

Abolarinwa 2016) بر این باور است که در کشور جامائیکا نیز شکل‌گیری نظام ملی اطلاع‌رسانی و در قالب خط‌مشی کلان اطلاعات^۱ در پاسخ به درخواست یونسکو و با تشکیل شورای ملی کتابخانه‌ها، آرشیوها و خدمات مستندسازی (ناکولادز)^۲ ایجاد شده است. اوویی و ابولارینوا (Owoeye & Abolarinwa 2016) هدف این خط‌مشی کلان اطلاعاتی را فراهم‌آوری دسترسی به دانش حرفه‌ای و تخصصی، و دسترسی به اطلاعات و تخصص علمی، فنی، اجتماعی و اقتصادی در درون این کشور می‌داند و به نقل از اُرنّا^۳ پیشنهاد می‌کند این خط‌مشی اطلاعاتی باید توسط کمیته‌ای مشورتی از میان بخش خصوصی، دولت محلی، دانشگاهیان و حرفه‌مندان مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی باشد.

از سوی دیگر، برخی از پژوهشگران همچون آخشیك (۱۳۹۴) بر این باور هستند که تغییر در کتابخانه‌های دانشگاهی با سرعت بسیار زیادی در حال وقوع است و پاسخگویی به نیازهای مراجعان، مستلزم همگامی با این تغییرات است. از این‌رو، ضروری است این کتابخانه‌ها فعالیت‌ها و خدماتشان را با تحول جامعه و نیازهای به سرعت رو به تغییر در جامعه دانشگاهی (مانند دسترسی به منابع اطلاعاتی روزآمد در فضای الکترونیکی، نیاز به یادگیری مهارت‌های سواد اطلاعاتی، امکان استفاده از دستاوردهای پژوهشی مراکز معتبر دنیا، در اختیار داشتن مشاوران اطلاعاتی برای انجام امور آموزشی و پژوهشی) همگام سازند و کارکردهای خود را در چنین بستر متغیری بهبود بخشند. در صورتی که همپایی با تغییرهای یاد شده به‌صورت هدفمند انجام شود، لازم است این کتابخانه‌ها مورد ارزیابی و پایش قرار گیرند.

بنابراین، ارزیابی، ارتقاء و پایش وضعیت این سازمان‌ها از جمله اهداف مهمی است که لازم است به‌صورت مستمر انجام پذیرد. البته باید در نظر داشت که این کتابخانه‌ها واحدهای مستقلی نیستند و زیر نظر دانشگاه‌ها فعالیت می‌کنند. با این حال، جایگاه این مراکز در راستای اهداف آموزشی و پژوهشی سازمان‌های مادر به درستی تعریف نشده و چالش‌ها و دشواری‌های گوناگونی در این کتابخانه‌ها در ایران وجود دارد. برای نمونه، هنوز اطلاعات دقیق و جامعی از وضعیت کلی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در اختیار نیست (فتاحی، رجبعلی بگلو و آخشیك ۱۳۹۳، ۷۸). برپایه آمارهای موجود (شابکا^۴)، تعداد کتابخانه‌های دانشگاهی ۸۱۳ باب ذکر شده^۵ که غیرواقعی و نادرست به نظر می‌رسد. مسائلی همچون تجمع کتابخانه‌های دانشکده‌ای در کتابخانه‌های مرکزی و کاهش تعداد کتابخانه‌های دانشکده‌ای، نامطلوب بودن وضعیت و تعداد کتاب‌ها در برخی کتابخانه‌ها (به‌ویژه در دانشگاه‌های

^۱ National Information Policy

^۲ National Council on Libraries, Archives and Documentation Services (NACOLADS)

^۳ Orna

^۴ شناسگر استاندارد بین‌المللی کتابخانه‌ها

^۵ <http://isil.nlai.ir/endusersearch.aspx>

کوچک‌تر و دانشکده‌ها) و روزآمد نبودن داده‌ها در این پایگاه‌های اطلاعاتی باعث می‌شود در تعداد دقیق و واقعی این کتابخانه‌ها تردیدی جدی داشت. وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای، تخصصی (اختصاصی) و غیره نیز شباهت بسیار زیادی با کتابخانه‌های دانشگاهی دارد.

این وضعیت را می‌توان با ناکارآمدی نظام‌های ملی اطلاع‌رسانی در کشور و نبود پایگاه، نظام یا سازوکاری مناسب و هدفمند برای تأمین و به اشتراک‌گذاری منابع و بهبود خدمات اطلاعاتی (بهبود و گسترش خدمات، منابع و امکانات) در این کتابخانه‌ها همراه دانست. با این حال، در برخی از پژوهش‌ها (زندیان و حری ۱۳۸۳) بر ضرورت سرپرستی یک مرکز مادر، تحت پوشش وزارت عتف برای هدایت نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی و مؤسسه‌های پژوهش کشور تأکید شده است. البته باید در نظر داشت که تلاش‌هایی نیز در این زمینه انجام شده است. برای نمونه ایجاد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری^۱ و راه‌اندازی (ایجاد) شورای تأمین منابع علمی، طرح‌های امانت بین کتابخانه‌ای امین و غدیر و سامانه مدیریت اطلاعات تحقیقاتی (سمات) در سطوح و حوزه‌های گوناگون به تقویت زیرساخت‌های خدماتی و اطلاعاتی در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی منجر شده است.

از سوی دیگر، پژوهش حاضر را می‌توان در راستای شناسایی، تثبیت و شفاف‌سازی نقش ایرانداک به‌عنوان سازمان مورد نظر در این پژوهش در نظر گرفت. همچنین، نمی‌توان نقش ایرانداک را در چارچوب توسعه و تقویت نظام علمی و پژوهشی کشور نادیده گرفت. نقش ایرانداک به‌عنوان یکی از ارکان اصلی در برخی از فعالیت‌های مهم علمی و پژوهشی مرتبط با دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف همچون طرح امانت بین کتابخانه‌ای (غدیر و امین)، واسپاری پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی، طراحی نظام‌های اطلاعاتی (از جمله سامانه‌های همانندجو، پیشنهاد پژوهشی، ثبت مدارک علمی و غیره) و تدوین اصطلاح‌نامه‌های تخصصی، آموزش (در حوزه‌های پژوهشی) قابل توجه است. با در نظر گرفتن این نقش‌ها و همچنین با توجه به توانمندی‌ها و قابلیت‌های بالقوه دیگر، می‌توان راهکارها و رویکردهایی را برای بازنگری در این نقش‌ها و تدوین نقش‌های جدید برای ایرانداک در نظر گرفت. این نقش‌ها می‌تواند در راستای بهبود و گسترش منابع اطلاعاتی، نیروی انسانی و خدمات، و در چارچوب هماهنگی فعالیت‌ها و کارکردها، نظارت و پایش آن‌ها، و هدایت و راهبری اموری همچون آموزش، تدوین استانداردها، مدیریت منابع اطلاعاتی، پیگیری مطالبات حرفه‌مندان و غیره تدوین شود. از این‌رو،

۱. این کمیسیون در ابتدا با عنوان «کمیته راهبری نظام اطلاع‌رسانی دانشگاهی» در آذر ۱۳۸۵ فعالیت خود را آغاز کرده است.

ایرانداک می‌تواند به‌عنوان یک مرکز هماهنگ‌کننده، واسطه، ناظر و غیره با اختیارات مشخص میان معاونت پژوهشی وزارت علوم و این کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی نقش‌آفرینی کند.^۱

بر پایه یافته‌های پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) ایرانداک برخی از فعالیت‌هایی که سازمان‌ها و انجمن‌های ملی و بین‌المللی اجرا می‌کنند را در دست اجرا دارد و یا از آن‌ها پشتیبانی می‌کند. با این حال، به‌نظر می‌رسد لازم است ایرانداک خود را برای پذیرفتن برخی نقش‌های جدید در حوزه فعالیت این کتابخانه‌ها آماده کند. همچنین، یافته‌های پژوهش یاد شده نشان داد شورای (انجمن) کتابداران دانشگاهی استرالیا^۲ (سی‌ای‌یوآل) با فعالیت‌هایی که ایرانداک در زمینه بهبود و گسترش این کتابخانه‌ها انجام می‌دهد شباهت عملکرد بیشتری دارد. در این پژوهش، مدل مفهومی اولیه نقش و جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش عملکرد این کتابخانه‌ها به شکل نمودار زیر ترسیم شده است (بنگرید به نمودار ۱-۱).

^۱ از آنجا که این بخش از پژوهش، در امتداد پژوهش پیشین پژوهشگر (رجبعلی بگلو، ۱۳۹۵) بوده است، بنابراین، مقدمه و بیان مسئله پژوهش پیشین تا اینجا در پژوهش حاضر استفاده شده است.

^۲ Council of Australian University Libraries (CAUL)

نمودار ۱-۱. مدل مفهومی اولیه جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (برگرفته از رجبعلی بکلو، ۱۳۹۵)

همان‌گونه که در نمودار بالا می‌توان مشاهده کرد، تأکید پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) بر نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی است. در یک سوی این مدل، ایرانداک به‌عنوان یکی از سازمان‌هایی در نظر گرفته شده است که در حوزه مدیریت داده‌های پژوهشی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی فعالیت می‌کند. ایرانداک با مدیریت، پشتیبانی و هدایت برخی از این فعالیت‌ها از جمله همکاری بین کتابخانه‌ای و به‌اشتراک‌گذاری منابع اطلاعاتی، تسهیل دسترسی به منابع اطلاعاتی (در بخشی از تسهیل دسترسی آزاد به محتوای علمی و اطلاعاتی) و توسعه بسترهای مورد نیاز برای مدیریت داده‌های پژوهشی (از جمله، تهیه پایگاه پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و مدیریت سامانه‌های اطلاعاتی) هم‌اکنون می‌تواند به ایجاد برخی از این فعالیت‌ها یاری برساند. با این حال، لازم است پژوهش‌ها و تجربه‌های بیشتری در ارتباط با فعالیت این کتابخانه‌ها مورد بررسی قرار گیرد. یکی از این تجربه‌ها، شکل‌گیری شبکه‌های کتابخانه‌ای (دانشگاهی و پژوهشی) است که در میان تجربه‌های گوناگون جهانی می‌تواند مورد توجه پژوهش کنونی قرار گیرد. همچنین، نگاهی به پژوهش‌های داخلی نیز می‌تواند مهمترین دغدغه‌ها و مسائلی که کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی در ایران با آن‌ها روبرو هستند را به نمایش بگذارد. بنابراین، مروری بر پیشینه پژوهش‌های حوزه فعالیت این کتابخانه‌ها می‌تواند در این زمینه یاریگر پژوهش باشد.

۳-۱. هدف‌های پژوهش

هدف‌های این پژوهش به شرح زیر است:

- ✓ شناسایی و استخراج مؤلفه‌های مورد نیاز برای اجرای نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف؛
- ✓ شناسایی و استخراج چالش‌ها و دشواری‌های پیش روی ایرانداک و راهکارهای غلبه بر آن در پذیرش و اجرای این نقش‌ها؛
- ✓ ترسیم مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها.

۴-۱. پرسش‌های پژوهش

۱. مؤلفه‌های مورد نیاز ایرانداک برای بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف از دیدگاه مدیران، برخی از صاحب‌نظران کتابخانه‌های دانشگاهی و مدیران وزارت عتف چیستند؟

در توجیه دلیل طرح این پرسش باید اشاره کرد که برای این که ایرانداک بتواند در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها فعالیت داشته باشد، به مسائلی همچون بازنگری در ساختار، اهداف، و رویکردهای

کنونی، فراهم ساختن شرایط فنی، تخصصی و اجرایی پذیرش نقش‌ها و همچنین، نیازمندی‌های حاکمیتی اجرای این نقش باید توجه داشت. این پرسش، این مؤلفه‌ها و نیازمندی‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۲. چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک و راهکارهای غلبه بر آن در پذیرش و اجرای این نقش‌ها از دیدگاه آن‌ها چیستند؟

در توجیه دلیل طرح این پرسش باید اشاره کرد، به دلیل گستردگی کتابخانه‌ها و شرایط آن‌ها، پیچیدگی موجود در وضعیت کتابخانه‌ها با توجه به تغییرهای فناورانه و استقلال نسبی دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها، طبیعی است ایرانداک برای پذیرش این نقش‌ها با برخی چالش‌ها و دشواری‌ها روبرو باشد. این پرسش به بررسی این چالش‌ها و دشواری‌ها می‌پردازد. مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها چگونه است؟

در پایان، اگر چارچوبی مفهومی از همه نیازمندی‌ها، دشواری‌ها و چالش‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش این نقش ترسیم کنیم، به مدلی مفهومی می‌رسیم که همه این عوامل در آن آمده است.

۱-۵. تعریف‌های مفهومی و عملیاتی

۱-۵-۱. کتابخانه‌های مؤسسه‌های زیر پوشش وزارت عتف

در این پژوهش، منظور از این کتابخانه‌ها، همه انواع کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشکده‌ای، اختصاصی، تخصصی و ... است که زیر نظر مؤسسه‌ها و سازمان‌های زیر پوشش وزارت عتف فعالیت می‌کنند.

۱-۵-۲. بهبود و گسترش فعالیت

منظور از بهبود، افزایش کیفی و منظور از گسترش، افزایش کمی خدمات، منابع، امکانات و غیره در کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف است.

فصل دوم

پیشینه پژوهش

۲-۱. مقدمه

همانگونه که پیشتر در پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) در چارچوب نظام ملی اطلاع‌رسانی، مروری گسترده درباره نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف مطرح شد، نمونه‌های موفق در جهان وجود دارند که می‌توان از آن‌ها برای توسعه فعالیت کتابخانه‌ها استفاده کرد. با این حال، برای این که بخواهیم بررسی کنیم این نمونه‌ها در پژوهش‌های موجود چه تأثیری گذاشته‌اند یا چه نتایجی را می‌توان از آن‌ها استخراج کرد لازم است مروری بر پیشینه پژوهش در حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی داشته باشیم که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۲-۲. مروری بر پیشینه پژوهش در حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

از آن جا که حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی بسیار گسترده و گوناگون است، نگاهی اجمالی و کلی به پژوهش‌های انجام شده در حوزه فعالیت این کتابخانه‌ها می‌تواند زمینه را برای روشن شدن دامنه و چارچوب نظری پژوهش کنونی فراهم نماید. از این رو، پژوهش‌های مرتبط با حوزه کلان فعالیت‌ها در این کتابخانه‌ها را می‌توان به دو دسته پژوهش‌های داخلی و خارجی به شرح زیر بخش‌بندی کرد.

۲-۲-۱. مروری بر پیشینه پژوهش‌های داخلی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

در این بخش از پژوهش، تلاش شد با جستجوی جامع در پایگاه‌های اطلاعاتی موجود همچون مگیران، نورمگز، سید (SID) و وب‌سایت برخی مجله‌های علمی و پژوهشی (همچون، مجله تحقیقات اطلاع‌رسانی

کتابخانه‌های دانشگاهی^۱) که به صورت ویژه به انتشار یافته‌های پژوهش‌های حوزه فعالیت این کتابخانه‌ها می‌پردازد، همچنین، و پایگاه جامع پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها (گنج) مهمترین دغدغه‌ها، مسائل و چالش‌های این کتابخانه‌ها شناسایی شود. نتایج جستجوها نشان داد حدود ۱۶۱ پژوهش (اعم از مقاله یا پایان‌نامه و رساله) در این زمینه انجام شده است. مروری کلی بر پژوهش‌های انجام شده در قالب نوع کتابخانه‌ها (دانشگاهی و پژوهشی)، موضوع‌های اصلی و فرعی و همچنین، خلاصه‌ای از نتایج این پژوهش‌ها را می‌توان به شرح جدول زیر مشاهده کرد (بنگرید به جدول ۱-۲).

¹ <https://jlib.ut.ac.ir>

جدول ۱-۲. مرور کلی پیشینه‌های داخلی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (بر پایه الفبایی نام پژوهشگران-پیوست ۷)^۱

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی/دانشکده‌ای					
مقاله‌ها							
۱	*		۱۳۹۰	بررسی وضعیت بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت	وضعیت نیروی انسانی، فضا و منابع اطلاعاتی با استانداردها فاصله دارد.
۳	*	*	۱۳۹۲	بررسی کیفیت خدمات- لیب کوال	مدیریت	کیفیت خدمات	بر اساس معیارهای لایب کوال، کیفیت خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی از نظر کنترل اطلاعات ضعیف است. خدمات کتابخانه‌های تخصصی از جنبه‌های کنترل اطلاعات و کتابخانه به عنوان مکان ضعف دارد.
۴	*		۱۳۸۸	مدیریت کتابخانه‌ها و رضایت شغلی	مدیریت	منابع انسانی	تأمین رضایت شغلی کارکنان از مهمترین وظایف مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی است.
۵	*		۱۳۸۷	بررسی دیدگاه کتابداران در مورد نیازهای آموزشی	مدیریت	منابع انسانی	از نظر کتابداران، دوره های آموزشی مستمر لازم است. مهمترین نیازهای آنها: مهارت‌های فناوری اطلاعات، مدیریت، مباحث کتابداری و زبان انگلیسی است. بهترین شیوه، آموزش کارگاهی است و عدم تناسب دوره ها با نیاز کتابداران مهمترین دلیل مشارکت نداشتن در آنها است.
۶	*		۱۳۸۸	مرور تعریف و وظایف	مبانی	-	خدمات، انواع و وظایف کتابخانه‌های تخصصی با مرور و متون استخراج شده است.
۷	*		۱۳۹۰	نیروی انسانی کتابخانه‌های دانشگاه تهران با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت نیروی انسانی	وضعیت نیروی انسانی در کتابخانه‌های دانشگاه تهران با استانداردها مطابق نیست.
۸	*		۱۳۹۰	ارزیابی کتابخانه تخصصی صنعت نفت بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی	استانداردسازی	بررسی وضعیت	استانداردهای کتابخانه تخصصی در کتابخانه‌های تخصصی صنعت نفت تهران رعایت می شود. در مورد استاندارد بودجه نمی توان نظر قطعی داد.

^۱. فهرست کتابشناختی منابع مورد استفاده در این بخش از پژوهش در پیوست ۶ قابل مشاهده است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۹	*		۱۳۹۲	ارزیابی استقرار کتابداران مرجع کتابخانه‌های دانشگاهی	ارزیابی	نیروی انسانی	گرایش کتابداران مرجع به سمت نظریه حداکثر است. کتابداران مرجع کتابخانه‌های تحت نظر وزارت بهداشت گرایش بیشتری به این نظریه دارند.
۱۰	*		۱۳۸۴	بررسی مسائل و مشکلات کتابخانه‌های دانشگاهی در استفاده مشترک	مبانی	مشکلات و مسائل	ارتباط کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک به بهبود خدمات کمک می‌کند و سبب صرفه جویی در بودجه، مدیریت منسجم و هماهنگ خواهد شد.
۱۱	*		۱۳۸۵	بررسی منافع مشترک همکاری بین کتابخانه‌های دانشگاهی	همکاری بین کتابخانه‌ای	منفعت‌ها	ارتباط شبکه‌ای در کتابخانه‌ها به رفع نیازهای اطلاعاتی کاربران کمک می‌کند و منفعتی را برای کتابدان به همراه خواهد داشت.
۱۲	*		۱۳۹۲	مدیریت مجموعه با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی	مجموعه‌سازی	استفاده از سیستم	مدلی برای مدیریت مجموعه با استفاده از جی آی اس ارائه شده است.
۱۳	*		۱۳۸۹	نقش کتابخانه‌های تخصصی در مدیریت دانش - مهارت‌های مورد نیاز کتابداران برای مدیریت دانش	مدیریت دانش	نقش و مهارت	مهارت‌های مورد نیاز کتابداران کتابخانه‌های تخصصی معرفی شده است.
۱۴	*		۱۳۸۹	مقایسه با استانداردهای ساختمانی کتابخانه دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت ساختمان	در کتابخانه‌های صنعتی اصفهان و دانشگاه اصفهان، بیش از ۵۰ درصد استانداردهای طراحی رعایت شده است اما در کتابخانه دانشگاه پیام نور اینطور نیست.
۱۵	*		۱۳۸۷	تأمین مدرک در کتابخانه‌های دانشگاهی و رضایت کتابداران از این طرح	ارزیابی	بررسی وضعیت خدمات	نقاط قوت و ضعف و طرح تأمین مدرک و تأثیر آن بر کتابخانه‌های مورد مطالعه بررسی شده است.
۱۶	*		۱۳۹۲	حمایت سازمانی و بی تفاوتی سازمانی در کتابخانه‌های دانشگاهی	مدیریت	حمایت سازمانی	میزان حمایت سازمانی ادراک شده و بی تفاوتی سازمانی کمتر از حد متوسط است و این دو رابطه معکوس یا یکدیگر دارند.
۱۷	*		۱۳۸۷	بررسی کیفیت خدمات کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی - مدل تحلیل شکاف	مدیریت	کیفیت خدمات	خدمات کتابخانه‌های علوم پزشکی در بعد کنترل اطلاعات فاصله زیادی با انتظارات استفاده کنندگان دارد. بیشترین نارسایی کتابخانه‌ها، به دسترس پذیر کردن منابع الکترونیکی در منزل و یا محل کار استفاده کنندگان مربوط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۱۸	*		۱۳۸۹	وضعیت کتابخانه‌های صنایع فولاد با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی	استانداردسازی	بررسی وضعیت	مشخص شد کتابخانه‌های تخصصی فولاد، از نظر نیروی انسانی، مجموعه و منابع مالی با استانداردها تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارند
۱۹		*	۱۳۸۹	مقایسه مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه‌های جامع با استانداردها	ارزیابی	بررسی وضعیت مجموعه	مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه‌های جامع از نظر کیفی تفاوت زیادی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی دارند.
۲۰		*	۱۳۸۲	مقایسه وضعیت کتابخانه‌های دانشگاهی با استانداردها	استانداردسازی	بررسی وضعیت	مجموعه، فضا و امکانات کتابخانه‌های دانشگاهی زاهدان با استانداردها فاصله دارد اما وضعیت نیروی انسانی مطلوب است.
۲۱		*	۱۳۸۴	وضعیت مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت	مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی کرمانشاه با وضعیت موجود فاصله زیادی دارد.
۲۲		*	۱۳۸۷	وضعیت مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاهی - ارائه راهکارهای بهبود کیفی	ارزیابی	بررسی وضعیت	کمیت مشخصی برای مجموعه‌سازی و انتخاب منابع وجود ندارد و خرید از نمایشگاه کتاب مهمترین شیوه مجموعه‌سازی در این کتابخانه‌ها است.
۲۳		*	۱۳۹۰	ارتباط سبک‌های مدیریتی کتابخانه‌های دانشگاهی و رضایت شغلی	مدیریت	سبکهای مدیریتی	سبک مدیریتی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه تهران، آمرانه-خبرخواهانه و متمایل به سبک مشورتی است. تغییر و بهبود مدیریت به افزایش رضایت شغلی کتابداران کمک می‌کند.
۲۴		*	۱۳۸۳	راهکارهای عملیاتی کردن نظام ملی اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌ها	مبانی	نظام ملی اطلاع رسانی	نظام ملی برای اطلاع‌رسانی زیر نظر شورای عالی نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی متشکل از سه شورا (سیاست گذاری- هماهنگی خدمات- فعالیتها) با ۵ کمیته و شورای تحقیق و توسعه با ۶ کمیته و شورای مالی و اداری با ۲ کمیته اجرا شود.
۲۵		*	۱۳۸۷	خدمات مرجع الکترونیکی در وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی	مبانی	خدمات کتابخانه‌ای	وب سایت‌های کتابخانه‌های دولتی شهر تهران در زمینه خدمات ناوبری و خدمات مشارآتی، بهترین عملکرد و در زمینه ارائه خدمات از طریق تراکنش همزمان، ضعیفترین داشته‌اند را داشته‌اند
۲۶		*	۱۳۷۹	تأثیر رضایت شغلی بر کیفیت ارائه خدمات	مدیریت	کیفیت خدمات	استفاده از تخصص کتابداران در پست‌های مختلف، ارتقای شغلی و پرداختهای مالی، سهم کردن آنها در تصمیم‌گیریها، برگزاری دوره‌های کوتاه مدت و شرکت دادن آنها در همایشها می‌تواند باعث افزایش رضایت شغلی شان شود.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۲۷	*		۱۳۹۰	برنامه راهبردی کتابخانه‌های دانشگاهی	مدیریت	برنامه راهبردی	نیروی انسانی، مشارکت و همکاری، مجموعه، زیر ساختهای فناوری اطلاعاتی و ارتباطی، وضعیت مالی، تسهیلات و فضا، رویکردها و نگرشها از نقاط قوت و ضعف جامعه پژوهش است. تهدیدها شامل مشکلات پشتیبانی از زیرساختهای موجود، عدم استفاده از سخت‌افزارهای با کیفیت مطلوب و نرم‌افزارهای جدید، امکان واگذاری برخی خدمات به بخش خصوصی، کمبود بودجه، امکان استفاده از روش خرید کنسرسیومی وجود ندارد. فرصتها، نیروی انسانی جوان و با تخصصهای مورد نیاز وجود دارد، پایین بودن قیمت نیروی کار. حمایت از نوآوری‌ها، تمایل از منابع چاپی به سمت منابع الکترونیکی، نگرش مثبت دانشجویان در رابطه با نقش کتابخانه است.
۲۸	*		۱۳۸۶	بررسی وضعیت شرایط فیزیکی کتابخانه‌های دانشگاهی	ارزیابی	بررسی وضعیت	وسایل سرمایشی و گرمایشی مورد استفاده در برخی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های ایران مطلوب و برخی نامطلوب است.
۲۹	*		۱۳۸۸	ارزیابی مجموعه با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت مجموعه	کل مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک زیر استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران است.
۳۰	*		۱۳۹۲	بازاریابی در کتابخانه‌های دانشگاهی اصفهان - هفت پی	مدیریت	بازاریابی	مؤلفه‌های فرایند بازاریابی بر مبنای هفت پی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بیشتر از سطح متوسط است و مؤلفه "قیمت" بهترین وضعیت را نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارد.
۳۱	*		۱۳۸۸	بررسی هوش هیجانی کتابداران	ارزیابی	نیروی انسانی	میزان هوش هیجانی کتابداران کتابخانه‌های دانشکده‌ای شهر تهران، متوسط به بالا است و بین کتابداران با مدرک کتابداری و مدارک غیر مرتبط تفاوتی وجود ندارد.
۳۲	*		۱۳۸۷	ارزیابی درونی کتابخانه بر اساس نظر خبرگان	ارزیابی		کتابخانه دانشگاه آذربایجان در معیارهای مدیریت، نیروی انسانی، سازماندهی، منابع و ساختمان و تجهیزات وضعیتی بالاتر از سطح متوسط دارد اما در خدمات و آموزش و بودجه، پایین تر از سطح متوسط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۳۳	*		۱۳۸۹	بررسی خط‌مشی‌های مجموعه‌سازی مراکز تحقیقاتی کشاورزی	ارزیابی	مجموعه‌سازی	بیش از نیمی از کتابخانه‌های مؤسسات و مراکز تحقیقاتی تحت پوشش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی فاقد بخش مجموعه‌سازی و کمیته انتخاب هستند. تنها تعداد معدودی از آنها خط‌مشی مجموعه‌سازی دارند بخش عمده منابع آنها از طریق اهدا تهیه شده است.
۳۴		*	۱۳۸۹	سبک رهبری، تحلیل رفتگی کارکنان کتابخانه دانشگاهی	مدیریت	نیروی انسانی	در کتابخانه‌های دانشگاه هشید بهشتی تهران، رهبری تحول‌آفرین اثر معنی دار و معکوسی بر تحلیل رفتگی و ابعاد آن دارد.
۳۵		*	۱۳۹۳	استفاده از شبکه‌های اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاهی	فناوری	شبکه‌های اجتماعی	مهمترین رسانه‌های اجتماعی که کتابداران مالزی از آنها استفاده می‌کنند شامل وبلاگ، ابزارهای چند رسانه‌ای، بوک‌مارک‌ها و شبکه‌های اجتماعی است.
۳۶		*	۱۳۸۹	الگوی فرهنگ سازمانی حاکم بر کتابخانه‌های مرکزی-مدیریت دانش	مدیریت	مدیریت دانش	سه نوع الگوی سلسله‌مراتبی، گروهی و سه نوع الگوی سلسله‌مراتبی، گروهی و بازاری به عنوان الگوی غالب و الگوی فرهنگی گروهی و کارآفرین الگوی مطلوب از دید کتابداران است همچنین بین میزان اجرای مدیریت دانش و فرهنگ سازمانی گروهی و کارآفرین همبستگی مثبت دیده شد.
۳۷		*	۱۳۹۰	ساختار سازمانی و کارآفرینی در کتابخانه‌های دانشگاهی	مدیریت	ساختار سازمانی	در کتابخانه‌های پردیس‌های مستقر در تهران، ساختار سازمانی بر گرایش کارآفرینانه افراد سازمان تاثیر مثبت و معناداری دارد. در این پژوهش به این نتیجه رسیدند استقلال‌طلبی مهم‌ترین و مؤثرترین بُعد گرایش کارآفرینانه است رابطه مستقیم با تمرکز دارد و بهبود سازمان را بدنبال دارد.
۳۸		*	۱۳۸۹	بررسی کیفیت خدمات- مدل تحلیل شکاف	مدیریت	کیفیت خدمات	کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه توانسته حداقل انتظارات کاربران خود را برآورده کند و همچنین فاصله زیادی با تامین انتظارات کاربران در مطلوب‌ترین سطح خدمات دارد.
۳۹		*	۱۳۸۹	کتابخانه دیجیتال	کتابخانه دیجیتال	پیاده‌سازی کتابخانه دیجیتال	شناخت و آگاهی خوبی نسبت به کتابخانه دیجیتال و دیجیتال‌سازی و همچنین، ضعف امکانات و تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری وجود دارد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۴۰	*		۱۳۹۲	مدل پذیرش فناوری اطلاعات	فناوری اطلاعات	آر.اف.آی.دی.	مهمترین متغیرهای تأثیرگذار بر تصمیم به استفاده از فناوری آر.اف.آی.دی.، سودمندی استفاده درک شده، سهولت استفاده درک شده و نگرش نسبت به استفاده است.
۴۱	*		۱۳۸۸	ارزیابی وضعیت کتابخانه‌های دانشکده‌ای بر اساس استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی	استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی	ارزیابی وضعیت	به‌طور کلی به دلیل نداشتن آئین‌نامه مدون، سطح این کتابخانه‌ها از حد استاندارد پائین تر و از نظر سازمان و مدیریت، مجموعه، خدمات، فضا و تجهیزات و نسبت به تعداد دانشجویان با استانداردهای دانشگاهی فاصله معناداری داشت اما از نظر سازماندهی منابع مطلوب بود.
۴۲	*		۱۳۹۲	کیفیت خدمات ارائه شده و انتظارات کاربران از کتابخانه	بررسی کیفیت خدمات	میزان اعتماد و رضایت دانشجویان	کیفیت خدمات، رضایتمندی، ارزشیابی اثربخشی خدمات، و انتظارات از خدمات رابطه معناداری با اعتماد نهادی دارد و رضایتمندی و کیفیت خدمات بیشترین رابطه را با هم دارند.
۴۳	*		۱۳۸۹	ضرورت ایجاد خدمات مرجع الکترونیکی	خدمات مرجع الکترونیکی		کاربران آشنایی نسبتاً مطلوبی با فناوری‌ها دارند و تمایل زیادی به دریافت خدمات مرجع الکترونیکی دارند
۴۴	*		۱۳۹۲	تحلیل رضایت کاربران بر اساس مدل ماگال	رضایت کاربر	خدمات اطلاعاتی	کیفیت اطلاعات ارائه شده و سودمندی درک شده بیشترین تأثیر را بر رضایتمندی مشتریان دارد
۴۵	*		۱۳۸۷	دیدگاه دانشجویان درباره کتابخانه	نظرسنجی دیدگاه کاربران	آموزش کاربران	کاربران راه‌های جستجوی اطلاعات را به خوبی نمی‌دانند.
۴۶	*		۱۳۹۰	وضعیت کتابخانه‌های حوزوی در ایران	وضعیت کتابخانه‌های حوزوی	-	هیچ استاندارد برای کتابخانه‌های حوزوی وجود ندارد و استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی نیز برای این کتابخانه‌ها مناسب نیست
۴۷	*		۱۳۹۱	رضایت کاربران از خدمات کتابخانه‌ای دانشکده‌ای	خدمات کتابخانه‌ای	رضایت کاربران	رضایت از خدمات کتابخانه‌ای در بیش از نیمی از کاربران

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۴۸	*		۱۳۸۴	نیاز اطلاعاتی اعضای هیئت علمی و اولویت خدمات اطلاعاتی مورد نیاز	نیازهای اطلاعاتی کاربران	سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی در حوزه پایگاه‌های اطلاعاتی پایین بود	
۴۹	*		۱۳۸۴	کاربرد فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی	کاربرد فناوری اطلاعات	-	
۵۰	*	*	۱۳۸۳	فهرست‌نویسی در کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی	فهرست‌نویسی		میزان همگونی فهرست‌نویسی در کتابخانه‌های گوناگون با فهرست کتابخانه ملی متفاوت است
۵۱	*		۱۳۹۳	گسترش فناوری اطلاعات، ساختار سازمانی و کارکردهای مدیریتی	گسترش فناوری اطلاعات	ساختار سازمانی و کارکرد مدیریتی	گسترش فناوری اطلاعات با زیرساخت غیرمتمرکز امکان‌پذیر است
۵۲	*		۱۳۸۹	وضعیت خرید منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های تخصصی	مجموعه‌سای		سهم ناچیزی از خرید منابع اطلاعاتی به منابع الکترونیکی اختصاص دارد
۵۳	*		۱۳۹۰	بازاریابی در وب سایت کتابخانه دانشگاهی	بازاریابی خدمات اطلاعاتی	وب‌سایت	استفاده از تکنیک‌های بازاریابی در وب سایت‌های مورد بررسی در سطح بالایی نیست و میزان بکارگیری تکنیک‌ها در دانشگاه‌های دولتی وضعیت مناسب تری نسبت به دانشگاه‌های غیر دولتی دارد
۵۴	*		۱۳۸۸	تناسب مجموعه منابع با نیازهای کاربران	نیازسنجی کاربران	تناسب مجموعه	روزآمدی، تنوع منابع، توجه به نیاز کاربران، تهیه منابع جدید و الکترونیکی از جمله مهم‌ترین عوامل تناسب مجموعه و منابع اطلاعاتی بود.
۵۵	*		۱۳۹۳	مدیریت اثربخش در کتابخانه	اثربخشی سازمانی	مدیریت کتابخانه	بین دیدگاه مدیران و کارکنان نسبت به مدیریت کتابخانه‌های دانشگاهی در الگوی پارسونز تفاوت وجود دارد.
۵۶	*		۱۳۹۲	ارزیابی پورتال کتابخانه‌های دانشگاهی	پورتال کتابخانه	ارزیابی وضعیت پورتال	وضعیت پورتال‌های کتابخانه‌ای در دانشگاه‌های دولتی خوب بود.
۵۷	*		۱۳۹۰	ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی و مقایسه آن با استاندارد	استاندارد کتابخانه	مجموعه کتابخانه	وضعیت مجموعه در این کتابخانه زیر حد استاندارد بود.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۵۸	*		۱۳۸۴	ارزیابی نیروی انسانی دانشکده‌ای	ارزیابی نیروی انسانی		وضعیت نیروی انسانی در مقایسه با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی، نامطلوب بود
۵۹	*		۱۳۹۰	ارزیابی عملکرد کتابخانه بر اساس مدل سیرز	ارزیابی عملکرد	رضایت کاربران	رضایت شغلی، خودباوری و تعهد سازمانی کتابداران بالاتر از متوسط و میانگین عملکرد آنها، نزدیک به متوسط بود.
۶۰	*		۱۳۹۴	انتظارهای کاربران از کتابخانه	نیازسنجی کاربران	انتظار کاربران از کتابداران، خدمات کتابخانه‌ای	آشنایی کتابداران با منابع اطلاعاتی، موضوع‌های تخصصی، مؤلفان هر رشته، تسلط بر اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، آموزش سواد اطلاعاتی، و نرم افزارهای کتابخانه‌ای از انتظارهای دانشجویان است. دانشجویان همچنین انتظار دارند کتابداران خوش اخلاق و صبور و مسئولیت پذیر، و آراسته و مرتب، با پوشش اسلامی و ظاهری مناسب در کتابخانه حضور داشته باشند.
۶۱	*		۱۳۹۰	عناصر فراداده‌ای در وب‌سایت کتابخانه مرکزی	ارزیابی وب‌سایت کتابخانه	عناصر فراداده‌ای وب‌سایت	بیشتر وب‌سایت کتابخانه‌ها از عناصر دوبلین کور استفاده نکرده بودند
۶۲	*		۱۳۸۱	آموزش کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی	آموزش کاربران		آموزش‌های ارائه شده به کاربران مؤثر بودند.
۶۳	*		۱۳۹۴	سرمایه اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاهی	سرمایه اجتماعی		میزان سرمایه اجتماعی کتابداران در دانشگاه‌های تهران و شریف در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد.
۶۴	*		۱۳۹۶	توان تکنیکی فناوری NFC و RFID در بهبود خدمات کتابخانه‌ای	فناوری NFC و RFID	خدمات کتابخانه‌ای	کاربست این فناوری در کتابخانه‌ها مورد بررسی مقایسه‌ای قرار گرفت.
۶۵	*		۱۳۹۰	فرهنگ سازمانی و تعهد سازمانی کارکنان	فرهنگ و تعهد سازمانی	فرهنگ سازمانی دنیسون	بین فرهنگ سازمانی و ابعاد آن با تعهد سازمانی کتابداران رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۶۶	*		۱۳۹۲	مدیریت تأثیر و پیامدهای رفتاری مدیران و کتابداران	مدیریت تأثیر و پیامدهای رفتاری		بین مدیریت تأثیر و بروز رفتارهای شهروندی سازمانی در بین مدیران و کتابداران رابطه مثبت و معنادار و از طرف دیگر، بین مدیریت تأثیر و بروز رفتارهای ضد شهروندی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد
۶۷	*		۱۳۹۰	هوش معنوی و شادکامی کتابداران	هوش معنوی و شادکامی		-
۶۸	*		۱۳۹۵	تاب آوری و فرسودگی شغلی کتابداران	فرسودگی شغلی		تاب آوری و فرسودگی شغلی رابطه قوی دارند و این امر در زنان و مردان تفاوتی ندارد. نوع استخدام با میزان تاب آوری و نیز فرسودگی شغلی رابطه دارد. فرسودگی شغلی افرادی که به صورت قراردادی استخدام شده بودند بالاتر از افراد رسمی بود.
۶۹	*		۱۳۸۱	استفاده از کتابخانه دانشگاهی			سرعت دستیابی به اطلاعات، آموزش استفاده از کتابخانه، توجه به بخش مرجع و پاسخگویی بهتر در آن، روزآمد بودن منابع و وجود کتابدار متخصص نقش مهمی در افزایش میزان رضایت و استفاده از کتابخانه دارند.
۷۰	*		۱۳۸۹	اصول بازاریابی در ارائه خدمات کتابخانه ای	بازاریابی		از میان ابعاد چهارگانه بازاریابی به ترتیب بعد تنوع خدمات و حجم منابع اطلاعاتی، موقعیت مکانی، به کارگیری برنامه های ترویجی و قیمت دارای رتبه اول تا چهارم هستند. همچنین به غیر از بعد ترفیع در بقیه ابعاد کمتر از ۵۰ درصد مؤلفه‌ها توانسته اند بیش از حد متوسط امتیاز هر بعد را کسب کنند. از میان ۴ بُعد اصلی بازاریابی و ارتباط آن با خدمات ارائه شده، تنها در بعد قیمت رابطه معنی داری وجود ندارد.
۷۱	*		۱۳۹۶	مدیریت دانش و موانع فرهنگی	مدیریت	مدیریت دانش	میانگین تمام متغیرهای مستقل مربوط به موانع فرهنگی بیشتر از متوسط و میانگین متغیر استقرار مدیریت دانش کمتر از حد متوسط است. تفاوت معناداری در استقرار مدیریت دانش و موانع فرهنگی در دو دانشگاه مورد بررسی تبریز و علوم پزشکی تبریز وجود ندارد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۷۲	*		۱۳۸۶	رضایت از کتابخانه	رضایت از کتابخانه		منابع موجود در کتابخانه دانشکده جوابگوی نیازهای اطلاعاتی مراجعان نیست و به روز بودن این منابع بیش از کمبود تعداد آنها، موجب نارضایتی کاربران است. بیشترین میزان رضایت مربوط به نظافت سالن مطالعه و کمترین میزان رضایت مربوط به تنوع عناوین کتب، تعداد کتاب های فارسی، آرامش سالن مطالعه، کمبود جا و ساعت کار کتابخانه بوده است.
۷۳	*		۱۳۹۵	مدیریت ارتباط با مشتری	مدیریت		با بررسی میزان رعایت مؤلفه‌های مدل ۴ بعدی مدیریت ارتباط با مشتری در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران و مقایسه دیدگاه های مدیران با کتابداران مشخص شد مؤلفه‌های تکنولوژی، تمرکز بر کاربران خاص، سازماندهی مناسب فرآیندها و مؤلفه مدیریت دانش در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به طور متوسط رعایت می شوند. همچنین، بین دیدگاه های مدیران با کتابداران درباره میزان رعایت مؤلفه‌های مدل ۴ بعدی مدیریت ارتباط با مشتری تفاوت معناداری وجود دارد.
۷۴	*		۱۳۷۹	مجموعه‌سازی	نشریات ادواری		نبود فهرستگان نشریات در حوزه کشاورزی، جامع نبودن آیین نامه ها، نبود تجهیزات برای اطلاع از موجودی نشریات کتابخانه‌های دیگر، کمبود فضا برای استفاده افراد غیر عضو و احساس برتری بین کتابخانه‌ها باعث شده تا همپوشانی زیادی بین نشریات لاتین کشاورزی دانشگاه‌های تهران وجود داشته باشد. بین نامه
۷۵	*		۱۳۹۵	ساختمان و تجهیزات	چیدمان		در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی تهران، بالاترین توجه به هماهنگی و نقش روان‌شناختی نورروشنایی و کمترین توجه به هماهنگی و نقش روان‌شناختی رنگ‌ها شده است.
۷۶	*		۱۳۸۸	بررسی وضعیت بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی	استانداردسازی	بررسی وضعیت	کتابخانه‌های دانشکده‌های فنی دانشگاه تهران از نظر اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت با سطح استاندارد اختلاف معناداری دارند. نیروی متخصص به نسبت مجموعه کافی اما به نیت دانشجو ناکافی است. از نظر خدمات و نیز ساختمان و فضا نیز با استاندارد اختلاف دارد اما از نظر سازماندهی مطلوب است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۷۷	*		۱۳۸۷	مدیریت	مدیریت دانش		در کتابخانه‌های تخصصی امور برق وزارت نیرو، مؤلفه‌های وضعیت گردآوری منابع و ضرورت‌های به کارگیری مدیریت دانش در سطح متوسط ارزیابی شد. وضعیت سازماندهی منابع دانش، اشاعه دانش و نیروی انسانی کمتر از حد متوسط ارزیابی شد.
۷۸	*		۱۳۸۳	سازماندهی	نمایه‌سازی	نمایه‌سازی منابع غیرکتابی	۱۱ پژوهشگاه بررسی شد. ۵ مورد از آنها از روش نمایه‌سازی برای منابع غیرمکتوب استفاده می‌کنند، ۳ مورد از طریف فهرست‌نویسی، استفاده از نمایه‌های موجود و ورود اطلاعات تمام متن در قالب پی دی اف اطلاعات را نمایه می‌کنند و دیگر کتابخانه‌ها اقدامی برای نمایه‌سازی انجام نمی‌دهند. تنها ۱۰ درصد کل منابع غیر کتابی نمایه شده است.
۷۹	*		۱۳۸۹	مدیریت	رهبری تحول‌آفرین و رفتار مدنی سازمانی		بین ابعاد رفتار آرمانی، نگرش آرمانی، تحریک ذهنی و ملاحظات فردی با رفتار مدنی سازمانی رابطه معناداری وجود دارد. بین عامل کلی رهبری تحول‌آفرین و رفتار مدنی سازمانی نیز رابطه معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد
۸۰	*		۱۳۹۱	هوش هیجانی	هوش هیجانی و اضطراب کتابخانه‌ای		بین هوش هیجانی و اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان رابطه معکوس و معناداری وجود داشت. همچنین بین مؤلفه‌های هوش هیجانی- به غیر از مؤلفه خودآنگیزی و اضطراب کتابخانه‌ای و مؤلفه‌های آن رابطه معکوس و معناداری وجود داشت.
۸۱	*		۱۳۹۱	مدیریت	مدیریت دانش	ارائه مدل مدیریت دانش	مدل ارائه شده برای دانشگاه‌های مازندران تأیید شد و متغیرهای اکتساب دانش، تبدیل دانش، ذخیره دانش، توزیع دانش و به کارگیری دانش تبیین‌کننده خوبی از سطح مدیریت دانش در دانشگاه مازندران بود

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۸۲	*		۱۳۹۴	مدیریت	مدیریت دانش	ارزیابی دانش	دیدگاه کواکس بر دانش و مهارت‌های مرجع کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی استان مازندران مؤثر و میانگین تمام مؤلفه‌های مذکور بالاتر از حد متوسط و در وضعیت مناسبی است. مطلوبترین مؤلفه تسلط بر ابزار پیشرفته و کمترین مؤلفه سازماندهی اطلاعات محسوب می‌شود.
۸۳	*		۱۳۸۱	خدمات اطلاع‌رسانی	بهره‌وری		شناخت ابزارهای جستجو، چگونگی جستجو و بازیابی اطلاعات و تشخیص بهترین راه جستجو، از شیوه‌های افزایش بهره‌وری در بخش اطلاع‌رسانی است.
۸۴	*		۱۳۹۲	سنجش رضایت			کیفیت اطلاعات ارائه شده بیشترین تأثیر را بر رضایتمندی مشتریان دارد. مؤلفه سودمندی درک شده دومین عامل اثرگذار بر رضایتمندی مشتریان این کتابخانه است. سه متغیر پیشین کیفیت اطلاعات، خودکارآمدی مشتریان و کیفیت خدمات کارکنان، به ترتیب بیشترین تأثیر را بر سودمندی درک شده توسط مشتریان این کتابخانه دارند.
۸۵	*		۱۳۹۵	کتابخانه تعالی‌گرا			ویژگی‌های پنج دانشگاه پیشرو براساس تراز جهانی QS استخراج شده و ویژگی‌های کتابخانه‌های آنها مقایسه شده و پس از آن، ضمن مطالعه تطبیقی، ویژگی‌های دانشگاه پیشرو و خدمتگزار، رصد و بازپردازی شده‌اند. در کتابخانه‌های خوب آینده، بر دسترسی سریعتر، بهتر و تحلیل شده تر اطلاعات و مدیریت دانش به ویژه از حیث تولید، نگهداری و اشاعه دانش تأکید می‌شود
۸۶	*		۱۳۹۵	سواد اطلاعاتی	سواد اطلاعاتی در وب سایت کتابخانه‌ها	سواد اطلاعاتی در وب سایت کتابخانه‌ها	حضور مصداق‌های پشتیبان سواد اطلاعاتی در وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های برتر جهان بیشتر از ایران است. وب سایت کتابخانه دانشگاه‌های واشنگتن و پنسیلوانیا در رتبه نخست و دانشگاه صنعتی اصفهان در آخرین رتبه قرار گرفتند. در چارچوبی که آشنایی دانشجویان کم است، میزان استفاده از آن نیز کاهش می‌یابد و این دو بر ضرورت حضور آن از دید دانشجویان تأثیرگذار است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۸۷	*		۱۳۹۴	استرس فناوری			بین استرس فناوری و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی تبریز رابطه‌ای وجود ندارد. تنها تحصیلات با تعهد سازمانی رابطه دارد. بین استرس فناوری و تعهد سازمانی کتابداران رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.
۸۸	*		۱۳۹۴	مدیریت دانش			از دیدگاه مدیران وجود پنج زیرساخت و عامل: فرهنگی، قانونی، فناورانه و رفتاری به ترتیب برای مستندسازی تجربه‌ها ضروری است. انتقال تجربه کارکنان قبل از بازنشستگی به افراد جانشین، برخورداری مدیران صاحب تجربه از حقوق مالکیت معنوی، ایجاد دستنامه مستند از تجارب و اقدام‌های مهم انجام گرفته در کتابخانه. انتشار تجارب مستند شده مدیران راهکارهایی است برای بهبود و توسعه نظام مستندسازی در کتابخانه‌ها.
۸۹	*		۱۳۸۹	مجموعه‌سازی	ارزیابی کتاب‌های الکترونیکی		مهم‌ترین ملاک ارزیابی کتاب الکترونیکی از دیدگاه کتابداران، ملاک توزیع است. دارا بودن فهرست مندرجات، امکان ذخیره کل متن کتاب، امکان انتخاب کتاب در فرمت‌های مختلف، دسترسی از راه دور و ۲۴ ساعته و نظایر آن از مهم‌ترین نشانه‌های ارزیابی کتاب الکترونیکی از دیدگاه کتابداران است.
۹۰	*		۱۳۸۷	خدمات کتابخانه‌ای	توسعه خدمات اطلاع‌رسانی		کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی برای ارائه خدمات در بخش نیروی انسانی، تجهیزات، فراهم‌آوری و سازماندهی مشکل دارند و ارائه خدمات الکترونیکی چندان در آنها رایج نیست و نیمی از کتابخانه‌ها فاقد خدمات الکترونیکی‌اند. راه‌اندازی دفتر تحقیق و توسعه کتابخانه‌ها برای حفظ یکدستی و هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها، روش‌ها، دستورالعمل‌ها، قوانین و مقررات و اعمال استانداردهای کتابخانه‌ای لازم است.
۹۱	*		۱۳۹۶	تغییر برنامه‌ریزی شده	تجمع		در مرحله پیش از تغییر و در زمان اجرای تغییر، نیروهای فردی بیش از نیروهای سازمانی به پیشبرد تغییر کمک کردند. در زمان پس از تغییر در هر دو بعد فردی و سازمانی نیروهای پیش‌برنده بیش از بازدارنده است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۹۲	*		۱۳۹۴	مدیریت	کیفیت خدمات	QFD	ارتباط معناداری بین خواسته‌هایی که دانشجویان از آنها رضایت داشتند و خواسته‌هایی که برای آنان اهمیت زیادی داشت، وجود دارد. خدمات ارائه شده در بخش مرجع کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهراء، کمتر از انتظارات مراجعه کنندگان است. نتیجه محاسبه میزان رضایت دانشجویان بر اساس روش QFD نشان داد که جامعه پژوهش، بیشترین میزان رضایت را از رفتار کتابداران بخش مرجع و کمترین میزان رضایت را از تجهیزات و فضای بخش دارند. اجرای روش QFD نیز روش‌هایی را برای بهبود خدمات ارائه شده در بخش مرجع و اولویت های آن نشان داد.
۹۳	*		۱۳۸۳	ارزیابی بر مبنای استاندارد	وظایف پژوهشی کتابخانه‌های دانشگاهی		کتابخانه دانشکده روانشناسی دانشگاه اهواز بیش از ۷۲ درصد زیر استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی است. در صورتی که کتابخانه‌های دانشگاهی نتوانند خود را با استانداردهای مربوطه وفق دهند آینده روشنی نخواهند داشت
۹۴	*		۱۳۸۴	مدیریت	منابع انسانی	مهندسی مجدد	کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران در ایام تعطیلات مراجعه کنندگان اندکی دارد که به دلیل استفاده از فضای مطلوب و منابع به این مکان مراجعه می‌کنند. بنابراین می‌توان در این ایام از نیروی صف کاست و نیروهای ستادی را برای انجام فعالیت‌های معوق کتابخانه افزایش داد.
۹۵	*		۱۳۹۲	مجموعه‌سازی	جی آی اس		در هنگام جست و جو در پایگاه اطلاعات مکانی ایجاد شده، میزان امانت منابع هر قفسه خاص بر روی نقشه ساختمان و تالار مورد نظر، امکان مشاهده دارد. در نهایت با استفاده از یافته های تحقیق، مدل پیشنهادی مدیریت مجموعه منابع کتابخانه با استفاده از جی آی اس و بر اساس واقعیت اجرایی، مراحل مختلف پژوهش ترسیم شد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۹۶	*		۱۳۸۳	ارزیابی بر مبنای استاندارد			وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه آزاد شهرستان اهواز از نظر کمی یعنی نیروی انسانی، مجموعه، ساختمان و تجهیزات و بودجه با استانداردها تفاوت زیادی دارد اما از نظر معیارهای کیفی یعنی اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، سازماندهی منابع انسانی و خدمات به استانداردها نزدیک است.
۹۷	*		۱۳۸۵	مجموعه‌سازی	ارزیابی مجموعه		در کتابخانه‌های دانشگاه آزاد رودهن در بیشتر رشته‌ها تعداد کتاب‌ها متناسب با تعداد دانشجویان نیست و تنها درصد اندکی از رشته‌ها تعداد کتابها با دانشجویان متناسب است.
۹۸	*		۱۳۹۴	اقتصاد دانش	اقتصاد دانش بنیان		در کتابخانه‌های دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران مؤلفه‌های خلق دانش و انتشار دانش و کاربرد دانش در حد کم محقق شده است. بنابراین کتابخانه‌های دانشگاهی در توسعه اقتصاد دانش مبتنی بر دانش نقش کمی ایفا می‌کنند.
۹۹	*		۱۳۷۸	مجموعه‌سازی	نشریات ادواری لاتین		در اغلب کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های کشور برای مجموعه‌سازی خط مشی مدونی وجود ندارد و اگر وجود داشته باشد، اجرا نمی‌شود. در این کتابخانه‌ها بیشترین بودجه ارزی صرف خرید نشریات می‌شود.
۱۰۰	*		۱۳۹۴	سواد اطلاعاتی	رابطه سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی		وضعیت خودکارآمدی کتابداران دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد مطلوب است و بین این متغیر و مهارت‌های سواد اطلاعاتی این افراد رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین سطوح پایه و پیشرفته سواد اطلاعاتی با خودکارآمدی نیز رابطه وجود دارد اما این رابطه برای سطح مقدماتی سواد اطلاعاتی برقرار نیست.
۱۰۱	*		۱۳۷۹	بررسی وضعیت مجموعه	نقشه‌های جغرافیایی		بیشترین نقشه‌های این کتابخانه‌ها متعلق به سازمان نقشه‌برداری کشور است و استفاده از نمایه، رایج‌ترین روش تنظیم نقشه در این مراکز است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۱۰۲	*		۱۳۹۰	مدیریت خدمات فناوری اطلاعات			تجزیه و تحلیل‌های آماری ناهمخوانی ۴ مورد از ۷ ملاک ارزیابی شامل برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی مدیریت خدمات، فرایندهای ارائه خدمات، فرایندهای کنترلی، و فرایند عرضه با استاندارد را در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی شهر تهران، تأیید کرد و در مورد ملاک‌های سیستم مدیریتی، فرایندهای ارتباطی، فرایندهای راهحلی، به انسجام نظری رسیده‌اند.
پایان نامه‌ها							
۱۰۳	*		۱۳۹۲	فرسودگی شغلی		عوامل مؤثر بر فرسودگی شغلی	هوش هیجانی دارای رابطه منفی معنی دار با فرسودگی شغلی، تعهد سازمانی رابطه منفی و معنی دار با فرسودگی شغلی و استفاده از راهبرد مدار دارای رابطه منفی معنی دار با فرسودگی شغلی بود. از سوی دیگر اغلب مؤلفه‌های شخصیتی با فرسودگی شغلی رابطه‌ی معنی دار نداشتند. کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی در مقایسه با کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح بالاتری از فرسودگی شغلی را تجربه کرده‌اند.
۱۰۴	*		۱۳۹۳	مدیریت	سنجش کیفیت خدمات	لیب کوال	سطح خدمات دریافتی در بعد تاثیرگذاری خدمات، در کتابخانه مرکزی دانشگاه علم و فرهنگ نسبت به ابعاد دیگر بیشتر است. از میان ابعاد مختلف، بعد کتابخانه به عنوان یک مکان پایین‌ترین سطح خدمات دریافتی را دارند. مهمترین مؤلفه‌ها از نظر کاربران، به ترتیب عبارتند از: کنترل اطلاعات، ارائه خدمت و کتابخانه به عنوان یک مکان.
۱۰۵	*		۱۳۸۸	مجموعه‌سازی	سفارش	عملکرد کارگزاران نشریات ادواری لاتین	کارگزاران به لحاظ ملاک‌های مورد بررسی اختلاف معنی داری با هم داشته و در چند گروه مختلف قرار گرفتند. همچنین مشخص شد به هنگام تغییر کارگزار، با افزایش توانایی کارگزار، میزان رضایت مندی کارشناسان از کارگزار، به همان نسبت افزایش نمی‌یابد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۱۰۶	*		۱۳۹۰	پیاپی سازی سیستم جامع کتابخانه‌ای	عوامل کلیدی موفقیت در سیستم جامع کتابخانه‌ای		میزان حمایت مدیران عالی دانشگاه از برپایی سیستم کتابخانه ای و عملکرد تیم پروژه در حد متوسط است. بیشترین رضایت مربوط به مشاوران رایانه ای سیستم کتابخانه ای است
۱۰۷	*		۱۳۹۱	مدیریت		تجربه‌های نوآوری مدیران کتابخانه‌ها	تمام پروژه‌های نوآوری مدیران که در این پژوهش کشف شدند در یک دسته‌بندی ۱۰ گانه جای می‌گیرد شامل: تغییرات ساختاری، سیاستی، مدیریتی، فرهنگی، استراتژی، معماری، تکنولوژی، خدماتی، فرآیندی و پرسنلی. منشأ پروژه‌ها در درجه اول مدیران بوده‌اند.
۱۰۸	*		۱۳۹۲	مدیریت	مدیریت زنجیره تأمین کتاب‌های فارسی		در فرایند مدیریت ارتباط با مشتری، بیشتر ارتباط مراجعان کتابخانه‌ها با مسئولان سفارش از طریق تحویل به موقع منابع اطلاعاتی مورد نیاز مراجعان توسط مسئولان است و این فرایند در کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبائی پایین تر از حد متوسط است. در فرایند مدیریت زنجیره تأمین داخلی، بیشتر ارتباط ناشران با مسئولان سفارش کتابخانه‌ها از طریق تحویل منابع اطلاعاتی مورد درخواست کتابخانه با بهترین کیفیت و قراردادن لیست انتشارات جدید به طرق مختلف در اختیار کتابخانه می باشد و این فرایند در کتابخانه‌های دانشگاه بالاتر از حد متوسط است. در فرایند مدیریت روابط با تأمین کنندگان، بیشتر ارتباط مسئولان سفارش با مراجعان و ناشران از طریق تحویل به موقع منابع اطلاعاتی مورد نیاز مراجعان می باشد و این فرایند در کتابخانه‌های دانشگاه پایینتر از حد متوسط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۰۹	*		۱۳۹۱	استفاده از فناوری	وب ۲	موانع استفاده	میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از فناوریهای وب ۲ کم و بسیار کم است بیشترین آشنایی این افراد با وبلاگ و کمترین آشنایی آنها با فناوری فهرستنویسی اجتماعی است. بیشترین استفاده این افراد از فناوری ویکی و کمترین استفاده آنها از فناوری های سایت های برچسب گذاری و نشانه گذاری اجتماعی است. مشخص شد عوامل مربوط به کتابداران، کاربران و عوامل زیرساختی و فرهنگی در استفاده از فناوری نقش دارند.
۱۱۰	*		۱۳۸۸	خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات	بررسی وضعیت		در بیش از نیمی از کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تهران، خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات ارائه می شود. در حدود نیمی از مدیران و کتابداران این کتابخانه‌ها ارائه این خدمات را ضروری می دانند.
۱۱۱	*		۱۳۸۸	مدیریت	ارتباط سبک رهبری و خلاقیت		سبکهای رهبری مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی تهران از دید خود آنها مشارکتی ولی از دید کتابداران، آمرانه-خیرخواهانه است. این سبک ها در کتابخانه‌ها مختلف یکسان نیست. میان سبک های رهبری و خلاقیت مدیران ارتباطی وجود ندارد.
۱۱۲	*		۱۳۹۳	مدیریت	سنجش کیفیت خدمات	لیب کوال	سنجش کیفیت خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران و کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی با لیب کوال نشان داد در مؤلفه اثر خدمت در دانشگاه تهران سطح خدمت دریافتی بالاتر از سطح حداقل انتظار و در دانشگاه علامه طباطبائی سطح خدمت دریافتی پایینتر از سطح حداقل انتظار کاربران کتابخانه بوده است.. در مؤلفه کنترل اطلاعات و کتابخانه به عنوان مکان در دانشگاه تهران سطح خدمت دریافتی بالاتر از سطح حداقل انتظار و در دانشگاه علامه طباطبائی سطح خدمت دریافتی پایینتر از سطح حداقل انتظار کاربران کتابخانه بوده است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	دانشگاهی / دانشکده‌ای	پژوهشی (تخصصی)					
۱۱۳	*		۱۳۹۱	خدمات مرجع	مرجع الکترونیکی	امکان‌سنجی	امکان‌سنجی فنی در هیچ یک از کتابخانه‌ها از امکاناتی همچون وب سایت و نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای ارائه خدمات مرجع از طریق گفتگوی اینترنتی، پیام رسان فوری، ویدئو کنفرانس، پیام کوتاه و فرم وبی و نرم افزارهای صوتی فراهم نیست. امکان‌سنجی منابع نیروی انسانی نشان داد مهارت جامعه پژوهش از میان ۱۸ مهارت مورد نیاز در ۸ مهارت زیاد است. میزان مهارت ایشان در آشنایی با مسائل و مشکلات سخت افزاری شبکه و رایانه و زبان‌های غیر فارسی در حد کم است.
۱۱۴	*		۱۳۹۰	مدیریت	مدیریت دانش	ارزیابی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی	وضعیت مدیریت دانش بر مبنای مدل مذکور، در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در مجموع کمتر از حد متوسط است. میان ابعاد اهداف دانش، شناسایی دانش، کسب دانش، توسعه دانش و استفاده دانش در کتابخانه‌های مرکزی تفاوت معناداری وجود دارد و میان ابعاد تسهیم دانش، نگهداری دانش و ارزیابی دانش میان کتابخانه‌های مرکزی تفاوت معنا داری وجود ندارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که وضعیت مؤلفه‌های اهداف، شناسایی، کسب، توسعه، تسهیم و ارزیابی دانش کمتر از حد متوسط و مؤلفه‌های استفاده و نگهداری دانش بیشتر از حد متوسط می‌باشد.
۱۱۵	*		۱۳۹۰	بررسی وضعیت	مقایسه با استاندارد		بررسی وضعیت کتابخانه‌های علوم اسلامی در مقایسه با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نشان داد در حدود ۷۰ درصد این کتابخانه‌ها با استانداردها مطابق هستند
۱۱۶	*		۱۳۸۸	ارزیابی نرم افزاری	ارزیابی نرم افزار متن باز کتابخانه		نرم‌افزار متن باز کتابخانه دانشگاه اصفهان از نظر قابلیت اطمینان و انعطاف پذیری در سطح مطلوبی است اما از نظر ایمنی و توسعه پذیری در سطح مطلوبی نیست و ضعف‌هایی در بخش‌های آپک، امانت و فهرست‌نویسی دارد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۱۷	*		۱۳۸۸	مدیریت	مدیریت بحران	زلزله	میزان آمادگی کلی مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در زمینه مدیریت بحران احتمالی شهر تهران از حد متوسط کمتر می باشد و تنها ۱۳/۵ درصد از مدیران آمادگی مقابله با زلزله احتمالی شهر تهران را دارند
۱۱۸	*		۱۳۹۰	مدیریت	مدیریت مالی		از کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تهران فقط یک کتابخانه دارای حسابداری مستقل است. نیمی از کتابخانه‌ها از نتایج تحلیل آماری فعالیت‌هایشان برای تنظیم بودجه کمک گرفته‌اند و از شیوه بودجه‌بندی برنامه‌ای استفاده کرده اند. تعداد اندکی از مسئولان کتابخانه‌ها دوره آموزشی حسابداری و مدیریت مالی را گذرانده‌اند. اختیار اکثر این کتابخانه‌ها برای بودجه کردن هزینه تخصیص شده بالا است اما تقریباً نیمی از آنها برای تنظیم بودجه با دفتر بودجه دانشگاه هماهنگ هستند.
۱۱۹	*		۱۳۹۰	سرسختی روانشناسی		سرسختی روانشناسی، فرسودگی شغلی و رضایت شغلی	بین سرسختی روانشناختی با فرسودگی شغلی کتابداران دانشگاهی شهر اهواز رابطه منفی و معناداری وجود دارد و بین سرسختی روانشناختی با رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی شهر اهواز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مؤلفه‌های سرسختی روانشناختی با فرسودگی شغلی و رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی شهر اهواز همبستگی چندگانه وجود دارد.
۱۲۰	*		۱۳۹۱	نوآوری		میزان نوآوری سازمانی	میزان نوآوری سازمانی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر شیراز دو دو بعد اداری و فنی، بیش از حد متوسط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۲۱	*		۱۳۹۰	مدیریت	روابط عمومی	ارائه الگوی ملی برای روابط عمومی کتابخانه‌های دانشگاهی	کتابخانه‌های دانشگاهی جهان اهمیت واحد روابط عمومی را برای کتابخانه‌های خود درک کرده‌اند و واحدی برای آن با شرح شغل مشخص، کارمندی با مهارت‌ها و توانمندی‌های مورد نیاز فعالیت‌های روابط عمومی که آموزشهای لازم به آن‌ها داده می‌شود، در نظر گرفته‌اند. بیشترین تعداد کتابخانه‌های مورد مطالعه از ۵ روش‌های نظرات استفاده‌کنندگان از کتابخانه، گروه متمرکز، مصاحبه‌های فردی، و نظرسنجی ایمیل یا بررسی ایمیل و هم چنین ۳ روش‌های نظرات استفاده‌کنندگان از کتابخانه، گروه متمرکز، و نظرسنجی اینترنتی استفاده می‌کنند. با توجه به یافته‌های پژوهش الگوی روابط عمومی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و مدل طراحی صفحه اصلی وب سایت کتابخانه تدوین شد.
۱۲۲	*		۱۳۹۴	ساختمان و تجهیزات	معماری کتابخانه	معماری اجتماعی	چرخه کتاب و ایجاد فضایی برای تعاملات اجتماعی بی ارتباط با یکدیگر نیست. برای تحقق این هدف نیاز به طراحی بر پایه شبکه ایی است که در آن تغییرپذیری به راحتی صورت پذیرد. تا افراد به راحتی بتوانند در این فضا حضور پیدا کنند. طراحی بر اساس شبکه این امکان را برای ایجاد فضاهای پویا و دینامیک را فراهم می‌کند. این نوع طراحی می‌تواند در ایجاد فضاهایی به منظور رها ساختن کتاب‌ها نقش به سزایی داشته باشد. این فضاها برای کسانی که از کتابخانه استفاده می‌کنند و نیز برای کسانی که کتاب‌های خود را در اختیار دیگران قرار می‌دهند می‌تواند بستر مناسبی برای تعامل افراد را فراهم نماید.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۲۳	*		۱۳۹۳	ارزیابی عملکرد		لیب کوال و ای اف کیو ام	امتیاز عملکرد مدیریت کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی از ۱۰۰۰ امتیاز مدل تعالی سازمانی ۳۴۰,۲۵ امتیاز می باشد، در بخش توانمند سازها از ۵۰۰ امتیاز ۱۸۰,۷۴ امتیاز، در بخش نتایج از ۵۰۰ امتیاز ۱۵۹,۵۱ امتیاز، جمع امتیاز عملکرد مدیریت کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهرا از ۱۰۰۰ امتیاز مدل تعالی سازمانی ۴۵۸,۸۷ امتیاز، که در بخش توانمند سازها از ۵۰۰ امتیاز ۲۴۲,۶ امتیاز، در بخش نتایج از ۵۰۰ امتیاز ۲۱۶,۲۷ امتیاز کسب شد. به طور کلی این امتیازبندی نشان دهنده وضعیت نسبتاً متوسط عملکرد مدیریت در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی و کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهراست. در مقایسه دو دانشگاه، کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهرا وضعیت نسبتاً بهتری را دارا بوده است. حداقل سطح انتظار دانشجویان دانشگاه الزهرا از کتابخانه مرکزی به طور معنادار بیشتر از دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی است و سطح خدمت دریافتی در هریک از مؤلفه‌های لیب کوال در بین دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی بیشتر از دانشجویان دانشگاه الزهرا است. مؤلفه اثر خدمت در هر دو دانشگاه مورد بحث از دیگر مؤلفه‌های لیب کوال از دیدگاه کاربران، اهمیت بیشتری دارد.
۱۲۴	*		۱۳۸۸	مدیریت	مدیریت دانش	بررسی وضعیت زیرساخت مدیریت دانش	با بررسی وضعیت زیرساختهای مدیریت دانش با توجه به الگوی حسن زاده در کتابخانه های دانشگاه علامه طباطبائی مشخص شد زیرساختهای راهبردهای سازمانی و فرآیندهای سازمانی و فرهنگ سازمانی در حد متوسط و زیرساختهای منابع انسانی، فناوری اطلاعات و بودجه در سطح ضعیفی قرار دارند. در کل وضعیت زیرساختهای مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علامه پایین تر از حد متوسط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۲۵	*		۱۳۹۳	شاخص‌های عملکرد مدیران		شاخص‌های عملکرد مدیران و فرسودگی شغلی	رابطه منفی و معناداری بین عملکرد مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی و فرسودگی شغلی کتابداران وجود دارد. یعنی با بالارفتن عملکرد مدیران فرسودگی شغلی در کتابداران کمتر می‌شود. همچنین، ضرایب معناداری نشان داد که رابطه ابعاد عملکرد مدیران با فرسودگی شغلی نیز، از نظر آماری منفی و معنادار است. به جز در بعد تخصص مدیران که رابطه معناداری با فرسودگی شغلی بدست نیامد. همچنین از بین ابعاد عملکرد مدیران فقط مؤلفه توانایی مدیران در حل مشکلات، توان پیش‌بینی متغیر وابسته (فرسودگی شغلی) را دارد
۱۲۶	*		۱۳۸۹	مجموعه‌سازی	مدیریت منابع الکترونیکی	تعیین مؤلفه‌های ضروری در تدوین خط مشی مدیریت منابع الکترونیکی	در تحلیل محتوای خط‌مشی‌های کتابخانه‌های دانشگاهی جهان، ۱۴ عامل وجود دارد اما از نظر مدیران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران، ۹ عامل در تدوین خط مشی مدیریت منابع الکترونیکی ضروری است که عبارتند از: مسائل دسترسی، مباحث فنی و تخصصی، نیازسنجی از کاربران، بیان رسالت، اهداف و مسائل مالی، اجرا و بازنگری در خط مشی، مسائل مربوط به دیجیتال سازی، معیارهای انتخاب منابع الکترونیکی، مقدمه و تعاریف مربوط به انواع منابع الکترونیکی و منابع انسانی.
۱۲۷	*		۱۳۹۳	مدیریت	مدیریت دانش	تسهیم دانش و نوآوری	میزان تسهیم دانش، قابلیت نوآوری و ظرفیت جذب در کتابخانه‌های رکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سطح مطلوبی قرار ندارند. تسهیم دانش با نوآوری در فرایند و نوآوری در مدیریت رابطه معناداری دارد؛ یعنی هراندازه به اشتراک گذاری دانش و تجربه افزایش یابد به همان نسبت نوآوری در فرایند ها و نوآوری در مدیریت کتابخانه بهبود می یابد

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۲۸	*		۱۳۹۵	محیط پژوهشی بارور			وضعیت محیط پژوهشی بارور در کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی، بیشتر از حد متوسط است. همچنین میزان فعالیت های علمی و پژوهشی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی شان دهنده بارور بودن محیط این کتابخانه‌ها از نظر پژوهشی است.
۱۲۹	*		۱۳۸۹	مدیریت	مدیریت پست مدرن	کارپست مؤلفه‌های مدیریت	کلیه مؤلفه‌های مدیریت پست مدرن در وضعیت موجود کمتر از سطح متوسط است. از بین این مؤلفه‌ها، رهبری خدمتگزار و نوآوری بیش از سایر مؤلفه‌ها و مؤلفه هم آفرینی کمتر از دیگر مؤلفه‌ها کاربرد دارند.
۱۳۰	*		۱۳۹۶	مدیریت	مدیریت دانش	عامل مؤثر بر اشتراک دانش	رتبه‌بندی عوامل سه‌گانه نشان داد که عوامل انسانی در رتبه نخست، عوامل سازمانی در رتبه دوم و سپس کاربرد ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در رتبه سوم قرار دارد. بر اساس یافته‌ها، "وبسایت کتابخانه" پرکاربردترین ابزار اشتراک دانش (۵۵٪) شناخته شد. مهم‌ترین یافته نیز ایجاد حس مسئولیت و تعهد در محیط سازمانی در قبال اشتراک دانش است. تخصیص بودجه درجهت سیستم‌های انگیزشی در خصوص برانگیختن حس اشتراک دانش کارکنان نیز غیرقابل انکار است. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که کارکنان به‌منظور افزایش اطلاعات و رسیدن به تصمیم‌گیری‌های تأثیرگذارتر، پویایی و تعامل خوبی با همکاران خویش دارند
۱۳۱	*		۱۳۹۵	مدیریت	مدیریت دانش	مستندسازی تجربه سازمانی	چرخه یکپارچه حیات دانش سازمانی دالکر بر مستندسازی دانش تأثیر داشت و از طریق آن، مستندسازی دانش در کتابخانه‌های مرکزی پیش‌بینی شد. مدل‌سازی رگرسیونی بیانگر آن بود که ثبت، اشتراک و ارزیابی دانش مهم‌ترین مراحل در مستندسازی دانش بود. تجزیه مسیر نشان داد تمامی مراحل چرخه دالکر به استثنای مرحله فراگیری دانش با مستندسازی رابطه معنادار داشت و در این زمینه مرحله ثبت بیشترین و مرحله کدگذاری کم‌ترین اثر مستقیم بر مستندسازی داشت.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۳۲	*		۱۳۹۱	مدیریت	مدیریت دانش	نقشه دانش	مشخص شد میزان دانش و مهارت‌های عمومی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی اصفهان کمتر از حد مطلوب است. از نظر دانش و مهارت‌های تخصصی، کتابداران در زمینه‌های مجموعه‌سازی، فهرست‌نویسی و رده‌بندی، ثبت و آماده‌سازی منابع، امانت، مرجع، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت، فناوری اطلاعات، ساختمان و تجهیزات کتابخانه، و اخلاق کتابداری در سطح مطلوبی قرار دارند و در زمینه نمایه‌سازی، چکیده‌نویسی، آموزش و اطلاع‌رسانی، و علم‌سنجی پایین‌تر از سطح مطلوب هستند. کتابداران دانشگاه اصفهان در حوزه‌های مجموعه‌سازی، فهرست‌نویسی، ثبت و آماده‌سازی، امانت، مرجع، آموزش و اطلاع‌رسانی، مهارت‌های ارتباطی، فناوری اطلاعات، و اخلاق حرفه‌ای دارای تیم‌های خبره و در حوزه‌های نمایه‌سازی، چکیده‌نویسی، مدیریت، ساختمان و تجهیزات، و علم‌سنجی فاقد تیم خبره است.
۱۳۳	*		۱۳۹۶	یادگیری سازمانی	یادگیری سازمانی و سرمایه اجتماعی	یادگیری سازمانی و سرمایه اجتماعی	وضعیت سرمایه اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاهی تبریز در سطح متوسط قرار دارد و کمترین میانگین و مؤلفه هویت بیشترین میانگین را دارد. میزان یادگیری سازمانی در کتابخانه‌های دانشگاهی نیز در سطح متوسط قرار دارد و از میان مؤلفه‌های آن مؤلفه مهارت‌فردی بیشترین میانگین و مؤلفه یادگیری تیمی کمترین میانگین را دارد. رابطه مثبت و معناداری بین تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با یادگیری سازمانی وجود دارد.
۱۳۴	*		۱۳۹۶	ساختمان و تجهیزات	معماری	بازطراحی کتابخانه عصر دیجیتال	با توجه به نتایج به دست آمده از مطالعات نظری به بازطراحی کتابخانه دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران به عنوان یکی از دانشگاه‌های اصلی کشور پرداخته شده است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۱۳۵	*		۱۳۸۸	مدیریت	مدیریت دانش	فرهنگ سازمانی	الگوهای حاکم بر کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی عبارتند از: الگوی فرهنگ سازمانی گروهی، سلسله مراتبی و بازاری. از دید کتابداران، الگوی مناسب فرهنگی برای این کتابخانه‌ها، الگوی گروهی و کارآفرین است.
۱۳۶	*		۱۳۹۱	ارزیابی توانمندی‌های شغلی		ارزیابی توانمندی‌های شغلی کتابداران و انتظارات مدیران	بین توانمندی شغلی کتابداران دانشگاهی شهر شیراز و انتظارات شغلی مدیران از آن‌ها به طور کلی تفاوت معنی داری وجود دارد. بیشترین اختلاف، مربوط به خرده مقیاس مهارت‌های فنی و عملی کتابداران است. کتابداران در بحث تعهد و مسئولیت در مقابل انتظار مدیران از آنها بهتر عمل کرده‌اند.
۱۳۷	*		۱۳۹۱	بررسی وضعیت	نیروی انسانی	مطابقت با استانداردها	با بررسی نیروی انسانی کتابخانه‌های دانشگاه‌های پیام نور استان‌های آذربایجان شرقی و غربی مشخص شد هیچکدام از آنها با وجود آشنایی با استاندارد تأمین نیروی انسانی، این استاندارد را رعایت نکرده‌اند و نیروی انسانی شاغل در این کتابخانه‌ها متناسب با نیازها، برنامه و مجموعه آنها نیست.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۳۸	*		۱۳۹۳	بررسی وضعیت مجموعه‌سازی	منابع الکترونیکی	بررسی وضعیت اشتراک منابع الکترونیکی	از مجموع ۵۴ کتابخانه‌ی دانشگاهی بررسی شده تعداد ۸ کتابخانه (۱۴/۸ درصد) هیچ نوع منبع الکترونیکی در مجموعه‌ی خود نداشتند. اگرچه ۹۵/۴۵ درصد از مدیران و مسئولان مجموعه‌سازی اشتراک منابع الکترونیکی را برای کتابخانه‌های دانشگاهی ضروری می‌دانند اما به این امر توجه چندانی نشده است و تنها ۷ کتابخانه (۱۳ درصد) منابع الکترونیکی خود را به اشتراک می‌گذارند. نتایج دیگر حاکی از آن است که مهم‌ترین شیوه‌ی اشتراک منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی استان اردبیل «شبکه‌ی داخلی دانشگاه‌ها» با میانگین ۴/۳۶ است و پایان‌نامه‌ها (با میانگین ۳/۳۶) بیشتر از این طریق مورد اشتراک قرار می‌گیرند. در مورد عوامل مؤثر بر اشتراک منابع الکترونیکی، میانگین نمرات مربوط به عوامل انسانی، اقتصادی، سازمانی و فناورانه مؤثر بر اشتراک منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی استان اردبیل به ترتیب ۴؛ ۴/۳۱؛ ۳/۹۷؛ ۴/۴۷ محاسبه شد. در میان عوامل چهارگانه‌ی مورد نظر در پژوهش حاضر، عوامل فناورانه بیشترین تأثیر را در اشتراک منابع الکترونیکی دارند. عوامل اقتصادی، انسانی و سازمانی به ترتیب در مراتب بعدی اهمیت قرار می‌گیرند.
۱۳۹	*		۱۳۹۵	تعهد سازمانی		تعهد سازمانی و سلامت روان	تعهد سازمانی کتابداران کتابخانه‌های علوم پزشکی مستقر در تهران بالا است. همچنین از بین مؤلفه‌های تعهد سازمانی، تنها تعهد هنجاری با سلامت روان همبستگی دارد.
۱۴۰	*		۱۳۹۱	عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری		آراف آی دی	میزان پذیرش فناوری آراف.آی.دی در بین کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی شهر یزد بالا است. مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر متغیر وابسته تصمیم به استفاده از فناوری آراف.آی.دی به ترتیب متغیرهای سودمندی استفاده درک شده، سهولت استفاده درک شده، و نگرش نسبت به استفاده است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / انشکده‌ای					
۱۴۱	*		۱۳۸۸	مجموعه‌سازی	معیارهای ارزیابی کتاب الکترونیک		مهمترین ملاک ارزیابی کتاب الکترونیکی دانشگاهی از نظر کاربران و ملاک توزیع است. معیارهایی مانند فصل بندی متن، عدم نیاز به اینترنت حین استفاده از کتاب، دسترسی از راه دور برای دانشجویان مهم است و از نظر کتابداران معیارهایی مانند امکان جستجوی پیشرفته، تناسب قلم و امکان ذخیره سازی متن کتاب مهم است.
۱۴۲	*		۱۳۸۹	بازارابی	آمیخته بازارابی		یافته ها نشان داد دیدگاه مدیران و کتابداران گیلان برای استفاده از آمیخته محصول، مکان و بها و تریخ بالاتر از حد متوسط است و نسبت به این مدل نگرش مثبت دارند.
۱۴۳	*		۱۳۹۵	هوش سازمانی	ارتباط هوش سازمانی و کیفیت ارائه خدمت		بین چشم‌انداز استراتژیک، تمایل به تغییر، روحیه، اتحاد و توافق، کاربرد دانش و فشار عملکرد که از مؤلفه‌های هوش سازمانی بودند باکیفیت ارائه خدمات رابطه معناداری وجود دارد و تنها بین سرنوشت مشترک و کیفیت ارائه خدمات رابطه معناداری دیده نشد
۱۴۴	*		۱۳۸۹	ارائه خدمات عمومی الکترونیک			میزان آشنایی مدیران، کتابداران و کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با خدمات عمومی الکترونیک ضعیف است و نگرش این افراد به ارائه این نوع خدمات در سطح متوسط است اما در مورد ارائه خدمات مرجع الکترونیک آشنایی و نگرش آنها بالاتر است.
۱۴۵	*		۱۳۹۴		ترازایی (بنج مارکینگ)	شناسایی و ارزیابی الگوی بهینه ترازایی (بنج مارکینگ) خدمات کتابخانه	در بخش‌های خدمات الکترونیکی، مجموعه‌سازی و مرجع، میانگین رتبه کتابخانه دانشگاه فردوسی بالاتر از دو کتابخانه دانشگاهی دیگر (تهران و شریف) است. در این بخش‌ها این کتابخانه به عنوان کتابخانه الگو در نظر گرفته می‌شود. همچنین در بخش خدمات اطلاع‌رسانی؛ با توجه به بالاتر بودن میانگین رتبه کتابخانه دانشگاه صنعتی شریف نسبت به دو کتابخانه دیگر، این کتابخانه به عنوان الگو شناخته شد. در دو بخش خدمات الکترونیکی و مجموعه‌سازی در بین سه کتابخانه دانشگاهی صنعتی شریف، تهران و فردوسی تفاوت وجود دارد.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی/دانشکده‌ای					
۱۴۶	*		۱۳۹۳	مدیریت	مدیریت ارتباط با مشتری	مدل ۴ بعدی مدیریت ارتباط با مشتری	میزان رعایت ابعاد مدل ۴ بعدی مدیریت ارتباط با مشتری در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، متوسط است. همچنین دانشگاه‌های تربیت مدرس، هنر و صنعتی امیرکبیر بیشتر از سایر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به رعایت مؤلفه‌های مدل ۴ بعدی مدیریت ارتباط با کاربر/مشتری می‌پردازند.
۱۴۷	*		۱۳۸۷	مدیریت	سبک‌های مدیریتی	سبک مدیریتی و رضایت شغلی	سبک مدیریتی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی تهران، آمرانه-خیرخواهانه و متمایل به سبک مشورتی است. بین سبک مدیریتی و رضایت شغلی ارتباط وجود دارد. مدیریت مشارکتی باعث افزایش رضایت کتابداران می‌شود.
۱۴۸	*		۱۳۹۲	ارزیابی پرتال کتابخانه‌های دانشگاهی			نتایج نشان داد پورتال کتابخانه ۱۳ دانشگاه در سطح مطلوب، ۲۴ دانشگاه در سطح خوب و ۳ دانشگاه نیز در سطح متوسط بودند. ابعاد مورد بررسی در حوزه «کیفیت نوشتار»، «دسترسی‌پذیری» در وضعیت مطلوب و در حوزه «بازیابی اطلاعات»، «خدمات عمومی و اطلاع‌رسانی»، «شخصی‌سازی»، «مدیریت محتوا»، «سازماندهی»، «حفاظت و امنیت» و «امکانات مدیریتی پورتال در بخش امانت و مرجع» در وضعیت خوبی قرار داشت. حوزه «امکانات مدیریتی» با میانگین نمره ۳/۶۱ (معادل ۷۲/۲ درصد) کمترین و حوزه «کیفیت نوشتار» با میانگین نمره ۴/۵۸ (معادل ۹۱/۶ درصد) بیشترین نمره را کسب کردند.
۱۴۹	*		۱۳۹۲	مدیریت	مدیریت دانش	کاربست مدیریت دانش	کاربست مؤلفه‌های مدیریت دانش در کتابخانه‌های دو دانشگاه ارومیه و علوم پزشکی ارومیه با حد مطلوب تفاوت معنادار داشته و سطح کاربردی آنها پایینتر از حد مطلوب می‌باشند. میزان استفاده کارکنان کتابخانه‌های مورد مطالعه از فناوری جهت اعمال مدیریت دانش در کتابخانه‌های بررسی شده بیش از متوسط است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۵۰	*		۱۳۸۹	مدیریت	مدیریت دانش	امکان سنجی استقرار	امکان استقرار مدیریت دانش بر مبنای مدل بکویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان در سطح مطلوبی نیست و تنها دو متغیر یافتن دانش و به کارگیری دانش از این مدل در سطحی بالاتر از متوسط هستند.
۱۵۱	*		۱۳۹۶	برونداد علمی کتابداران		عوامل مؤثر بر برونداد علمی کتابداران	تمایل به ارتقا و پیشرفت خود در حوزه فعالیت‌های شغلی، علاقه شخصی به انجام پژوهش، شناساندن جایگاه واقعی کتابخانه‌ها و حرفه علم اطلاعات و دانش‌شناسی را مهمترین عوامل انگیزشی اعلام کردند. در قسمت عوامل مؤثر بر افزایش میزان پژوهش، تمایل به ارتقا و پیشرفت، تمایل به بهبود عملکرد خود در محیط کار، افزایش تعامل و روحیه کار گروهی و داشتن تحصیلات عالی را از مهمترین عوامل مؤثر بیان کرده‌اند. عدم تسلط و آشنایی با زبانهای خارجی، دسترسی نداشتن به متخصصین برای دریافت نظرات مشاورهای آنها و ناآشنایی با اصول نگارش علمی مهمترین موانع بودند.
۱۵۲	*		۱۳۹۰	مدیریت	مدیریت دانش	رابطه مدیریت دانش و سرمایه اجتماعی	وضعیت سرمایه اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد در سطح متوسط است و مؤلفه‌های مشترک کمترین و مؤلفه هویت بیشترین میانگین را دارد. بین سرمایه اجتماعی و سه بعد شناختی، رابطه ای و ساختاری آن با میزان اجرای مدیریت دانش همبستگی مثبت وجود دارد.
۱۵۳	*		۱۳۹۰	مدیریت	مدیریت تعارض	کاربست سبک‌های مدیریت تعارض	ترجیح مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی، استفاده از سبک همکاری برای مدیریت تعارض است. ترجیح‌های دیگر این مدیران استفاده از سبک‌های اجبار، مصالحه، گذشت و اجتناب است.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۵۴	*		۱۳۹۲	بررسی انگیزش شغلی		بررسی انگیزش شغلی کتابداران با تئوری مک کللند	میزان انگیزش کارکنان بر مؤلفه‌های انگیزه کسب پیشرفت، انگیزه کسب قدرت، و انگیزه پیوند جویی و ارتباط با دیگران در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان از دید کارکنان در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارد. از میان ویژگی‌های جمعیت شناختی بین انگیزه با جنسیت، سمت، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، و سابقه اشتغال تفاوت معناداری وجود ندارد؛ اما در دانشگاه محل خدمت رابطه معناداری وجود دارد.
۱۵۵	*		۱۳۸۹	مدیریت	روابط عمومی	امکان‌سنجی معیارهای روابط عمومی	بکارگیری مؤلفه‌های روابط عمومی بر مؤلفه‌های آگاهی رسانی به کاربران و ارتقاء نگرش آنها به کتابخانه در وضعیت مناسبی است اما استفاده از این معیارها بر افزایش استفاده جامعه دانشگاهیان و غیر دانشگاهیان وضع نسبتاً مناسبی دارد.
۱۵۶	*		۱۳۹۵	هوشمندسازی	هوشمندسازی کتابخانه‌های دانشگاهی	امکان‌سنجی	زیرساخت هوشمندسازی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های آذربایجان غربی در بعد فنی در حد متوسط است اما در زمینه نرم افزاری و سخت افزاری این امکانات کم‌تر از حد متوسط است. مهارت کتابداران برای هوشمندسازی کتابخانه‌ها بیش از حد متوسط ارزیابی شد. مهمترین مانع هوشمندسازی، بودجه است.
۱۵۷	*		۱۳۹۳	جو سازمانی		جو سازمانی، فرسودگی شغلی و رضایت شغلی	جو سازمانی کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اهواز در سطح مطلوبی قرار دارد. همچنین، بین جو سازمانی با فرسودگی شغلی و رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی شهر اهواز رابطه وجود دارد. در ارتباط با فرسودگی شغلی کتابداران، یافته‌ها نشان داد که فرسودگی شغلی کتابداران در سطح بالایی است و آنان از شغل خود رضایت ندارند.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۵۸	*		۱۳۹۱	مدیریت	سنجش عملکرد	ای اف کیو ام	از آنجا که یکی از اهداف پژوهش حاضر بررسی کارآمدی مدل تعالی سازمانی در محیط کتابخانه‌هاست نتایج این پژوهش نشان می‌دهد تمامی فرآیند این بررسی از ساخت پرسشنامه تا کسب نتایج نشان دهنده قابلیت اجرای الگوی تعالی سازمانی و پرسشنامه ساخته شده، برای استفاده در کتابخانه‌هاست. همچنین مشخص شد کتابخانه‌های مرکزی شهر تبریز بالاتر از حد متوسط است.
۱۵۹	*		۱۳۹۰	بررسی وب سایت کتابخانه‌ای	سازماندهی مقوله‌های اطلاعاتی در وب سایت کتابخانه		مشخص شد وب سایت کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از جنبه‌های مورد بررسی یعنی میزان منطقی بودن سازماندهی مقوله‌های اطلاعاتی، قابلیت درک کاربر، پیش بینی پذیری برچسب‌های مقوله‌ها و میزان تاثیر عمق منو در سطح مطلوبی قرار ندارد.
۱۶۰	*		۱۳۸۸	ایجاد شبکه ملی اطلاع رسانی	امکان سنجی ایجاد شبکه ملی اطلاع رسانی علوم دریایی و اقیانوس‌شناسی		وضعیت بودجه کتابخانه‌های مورد مطالعه برای ایجاد و راه اندازی شبکه ملی اطلاع رسانی علوم دریایی به گونه ای است که ۶۵/۳۹٪ کتابخانه‌ها توانایی مالی ایجاد شبکه ملی اطلاع رسانی علوم دریایی را ندارند. بررسی زیرساخت های نرم افزاری و سخت افزاری کتابخانه‌های مورد مطالعه همچنین نشان داد که سطح آن ها در حد بالای متوسط (بالای ۵۰٪) است. همچنین مشخص گردید که تمایل به همکاری در کتابخانه‌های مورد مطالعه در زمینه خدمات اطلاع رسانی ۱۰۰٪، مجموعه سازی و خدمات فنی مشترک ۸۸/۴۶٪ وجود دارد. این نتایج ضرورت ایجاد شبکه ملی اطلاع رسانی را تایید می کند
۱۶۱	*		۱۳۹۰	مدیریت	سبک های تصمیم گیری	سبک های تصمیم گیری مدیران	سبک تصمیم گیری رایج در میان مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی اصفهان سبک رفتاری است و بعد از آن سبک مفهومی است. سبک تصمیم ارشادی به ندرت به کار می رود. مدیران با مدرک تحصیلی دکترا نسبت به مدیران با مدرک پایین تر، بیشتر به سبک ارشادی گرایش دارند. مدیران با رشته تحصیلی کتابداری و اطلاع رسانی به سبک ارشادی گرایش دارد. مدیران با تجربه مدیریتی پایین تر، نسبت به مدیران با تجربه تر، بیشتر به سبک رفتاری گرایش دارند.

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۶۲	*		۱۳۹۳	بررسی عملکرد مدیران		عملکرد مدیران و رابطه با رضایت شغلی آنها	رابطه مثبت و معناداری بین عملکرد مدیران و رضایت شغلی کتابداران وجود دارد. هم چنین بین هر یک از ابعاد عملکرد مدیران با رضایت شغلی رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که بعد اجرای عدالت دارای بیش ترین قدرت پیش بینی تغییرات رضایت شغلی می باشد. یعنی عدم رعایت استحقاق های افراد و برخورد یکسان با همه چیز و همه کس، در کتابداران بیش ترین نارضایتی شغلی را به وجود می آورد. هم چنین برای تأمین رضایت شغلی کتابداران، کتابخانه‌های دانشگاهی نیازمند مدیرانی هستند که مهم تر از تخصص کتابداری، از دانش و مهارت‌های مدیریتی بهره کافی برده باشند
۱۶۳	*		۱۳۸۹	مدیریت دانش	مدیریت دانش	الگوی مناسب برای طراحی درگاه دانش کتابخانه‌های تخصصی	از نظر مدیران کتابخانه‌های تخصصی، برای طراحی درگاه دانش این مراکز عوامل برقراری ارتباط دوجانبه، دارابودن موتور جستجوی داخلی، امکان دسترسی به پست الکترونیکی کارشناسان و متخصصان موضوعی، امکان شخصی سازی پروفایل، پیوند به سیستم مدیریت پایگاه اطلاعاتی کتابخانه، درج پرسش های متداول امکان برقراری اشتراک در محتوای درگاه، بیشترین اهمیت را دارند.
۱۶۴	*		۱۳۹۰	ساختمان و تجهیزات	بررسی وضعیت ساختمان		با بررسی وضعیت ساختمان کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت علوم در تهران مشخص شد با توجه به استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، ساختمان این کتابخانه‌ها در فاصله مناسبی از دانشکده‌ها و خوابگاه‌ها قرار ندارد ما از جنبه مجموعه، مسائل امنیتی و امنیت مجموعه در وضع مناسبی قرار دارند.
۱۶۵	*		۱۳۹۱	رضایت شغلی		عوامل فردی و محیطی مؤثر بر رضایت شغلی	میزان رضایت شغلی کتابداران دانشگاه علامه در مقوله های ماهیت کار، سرپرستی و همکاران بالاتر از حد متوسط و در مقوله های ترفیعات، حقوق و مزایا و عوامل محیطی پایین تر از متوسط است. در مجموع میزان رضایت شغلی کتابداران دانشگاه علامه در مقوله عوامل شغلی بالاتر از حد متوسط است.

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۴۷

پیشینه	نوع کتابخانه		سال	موضوع کلی	موضوع اصلی	موضوع فرعی	نتایج پژوهش
	پژوهشی (تخصصی)	دانشگاهی / دانشکده‌ای					
۱۶۶	*		۱۳۹۰	مدیریت	مدیریت تغییر	دیدگاه مدیران و کتابداران در مورد پذیرش تغییر	از نظر تمامی کارکنان کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان سطح پذیرش مؤلفه‌های تغییر سازمانی پایین تر از متوسط است. بین دیدگاه کتابداران و مدیران در خصوص پذیرش مؤلفه هاس تغییر سازمانی تفاوت دارد و مدیران این سطح پذیرش را بالاتر می دانند.
		۱۴۹ پژوهش = کتابخانه‌های دانشگاهی ۱۷ پژوهش = کتابخانه‌های پژوهشی (تخصصی) ۲ پژوهش = مشترک (هم کتابخانه‌های دانشگاهی / دانشکده‌ای و هم کتابخانه‌های پژوهشی (تخصصی))					

همانگونه که در جدول بالا می‌توان دید، از میان این ۱۶۶ پژوهش، تعداد ۱۴۹ پژوهش به حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی/دانشکده‌ای و تعداد ۱۷ مورد به کتابخانه‌های پژوهشی (تخصصی) پرداخته‌اند و ۲ پژوهش نیز به هر دو موضوع توجه کرده‌اند. تحلیل کلی و کمی پژوهش‌های انجام شده در رابطه با کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی در کشور نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها را می‌توان به‌طور کلی در ۹ گروه به شرح زیر دسته‌بندی کرد. تلاش شد بزرگی هر یک از مؤلفه‌ها در شکل‌ها، تاندازه‌ای نشان‌دهنده و نشانگر تعداد پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌های موضوعی نه‌گانه باشد. در ادامه به تشریح هر یک از آن‌ها می‌پردازیم:

۱. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد کتابخانه‌ای؛

۲. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استانداردهای کیفیت خدمات؛

۳. مجموعه‌سازی؛

۴. مدیریت کتابخانه‌ها؛

۵. مدیریت دانش؛

۶. مطالعات کاربر و استفاده از کتابخانه‌ها؛

۷. مطالعات کتابداران؛

۸. مرجع و اطلاع‌رسانی؛

۹. فناوری.

۲-۱-۲-۱. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد کتابخانه‌ای

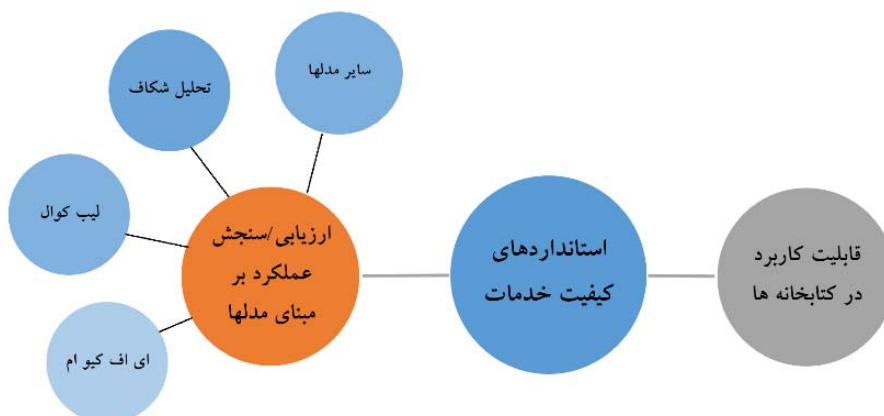
در پژوهش‌های این دسته، دو رویکرد کلی وجود دارد؛ در رویکرد نخست، وضعیت کلی کتابخانه با استانداردهای دانشگاهی یا تخصصی مقایسه شده است. در رویکرد دوم، تنها وضعیت یک یا چند بخش از کتابخانه مانند مجموعه‌سازی، منابع انسانی، فضا و ساختمان و ... در مقایسه با استانداردها قرار گرفته است. از مرور پژوهش‌های این دسته می‌توان دریافت: تقریباً در بیشتر کتابخانه‌های بررسی شده، تطابق کامل با استانداردهای ملی-بین‌المللی دیده نمی‌شود و فاصله این کتابخانه‌ها با استانداردها قابل توجه است. این نتیجه برای کتابخانه‌های دانشگاهی و با توجه به تعداد قابل توجه پژوهش‌های این دسته در رابطه با کتابخانه‌های پژوهشی اعتبار بیشتری دارد. در مورد وضعیت کتابخانه‌های پژوهشی نمی‌توان با قاطعیت اظهار نظر کرد، چرا که تعداد پژوهش‌های مربوط به این کتابخانه‌ها تنها به سه مورد محدود می‌شود (بنگرید به شکل ۱-۲).

شکل ۲-۱: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی-پژوهشی

۲-۱-۲-۲. بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بر اساس استانداردهای کیفیت خدمات

در پژوهش‌های این دسته، دو رویکرد کلی مشاهده می‌شود؛ در رویکرد اول - که نسبت به دو مورد دیگر پژوهش‌های بیشتر در آن می‌گنجند- ارزیابی/سنجش عملکرد خدمات و فعالیت‌های کتابخانه‌ها بر پایه مدل‌های کیفیت خدمات مانند لیب کوال، ای اف کیو ام، مدل تحلیل شکاف و مانند آنها انجام گرفته است و در رویکرد دوم، قابلیت کاربرد مدل‌های کیفیت خدمات در کتابخانه‌ها بررسی شده است. نکته قابل توجه اینکه نتیجه این گروه از پژوهش‌ها، استفاده از مدل‌های مورد بحث را در کتابخانه‌ها تأیید می‌کنند. دیگر پژوهش‌های این دسته که در دو رویکرد پیش گفته نمی‌گنجد، به‌طور پراکنده به موضوع‌های دیگر پرداخته‌اند. نکته قابل توجه اینکه بیشتر پژوهش‌های این دسته با تمرکز بر کتابخانه‌های دانشگاهی انجام شده‌اند و کتابخانه‌های پژوهشی تقریباً مورد بررسی نبوده‌اند (بنگرید به شکل ۲-۲).

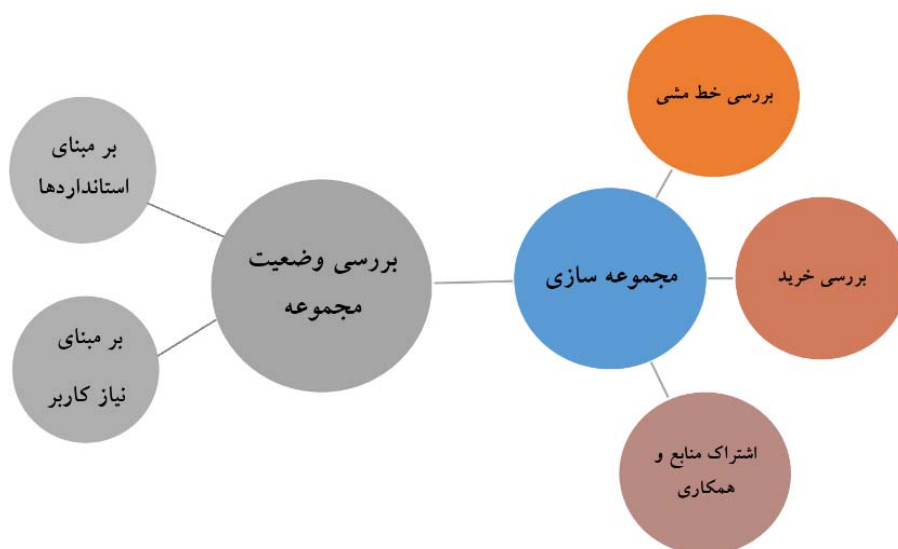

شکل ۲-۲: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه استانداردهای کیفیت خدمات

۲-۱-۲-۳. مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها

بیشتر پژوهش‌های این دسته همان‌گونه که در شکل ۲-۳ می‌توان دید، به بررسی وضعیت مجموعه یک کتابخانه یا بخشی از منابع آن پرداخته‌اند. این بررسی‌ها اغلب با استفاده از استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی انجام گرفته‌اند و تعدادی نیز معیار نیاز

استفاده‌کننده را ملاک ارزیابی قرار داده‌اند. نتایج این پژوهش‌ها نشان می‌دهد وضعیت مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاهی، به‌ویژه از نظر کیفی با استانداردهای لازم فاصله قابل توجهی دارد. در میان دیگر پژوهش‌های این دسته، انسجام یا تمرکز بر موضوع خاصی دیده نمی‌شود و به‌طور پراکنده خط‌مشی‌های مدیریت منابع الکترونیکی یا وضعیت خرید آنها و گاه اشتراک این منابع مورد توجه بوده است.

شکل ۲-۳: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مجموعه‌سازی

۲-۲-۱-۴. مدیریت دانش در کتابخانه‌ها

پژوهش‌هایی که در زمینه مدیریت دانش انجام شده‌اند، از جامعیت نسبتاً خوبی برخوردارند. بخشی از این پژوهش‌ها به بررسی زیرساخت‌ها و وضعیت آنها در کتابخانه‌های دانشگاهی تمرکز دارند. کاربرست و استقرار مدیریت دانش در این مراکز و تلاش برای ارائه الگوی مناسب در آنها موضوع بخش دیگری از این پژوهش‌ها است. ارزیابی وضعیت مدیریت دانش از دیگر مقوله‌های مورد توجه پژوهشگران این حوزه است. موضوع دیگر پژوهش‌های این دسته بر رابطه با فرهنگ سازمانی و مدیریت دانش، اشتراک دانش و مهارت‌های افراد توجه دارد. شکل ۲-۴ نمایی از حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های این دسته را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۴: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت دانش

۲-۲-۱-۵. مدیریت کتابخانه‌ها

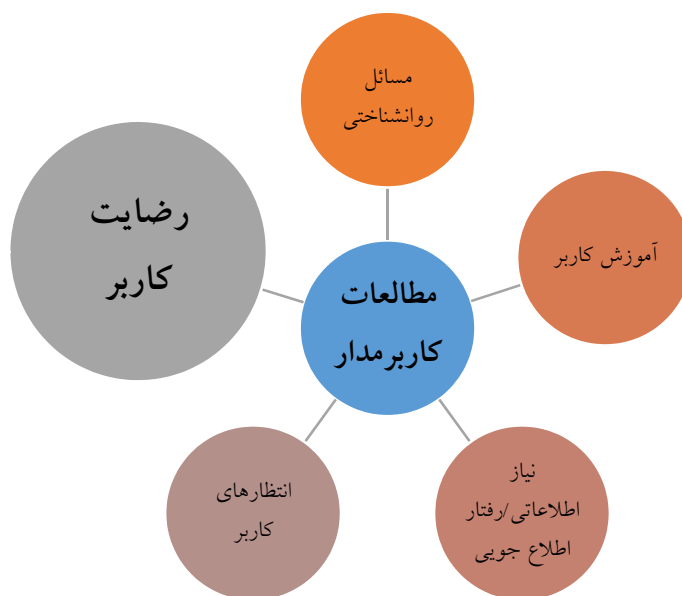
گرچه مطالعات مدیریت دانش و کیفیت خدمات را می‌توان زیر مجموعه پژوهش‌های این دسته قرار داد اما جدای از آن دو دسته پژوهش‌های مربوط به مدیریت از تنوع موضوعی قابل توجهی برخوردار است. این مطالعه‌ها را می‌توان در بیش از ۱۴ حوزه موضوعی (مانند بازاریابی، شبکه‌های رهبری و مدیریت، ارتباط با مشتری، رضایت شغلی، نوآوری، مدیریت تغییر و مانند آنها) قرار داد و انسجام خاصی در آنها قابل ردیابی نیست. شکل ۲-۵ این پراکندگی را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۵: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت

۲-۲-۱-۶. مطالعات کاربرمدار و استفاده از کتابخانه

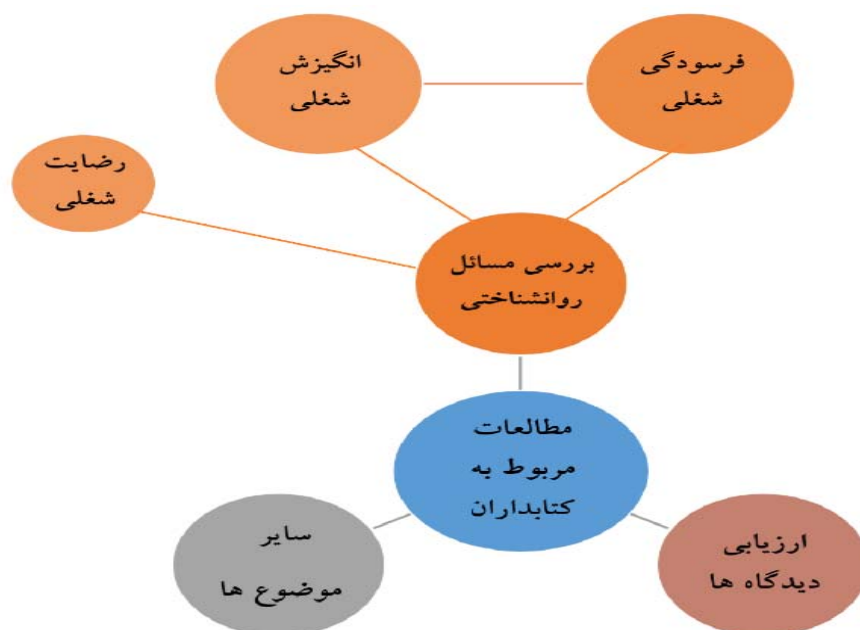
در این دسته از پژوهش‌ها، بیشترین مطالعات به بررسی میزان رضایت کاربران از کتابخانه‌ها اختصاص داشت. موضوع پژوهش‌های دیگر این دسته از بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌جویی کاربران و مطالعه انتظار کاربران از کتابخانه تا تحلیل مسائل روانشناختی آنها در زمان حضور در کتابخانه متفاوت بود. شکل ۲-۶ تصویری از وضعیت پژوهش‌های این دسته را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۶: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه کاربر و استفاده از کتابخانه

۲-۲-۱-۲. مطالعات مربوط به کتابداران

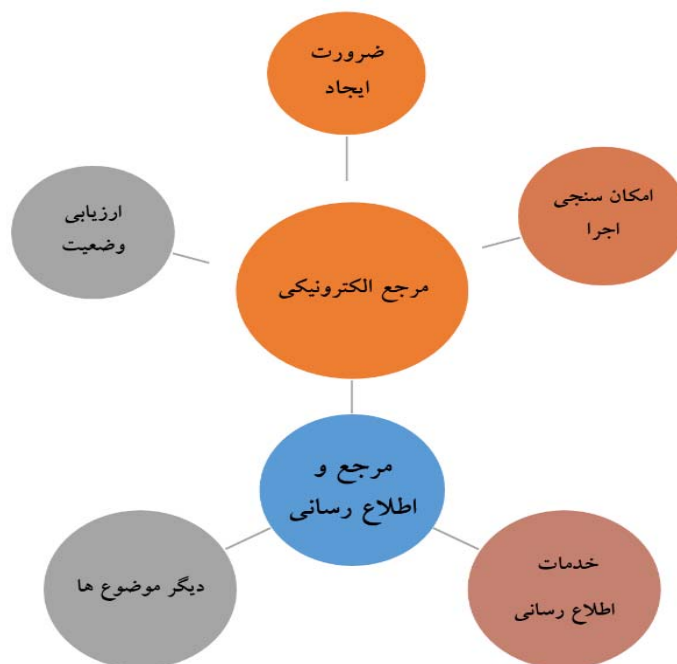
پرتکرارترین موضوع پژوهش‌های این دسته، بررسی‌های روانشناختی فردی کتابداران است. همانگونه که شکل ۲-۷ نشان می‌دهد، موضوعاتی مانند فرسودگی شغلی و انگیزش شغلی و پس از آن رضایت شغلی بیشترین پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. برخی دیگر از پژوهش‌های مربوط به کتابداران، ارزیابی دیدگاه‌های آنها پیرامون محل کار/همکاران، به‌ویژه مسائل مدیریتی است. موضوع‌هایی مانند برونداد علمی، ارزیابی توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای و نیازسنجی از کتابداران نیز مورد توجه برخی پژوهشگران بوده است.

شکل ۲-۷: حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه کتابداران

۲-۲-۱-۸. مرجع و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌ها

همان‌طور که شکل ۲-۸ نشان می‌دهد پژوهش‌های مربوط به دسته مرجع و اطلاع‌رسانی را به‌طور کلی می‌توان به مطالعات مربوط به مرجع الکترونیکی، خدمات اطلاع‌رسانی و سایر موضوع‌ها گروه‌بندی کرد. در این دسته، پژوهش‌هایی که در ارتباط با مرجع الکترونیکی انجام شده‌اند بیش از سایر پژوهش‌ها است. دامنه موضوع‌های این پژوهش‌ها متنوع است: از ضرورت ایجاد مرجع الکترونیکی تا امکان‌سنجی اجرا و ارزیابی وضعیت این خدمات در کتابخانه‌ها.

شکل ۲-۸. حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مرجع و اطلاع‌رسانی

۲-۱-۲-۲. فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها

پژوهش‌های مربوط به دسته فناوری را می‌توان در شش گروه قرار داد؛ این گروه‌بندی مطابق با شکل ۲-۹ به این ترتیب است: مطالعاتی که به ارزیابی فناوری پرداخته‌اند، پژوهش‌هایی که زیرساخت/پیاپی‌سازی فناوری را مورد بررسی قرار داده‌اند، بررسی‌هایی که موانع استفاده از فناوری را مورد توجه قرار داده‌اند، مواردی که به تأثیر فردی، سازمانی فناوری پرداخته‌اند، پژوهش‌هایی که کاربرد و شیوه استفاده از آنها را بررسی کرده‌اند و گروه آخر به پذیرش فناوری پرداخته‌اند.

شکل ۲-۹. حوزه‌های موضوعی پژوهش‌های انجام شده در زمینه فناوری

نگاهی به پژوهش‌های داخلی در زمینه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی نشان می‌دهد مهمترین مسائل، دغدغه‌ها و چالش‌های کتابخانه‌ها در قالب موارد ۹گانه یادشده می‌گنجد. همچنین، تأکید برخی از این موارد از جمله، بررسی وضعیت استانداردهای کتابخانه‌ای، آموزش مستمر حرفه‌ای و آموزش کاربران، مدیریت دانش، فناوری اطلاعات، و وضعیت مدیریتی در کتابخانه‌ها اختصاص دارد. همچنین، نگاهی به این پژوهش‌ها در این حوزه نشان می‌دهد، که هیچ‌یک از این پژوهش‌ها به صورت کلان به بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها نپرداخته‌اند. به بیان دیگر، ضروری به نظر می‌رسد به وضعیت کتابخانه‌ها از نگاه کلان نیز پرداخته شود تا از طریق این نگاه کل‌نگر، برای بهبود فعالیت این کتابخانه‌ها تلاش‌هایی صورت پذیرد. این که در هیچ‌یک از پژوهش‌ها به نقش انجمن‌ها در ایران^۱ در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها پرداخته نشده است و از آنجا که انجمن‌های ملی و بین‌المللی در این زمینه، فعالیت‌های بسیار تأثیرگذاری انجام داده‌اند جزو مسائلی است که مورد توجه پژوهش‌های داخلی قرار نگرفته است. با این حال، لازم است نگاهی هم به پژوهش‌های خارجی در حوزه این کتابخانه‌ها پرداخته شود که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۲-۲. مروری بر پیشینه پژوهش‌های خارجی در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

در این بخش از پژوهش، با جستجوی پژوهش‌های خارجی انجام شده در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی، تخصصی و پژوهشی برگرفته از نتایج و مدل مفهومی اولیه پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) ۱۳ موضوع در سه نوع کتابخانه: الف) "دانشگاهی (University Libraries)"، ب) "پژوهشی (Research Libraries)" و ج) "تخصصی (Special Libraries)" در چهار پایگاه اطلاعاتی: ۱)

^۱ منظور از انجمن‌ها در این پژوهش، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و انجمن مدیریت اطلاعات ایران است که بیشتر از سایر انجمن‌ها به حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی مرتبط هستند.

"Emerald" (۱۰۰ نتیجه نخست)؛ (۲) "Science Direct" (۱۰۰ نتیجه نخست)؛ (۳) "Google Scholar" (۵ صفحه نخست)؛ و (۴) "Google" (۵ صفحه نخست) بازیابی شد. این ۱۳ موضوع عبارت بودند از:

1. Resource Sharing;
2. Knowledge Sharing;
3. Information Sharing;
4. Professional Network;
5. Standards Development & Measurement;
6. Open Access;
7. Interlibrary Collaboration/ cooperation;
8. Professional Development & Education;
9. Library Observation;
10. Research Data Management;
11. University library Network;
12. Research Library Network;
13. Resource Sharing.

تعداد بیش از ۱۰۰۰ مقاله در این حوزه‌های موضوعی یاد شده بالا استخراج شد که پس از حذف مقاله‌های نامرتبط و با مطالعه اجمالی پژوهش‌ها در حوزه‌های موضوعی ۱۳ گانه بالا، وجود "شبکه‌های کتابخانه‌ای" به عنوان زیرساخت اصلی برای بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها در یک کشور یا به صورت منطقه‌ای و بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته بود. از این رو، فهرستی از شبکه‌های مرتبط با فعالیت و کارکرد کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی از این پژوهش‌ها استخراج و عمده فعالیت‌ها، اهداف و مأموریت‌های آنها تهیه شد. نتایج به دست آمده از این بررسی اجمالی نشان می‌دهد این شبکه‌ها برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها فعالیت‌ها و اقدام‌های مؤثری انجام می‌دهند. فهرست این شبکه‌ها و جدولی مختصر از اهداف و مأموریت‌ها، فعالیت‌ها و سایر اطلاعات مربوط به این شبکه‌ها در ادامه می‌آید. این شبکه‌ها از کشورها یا منطقه‌های گوناگونی همچون اروپا، استرالیا، آمریکا، انگلستان، ایتالیا، ایرلند، ترکیه، چین، روسیه، ژاپن، کانادا، لبنان و هند است.

1. ALADN (Academic Library Advancement and Development Network)
2. ANKOS (Anatolian University Libraries Consortium)
3. ARLICON (Associated Regional Library Consortia)
4. CALIS (China Academic Library and Information System)
5. DELNET (DEveloping Libraries NETwork)
6. EBLIDA (European Bureau of Library Information and Documentation Association)
7. INFLIBNET (Information and Library Network)
8. IRIS (Ireland Resource Sharing)
9. LALC (Lebanese Academic Library Consortium)
10. LISTEN (Library and Information Studies Training and Education Network)
11. NAAL (Network for Alabama Academic Libraries)

12. NII (National Institute of Informatics)
13. NILDE (Network for inter Library Document Exchange)
14. OCLC (Online Computer Library Center)
15. OCUL (Ontario Council of University Libraries)
16. OhioLink
17. PUNENET (Pune Library Network)
18. RLIN (Research Library Information Network)
19. RLUK (Research Libraries of UK)
20. TCN-LIS
21. ULAKBIM (Turkish Academic Network and Information Center)

جدول ۲-۲. نگاهی اجمالی به شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (به ترتیب حروف الفبای انگلیسی)

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۱	ABN (Australian Bibliographic Network)	استرالیا	۱۹۸۱	شبکه فهرست‌نویسی مشترک انواع کتابخانه‌های عمومی، ایالتی، پژوهشی و دانشگاهی.	غیرفعال	ارائه خدمات دسترسی به اطلاعات منابع اطلاعاتی در انواع گوناگون قالب‌ها.	-	- کنفرانسی با همین نام از سال ۱۹۸۳ به این سو برگزار شد؛ - پایگاه داده این شبکه با نام ABND شناخته می‌شود؛ - از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۵ به Kinetica تغییر نام داد؛ - عناصر این شبکه هنوز وجود دارد اما دسترسی به اطلاعات آن در سایتی با نام Trove ارائه می‌شود.
۲	ALADN (Academic Library Advancement and Development Network)	کانادا و آمریکا	۱۹۹۵-۱۹۹۶	- کمک به مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی برای برقراری ارتباط با یکدیگر؛ - بررسی راه‌های افزایش و بهبود بودجه کتابخانه‌های دانشگاهی؛ - گردآوری منابع مالی از افراد، شرکت‌ها و موسسات برای تامین منابع کتابخانه، محصولات، برنامه‌ها و ابتکارات.	فعال	- کمک به توسعه کتابخانه‌های دانشگاهی؛ - ایجاد شبکه‌ای برای توسعه و پیشرفت دانشگاهی؛ - به اشتراک‌گذاری نوآوری‌ها در کتابخانه‌های دانشگاهی.	-	- سه کمیته دائمی و یک گروه برنامه‌ریزی کنفرانس دارد که به‌صورت دوره‌ای در شهرهای گوناگون برنامه برگزار می‌کند. - تا بحال، ۱۷ دوره کنفرانس برگزار کرده است
۳	ANKOS (Anatolian University Libraries Consortium)	ترکیه	۲۰۰۰	- بهبود دسترسی به منابع اطلاعات الکترونیکی؛ - توسعه نقش پشتیبانی کتابخانه‌ها در آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها.	فعال	- بررسی و سنجش میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی؛ - مدیریت منابع اطلاعاتی الکترونیکی در کتابخانه‌ها.	۱۲۰ دانشگاه و مؤسسه پژوهشی	یکی از بزرگترین کنسرسیوم‌های مربوط به نشر الکترونیکی در اروپاست

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۴	ARLICON (Associated Regional Library Consortia)	روسیه	۲۰۰۲	• بهبود همکاری بین کتابخانه‌ای؛ • توسعه حرفه‌ای کتابداران در زمینه بهبود خدمات اطلاعاتی کتابخانه‌ها؛	فعال	• همکاری در مدیریت کارآمد منابع کتابخانه‌ها؛ • یاری به پیشرفت کتابخانه‌ها در حوزه منابع الکترونیکی.	۲۲۸ کتابخانه	-
۵	CALIS (China Academic Library and Information System)	چین	۱۹۹۸	• سازماندهی، ارتقاء و نگهداری منابع اشتراکی کتابخانه‌های دانشگاهی چین.	فعال	• ارائه خدمات تحویل مدرک به کتابخانه‌های دانشگاهی در چین.	۱۰۰۵ کتابخانه	-
۶	DELNET	هند	۱۹۹۲ (به عنوان انجمن) و ۱۹۸۸ (به عنوان مرکز بین‌المللی)	• ایجاد شبکه‌ای از کتابخانه‌ها؛ • ترویج و تسهیل به اشتراک‌گذاری منابع؛ • هماهنگی تلاش‌ها برای توسعه مجموعه‌ای مناسب و کاهش تقاضای غیرضروری؛ • ایجاد یک مرکز ارجاعی و تحقیقاتی برای نگهداری فهرستگان مرکزی کتابخانه‌ها؛ • هماهنگی برای مجموعه‌سازی مناسب در کتابخانه‌ها و کاهش نسخه‌های غیر ضروری.	فعال	• گردآوری، ذخیره و انتشار اطلاعات و ارائه خدمات کامپیوتری به کاربران؛ • ارائه راهنمایی فنی به کتابخانه‌های عضو در گردآوری، ذخیره، به اشتراک‌گذاری و اشاعه اطلاعات؛ • تسهیل و ارتقاء تحویل اسناد به صورت دستی یا مکانیکی؛ • توسعه پایگاه داده کتابشناسی تخصصی کتاب‌ها، نشریه‌ها و مواد غیرکتابی. • توسعه پایگاه‌های اطلاعاتی پروژه‌ها، متخصصین و مؤسسه‌ها؛ • ایجاد هماهنگی با دیگر شبکه‌ها و کتابخانه‌های منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای تبادل اطلاعات و اسناد.	۱۶۷۴ کتابخانه در ۳۲ ایالت و ۶۵۰۲ عضو	-

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۷	EBLIDA (European Bureau of Library Information and Documentation Association)	اروپا	۱۹۹۲	- ایجاد اعتماد میان کتابخانه‌ها از طریق افزایش کیفیت آنها؛ - ارائه خدمات مشاوره‌ای و پشتیبانی برای کتابخانه‌ها در اروپا.	فعال	- توسعه نگاه به جامعه اطلاعات و مسائل فرهنگی؛ - به اشتراک‌گذاری اطلاعات و تجربه میان کتابخانه‌ها؛ - توسعه سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای در کتابخانه‌ها؛ - ایجاد مرکز اطلاعات و دانش.	-	درب‌گیرنده گروه‌های زیر است: ۱. گروه حقوق اطلاعات (EGIL)؛ ۲. گروه دیجیتال‌سازی و دسترسی آنلاین (JEGDO)؛ ۳. گروه آموزشی اطلاعات و کتابخانه (ILEG)؛ ۴. گروه یادگیری درازمدت (EGELL)؛ ۵. گروه فرهنگ و جامعه اطلاعاتی (EGCIS).
۸	INFLIBNET (Information and Library Network)	هند	۱۹۹۱	- مدرن‌سازی کتابخانه‌های دانشگاهی؛ - تقویت زیرساخت‌های به‌اشتراک‌گذاری منابع و خدمات کتابخانه‌ای؛ - رهبری کتابخانه‌های آینده.	فعال	- ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی از منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها؛ - ایجاد نظام کتابخانه‌ای یکپارچه؛ - پشتیبانی از رویکردهای دسترسی آزاد به منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی؛ - پژوهش در حوزه‌های کتابسنجی و علم‌سنجی.	-	-
۹	IRIS (Ireland Resource Sharing)	ایرلند	۱۹۹۰	- به‌اشتراک‌گذاری منابع کتابخانه‌ای؛ - ارائه خدمات تحویل مدرک.	غیرفعال	دسترسی هدفمند به فهرستگان کتابخانه‌های دانشگاهی.	-	در سال ۱۹۹۵ تجاری شد

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۱۰	LALC (Lebanese Academic Library Consortium)	لبنان	۲۰۰۲	• غلبه بر چالش‌های دسترسی به منابع الکترونیکی در لبنان.	فعال	• ایجاد همکاری در انتخاب، مذاکره قیمت و روشهای دسترسی به منابع الکترونیکی؛ • ارتقاء و گسترش خدمات و منابع اطلاعاتی به اعضا؛	۸ کتابخانه دانشگاهی	• نام پیشین آن LIDS (Lebanese Consortium)؛ • پیوستن به ICOLC در سال ۲۰۰۳
۱۱	LISTEN (Library and Information Studies Training and Education Network)	انگلستان	۱۹۹۲	• توسعه مستمر حرفه‌ای کتابداران (CPD).	فعال	• برقراری ارتباط نزدیک میان مدیران، استادان و دانش‌آموختگان؛ • ایجاد پیش‌زمینه ادامه کار حرفه‌ای در حوزه کتابخانه و اطلاعات.	-	-
۱۲	NAAL (Network for Alabama Academic Libraries)	امریکا (ایالت آلاباما)	۱۹۸۴	• هماهنگی به اشتراک‌گذاری منابع کتابخانه دانشگاهی؛ • بهبود پاسخگویی و عملکرد کتابخانه‌ها.	فعال	• برگزاری برنامه آموزشی مستمر؛ • پشتیبانی از کتابخانه‌ها با گردآوری داده‌ها و اطلاعات این کتابخانه‌ها؛ • ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی؛ • توسعه کتابخانه‌های مجازی؛	-	-
۱۳	NII (National Institute of Informatics)	ژاپن	۱۹۷۳	• تدوین نظام اطلاعات دیجیتال کتابخانه‌ای برای همه کتابخانه‌های دانشگاهی.	غیرفعال	• ارائه خدمات اطلاعاتی الکترونیکی.	-	نام پیشین آن NACSIS (National Center for Science Information System)

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۱۴	NILDE (Network for inter library Document Exchange)	ایتالیا	۱۹۹۹	- گسترش استفاده از شیوه‌های تبادل مستندات و بهبود کیفی، همکاری بین کتابخانه‌های ایتالیایی؛ - استفاده از فناوری اطلاعات برای تسهیل کار کتابخانه‌ها (کاهش هزینه‌ها، بهبود کار جریان عملیات و کاهش زمان.	فعال	- ایجاد نظام تحویل مدرک؛ - ارائه اسناد به صورت وی‌بی و امانت بین کتابخانه‌ای؛ - به اشتراک گذاری منابع کتابشناختی.	-	-
۱۵	OCLC (Online Computer Library Center)	آمریکا	۱۹۶۷	- دسترسی به اطلاعات در سراسر جهان؛ - ارائه خدمات فناورانه به صورت مشترک به کتابخانه‌ها، مؤسسه‌ها و جوامع علمی؛	فعال	- تهیه WorldCat؛ - پشتیبانی از همکاری بین کتابخانه‌ای (انواع کتابخانه‌ها)؛ - پشتیبانی فنی و محتوایی از کتابخانه‌ها (انواع کتابخانه‌ها)؛ - ارائه جایزه‌ها و گرنت‌های پژوهشی؛ - و ...	۱۶۹۶۴ کتابدار از ۱۲۲ کشور	-
۱۶	OCUL (Ontario Council of University Libraries)	کانادا		دسترسی حداکثری به منابع و خدمات کتابخانه دیجیتال؛ رهبری توسعه مشارکتی گسترش زیرساخت‌های پژوهشی دیجیتال کانادا؛ ارتقاء روابط میان کتابخانه‌ها با ایجاد خدمات کتابخانه دیجیتال برای دانشجویان؛ حفظ و نگهداری مجموعه‌های (چاپی و دیجیتال) کتابخانه‌های دانشگاهی؛ ارتقاء ارزش خدمات کتابخانه دیجیتال مشترک.	فعال	گسترش زیرساخت تحقیقات دیجیتال مشترک؛ توسعه زیرساخت‌های پژوهشی دیجیتال کانادا با تقویت ظرفیت فناوری و کتابداران در کتابخانه‌های عضو؛ تقویت مهارت‌های کارکنان برای پشتیبانی از زیرساخت‌های پژوهشی دیجیتال؛ توسعه ظرفیت‌های اطلاعات محیطی در اُنتاریو؛ پشتیبانی از دسترسی محلی به منابع جغرافیایی در دانشگاه‌های اُنتاریو.	۲۱ کتابخانه دانشگاهی در ایالت اُنتاریو	سه کمیته با نام‌های زیر دارد: (۱) منابع اطلاعاتی؛ (۲) برنامه‌ریزی و ارزیابی؛ (۳) درگاه دانش پژوهان.

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	(فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۱۷	OhioLink	آمریکا	۱۹۸۷	حفظ و دسترسی به مجموعه گسترده‌ای از منابع علمی چاپی و دیجیتال؛ همکاری با انواع دیگر کتابخانه‌ها و ارائه‌دهندگان اطلاعات؛ هدایت و رهبری نوآوری در کتابخانه‌ها.	فعال	تهیه پایگاه داده‌های پژوهشی، واسطاری کتاب، موسیقی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها؛	۱۳۴ کتابخانه	همکاری با OCLC و OARNet.
۱۸	PUNENET (Pune Library Network)	هند	۱۹۹۲	افزایش همکاری بین کتابخانه‌ای؛ تسهیل تبادل اطلاعات میان کتابخانه‌ها؛	غیرفعال	ایجاد پایگاه اطلاعاتی کتابخانه‌ها؛	-	-
۱۹	RLIN (Research Library Information Network)	آمریکا	۱۹۷۴	- توسعه منابع کتابخانه‌های پژوهشی؛ - توسعه مجموعه و دسترسی به منابع مشارکتی.	غیرفعال (ادغام با OCLC در سال ۲۰۰۶)	- حفاظت و نگهداری منابع پژوهشی؛ - بهره‌برداری از ابزارهای کتابشناختی؛	-	در سال ۲۰۰۴ به RLIN 21 تغییر نام داد. در سال ۲۰۰۶ به OCLC پیوست و این انتقال تا سال ۲۰۱۱ ادامه یافت تا بخشی از پروژه WorldCat باشد.

ردیف	نام سازمان	کشور	سال راه‌اندازی	اهداف و مأموریت‌ها	وضعیت (فعال/غیرفعال)	فعالیت‌ها	تعداد اعضا	سایر
۲۰	RLUK (Research Libraries of UK)	انگلستان و ایرلند	۱۹۸۳	• رویکرد جمعی برای بازتعریف مجموعه کتابخانه پژوهشی پیشرفته؛ • اعطای بورس تحصیلی رایگان برای ایجاد محیطی جدید برای ارتقاء برون‌دادهای پژوهشی؛ • امکان دسترسی و بهره‌برداری از همه مجموعه‌های کتابخانه‌ها؛ • تهیه نگاهی از چشم‌انداز تغییرات پژوهشی و نقش کتابخانه‌ها در پژوهش و آموزش پژوهشگر؛ • پرورش رهبری، نوآوری و مهارت در کتابخانه‌ها برای ایجاد جامعه‌ای خلاق.	فعال	• بازتعریف مدل کتابخانه پژوهشی؛ • همکاری در کاهش هزینه‌ها و ارتقاء کیفیت؛ • شکل‌دهی به پژوهش‌های مؤثر؛ • ارتقاء مجموعه‌های یگانه و مجزا؛ • مدل‌سازی نقش کتابخانه در مدیریت داده‌های پژوهشی.	۳۵ کتابخانه پژوهشی و دانشگاهی	تعامل و همکاری با SCONUL برای پروژه‌های گوناگون پژوهشی
۲۱	TCN-LIS	انگلستان	۱۹۹۹	برنامه آموزش شبکه‌ای برای توسعه مستمر حرفه‌ای کتابداران (CPD و CPE)؛ اعطای بودجه‌های پژوهشی به حرفه‌مندان (Grants).	فعال	ایجاد یک مرکز خودآموزشی برای توسعه فعالیت حرفه‌ای.	۲۳ کشور (مرکز آموزشی ملی)	بخشی از برنامه مؤسسه آموزش آزاد (OSI)
۲۲	ULAKBIM (Turkish Academic Network and Information Center)	ترکیه	۱۹۹۶	پشتیبانی از زیرساخت شبکه ملی اطلاعات.	فعال	ارائه خدمات شبکه‌ای برای پشتیبانی از تولیدات علمی.	-	درب‌گیرنده بخش: National Academic Network (ULAKNET)

نگاهی به این شبکه‌های کتابخانه‌ای نشان می‌دهد که از میان این ۲۲ شبکه، تعداد ۱۷ شبکه فعال و ۵ شبکه غیرفعال هستند. همچنین، دامنه گسترده این شبکه‌ها در کشورهایی همچون، امریکا و کانادا (از قاره امریکا)، انگلستان، ایتالیا، ایرلند، ترکیه و روسیه (از قاره اروپا)، لبنان، هند، چین و ژاپن (از قاره آسیا) و استرالیا (از قاره اقیانوسیه) گسترده شده است. نگاهی به اهداف، مأموریت‌ها و وظایفی که این شبکه‌ها اجرا کرده یا در دست اجرا دارند نشان می‌دهد که طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها را به شرح زیر دربر می‌گیرد:

۱. افزایش همکاری‌های بین کتابخانه‌ای و به اشتراک گذاری منابع؛
۲. تدوین برنامه‌های بهبود مستمر حرفه‌ای حرفه‌مندان؛
۳. کمک به کتابخانه‌ها برای توسعه و پیشرفت فعالیت‌ها؛
۴. رهبری تغییر در کتابخانه‌ها با توجه به چشم‌اندازهای پیش‌رو؛
۵. افزایش و بهبود دسترس‌پذیری به منابع کتابخانه‌ای؛
۶. حفظ و نگهداری مجموعه‌های (چاپی و دیجیتال)؛
۷. توسعه زیرساخت‌ها و گسترش و ارتقاء فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها؛
۸. تدوین نظام اطلاعات دیجیتال کتابخانه‌ای و ایجاد نظام کتابخانه‌ای یکپارچه؛
۹. گردآوری منابع مالی برای تأمین منابع کتابخانه؛
۱۰. کمک به مدیران کتابخانه‌ها برای برقراری ارتباط با یکدیگر؛
۱۱. تشکیل شبکه فهرست‌نویسی مشترک؛
۱۲. ارزیابی فعالیت‌ها و مجموعه‌های کتابخانه‌ای؛
۱۳. به اشتراک گذاری تجربه‌ها و نوآوری‌ها میان کتابخانه‌ها؛
۱۴. اعطای بودجه‌های پژوهشی به حرفه‌مندان.

نگاهی به نتایج یافته‌ها در این بخش نشان می‌دهد، بیشتر این شبکه‌ها فعال هستند و هنوز به صورت گسترده‌ای خدمات خود را ارائه می‌کنند. به بیان دقیق‌تر، از میان این ۲۲ شبکه، تعداد ۱۷ شبکه فعال و ۵ شبکه غیرفعال هستند. از جمله مهم‌ترین این شبکه‌ها می‌توان به **OCLC** اشاره کرد که خدمات آن در سطح بین‌المللی و جهانی ارائه می‌شود. این فعالیت‌ها به صورت شبکه‌ای از خدمات، اطلاعات و فعالیت‌های مشترک میان کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی در کشورهای مختلف در جریان است که در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌ای می‌گنجد. این فعالیت‌ها که با پشتیبانی و هدایت برخی انجمن‌های علمی و حرفه‌ای دنبال می‌شود گستره وسیعی دربر دارد که حوزه‌های گوناگونی از جمله، منابع اطلاعاتی/داده‌ای، خدمات اطلاعاتی و نیروی انسانی را شامل می‌شود. همچنین، دامنه گسترده این شبکه‌ها در کشورهایی همچون، امریکا و کانادا (از قاره امریکا)، انگلستان، ایتالیا، ایرلند، ترکیه و روسیه (از قاره اروپا)، لبنان، هند، چین و ژاپن (از قاره آسیا) و استرالیا (از قاره اقیانوسیه) گسترده شده است. نگاهی به اهداف، مأموریت‌ها و وظایفی که این شبکه‌ها اجرا کرده یا در دست اجرا دارند نشان می‌دهد که طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها را به شرح زیر دربر می‌گیرد:

۱. افزایش همکاری‌های بین کتابخانه‌ای و به اشتراک گذاری منابع؛
۲. تدوین برنامه‌های بهبود مستمر حرفه‌ای حرفه‌مندان؛
۳. کمک به کتابخانه‌ها برای توسعه و پیشرفت فعالیت‌ها؛
۴. رهبری تغییر در کتابخانه‌ها با توجه به چشم‌اندازهای پیش‌رو؛
۵. افزایش و بهبود دسترس‌پذیری به منابع کتابخانه‌ای؛
۶. حفظ و نگهداری مجموعه‌های (چاپی و دیجیتال)؛
۷. توسعه زیرساخت‌ها و گسترش و ارتقاء فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها؛
۸. تدوین نظام اطلاعات دیجیتال کتابخانه‌ای و ایجاد نظام کتابخانه‌ای یکپارچه؛
۹. گردآوری منابع مالی برای تأمین منابع کتابخانه؛
۱۰. کمک به مدیران کتابخانه‌ها برای برقراری ارتباط با یکدیگر؛
۱۱. تشکیل شبکه فهرست‌نویسی مشترک؛
۱۲. ارزیابی فعالیت‌ها و مجموعه‌های کتابخانه‌ای؛
۱۳. به اشتراک گذاری تجربه‌ها و نوآوری‌ها میان کتابخانه‌ها؛
۱۴. اعطای بودجه‌های پژوهشی به حرفه‌مندان.

گسترده‌گی این فعالیت‌ها، مأموریت‌ها و وظایف نشان می‌دهد، در صورتی که ایرانداک بخواهد در قالب بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها اقدام کند لازم است فعالیت‌ها، وظایف و به طور کلی مسائل اشاره شده بالا را نیز توجه نماید. با این حال، نگاهی به پیشینه پژوهش‌ها نشان می‌دهد، برخی از فعالیت‌هایی که کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این زمینه انجام داده است می‌تواند در همین راستا مورد توجه قرار گیرد. بر این اساس، بررسی اسناد و صورتجلسه‌های کمیسیون برای آشنایی بیشتر ضروری است. این بررسی، در کنار بررسی پیشینه پژوهش می‌تواند به تدوین بهتر پرسش‌های مصاحبه یاری رساند.

۲-۳. فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری^۱

این کمیسیون در ابتدا با عنوان «کمیته راهبری نظام اطلاع‌رسانی دانشگاهی» در آذر ۱۳۸۵ فعالیت خود را آغاز کرده است. این کمیسیون با توجه به لزوم مشارکت مؤسسه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری وابسته به وزارت عتف در هماهنگ‌سازی فعالیت‌های اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این مؤسسه‌ها ایجاد شده است و مسئولیت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، ارزیابی و هدایت فعالیت‌های مربوط از جمله تأمین منابع و مجموعه‌سازی، سازماندهی و پردازش، بازیابی و اشاعه اطلاعات علمی و فناوری را بر عهده دارد. دبیرخانه این کمیسیون، علاوه بر انجام وظایف دبیرخانه‌ای و روابط عمومی نظام، انجام مطالعات پایه و تهیه و تدوین شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها، نقش رابط میان زیرمجموعه‌های نظام و شوراهای فنی و تخصصی نظام را بر عهده دارد. ایرانداک دبیرخانه کمیسیون است و افزون بر انجام وظایف دبیرخانه‌ای و روابط عمومی، رابط میان زیرمجموعه‌ها و شوراهای فنی و تخصصی مرتبط است.

- طراحی و پیاده‌سازی نظام استانداردها و ضوابط نظام؛
- تعیین حدود وظایف زیرمجموعه‌ها در اجرای نظام؛
- ایجاد نظام ثبتی اطلاعات علمی، تحقیقاتی و فناوری.

از جمله وظایف و مأموریت‌های این کمیسیون می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تعیین شرح وظایف و حدود اختیارات بخش‌ها، واحدها و کارگروه‌های فنی و تخصصی کمیسیون از جمله دبیرخانه؛
- برنامه‌ریزی کلان و سیاست‌گذاری و تدوین ضوابط در فراهم‌آوری و مجموعه‌سازی، سازماندهی و پردازش، بازیابی و اشاعه اطلاعات و زیرساخت‌های ارتباطی شامل:
- 0 سیاست کلان نظام در چارچوب برنامه‌های کوتاه و میان و بلندمدت وزارت در راستای توسعه جایگاه علمی و فناوری نظام جمهوری اسلامی ایران در منطقه و جهان؛
- 0 طراحی و پیاده‌سازی نظام استانداردها و ضوابط نظام بر اساس:
 - گزارش نهایی شناسایی توانایی‌ها و کاستی‌های زیرمجموعه‌ها؛
 - سیاست کلان کمیته در جهت گسترش نظام؛
 - سیاست کلان نظام ملی اطلاع‌رسانی.
- 0 تعیین حدود وظایف زیرمجموعه‌ها در اجرای نظام؛
- 0 نظارت و ارزیابی در پیاده‌سازی و عملکرد نظام؛
- 0 به‌روز کردن و کارآمدسازی نظام (اصلاح و توسعه نظام)؛
- 0 ایجاد نظام ثبتی اطلاعات علمی، تحقیقاتی و فناوری.
- سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت زیر مجموعه‌ها در:
 - 0 اجرای نظام (برپایه مأموریت و وظایف کمیسیون)؛
 - 0 اجرای مأموریت‌ها و وظایف محوله غیر برنامه‌ای از سوی کمیسیون و بخش‌های وابسته؛
 - 0 اجرای برنامه‌های (سالانه و...) مصوب زیرمجموعه‌ها در راستای اهداف نظام؛
 - 0 ایجاد هماهنگی لازم، همکاری و مبادله اطلاعات بین زیرمجموعه‌ها؛

^۱ این بخش برگرفته از پژوهش رجعلی بگلو (۱۳۹۵) است و برای پیوند میان مباحث مربوط به این کمیسیون، توضیحات فعالیت‌های این کمیسیون در اینجا آمده است.

- سیاست‌گذاری برای همکاری‌های متقابل با سامانه ملی مدیریت اطلاعات علمی و فناوری (شورای عالی عتف) و سامانه مدیریت اطلاعات علمی و فناوری وزارت.

این کمیسیون کمیته‌ها و کارگروه‌های زیر را دارد:

کمیته نظارت فنی: این کمیته به منظور تضمین هماهنگی و عملکرد مناسب نظام‌های فرعی موجود در نظام اطلاع‌رسانی

و کارکرد صحیح و همسوی حوزه‌های کاری مشمول این نظام، نیازمند سازوکارهای نظارتی هستیم. کمیته نظارت فنی کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به عنوان یکی از بازوهای ستادی کمیسیون، متولی این امر تعیین شده است. برخی از مأموریت کمیته نظارت فنی عبارتند از:

- تبیین راهبردهای نظارت فنی بر تحقق حوزه‌های راهبردی کمیسیون؛
- طراحی نظام ارزیابی و نظارت فنی؛
- تدوین سطوح نظارت فنی برای حوزه‌های راهبردی اطلاع‌رسانی علم و فناوری با توجه به نوع سازمان‌های متبوع و همچنین فعالیت‌های جاری یا در حال برنامه‌ریزی اولیه در حوزه‌های کمیسیون.

کمیته سواد اطلاعاتی: با توجه به تأکیدی که در نقشه راهبردی نظام بر روی آموزش و همگانی کردن سواد اطلاعاتی

به عنوان یکی از اقدامات نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری وجود دارد، بخشی از تمرکز بر روی کاربران اطلاعات و ارتقاء استانداردهای اطلاعاتی این گروه معطوف شد. کمیته سواد اطلاعاتی در مجموع، اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- استانداردسازی سواد اطلاعاتی در مجموعه‌های مختلف از قبیل دانشجو، هیئت علمی، کارکنان حوزه پژوهش و اطلاع‌رسانی و؛
- ارتقاء سواد اطلاعاتی دانشجویان در هردو زمینه شناختی و مهارتی با ارائه واحدهای درسی، برگزاری کارگاه‌های سواد اطلاعاتی برای اعضای هیئت علمی و کارکنان حوزه پژوهش و کتابداران.
- تدوین سند کمیته ملی سواد اطلاعاتی و خواندن.

کمیته استاندارد: برنامه‌ریزی کلان و سیاست‌گذاری و تدوین ضوابط در حوزه اطلاع‌رسانی مستلزم بهره‌گیری از نظام

استانداردهاست. از این رو مطالعه و شناسایی استانداردها، رهنمودها و دستورالعمل‌های موجود در این حوزه و بومی‌سازی آنها با در نظر گرفتن معیارهای فرهنگی، اسلامی و ایرانی، جایگاهی ویژه در نظام اطلاع‌رسانی به خود اختصاص داده است. بر این اساس کمیته استاندارد به عنوان دیگر بازوی ستادی کمیسیون، در فاز نخست فعالیت خود به بررسی استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی و مجموعه‌های دیجیتالی و ارائه پیشنهاد برای روزآمد کردن استانداردهای موجود نموده است.

کارگروه ثبت، سازمان‌دهی و اشاعه پایان‌نامه: این کارگروه پیرو مسائل و مشکلاتی که پیرامون نحوه اشاعه و

دسترس‌پذیری پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی و نقض قوانین حقوق مالکیت فکری و در بعضی از موارد سوءاستفاده‌های پیش‌آمده از پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به وجود آمده بود، تشکیل شد. کارگروه طی جلسات متعدد و با همکاری دبیرخانه کمیسیون، شیوه‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه پایان‌نامه را تدوین و در ابتدای سال ۱۳۸۸ به مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی کشور ابلاغ کرد. ایرانداک که به عنوان متولی گردآوری، ثبت، پردازش و اشاعه پایان‌نامه معین شده، بر اساس شیوه‌نامه مصوب و تحت نظارت کمیسیون به طراحی و بهره‌برداری از سامانه پایان‌نامه پرداخته است.

کارگروه ثبت سازماندهی و اشاعه مقالات نشریات علمی ادواری: این کارگروه با هدف ساماندهی وضعیت

مقالات علمی منتشرشده در نشریات علمی ادواری کشور شکل گرفت. شیوه‌نامه ثبت، سازماندهی و اشاعه مقالات نشریات علمی ادواری، حاصل این کارگروه است. یکی از نکات کلیدی در این شیوه‌نامه، ثبت و شناسایی هر مقاله علمی به صورت مجزا و به عنوان واحدی در تولید علم کشور است که کارکردهای مختلف آن از جمله در بحث استنادهای علمی، غیرقابل انکار است.

کارگروه برنامه راهبردی نظام: این کارگروه با هدف تدوین مأموریت کمیسیون، تدوین استراتژی‌های توسعه نظام،

تدارک مقدماتی طراحی ساختار سازمانی و فرایندهای کاری نظام تشکیل شد. کمیته با حضور اعضای کمیسیون و از طریق تشکیل جلسه‌های متعدد کارگاهی، به ارائه برنامه استراتژیک کمیسیون پرداخت.

با این حال، نگاهی به اسناد فعالیت این کمیسیون نشان می‌دهد، غیر از وظایف و اهداف این کمیسیون، آئین‌نامه‌هایی تدوین

شد تا بتواند اهداف خود را دنبال نماید. این آئین‌نامه‌ها عبارتند از:

- آئین‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه مقاله‌ها؛
- آئین‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه گردهمای‌ها؛
- آئین‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه پایان‌نامه‌ها؛
- آئین‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه کتاب؛
- آئین‌نامه ثبت، پردازش و اشاعه اطلاعات فناوری.

فصل سوم

روش پژوهش

۳-۱. روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و از نوع تحلیل محتوا انجام شد. دو نوع داده کلی برای تحلیل محتوا در این پژوهش استفاده شد: (۱) مصاحبه با گروه‌های چهارگانه پژوهش که در ادامه توضیح داده می‌شود؛ و (۲) اسناد و مدارک سازمانی که دربرگیرنده صورتجلسه‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بود. البته این پژوهش با بررسی پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با فعالیت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی آغاز شد. نتایج بررسی این متون، به تدوین پرسش‌های گفتگوی حضوری با مدیران و صاحب‌نظران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف و برخی مدیران در وزارت عتف منجر شد. بنابراین، جامعه پژوهشی، افراد تأثیرگذار، تصمیم‌گیرنده و مدیران و فعالان حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی بود. این جامعه دربرگیرنده مدیران مرتبط با وزارت عتف (در ارتباط با فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش)، مدیران ایرانداک (مرتبط با فعالیت کتابخانه‌ها)، مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی، و مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف بودند. با این حال، نمونه پژوهش از میان افرادی در نظر گرفته شد که در این حوزه موضوعی امکان دسترسی به آنها فراهم بود. همچنین، مدیران کتابخانه‌های حاضر در استان تهران برای انجام مصاحبه در نظر گرفته شدند. بر پایه آنچه اشاره شد، نمونه پژوهش دربرگیرنده چهار گروه زیر بود: (۱) مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف؛ (۲) برخی مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی؛ (۳) برخی از مدیران وزارت عتف در ارتباط با فعالیت این کتابخانه‌ها؛ (۴) برخی از مدیران و افراد مرتبط با فعالیت کتابخانه‌ها در ایرانداک. دیدگاه این چهار گروه به تفکیک به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفت:

(۱) گروه نخست: مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشکده‌ای و تخصصی/پژوهشی زیر پوشش وزارت عتف: این بخش از نمونه پژوهش دربرگیرنده مدیران مهم‌ترین و بزرگ‌ترین کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشکده‌ای و پژوهشی تحت پوشش وزارت عتف در استان تهران بود. در این بخش، با برخی از مدیران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی، دانشکده‌ای و پژوهشی در تهران گفتگوی حضوری انجام شد. این نمونه پژوهشی به صورت انتخاب هدفمند و بنا بر سابقه مدیریتی و تخصص موضوعی انتخاب شدند. این بخش از مصاحبه‌ها برای استخراج مؤلفه‌های مورد توجه این کتابخانه‌ها و همچنین انتظارات مدیران کتابخانه‌ها از ایرانداک برای پذیرش نقش‌های مرتبط با بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها استفاده شد. فهرست نام مدیران این کتابخانه‌ها را می‌توان در پیوست ۴ (جدول ۱) مشاهده کرد. اطلاعات کلی مدیران این کتابخانه‌ها به شرح زیر است:

جدول ۳-۱: اطلاعات کلی مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

نوع کتابخانه	تعداد	میانگین پیشینه
دانشگاهی/دانشکده‌ای	۱۱ نفر	۱۰٫۵ سال
پژوهشی/تخصصی	۲ نفر	۱۳٫۵ سال
مجموع	۱۳	۱۲ سال

جدول ۳-۲: اطلاعات مدیران کنونی و پیشین کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

نام مؤسسه آموزشی و پژوهشی	تعداد افراد
پژوهشگاه دانش‌های بنیادین	۱ نفر
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی	۱ نفر
دانشگاه الزهرا	۱
دانشگاه تربیت مدرس	۲
دانشگاه تهران	۳
دانشگاه خوارزمی	۱
دانشگاه شهید بهشتی	۱
دانشگاه شریف	۲
دانشگاه علامه طباطبائی	۱
مجموع	۱۳

از آنجا که دانشگاه تهران یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران را به خود اختصاص می‌دهد، از این کتابخانه تعداد ۳ نفر از مدیران کنونی و پیشین برای انجام مصاحبه استفاده شد. همچنین، از آنجا که دانشگاه‌های شریف و تربیت مدرس از مدیران غیرمتخصص از حوزه‌های موضوعی گوناگون (غیر از رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) در مدیریت کتابخانه‌ها بهره‌مند بودند و از آنجا که مدیران کتابخانه‌های یاد شده، سابقه فعالیت قابل توجه و به نسبت خوبی درباره کتابخانه‌های دانشگاهی داشتند، دیدگاه یکی از معاونان این کتابخانه‌ها نیز در رابطه با این موضوع در مصاحبه‌ها به صورت جداگانه استخراج شد تا نظرات تکمیلی آن‌ها نیز مورد استفاده قرار گیرد.

(۲) گروه دوم: برخی مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی: در این بخش از پژوهش، با ۴ نفر از صاحب‌نظران و افراد تأثیرگذار در این حوزه موضوعی گفتگوی حضوری انجام شد و دیدگاه آن‌ها در این زمینه مورد بررسی قرار گرفت (بنگرید به جدول ۴ از پیوست ۴). این بخش از نمونه پژوهش به صورت گلوله برفی انتخاب شد. این بخش از مصاحبه‌ها برای استخراج مؤلفه‌های بافتی مورد نیاز و چالش‌ها و دشواری‌های موجود برای پذیرش این نقش‌ها و فعالیت‌های مرتبط با بهبود و گسترش عملکرد این کتابخانه‌ها صورت پذیرفت.

(۳) گروه سوم: برخی از مدیران مرتبط با این مؤسسه‌های پژوهشی در وزارت عتف: این بخش از نمونه پژوهش دربرگیرنده ۲ نفر از مدیران و صاحب‌نظران وزارت عتف بود که با کارکرد و فعالیت این کتابخانه آشنایی کافی داشتند (بنگرید به جدول ۳ از پیوست ۴). این بخش از نمونه پژوهشی که با معرفی مدیران کنونی و پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی

اطلاع‌رسانی انجام شد. این بخش از مصاحبه‌ها برای استخراج مؤلفه‌های مورد نظر وزارت عتف، نیازمندی‌های اجرایی، عملیاتی و بالادستی وزارتی برای پذیرش این نقش‌ها انجام شد.

۴) گروه چهارم: برخی از مدیران و افراد مرتبط با کتابخانه‌ها در ایرانداک: ۴ نفر از مدیران که رئیس پژوهشگاه ایرانداک، رئیس شورای تأمین منابع، مدیر طرح غدیر و مدیر سامانه گنج جزو افراد این گروه بودند و با فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف آشنایی کافی و خوبی داشتند (بنگرید به جدول ۲ از پیوست ۴).

بر پایه آنچه اشاره شد، در مجموع با ۲۳ نفر به شرح زیر گفتگو انجام شد:

جدول ۳-۳. فهرست و تعداد افراد مشارکت‌کننده در گروه‌های چهارگانه

ردیف	گروه‌های مشارکت‌کننده	تعداد افراد
۱	مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف	۱۳ نفر
۲	مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار در نظام ملی اطلاع‌رسانی	۴ نفر
۳	مدیران وزارت عتف	۲ نفر
۴	مدیران ایرانداک	۴ نفر
مجموع		۲۳ نفر

پس از انجام گفتگوی حضوری با افراد در هر یک از این گروه‌ها، گفتگوها پیاده‌سازی و در نهایت با استفاده از نرم‌افزار MaxQDA تحلیل محتوای کیفی انجام شد. همچنین، از آنجا که کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به‌عنوان کمیسیون تأثیرگذار و فعال در حوزه این کتابخانه‌ها شناخته می‌شود و از آنجا که این کمیسیون در ایرانداک قرار دارد، اسناد و صورتجلسه‌های این کمیسیون نیز تحلیل محتوا شدند. از تحلیل محتوای این دو نوع منابع (دیدگاه نمونه پژوهشی و اسناد کمیسیون) تعداد ۱۰۵۳ مقوله اصلی-مقوله فرعی-کد اصلی-کد فرعی استخراج شد که تعداد ۳۴۰ مقوله اصلی-مقوله فرعی-کد اصلی-کد فرعی به تحلیل محتوای اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (صورتجلسه‌ها) اختصاص داشت و تعداد ۷۱۳ مقوله اصلی-مقوله فرعی-کد اصلی-کد فرعی از تحلیل محتوای گفتگوها به‌دست آمد (بنگرید به نظام مقوله‌بندی و کدگذاری در پیوست ۵ و همچنین، آمار کلی تحلیل محتوا در گروه‌ها و منابع تحلیل محتوا در پیوست ۶). رویکرد مورد استفاده در این تحلیل محتوا، کیفی بود و در پایان نیز مدل مفهومی با استفاده از نرم‌افزار Visio ترسیم شد.

۲-۳. مراحل پژوهش

اجرای این پژوهش در دو مرحله زیر تنظیم شده است:

۱-۲-۳. مروری بر پیشینه پژوهش در حوزه فعالیت‌های کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

همانگونه که پیشتر نیز اشاره شد، پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) با تأکید بر پژوهش‌های مرتبط با نظام ملی اطلاع‌رسانی (به‌عنوان یک راهکار جامع نظام‌مند و کلان) به پیشینه‌های مرتبط با بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی/پژوهشی توجه داشت، در پژوهش کنونی، بررسی پیشینه‌های مرتبط با راهکارها و رویکردهای مرتبط با بهبود و گسترش فعالیت‌ها این کتابخانه‌ها از ابعاد گوناگونی همچون توسعه و تدوین استانداردها، خدمات اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی، توسعه و تدوین نظام‌ها یا سامانه‌های اطلاعاتی، رهبری و مدیریت تغییر و ... و زیر مؤلفه‌های مرتبط با آن‌ها به این قضیه توجه شد. باید همین‌جا اشاره کرد که در پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) تنها تأکیدی کلی بر مؤلفه‌های اصلی (با تأکید بر نظام ملی اطلاع‌رسانی) داشته است. از

این‌رو و در این مرحله، پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با فعالیت این نوع کتابخانه‌ها بررسی شدند. از بررسی این پیشنهادها برای شناسایی و استخراج مؤلفه‌های مورد نیاز برای بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها و شناسایی چالش‌ها و دشواری‌ها پیش‌روی ایرانداک و راهکارهای غلبه بر آن استفاده شد.

۳-۲-۲. بررسی برخی اسناد و دیدگاه مدیران و ترسیم مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها

همانگونه که پیشتر اشاره شد، در این مرحله صورتجلسه‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به‌عنوان یکی از اسناد مهم در ارتباط با فعالیت کتابخانه‌ها بررسی شدند. همچنین، با مدیران در چهار گروه گفتگو (مصاحبه) انجام می‌شود. برون‌داد بررسی اسناد، گفتگوها و همچنین، پیشنهادها برای پژوهش برای ترسیم مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف استفاده می‌شود.

۳-۳. اعتبار پژوهش

از آنجا که پژوهش کنونی، پژوهشی کیفی با رویکرد تحلیل محتواست، از واژه اعتبار^۱ پژوهش به جای روایی و پایایی که در پژوهش‌های کمی به کار می‌رود، استفاده شده است. اعتبار یافته‌های پژوهش در بخش تحلیل محتوا با دو رویکرد کلی بررسی اعضا^۲ و بازبینی جزئی و کلی مقوله‌ها و کدها بهبود یافت. در بخش بررسی اعضا با دو نفر از مشارکت‌کنندگان برای تأیید تحلیل محتوا و بررسی اجمالی مقوله‌بندی و کدگذاری‌ها گفتگو انجام شد. همچنین، مقوله‌ها و کدها نیز توسط یکی از افراد مسلط به حوزه موضوعی پژوهش و تحلیل محتوا مورد بازبینی جزئی و کلی قرار گرفت و ویرایش‌هایی در این زمینه بر روی مقوله‌بندی و کدگذاری انجام و اجرا شد.

۳-۴. محدودیت‌های پژوهش

یکی از محدودیت‌های پژوهش، نبود امکان گفتگوی حضوری با برخی از مدیران وزارت عتف از جمله معاون پژوهشی وزارت عتف بود که در زمینه زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش این محدودیت تأثیرگذار و با اهمیت بود. همچنین، برخی از مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی از جمله مدیر کنونی یکی از دانشگاه‌های بزرگ کشور و یکی از مدیران پیشین ایرانداک نیز از انجام گفتگوی حضوری خودداری کردند.

^۱ Credibility

^۲ Member checking

فصل چهارم

یافته‌های پژوهش

۴-۱. مقدمه

برپایه آنچه که در مراحل پژوهش در فصل سوم اشاره شد، نتایج به دست آمده از مرحله دوم (بررسی اسناد کمیسیون و دیدگاه مشارکت کنندگان) در این فصل تشریح می شود. ترتیب این فصل به گونه ای است که ابتدا به نتایج به دست آمده از تحلیل محتوای دیدگاه های مشارکت کنندگان اشاره می شود. از آنجا که اسناد کمیسیون نظام اطلاع رسانی علم و فناوری به عنوان یکی از فعالیت های ایرانداک در فصل دوم و در بخش پیشینه پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، ارجاع هایی به این بخش از پیشینه انجام می گیرد که می تواند در توجیه دیدگاه مشارکت کنندگان استفاده شود.

۴-۲. گفتگوی حضوری با مدیران کتابخانه های دانشگاهی، مدیران وزارت عتف، مدیران

ایرانداک و متخصصان این حوزه

همانگونه که پیشتر اشاره شد، با تحلیل محتوای دیدگاه مشارکت کنندگان در گروه های چهارگانه (مدیران کتابخانه ها، مدیران ایرانداک، مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار این حوزه، و مدیران وزارت عتف) و همچنین، اسناد و صورتجلسه های کمیسیون نظام اطلاع رسانی علم و فناوری (بنگرید به بخش ۴-۲-۱-۱) نتایج به دست آمده از گفتگوی حضوری آنها در چهار مقوله کلی به شرح زیر ارائه می شود:

- ۱) ضرورت پذیرش نقش ها از سوی ایرانداک؛
- ۲) چالش ها و دشواری های پذیرش نقش از سوی ایرانداک؛
- ۳) راهکارهای پیش رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک؛

۴) زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش.

۴-۲-۱. ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک

آنچه در این قسمت درباره ضرورت پذیرش این نقش‌ها بیان می‌شود، به ماهیت فعالیت‌هایی باز می‌گردد که در ایرانداک در حوزه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف انجام شده و در پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) نیز به تفصیل به آن‌ها اشاره شده است. اگر بخواهیم به اختصار به آن فعالیت‌ها اشاره‌ای داشته باشیم لازم است نگاهی به جدول ۴-۱ بیفکنیم.

جدول ۴-۱. برخی از فعالیت‌های در حال انجام در ایرانداک مشابه با نمونه‌های بین‌المللی (برگرفته از رجبعلی بگلو، ۱۳۹۶)^۱

ردیف	برخی از فعالیت‌ها و پروژه‌های ایرانداک	نمونه‌های موفق بین‌المللی
۱	طرح غدیر و امین (به‌اشتراک‌گذاری منابع اطلاعاتی)	اسکانیل (پوشش کاهش هزینه محتوا و طرح دسترسی آزاد و طرح به‌اشتراک‌گذاری)، لیبر و سی‌ای‌یوآل (تسهیل دسترسی به منابع اطلاعاتی و طرح امانت بین کتابخانه‌ای)
۲	واسپاری پایان‌نامه و رساله‌ها (سامانه گنج پارسا)	سی‌ای‌یوآل (سامانه ملی پایان‌نامه‌ها)
۳	شورای تأمین منابع علمی	اسکانیل (پروژه AARC)، لیبر و سی‌ای‌یوآل (CERIC)
۴	سامانه سمات (سامانه ملی اطلاعات تحقیقاتی)	اسکانیل (پروژه LEARN) لیبر (مدیریت داده‌های پژوهشی)
۵	برگزاری نشست‌های تخصصی	ای‌سی‌آرال (برگزاری نشست‌های تخصصی)
۶	گردآوری آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها (سامانه آک)	اسکانیل، سی‌ای‌یوآل
۷	ارزیابی کیفیت خدمات اطلاعات کتابخانه‌ها (رف)	-
۸	ارزیابی وضعیت علمی دانشگاه‌ها (نما)	-

همانگونه که از نتایج جدول بالا می‌توان دریافت، ایرانداک در حوزه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف، فعالیت‌هایی را مشابه با نمونه‌های موفق بین‌المللی انجام داده یا در دست اجرا دارد. با این حال از آنجا که پس از پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) چند فعالیت دیگر به این موارد اضافه شده است لازم است در گفتگوها این موارد نیز مورد توجه قرار بگیرد. آنچه در ادامه می‌آید نگاهی به مهمترین گفته‌های گروه‌های چهارگانه درباره ضرورت پذیرش نقش‌ها توسط ایرانداک است. برای نمونه یکی از مدیران کتابخانه اشاره می‌کند:

".... در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی^۱ 'وزیر پوشش وزارت عتف' فکر نمی‌کنم متولی دیگری بتواند 'وجود' باشد. که اگر هم کسی ادعا کند خیلی کار درستی نمی‌تواند باشد. مثلاً فرض کنید ISC بیايد بگوید که ما

^۱ مواردی که به‌صورت نقطه‌چین و هاشورزده آمده است، مواردی است که از سال ۱۳۹۵ به بعد به فعالیت‌های ایرانداک افزوده شد.

می‌خواهیم متولی (بهبود و گسترش فعالیت) کتابخانه‌های دانشگاهی (زیر پوشش وزارت عتف) شویم. بگوئید! شما چرا می‌خواهی بشوی قاعدتاً متولی باید ایرانداک باشد چون هم اعتبار دولتی‌اش را دارد و هم تخصص‌اش هست و هم کار کرده در این زمینه. دست ایرانداک باشد به نظر من خیلی بهتر است"

یا یکی دیگر از مدیران در این زمینه می‌گوید:

".... فرض کنید ما اینجا (در یک کتابخانه دانشگاهی) آمدیم با سلیقه خودمان کتابخانه کودکان ایجاد کرده‌ایم. الان مسئول کتابخانه‌ها در وزارت علوم کیست؟ این را چه کسی می‌تواند پاسخ دهد؟ یعنی ما می‌توانیم ادعا کنیم که ایرانداک مسئول کتابخانه‌ها در وزارت علوم است؟ کجای دیگر مسئول است؟ هیچ جای دیگر نداریم؟ یعنی هیچ نهاد بالادستی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ما نداریم. ایرانداک یکی از جایگاه‌هایش می‌تواند نهاد بالادستی سیاستگذار برای کتابخانه‌های دانشگاهی (زیر پوشش وزارت عتف) باشد که به صورت دست و پا شکسته دارد این کار را انجام می‌دهد"

همین مدیر کتابخانه در توجیه اینکه چرا چنین مرکزی برای سیاستگذاری حوزه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف این چنین می‌افزاید:

"... الان اینکه بالاسری و سیاستگذار کتابخانه‌های دانشگاهی (چه) کسی است، ما نداریم. هر کسی با سلیقه خودش دارد (کتابخانه خودش را) می‌چرخاند؛ با دانش و توان خودش. ولی جایی برای آن تعیین سیاست و هدف نمی‌کند که تو وظایف این است که این سرویس‌ها (خدمات) را بدهی یک جایی نیست که بُرد (تصمیم بگیرد) که تو کتاب رمان نَخَر یا مثلاً بَخَر. یا مثلاً اینکه یک دفعه دانشگاه ... در یک حرکت ... می‌آید کتابخانه‌های دانشکده‌هایش را جمع می‌کند. باید یک جایی باشد، یک مرجعی باید باشد که شما از او بپرسید که این کار درست است یا نیست و در آنجا این را حل‌جی کند. ... آن چیزی که حلقه مفقوده کشور ماست همین تحلیل‌گری و جهت‌دهی، سیاستگذاری و پیش‌بینی هست. کاری که عرض کردیم این‌جور نهادی باید داشته باشد. نهادی که می‌شود نهاد حاکمیتی کتابخانه‌های دانشگاهی (زیر پوشش وزارت عتف) این سمت و سو را بتواند پیدا کند و آن جهت را بدهد"

یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ها در این زمینه بر این باور است که:

۱. از آنجا که کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران بسیار گسترده هستند و دربرگیرنده دانشگاه‌های آزاد، غیرانتفاعی و غیره نیز می‌شوند، و از آنجا که دامنه پژوهش حاضر، به دلایل گوناگونی از جمله مسائل حاکمیتی و مدیریتی به کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف محدود شده است، و از آنجا که در گفتگوهای حضوری با مدیران به صراحت از عبارت "کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف" استفاده شده است، بنابراین به دلیل برداشت یکسان از انواع کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف (چه دانشگاهی و چه پژوهشی) از عبارت کتابخانه‌های "زیر پوشش وزارت عتف" استفاده می‌شود.

" ... به نظر من ایرانداک هم می‌تواند آموزش بدهد در استفاده از منابع اطلاعات علمی و هم می‌تواند سیاست‌گذاری کند {برای} کتابخانه‌ها. واقعاً این کار را می‌تواند انجام دهد. ... "

مدیر دیگری در این زمینه می‌گوید:

" ... در اساسنامه کتابخانه ملی هم پیش‌بینی شده که کتابخانه ملی استانداردسازی و تدوین خط‌مشی حرکت کلی مثلاً کتابخانه‌های کشور را دنبال کند. من دارم اینجوری خیال {تصور} می‌کنم که الان ایرانداک به اعتبار نقش محوری‌اش در وزارت علوم و ماهیتش که پژوهشگاه است می‌تواند دقیقاً همان نقش را به کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} دولتی بازی کند ... "

مدیر دیگری نیز در این زمینه می‌افزاید:

" به نظر من که از بین این جاهایی که اسم بردید بهترین {سازمان}، ایرانداک است چون ایرانداک خودش زیر مجموعه وزارت علوم است ... "

نگاهی به دیدگاه یکی از صاحب‌نظران نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی نیز دیدگاه مدیران را تأیید می‌کند:

" ... به نظر من خود ایرانداک از همه بهتر می‌تواند این کار را انجام دهد. چون یک سازمان قدیمی است و پیشرو است و تجربه دارد فعالیت‌های نهادهایی مثل ایرانداک ... قطعاً تأثیرگذار بوده. نمی‌توانیم نفی کنیم هم به لحاظ کارهای نظری که مؤسسه انجام داده و هم به لحاظ کارهای عملی و ابزارهایی که توانسته تولید کند قطعاً ذی‌تأثیر است ... "

به باور یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی، فعالیت‌های ایرانداک از ابتدا در همین جهت طراحی شده بود. به باور او:

" زمانی که این مرکز {پژوهشگاه} تأسیس شد بیشترین مخاطبان آن کتابخانه‌های دانشگاهی بودند و این هم دلیل دارد. به این دلیل که در آن زمان کتابخانه‌های عمومی و سایر کتابخانه‌ها از جمله کتابخانه‌های تخصصی در وضعیت مطلوبی نبودند و زیاد هویت نداشتند و سیستم مدیریتی آنها به گونه‌ای بود که نیاز به اطلاعات جدید با رویکردهای علمی نداشتند بنابراین بیشترین مخاطبین آنها کتابخانه‌های دانشگاهی {بود}. پس وقتی چنین چیزی آنجا مطرح بود به عنوان یک اصل همه فعالیت‌هایش را سمت و سو می‌داد از همان اول وزارت علوم پشتیبان این مرکز بود و بسیاری از کتابخانه‌های دانشگاهی تلاش می‌کردند که ارتباط برقرار کنند ... "

در همین راستا، یکی مدیران ایرانداک نیز دیدگاه خود را این چنین اظهار می‌کند:

" در وزارتخانه {عتف} آن ستادی که متناظر کتابخانه‌های دانشگاهی باشد نداریم. ما الان یک مجموعه‌ای داریم به اسم پشتیبانی پژوهش فناوری که برای نمونه خرید منابع خارجی را یک موقع‌هایی انجام می‌داد. الان انجام نمی‌دهد. از جهت پشتیبانی فقط کارش شده آزمایشگاه. یعنی نگاه می‌کنید خرید منابع اطلاعاتی که بخشی از خدمات کتابخانه‌ها بوده یک روزی در یک نهادی یکجا متمرکزی در آنجا انجام می‌شده که آن هم الان انجام نمی‌شود بنابراین در وزارتخانه {عتف} تقریباً صدایی از کتابخانه {شنیده} نمی‌شنود. ... بنابراین کتابخانه {در وزارت عتف} فراموش می‌شود. اگر که در وزارتخانه یک جایی وجود می‌داشت می‌گفتیم یک واحدی هست. این مسئولیت مثل معاونت اداره یا سیاست پژوهشی است ... "

او همچنین در ادامه می‌افزاید:

" ... در وزارت عتف ما یک نهادی که {برای این امر} هم‌تراز ایرانداک باشد و دانش و تجربه و پیشینه و پذیرش ایرانداک داشته باشد من سراغ ندارم ... من معتقدم که ایرانداک مؤسسه‌ای است که باید وظایف حاکمیت وزارت علوم در حوزه اطلاع‌رسانی را برعهده داشته باشد. پس بنابراین اگر کمیسیونی داریم برای این حوزه و در ایرانداک هم شکل گرفته در سال ۸۶ پس بنابراین ما استفاده کنیم این را جدی‌ترش کنیم محل استقرارش را کماکان ایرانداک حفظ کنیم یعنی همه این اتفاقات باید بیفتد و به نظرم باید جلساتش را هم داشته باشیم ... "

از دیدگاه یکی از مدیران وزارت عتف، درباره این که ایرانداک می‌تواند در حوزه بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها نقش داشته باشد در بیان زیر قابل پیگیری است:

" نفوذ ایرانداک در بین فعالان کتاب و کتابخانه‌ها و با یک آیین‌نامه با یک مقررات بالادستی {قابل اجراست} حالا این را کجا تصویب کند من مرجع‌اش را در ذهنم نیست ... "

البته در این میان، محدود مخالفانی هم برای پذیرش این نقش توسط ایرانداک وجود داشت. دیدگاه این افراد در بخش مربوط به چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش به تفصیل مورد توجه قرار می‌گیرد. از جمله دلایل دیگری که ایرانداک برای پذیرش این نقش مورد توجه مشارکت‌کنندگان قرار گرفت می‌توان فهرست‌وار به شرح زیر اشاره کرد:

۱) تجربه‌های پیشین ایرانداک درباره کتابخانه‌ها؛

➤ تجربه‌های شورای تأمین منابع؛

➤ تجربه‌های مرتبط با فناوری اطلاعات؛

➤ تجربه‌های ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها؛

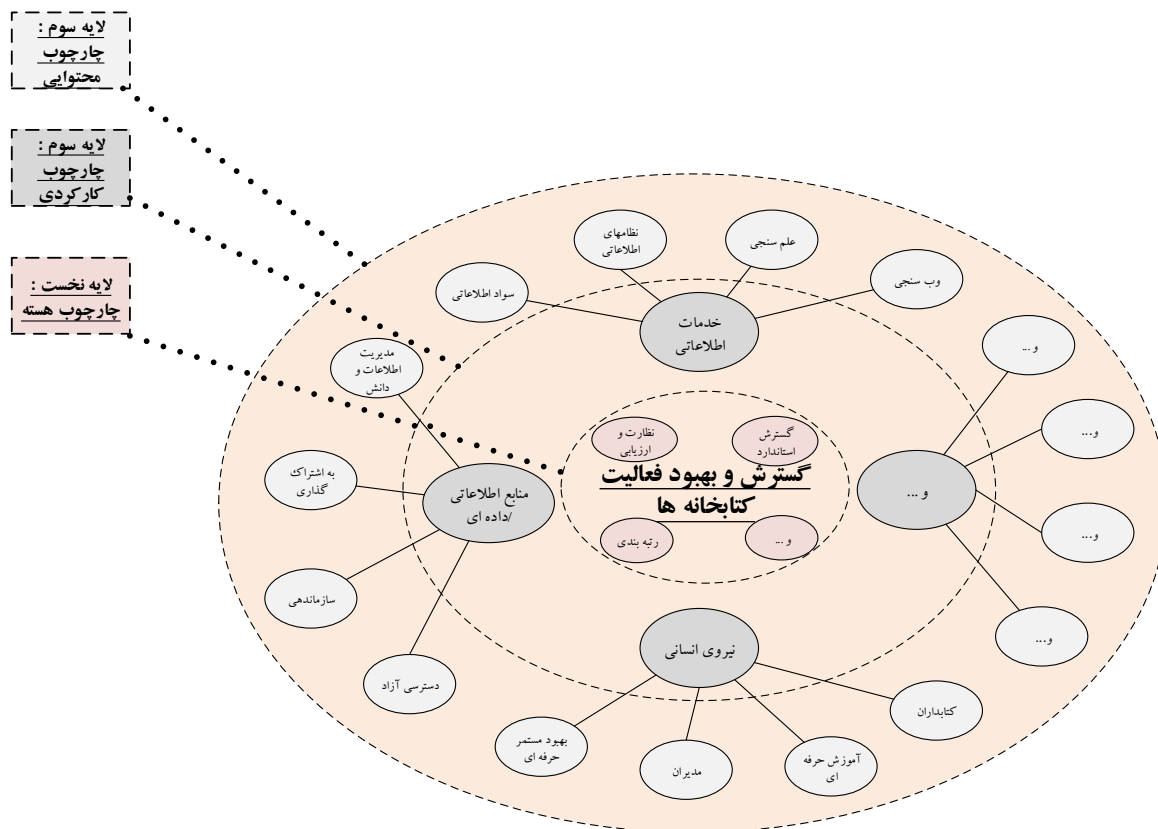
➤ تجربه‌های تدوین نظام یکپارچه از منابع اطلاعاتی.

۲) فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری.

طبیعی است، پرداختن به همه این مباحث در این پژوهش باعث طولانی شدن گزارش این پژوهش می‌شود. از این‌رو، به دلیل اهمیت فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری، تجربه‌های این کمیسیون با بررسی اسناد و مدارک موجود (صورتجلسه‌ها) در ادامه مورد بررسی و اشاره قرار می‌گیرد. همچنین، به دلیل اینکه یکی از راهکارهای اصلی برای پذیرش این نقش‌ها، تقویت و ارتقاء جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری است، در قسمت "راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش" و در قسمت تقویت نقش‌های پیشین (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۱) و تثبیت جایگاه کمیسیون (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۱) به تفصیل توضیح داده می‌شود.

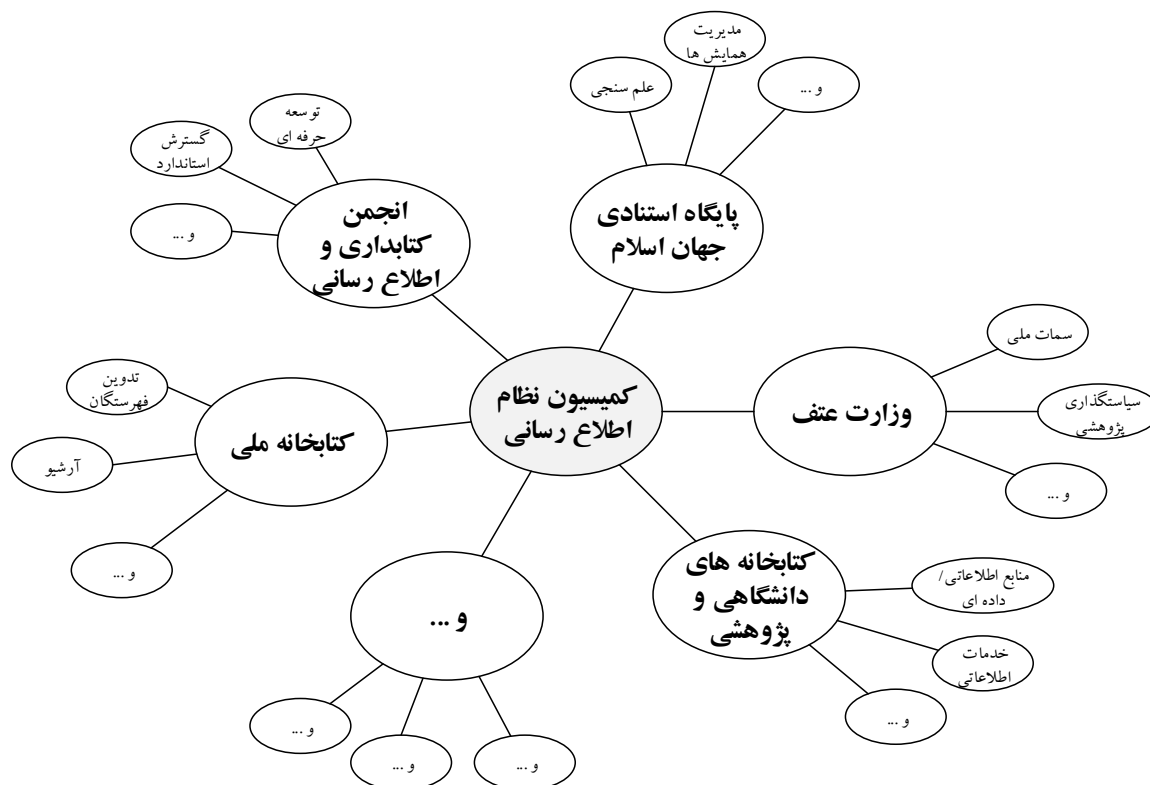
۴-۲-۱-۱. فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (بررسی و تحلیل محتوای اسناد)

یکی از راهکارهای بررسی فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری، بررسی صورتجلسه‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری است. تعداد ۴۷ صورتجلسه از تاریخ ۱۳۸۷/۰۸/۱۹ تا ۱۳۹۲/۰۲/۱۷ (به مدت بیش از ۴ سال) از دبیرخانه این کمیسیون به‌دست آمد که برای تحلیل محتوا استفاده شد. تحلیل محتوای این اسناد مهم، چارچوبی برای ادامه پژوهش فراهم آورد که افزون بر شناخت بیشتر درباره فعالیت‌های کمیسیون، در تدوین پرسش‌های گفتگوها نیز مورد استفاده قرار گرفت. نگاهی فرآیندی به فعالیت‌های کمیسیون نشان می‌دهد، این کمیسیون، فعالیت‌ها و اقدام‌های به‌نسبت خوبی در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها آغاز و دنبال کرده است (بنگرید به نمودار ۴-۱).

نمودار ۴-۱: نمودار فعالیت‌های کمیسیون برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

برپایه نمودار بالا، آنچه از فعالیت‌های این کمیسیون می‌توان دریافت این است که این کمیسیون در سه لایه (چارچوب) فعالیت‌های خود را دنبال کرده است. لایه (چارچوب) نخست، چارچوب هسته است که در قالب نظارت و ارزیابی، رتبه‌بندی و گسترش استاندارد کتابخانه‌ها فعالیت داشته است. در چارچوب (لایه) دوم در سطح کارکردی در حوزه نیروی انسانی، خدمات اطلاعاتی و منابع اطلاعاتی/داده‌ای تصمیم‌ها و اقدام‌هایی را انجام داده است. در سطح (چارچوب) سوم نیز به مواردی همچون مدیریت اطلاعات و دانش، سازماندهی، و به اشتراک‌گذاری و دسترسی آزاد در حوزه منابع اطلاعاتی و داده‌ای، سود اطلاعاتی، نظام‌های اطلاعاتی، علم‌سنجی و وب‌سنجی در حوزه خدمات اطلاعاتی و آموزش حرفه‌ای، بهبود مستمر حرفه‌ای، مدیران و کتابداران در حوزه نیروی انسانی فعالیت‌هایی انجام داده است. با این حال، فعالیت‌های دیگری نیز انجام داده است که در قالب این چارچوب‌ها می‌توان آن را گسترش داد که به صورت دایره از سوی دیگر، در همین چارچوب (بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها) تعامل میان سازمان‌ها و نهادهای مرتبط در این حوزه را نیز مورد توجه قرار داده است (بنگرید به نمودار ۴-۲).

نمودار ۴-۲: فعالیت‌های میان‌سازمانی کمیسیون نظام برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

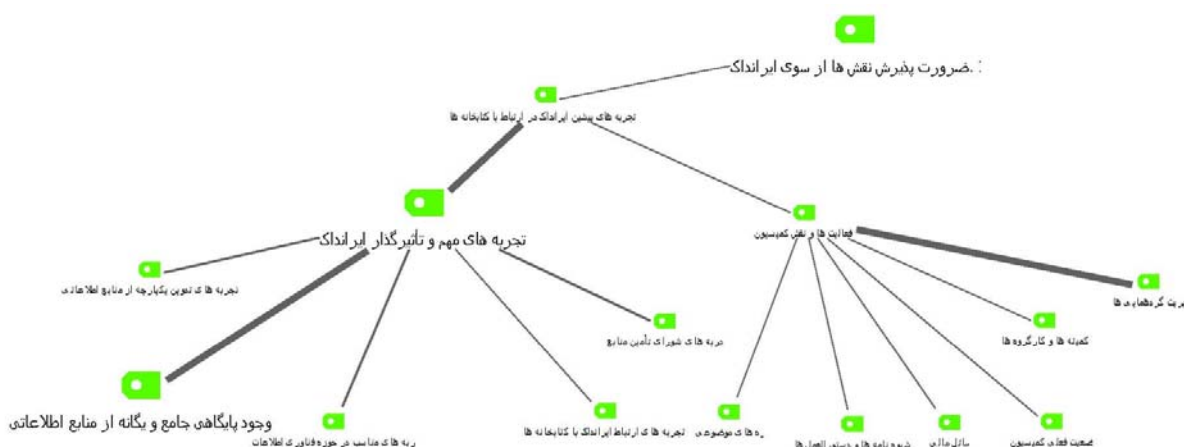
همانگونه که از نمودار بالا می‌توان دریافت کرد، فعالیت‌های کمیسیون در ارتباط با تعامل میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات^۱ برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها نیز مورد توجه قرار گرفته است. در این نمودار، کمیسیون در مرکز قرار دارد و ارتباط میان سازمان‌ها از دیدگاه این کمیسیون مورد توجه این پژوهش قرار گرفته است. همانگونه که در بخش فعالیت‌ها و نقش کمیسیون اشاره شد، کمیسیون آئین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های گوناگونی را در ارتباط با بهبود فعالیت کتابخانه‌ها تدوین کرده است. افزون بر تدوین این آئین‌نامه‌ها، فعالیت‌هایی در ارتباط با مباحث و حوزه‌های موضوعی همچون، حفظ دانش سازمانی، اتوماسیون اداری و مدیریت دانش سازمانی، علم‌سنجی، مدل‌های بلوغ داده (همچون IRIF)، یکپارچه‌سازی اصطلاحنامه‌ها و آنتولوژی‌ها و تشکیل کمیته اصطلاحنامه، تشکیل کارگروه دسترسی آزاد و پیگیری مباحث حقوقی آن، تشکیل کمیته سازماندهی اطلاعات و دانش، پیگیری مباحث اخلاق پژوهشی، وب‌سنجی دانشگاه‌ها، سپردن گاه‌های موضوعی و دسترسی آزاد به محتوای تولیدی دانشگاه‌ها (Open Course)، آرشیوهای الکترونیکی، مباحث اخلاق در جامعه و

^۱ البته وزارت عتف سیاستگذاری‌های کلان وزارتی را برعهده دارد و در چارچوب این نمودار در قالب، سیاستگذاری پژوهشی در قالب یک سازمان نظر گرفته شده است.

همکاری انجمن در اجرای این امور مورد توجه کمیسیون قرار داشت. با این حال، برای این که نگاه کاملی به وضعیت احیای کمیسیون وجود داشته باشد، لازم است تحلیل‌های مرتبط با دیدگاه مشارکت‌کنندگان مورد توجه قرار بگیرد که در بخش راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش و در قسمت تثبیت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (بنگرید به بخش ۲-۳-۱-۱) بحث خواهد شد. این بخش از این جهت در قسمت "ضرورت پذیرش نقش‌ها توسط ایرانداک" آمده است که این کمیسیون در ایرانداک حضور دارد و چارچوب‌های فعالیت خود را می‌تواند در ایرانداک دنبال نماید.

۲-۱-۲-۴. جمع‌بندی ضرورت‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک

نگاهی کلی و اجمالی به مهم‌ترین مؤلفه‌های اشاره شده مشارکت‌کنندگان درباره این مؤلفه داشته باشیم، می‌توان آن را به شکل نمودار زیر ترسیم کرد (بنگرید به نمودار ۳-۴).

نمودار ۳-۴. مهم‌ترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت‌کنندگان درباره ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک

همانگونه که در نمودار بالا می‌توان مشاهده کرد، تجربه‌های پیشین ایرانداک در دو دسته تجربه‌های مهم و تأثیرگذار ایرانداک و فعالیت‌ها و نقش کمیسیون قرار می‌گیرند. با این حال، مهم‌ترین مؤلفه‌ای که در تجربه‌های مهم و تأثیرگذار ایرانداک مطرح شده است، در چارچوب پایگاه جاع و یگانه از منابع اطلاعاتی (پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها) است که با خطی پررنگ‌تر نسبت به سایر خط‌ها مشخص شده است. با این حال، ایرانداک با چالش‌هایی نیز برای پذیرش این نقش‌ها مواجه است که در قسمت چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک به آن‌ها پرداخته می‌شود.

۴-۲-۲. چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک

برپایه آنچه که پیشتر درباره تحلیل دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان اشاره شد، چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک به دو دسته کلی تقسیم می‌شود به شرح زیر تقسیم می‌شود که به تشریح درباره آن‌ها صحبت می‌شود:

(۱) چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی برای پذیرش نقش؛

(۲) چالش‌ها و دشواری‌های برون‌سازمانی برای پذیرش نقش.

۴-۲-۲-۱. چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی برای پذیرش نقش

برای آنکه ایرانداک بتواند نقش خود را در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف دنبال و اجرا نماید با چالش‌ها و دشواری‌هایی روبروست. این چالش‌ها و دشواری‌ها از این جهت درون‌سازمانی هستند که چارچوب آن در درون سازمان قابل پیگیری و اجراست. هرچند برای مواجهه بهتر با این چالش‌ها و دشواری‌ها، ضروری است مسائل برون‌سازمانی هم مرتفع بشوند. مهمترین چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی را می‌توان به شرح زیر مطرح کرد.

(۱) شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک (به لحاظ کمی و کیفی)؛

(۲) کاستی‌های موجود در طراحی برخی سامانه‌ها و خدمات ایرانداک؛

(۳) تأکید بیش از اندازه ایرانداک به رویکرد دستوری و حاکمیتی؛

(۴) دشواری‌های تأمین منابع مالی در ایرانداک؛

(۵) کاستی‌های مدیریتی و اجرایی در برخی از خدمات ایرانداک؛

(۶) تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران؛

(۷) سیاستگذاری نامناسب برای طراحی برخی خدمات در ایرانداک؛

(۸) توان ناکافی ایرانداک در مدیریت امور کتابخانه‌ها.

۴-۲-۲-۱-۱. شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک (به لحاظ کمی و کیفی)

یکی از چالش‌هایی که ایرانداک برای بهبود و گسترش فعالیت‌ها کتابخانه با آن روبروست این است که برخی از کتابخانه‌ها از عمده یا مهمترین فعالیت‌های ایرانداک آگاهی و شناخت کافی ندارند. همین امر سبب می‌شود که ایرانداک نتواند در بهبود فعالیت‌های کتابخانه‌ها تأثیرگذار باشد. برای نمونه، دیدگاه برخی از مدیران کتابخانه‌ها در این زمینه در ادامه می‌آید. یکی از مدیران بر این باور است که:

"... مثلاً ... رصدخانه پژوهش و فناوری که {به‌تازگی} ایجاد شده ... من فکر می‌کنم که ایرانداک با بدنه

کتابخانه‌های دانشگاهی خیلی دور است و فاصله دارد ..."

یا مدیر دیگری اشاره می‌کند که:

"... در واقع آن اهدافی که سازمان یعنی ایرانداک برای خودش تبیین کرده به‌نظرم برای اینکه به آن هدف‌ها برسد لازمه‌اش این است که یک مقدار ارتباط نزدیک‌تری با موسسات علمی و دانشگاه‌ها داشته باشد ..."

مدیری دیگر در همین زمینه می‌گوید:

"... اگر در کتابخانه مرکزی دانشگاه ... کتابداران و به احتمال قریب به یقین دانشجویان و حتی می‌خواهم بگویم مدیران با ایرانداک آشنایی نداشته باشند نشان‌دهنده این است که ایرانداک از بسیاری از اهدافی که مترتب بوده از اساسنامه خودش محروم مانده ..."

یکی دیگر از مدیران نیز دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند که:

"... ایرانداک به نظر می‌آید ... خیلی مانده به آن چیزی که تعریف کرده برسد ... در آن زمینه‌ای که کتابخانه‌های دانشگاهی شناخته شوند یعنی جایگاه‌شان، نیازشان، آسیب‌شناسی‌شان، ارتباطاتی که می‌توانند با همدیگر داشته باشند و هر نوع حرکت سازمان‌یافته‌ای که ایرانداک بخواهد از جنبه‌های مختلف بین کتابخانه بوجود بیاورد. به‌نظرم می‌آید از این نظر هنوز در مقدماتش است ..."

و یا مدیر یک کتابخانه به شکل دیگری این چنین مطرح می‌کند:

"... خدمات و سرویس‌های ایرانداک آن‌طور که باید شناخته نمی‌شود ..."

و یک مدیر کتابخانه دانشگاهی نیز در بیان این که فعالیت‌های ایرانداک تا چه اندازه ناشناخته است و جنبه آگاهی‌رسانی از تأثیر آن برای این کتابخانه‌ها تا چه اندازه کم‌رنگ و کم‌اهمیت است، این گونه بیان می‌کند:

"... در یک جلسه‌ای بودم از ایرانداک آمده بودند برای ... طرح غدیر بود ... من و بقیه همکارانی که در آنجا بودیم {گویا} طوری رفتار می‌کردیم که انگار مثلاً از جایی که اصلاً ارتباطی با ما ندارد {آمده‌اند} حالا اگر دلمان خواست این کار را انجام می‌دهیم اگر هم دلمان نخواست این کار را انجام نمی‌دهیم. اعتماد نداریم آنها هم طوری با ما رفتار می‌کردند که هیچگونه همسان‌سازی نبود هیچگونه همفکری نبود هیچگونه وحدت نظری نبود ..."

گفته‌های مشارکت‌کنندگان در ارتباط با شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک به مدیران کتابخانه‌ها خلاصه نمی‌شود. یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی بر این باور است که:

" اما اینکه به عنوان یک مرکز علمی مورد اقبال واقع شود در سطح کشور بیشتر در تهران و مراکز استان‌هایی که دانشگاه داشتند ایرانداک را می‌شناختند {می‌شناسند} و شهرستان‌ها به دلیل نداشتن دانشگاه و مؤسسه‌های آموزش عالی و یا کتابخانه‌های بزرگ ایرانداک را نمی‌شناختند {نمی‌شناسند} ... "

به نظر می‌رسد ایرانداک باید فعالیت‌هایی را برای اطلاع‌رسانی بیشتر خدمات و سامانه‌های خود در دستور کار خود قرار بدهد. از این‌رو، یکی از راهکارهای پیش‌روی ایرانداک (بخش ۴-۲-۳) به اطلاع‌رسانی فعالیت‌های ایرانداک اختصاص دارد.

۴-۲-۲-۱-۲. کاستی‌های موجود در طراحی برخی سامانه‌ها و خدمات ایرانداک

بیشتر کاستی‌های اشاره شده توسط مدیران در این بخش، از نبود نگاه درازمدت در طراحی سامانه و نبود مشارکت و تعامل با ذی‌نفعان ریشه می‌گیرد. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه‌ها در ارتباط با سامانه‌هایی که ایرانداک طراحی کرده بر این باور است که:

" ... ایرانداک به این فعالیت‌های ارزشمندی که انجام می‌دهد باید درازمدت نگاه کند ولی در عمل واقعاً این‌جوری نیست. من فکر می‌کنم مثلاً سامانه گنج ... یک جوری توجه {درازمدت} کافی به آن نشده ... "

او همچنین بر این باور است که:

" این خیلی خوب است {که} چند تا دانشگاه را که علاقمند است {برای مشارکت در طراحی سامانه‌ها دعوت کند. مثلاً فرض کنید از گنج چیزی را می‌سازید به این جا رسیده و ۵ ماه دیگر هم تمام می‌شود؛ به نظر شما {متخصص این حوزه} این خوب است {یا خیر}. به چه چیزهایی از آن بهتر است توجه شود و چه چیزهایی کمتر توجه شود. نظر بخواهد خیلی خوب است. در این قسمت این ایراد به ایرانداک هست. حتی طرح‌های دیگرش هم همین‌طور است؛ طرح ثبت پایان‌نامه‌ها. در این طرح‌ها هم ایرانداک به نظر من یک جانبه به جلو رفته {است}. اگر مشارکت دو تا سه تا دانشگاه را می‌گرفت به عنوان مشاور نه اینکه سهیم باشند ... خیلی طرح بهتر انجام می‌شد ... کسی که سامانه را می‌نویسد ... {باید} پیشنهاد بگیرد مشتاق باشد ... نظرات را جلب کند امکانات گنج یک کار منحصر به فرد است ولی این نباید باشد که من فقط این را نوشتم و دو تا از همکارانم هم این را دیدند ... این کافی نیست ... حالا {سامانه} گنج را می‌گوییم؛ بقیه سامانه‌ها هم همین‌طور است ... {

مشارکت ناکافی ذی‌نفعان در طراحی سامانه‌ها و خدمات به سامانه ملی پایان‌نامه‌ها (گنج) محدود نمی‌شود. برای نمونه، یکی دیگر از مدیران کتابخانه می‌افزاید:

" می‌شد برای {طراحی سامانه} همانند جو جلاستی بگیرند {بگذارند و بگویند} چه بستری داریم آماده می‌کنیم؛ بازخوردها را از رؤسای کتابخانه‌ها بگیرند؛ نظرات تخصصی بگیرند؛ بعد، از وزارت علوم {عطف} دستورش را بگیرند. این‌جوری کتابخانه‌ها راضی هستند. {می‌گویند} ما خودمان این را طراحی کردیم این را خودمان مشارکت کردیم ... همه هم دفاع می‌کنند ... در توسعه سامانه‌ها حتما باید مشاوران و متخصصان مختلف کمک بگیرند. ایرانداک متأسفانه ... مستقیماً در برنامه‌ها متخصص‌ها کمتر نظر می‌دهند ... در جاستیفای کردن {تنظیم روابط} ایرانداک دارد ضعیف کار می‌کند. ایرانداک می‌رود اول دِولوپ می‌کند {توسعه می‌دهد} بعد می‌گوید بیاید نظرتان {را بگویید} ... "

مدیر کتابخانه دانشگاهی دیگری در همین زمینه بیان می‌کند که:

" ... مثلاً ایرانداک می‌خواهد این سامانه‌ها را ایجاد کند تا دانشگاه‌های دیگر هم استفاده کند. نماینده‌هایشان {دانشگاه‌ها} بیایند و افراد صحبت کنند ... {باید} تعامل نزدیکی بین متخصصین ایرانداک با متخصصین دانشگاه‌ها وجود داشته باشد. اینکه من {ما} فقط بیایم در فضای بسته بنشینیم و سامانه طراحی کنیم بعدها برای اجرا و پیاده‌سازی ممکن است با مشکل مواجه شویم ... "

این دیدگاه، تنها به مدیران کتابخانه محدود نمی‌شود. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در نظام ملی اطلاع‌رسانی این‌گونه می‌افزاید:

" در ایران اگر بخواهیم کاری را انجام دهیم باید خود آن جامعه‌ای که قرار است تأثیر رویش بگذاریم مشارکت داشته باشد. هم در طراحی و هم در اجرا احساس کند که جزیی از این طرح است ولی اگر شما طرح بسیار قوی را طراحی کنید و مشارکت نداشته باشند نمی‌آیند وسط و دخالت نمی‌کنند ... این حس را کتابخانه‌ها ندارند نسبت به ایرانداک. ... این فرهنگ که این {کتابخانه‌ها} عصای دست ماست {هستند} ... این حس را خیلی‌هایشان ندارند چون که ندارند لذا وقت تبعیت و وقت همکاری درست همکاری نمی‌کنند. {این} از نظرم پاشنه آشیل ایرانداک است ... اینها محیط‌های آکادمیک هستند. استقلال نسبی خودشان را دارند برای خودشان حرف دارند؛ {بنابراین} تبعیت نمی‌کنند. تا به حال {بسیاری} تبعیت نکردند. چرا؟ چون که ما آن ابتکار را نداشتیم که عقل جمعی را جمع کنیم ... اگر {ذی‌نفعان} خودشان در پدید آوردنش شریک باشند، خیلی وضع مطلوب‌تر می‌شود، من عقیده دارم جاهایی مثل ایرانداک، کتابخانه ملی مجبور است یک سری کارهایی {در این زمینه} انجام بدهد ... وظیفه غایی این است که ببینیم مخاطبین‌مان نیازشان چیست. بعد ببینیم با آتوریتی که داریم این نیازها را از کجا می‌توانیم تأمین کنیم ... "

در جمع‌بندی دیدگاه مدیران می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که با وجود فعالیت‌های تأثیرگذار و مهمی که ایرانداک در حوزه کتابخانه‌ها انجام داده است، برای دستیابی به نفوذ مطلوب میان کتابخانه‌ها فاصله زیادی دارد. از این‌رو، لازم

است نگاه مشارکتی در تدوین و طراحی سامانه‌ها در میان طراحان و مدیران ایرانداک وجود داشته باشد. این نگاه مشارکتی زمینه‌ای را نیز فراهم می‌کند تا افزون بر این که تأثیرگذاری کتابخانه‌ها و البته همکاری آن‌ها را جلب نماید در طراحی سامانه‌ها نیز با دشواری‌ها و مسائل کمتری روبرو باشد. با این حال، نباید از سایر چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک نیز غافل شد. برای نمونه، یکی از محورهای مقوله‌های مورد توجه مدیران، تأکید بیش از اندازه ایرانداک به رویکرد دستوری و حاکمیتی است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱-۳. تأکید بیش از اندازه ایرانداک به رویکرد دستوری و حاکمیتی

یکی دیگر از مسائلی که به نظر می‌رسد کتابخانه‌ها با آن روبرو هستند، تأکید بیش از اندازه ایرانداک به رویکرد دستوری و حاکمیتی است و این که کتابخانه‌ها تمایل کمتری به همکاری با ایرانداک دارند می‌تواند از این قضیه ریشه بگیرد. برای نمونه یکی از مدیران کتابخانه در این زمینه می‌گوید:

" ایرانداک متوجه این موضعش نیست. من خیلی هم صحبت کردم؛ گفتم شما اراده کنید ما اصلاً به شما دسترسی می‌دهیم بیایید روی سرور دانشگاه این بخش را بردارید ببرید. یعنی خودبه‌خود کپی کنید از روی سرور. می‌گویند یا همه را باید بدهید چون وزیر گفته! خُب اگر قرار است که دعوا کنید رئیس دانشگاه تهران قدرت تصمیم‌گیری بالایی دارد ... "

مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه بیان می‌کند که:

" ... اما در مورد ایرانداک اینکه در بعضی موارد مثل همانندجو یا گنج ... با وزارت علوم هماهنگ می‌کند ... بعد اینها ابلاغ می‌شود و کتابخانه‌ها ملزم می‌شوند که با این سامانه‌ها همکاری کنند. اما این خیلی زمان می‌برد تا واقعاً همه کتابخانه‌ها عضو شوند در بافت سازمانی این رویکرد {که} برود وزارتخانه تصویب کند و دستور بدهد خیلی مطلوب نیست؛ معمولاً اینجوری مقاومت می‌شود چرا ما باید این کار را انجام بدهیم؟ از بالا به پایین است ... "

یکی دیگر از مدیران نیز اشاره می‌کند که:

" راه‌حل اصلی اینکه کتابخانه‌ها با ایرانداک در رابطه با واسپاری منابع و همه امور همکاری کنند با مصوبه و آئین‌نامه حل نمی‌شود ... "

به نظر می‌رسد کتابخانه و مدیران آن‌ها احساس خوبی از رویکرد بالا به پایین این مصوبه‌ها و آئین‌نامه‌ها ندارند و از آنجا که دانشگاه‌ها و به تبع آن، کتابخانه‌ها، تاندازه‌ای از استقلال برخوردار هستند، همکاری نامناسبی با ایرانداک در این زمینه نمی‌کنند. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه‌ها این گونه اشاره می‌کند:

"... اگر جایگاه کتابخانه‌ها و مدیران آن‌ها دست کم گرفته شود، خطر بزرگی دارد ... من یادم می‌آید در زمان یکی از مدیران ایرانداک اجازه نمی‌دادند که با آنها مکاتبات انجام شود! یک سامانه‌ای داشتند برای مستندسازی. همه باید آنجا پیغام می‌گذاشتند شوراها باید در آنجا تشکیل می‌شد صورت جلسات آنجا گذاشته می‌شد. در حالیکه شما نمی‌توانید من را مجبور کنید ... شما باید کار را برای من تسهیل کنید؛ نمی‌توانید کار را سخت کنید ... در واقع این مخاطره را به دانشگاه‌ها تحمیل می‌کند."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی هم بر این باور است که:

".... این تهرانی نشینی هم مصیبتی است. بخصوص تهران نشینی نزدیک به خود وزارتخانه و این توهم را پیش می‌آورد که ما هر چی بگوییم اجرا می‌شود. هر کاری بکنیم بقیه مجبورند تبعیت کنند! ... همکاری نمی‌کنند! چونکه احساس نمی‌کنند که مشکلی از مشکلات آنها را حل می‌کند ..."

به نظر می‌رسد، مدیران در تدوین این آئین‌نامه‌ها هم احساس مشارکت ندارند و این باعث می‌شود در این فرآیند خود را دخیل ندانند. برای نمونه یکی از مدیران این گونه اشاره می‌کند که:

".... اگر به آیین‌نامه‌ای که از وزارت عتف آمده دقت کنید، متن‌ها پشتیبان نگاه دانشگاه‌ها نیست. نوشتن یک جور تحکمی است. مثل دبیرستانی است دانشگاه‌ها هم الان اینجوری نیستند که مثلاً اگر به آنها بگویید که اگر دانشجوی شما ثبت نکند حق تحقیق را به شما نمی‌دهند. در آیین‌نامه نباید اینجوری بیاید. آیین‌نامه همیشه باید تشویقی باشد. بگوییم که برای کشور این مزایا را دارد و دانشگاه‌هایی که زودتر اقدام کنند مثلاً یک چیز تشویقی می‌گیرند ... به خاطر این مسئله خیلی سخت است همکاری کردن ..."

نگاهی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد، ایرانداک در چارچوب تدوین آئین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و مقررات حاکمیتی، لازم است رویکرد خود را تغییر دهد و از مشارکت ذی‌نفعان (از جمله برخی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین آن‌ها) بهره‌مند باشد. با این حال، چالش دیگری که ایرانداک همچون بسیاری از سازمان‌های دولتی با آن روبروست، چالش تأمین منابع مالی است که در ادامه به آن می‌پردازیم.

۴-۲-۱-۴. دشواری‌های تأمین منابع مالی در ایرانداک

یکی از چالش‌ها و دشواری‌های جدی ایرانداک در ارتباط با بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف، دشواری‌های تأمین منابع مالی برای این کار است. به نظر می‌رسد مدیران کتابخانه‌ها از این قضیه به خوبی آگاه هستند و از این‌رو، نگرش خوبی به هزینه‌هایی که برای خدمات اطلاعاتی از سوی مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی دریافت می‌شود وجود ندارد. برای نمونه یکی از مدیران در این زمینه اشاره می‌کند که:

" در دانشگاه این همیشه سوال می‌شود شما که به عنوان واسطه هستید؛ صاحب کانتنت نیستید. شما یک بستری را فراهم کردید. حداکثر ۲۰ درصد را ۳۰ درصد نه ۵۰ درصد بگیرید! ... این بحث همیشه در مورد ایرانداک وجود دارد ... فضایی که آنجا {در میان مدیران} است {این است که} ایرانداک فقط به دنبال منافع خودش است! ... دنبال این است که قدرت بیشتری به دست بیاورد؛ دنبال این است که سامانه‌ای درست کند؛ درآمدزایی داشته باشد! ما این را از مدیران ایرانداک در جاهای مختلف شنیدیم که ایرانداک با مشکلات مالی مواجه است و از او خواستند که با سرویس‌هایش خودش درآمدزایی کند. این فضا یک مقاومتی ایجاد می‌کند از سوی هم دانشگاه‌ها هم کتابخانه‌ها ... "

یا مدیر کتابخانه دیگری می‌گوید:

" مهمترین چالشی که ما دائم با آن مواجه هستیم در ارتباط با ایرانداک چالش پولی بودن و پرداخت‌هایی است که ما برای سرویس‌های ایرانداک داریم. استدلالی هم که {وجود} دارد این است که وزارت علوم آمده یک سری از وظایف ذاتی خودش را واگذار کرده به یک دستگاه دیگری ... خوب این که دیگر درست نیست که بابت هر سرویس دیگری که به ما می‌خواهند بدهند یک صورتحساب بگذارند جلوی ما که شما اینقدر پرداخت کن! ... و ما درگیر پرداخت و از این چیزها باشیم ... "

و مدیر کتابخانه‌ای دیگر هم بر این باور است که:

" ... {این دیدگاه وجود دارد که} {تیز در اختیار ایرانداک قرار می‌گیرد؛ بعد ایرانداک از آن تز نفع مادی می‌برد! ... } "

یا یک مدیر کتابخانه‌ای بیان می‌کند:

" فکر می‌کنند که ایرانداک پایان‌نامه ما را می‌گیرند و می‌فروشند به فرض به غلط، چون ارتباط خوب نیست ... "

وجود این نگرش در میان کتابخانه‌ها و مدیران آن‌ها را برخی مدیران ایرانداک نیز تأیید می‌کنند. برای نمونه یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه اشاره می‌کند که:

" {برای نمونه یک دست‌نویس به دستم رسید از} مشاور آقای نوشته بود که چرا ایرانداک از منبع پایان‌نامه‌ها درآمد حاصل کند خود دانشگاه پایگاهی درست کند که خودمان بفروشیم! این ذهنیت فروش و {درآمدزایی در میان مدیران که باشد} کار را سخت می‌کند ... هنوز که هنوز است می‌گویند که ایرانداک دارد پایان‌نامه می‌فروشد. همان نشستی که در کنگره {سوم} کتابداران {متخصصان علم اطلاعات} بود. آقای که گفت ایرانداک مافیا درست کرده و پایان‌نامه می‌فروشد! به جای اینکه میدان انقلاب بروید بیاید در ایرانداک را ببندید! ... "

این نگاه درآمذزایی از خدمات ایرانداک در میان مدیران کتابخانه‌ها، تنها به پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها اختصاص ندارد. از سوی دیگر، بار مالی این سامانه‌ها و خدمات برای کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها زیاد به نظر می‌رسد و فشار زیادی را در این رابطه بر روی دوش آنها تحمیل می‌کند. برای نمونه، یکی از مدیران برای طرح غدیر این چنین بیان می‌کند که:

"... فاز دوم آن {طرح غدیر} که آمد اجرا شود یک مقدار مادی شد. بار مالی داشت یا برای فرد یا برای دانشگاه که خودش یک مانع است. {هزینه برقراری} این ارتباطات بین کتابخانه‌ها باید راه‌اندازی‌اش صفر باشد ... برای همکاری‌های بین بخشی این شبکه هم ارتباط بین کتابخانه‌ای یا همان طرح امین و غدیر اینها باید یک جوری باشد که {بار} مالی در آنها نباشد ...".

مدیر دیگری در همین زمینه و درباره طرح غدیر این گونه اشاره می‌کند که:

"... در یک جلسه‌ای در وزارتخانه بود که نمایندگان کتابخانه‌ها آمده بودند و واقعاً می‌گفتند ما با این قضیه مشکل داریم که قرار شد سامانه دیگری شکل بگیرد هزینه‌اش هم تصاعدی رفت بالا ... حقیقتش با اینکه چیز خوبی بود برای بقیه {چون ما بیشتر خدمت‌دهنده بودیم} خب ما هم دوست داریم سرویس بدهیم. از اینکه دیدیم هزینه آن خیلی بیشتر از منفعت آن است خارج شدیم ...".

مدیر دیگری در همین زمینه اشاره می‌کند که:

"... از جمله طرح غدیر همین ماجرا را داریم. پرداختی‌ها شاید خیلی زیاد نباشد برای دانشگاه ولی در بلندمدت که نگاه می‌کنی می‌بینی که رقم بزرگی می‌شود. ضمن اینکه همان از لحاظ ذهنی هم ضربه نامناسبی به ارائه خدمات می‌زند ...".

این نگاه برای سایر خدمات ایرانداک همچون همانندجو هم وجود دارد. برای نمونه یکی از مدیران بر این باور است که:

"... چرا ما باید هزینه بدهیم؟ مثلاً همانندجو ما جلسه‌ای با معاونت آموزش و پژوهش {دانشگاه} داشتیم. می‌گفتند این سامانه که نباید پولی باشد ... این کار ارزیابی را که نباید ما پول بدهیم ... برای چی ایرانداک پول می‌گیرد ...".

جمع‌بندی نگاه برخی از مدیران کتابخانه‌ها در این زمینه بر این قضیه تأکید دارد که ایرانداک لازم است رفع چالش منابع مالی را در وزارت عتف تأمین نماید و از تأمین منابع مالی خود از طریق کتابخانه‌ها خودداری نماید. با این حال، برخی کاستی‌های مدیریتی و اجرایی در خدمات ایرانداک از دیدگاه مشارکت‌کنندگان (بویژه مدیران کتابخانه‌ها) مطرح شده است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱-۵. کاستی‌های مدیریتی و اجرایی در برخی از خدمات ایرانداک

برای این که ایرانداک بتواند چارچوب مستحکمی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها داشته باشد باید برخی از کاستی‌های مدیریتی و اجرایی خود را تقویت کند. برخی از این کاستی‌های مورد اشاره مدیران به شرح زیر آمده است. برای نمونه، یکی از مدیران می‌گوید:

"... اگر بخواهم از ایرانداک برای بهبود و توسعه فعالیت‌های کتابخانه کمک بخواهم حداقل این دو تا ویژگی را داشته باشد: یکی از لحاظ علمی قوی باشد به من کمک علمی و فنی کند؛ دوم از لحاظ سازمانی من آن را یک سازمان خیلی سیستماتیک با دیسپلین قوی با مدیریت قوی می‌دانم بدانم که من می‌روم به ایرانداک اعتماد می‌کنم ... ایرانداک هیچ کدام از این ویژگی‌ها را ندارد ... آن قبلی‌ها خدمات کنونی را هم مشکل داریم ما با آنها هنوز درگیر هستیم ما شورا را درگیر هستیم همانند جو را درگیر هستیم ... این فضا در همه بخش‌های ایرانداک هست. در سامانه‌ها تماس بگیریم خیلی خوب جواب نمی‌دهند. یا برخی از بخش‌ها خیلی ... غیرفنی دارد مدیریت می‌شود و دیگری اینکه یکی کردیت اعتبار علمی و فنی و سازمانی وجود ندارد ...".

این قضیه تنها از دیدگاه برخی مدیران کتابخانه‌ها مطرح نشده است. برای نمونه، یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه می‌گوید:

"... ما مثلاً همین الان در ایرانداک ما می‌گوییم که ۵۰ تا کار انجام می‌دهیم من نمی‌توانم درک کنم که وقتی این ۵۰ تا کار ما ۵۰ تا ایراد دارد و ما این ۵۰ تا ایراد را نمی‌توانیم مرتفع کنیم که این کار ۵۰ کاری که داریم انجام می‌دهیم ۲ تا سطح برویم بالاتر برای چه دنبال نقش‌های جدید هستیم؟ ...".

با وجود این که تعداد این نمونه‌های اشاره شده زیاد نیست، با این حال، به عنوان یکی از چالش‌هایی است که به نظر می‌رسد لازم است مورد توجه قرار بگیرد. البته چالش و دشواری دیگری که به این چالش مرتبط به نظر می‌رسد، تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱-۶. تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

یکی از چالش‌هایی که ایرانداک از دیدگاه مدیران، برای بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌ها با آن روبروست، تغییر فعالیت‌های سنتی است که ایرانداک در چارچوب پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران دنبال می‌کند. دیدگاه مدیران برخی از کتابخانه‌ها که تا اندازه‌ای فعالیت‌های ایرانداک را رصد می‌کنند را می‌توان از میان گفته‌های آنها بررسی کرد. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه بیان می‌کند:

"... ایرانداک را در این چند سالی که تغییر و تبدیل‌ها و عزل و نصب‌ها در دوست و آشنا می‌بینی حس می‌کنم چند سالی است که اصلاً کلاً کتابدارها و کتابخانه‌ها می‌زند به حاشیه. مثلاً پست‌های مهم رئیس پژوهشکده و معاون پژوهشکده همه در این حوزه بودند. الان نگاه به ساختار می‌کنم اکثر بچه‌هایی که رشته ما را خوانده‌اند در حد هیئت علمی، مدیر گروه کاملاً دارد بخش فنی ماجر را ارجح می‌کند. حس می‌کنم ... خیلی حوزه کتاب و کتابداری و کتابخانه اولویت‌های اصلی آن {پژوهشگاه} نیست. به نظر من اشتباه می‌کند چون کتابخانه‌های دانشگاهی ... نقش‌شان حالا حالاها غیر قابل انکار است ... امیدوارم که ذهن ایرانداک به این سمت نرود کسانی که در آی تی کار کردند باید تمام تصمیمات را بگیرند. چون تغییرات مدیریتی آن این حس را به آدم می‌دهد که دیگر به دانش کتابداری خیلی بها نمی‌دهند و این آدم را نگران می‌کند ... چون هنوز نیاز داریم ما به اتفاقی که در ایرانداک می‌افتد؛ هنوز نیاز داریم که مدیریت منابع علمی کند؛ هنوز نیاز داریم به اصطلاحنامه ... البته بعدها که اسمش شد پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات این حس به ما دست داده ..."

یکی دیگر از مدیران نیز دیدگاه خود را درباره ایرانداک این گونه مطرح می‌کند:

"... کما اینکه در دوره مدیر {ایرانداک} یک سری چیزها پرت شده بود. کتابخانه‌ها در آنجا رونق گرفته بودند. دوره مدیریت که تغییر کرد خیلی از آنها حذف شدند. هم متخصصان خوب کتابداری رفتند از ایرانداک، هم مجموعه‌ای که چیده شده {بود}. حالا الان دوباره دارد برمی‌گردد به آن حالت فکر می‌کنم ..."

مدیر دیگری در این زمینه دیدگاه خود را این چنین بیان می‌کند:

"... {ایرانداک} بعضی چیزهایش به دور {کتابخانه‌ها} است. ... بدنه‌ای که ما در حال حاضر {ایرانداک} داریم {دارد} و هست در کتابخانه‌های دانشگاهی متفاوت است و این نشان می‌دهد که اینها نمی‌دانند در کتابخانه‌های دانشگاهی چه می‌گذرد ..."

البته به نظر می‌رسد نگاه برخی مدیران به کتابداران و فعالیت‌های کتابخانه‌ها و مسئولیت‌های ایرانداک در این رابطه نیز نگاه مناسب و سازنده‌ای نیست و این نگاه متأثر از همین شرایط است. برای نمونه، یکی از مدیران ایرانداک دیدگاه خود را این چنین مطرح می‌کند:

"... یک تئوری وجود داشت که می‌گویند شما زمانی خلاص می‌شوید از دست ایده‌های قدیمی که یا آن افراد از دنیا بروند یا بازنشست شوند! اگر در سیستم شما هستند. به نظر من افرادی که در تفکرات فسیلی این قدر نفوذشان زیاد است ما هیچ کاری نمی‌توانیم انجام دهیم. یا باید صبر کنیم که از این سیستم خارج شوند یا بازنشستگی و یا یک جوری بروند بیرون از این سیستم. من دقیقاً می‌بینم مثلاً یک تفکر قدیمی وجود دارد یک نفر می‌آید با ایده‌های جالب

بعد، کسی که ایده‌های جالب دارد دفع می‌شود. من معتقدم که {ایرانداک} باید خیلی از اینها را بگذارد کنار چون بیشتر از آنکه سود داشته باشد به نظر من دارد زیان می‌دهد ... "

مدیر دیگری در این زمینه بر این باور است که:

" ... اگر بخواهیم خیلی واضح و روشن صحبت کنیم ایرانداک تنها چیزی که برایش مانده همین پایان‌نامه است؛ پایه‌ای که ایرانداک را نگه داشته به نظر من پایان‌نامه است و به نظرم بقیه کارها در حول این پایان‌نامه می‌چرخد ... در آن زمان {پیشتر} گزارش طرح داشتیم، سمینار داشتیم مقاله، همایش حالا نگاه کنید یکی یکی از شاخه‌های ایرانداک کنده شده. از چهار تا ستونی که داشته همین یک ستون مانده الان و ما هر نقشی هم بخواهیم برای ایرانداک متصور بشویم به نظر باید حول و حوش همین کار پایان‌نامه و پروپزال و قارغ‌التحصیلی و دانشجو {باید باشد} ... "

مدیر دیگر ایرانداک نیز دیدگاه خود را این چنین مطرح می‌کند:

" الان نمی‌دانیم اینها {کتابداران و کتابخانه‌ها} چه کاره هستند. چه کار می‌کنند. این‌ها را هیچکدام نمی‌دانیم. خال داریم. نمی‌توانیم تصمیم بگیریم ... "

نگاهی کلی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد، تغییرهایی که ایرانداک در فعالیت‌های خود (بویژه پس از تغییر از مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران) به خود دیده است، باعث شده تا اندازه‌ای از چارچوب سنتی پیشین که در آن، کتابخانه‌ها جایگاه ویژه و ممتازی برای بهبود و گسترش فعالیت‌های ایرانداک داشتند فاصله بگیرد. همچنین، چالش دیگری که در دیدگاه مدیران مطرح شده است، سیاستگذاری نامناسبی است که برای طراحی برخی خدمات و سامانه‌ها وجود دارد که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱-۲. سیاستگذاری نامناسب برای طراحی برخی خدمات در ایرانداک

دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی در این زمینه، بیشتر حول محور تقلیل وظایف ایرانداک به طراحی سامانه، استفاده نکردن از نظر متخصصان علم اطلاعات و تداخل فعالیت‌های ایرانداک با سایر سازمان‌ها حرکت می‌کند. این محور را می‌توان در قالب سیاستگذاری نامناسب برای طراحی خدمات در نظر گرفت. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه دیدگاه خود را درباره تقلیل جایگاه ایرانداک به طراحی سامانه این گونه مطرح می‌کند:

" ... به نظرم می‌رسد که این {شرایط} کوچک کردن و تقلیل دادن جایگاه ایرانداک است. آن زمان سی دی آیسس را فارسی کردن خیلی مرز دانش بود ... ولی الان بیا بگو که کدام کارها مرز دانش است. ... "

مدیر کتابخانه دیگری در همین زمینه می‌گوید:

"... ایرانداک خیلی علاقه دارد به سامانه رو کردن و دیدیم که بعضی سامانه‌ها می‌آیند و تمام می‌شوند به این نتیجه می‌رسند که آن کاری که می‌خواهند نمی‌کند ..."

همچنین، مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه بر این باور است که:

"... مثلاً بحث طرح غدیر آن موقعی که آغاز شد طرح خوبی بود نحوه اجرای آن خیلی خوب بود و استقبال شد. با توجه به اینکه نه هزینه‌ای برای دانشجو داشت نه هزینه‌ای برای کتابخانه دانشگاه داشت و اینکه روند کارش با اینکه دستی بود ولی خوب و منسجم بود. دانشجویان می‌دانستند باید چه کار کنند. ولی بعد از اینکه بحث به سامانه کشیده شد ... طرح با شکست مواجه شد ..."

با این حال، دیدگاه مشارکت‌کنندگان تنها به تقلیل جایگاه ایرانداک به طراحی سامانه محدود نمی‌شود. تداخل فعالیت‌های کنونی ایرانداک با سایر سازمان‌ها هم یکی از دلایل سیاستگذاری نامناسب برای طراحی خدمات در ایرانداک از دیدگاه مدیران کتابخانه‌هاست. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه دیدگاه خود را در این زمینه این‌گونه بیان می‌کند:

"... خود ایرانداک هم الان دارد در کارهای دیگر (سازمان‌ها) دخالت می‌کند. مثلاً شابکا را دارد سال‌های سال کتابخانه ملی می‌دهد؛ شماره استاندارد بین‌المللی کتابخانه‌ها. بعد ایرانداک هم یک سامانه درست کرده و دارد خودش این کار را انجام می‌دهد ... اگر این شابکا وجود دارد دیگر ... شما کارهای روی زمین مانده خودت را انجام بده. بگذار آن کار دیگری که به دیگران واگذار شده انجام بدهند ..."

یکی از مدیران ایرانداک، ضمن تأیید وجود این تداخل فعالیت، این‌گونه راهکار ارائه می‌دهد:

"... میانجی‌هایی مثل انجمن این وسط بتوانند پادرمیانی‌هایی انجام دهند. این دو تا شبکه به هم سرویس بدهند. این که من شبکه خودم را دارم و آن دیگری می‌گوید من شبکه خودم را دارم و هیچ‌گونه همکاری وجود ندارند این را بیایم یک جوری حل کنیم و اگر کاری از قبل شروع شده قوی‌تر است بخش دانشگاهی‌اش این طرف سرویس بگیرد ..."

افزون بر این، دیدگاه برخی افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی به نادیده گرفتن دیدگاه متخصصان را هم می‌توان در چارچوب این سیاستگذاری‌های نامناسب برای طراحی خدمات دانست. البته به نظر می‌رسد این مؤلفه، به تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه نیز تا اندازه‌ای مرتبط باشد. برای نمونه، یکی از این افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی دیدگاه خود را این‌گونه بیان می‌کند که:

"... به علت اینکه در زمان برخی از مدیریت‌ها، ایرانداک هیچ اقبالی نسبت به همکاری کتابداران نشان نداد این کتابداران را با واکنش منفی مواجه کرده و همین واکنش منفی در سطح حرفه و در سطح کتابخانه‌های دانشگاهی ایرانداک مطرح شد که ایرانداک این چنین سیاستی دارد. جسسه و گریخته هم این اتفاق افتاده که از کتابداران استفاده نکردند ... وقتی که چنین چیزی باشد و اینها هم چون آشنا نبودند با شرایط کار در این حوزه تخصصی قاعدتاً مورد اقبال مخاطبان کتابخانه‌های دانشگاهی یعنی مدیران و کتابداران گروه‌های آموزشی قرار نمی‌گرفتند و آنقدر هم تلاش نکردند که ارتباط برقرار کنند. در این زمینه نمونه‌های آن هم وجود دارد که نتوانستند در سطح ملی کار گسترده‌ای انجام دهند که بر اقبال آنها بیفزاید از جمله اینکه هیچ همایشی برگزار نکردند همایش ملی به ندرت کارگاه آموزشی برگزار شد ..."

نگاهی کلی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد در صورتی که ایرانداک بخواهد در طراحی خدمات خود برای کتابخانه‌ها پیشرفت بیشتری به دست بیاورد لازم است در سیاستگذاری خود در طراحی خدمات بازنگری کند. این بازنگری البته می‌تواند با مشورت سایر کتابخانه‌ها و پژوهشگران و خارج از ایرانداک انجام پذیرد. بر این اساس، می‌توان این مؤلفه را به توان ناکافی ایرانداک در مدیریت امور مربوط به کتابخانه‌ها نیز مرتبط دانست که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۱-۸. توان ناکافی کنونی ایرانداک در مدیریت امور کتابخانه‌ها

دیدگاه برخی مدیران نشان می‌دهد، ایرانداک برای انجام کارها و وظایف محول شده، با توان اجرایی و تخصصی ناکافی روبروست. حال آن‌که، حجم فعالیت‌هایی که برای پوشش کامل تر امور مربوط به بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها لازم به نظر می‌رسد در مقایسه با فعالیت‌هایی تاکنون در حوزه کتابخانه‌ها انجام می‌داده است که بیشتر خواهد بود. این حجم از فعالیت‌ها هم دربرگیرنده فعالیت‌های پیشین (البته با بهبود آن‌ها) ایرانداک و هم نقش‌های جدید است که در بخش راهکارهای پیش‌رو (بنگرید به بخش ۴-۲-۳) به آن‌ها پرداخته می‌شود. با این حال، لازم است ایرانداک با مسائل مربوط به توان ناکافی اجرایی و تخصصی کنونی خود آشنا شود. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه، دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

"... {برای رفع} چالش‌هایی که ما با آن روبرو هستیم ... چنین اعتمادی نسبت به ایرانداک وجود ندارد. یعنی ایرانداک از چنین اعتباری که من به عنوان یک جای قوی سازمانی از دو جنبه یک بحث فنی و دوم بحث نفوذ و سیستماتیک کار کردن اصلاً من ایرانداک را در آن سطح ندیدم اینکه اعتماد کنم که این کار انجام شود ... و این اعتماد هنوز در کتابخانه‌ها نسبت به ایرانداک بوجود نیامده است ..."

بسیاری از نقدهایی که برای اجرای فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها از سوی مدیران کتابخانه‌ها مطرح می‌شد برای طرح غدیر بود. پیشتر هم به برخی از آن‌ها اشاره شده بود. برخی از نقدهایی که به اجرای طرح غدیر (امانت بین کتابخانه‌ای) در ادامه مطرح می‌شود. برای نمونه یکی از مدیران بیان کرد که:

"... بر عکس چیزی که فکر می‌کردیم این طرح {غدیر} هر چقدر جلوتر رفت و فناوری‌تر شد برای ما دردسرش بیشتر شد به نحوی که ما از طرح غدیر بیرون آمدیم ..."

یکی دیگر از مدیران نیز به لزوم تغییر در طرح به شکل توزیع شده و غیر متمرکز اشاره کرد:

"... ما می‌توانستیم سرور باشیم. این را هم من پیشنهاد کردم که ما بیایم طرح را توزیع کنیم. نمی‌شود همه دانشگاه‌ها بروند خودشان به ایرانداک مراجعه کنند. آن کارت‌هایی که تولید کرده بودند روشی که بود به نظرم خیلی روش پر خطایی بود ... ما در مجموعه شبکه دانشگاه تهران حدود ۶۰۰ تا ۱۰۰۰ کارمند داریم این کارمندان را می‌توان در کار روزانه‌اش دو تا چک‌میل است در اتوماسیون دو تا ارسال نامه است {گنجاند} ولی برای یک ساختار دیگر راه‌اندازی کند باید کارمندان تمام وقت را بگیرد باید این کار را انجام دهد ..."

یک مدیر کتابخانه درباره سایر چالش‌های طرح غدیر می‌گوید:

"... ارتباط نرم‌افزار کتابخانه‌ای ما با سامانه غدیر باید ارتباط وجود می‌داشت {که نیست} ... ما حتی موارد و اشکالات را منعکس می‌کردیم؛ کارشناسان خبره نبودند و خوب هم برخورد نمی‌کردند ..."

مدیر دیگری در این زمینه می‌افزاید:

"... اگر در این طرح {غدیر} تغییراتی ندهید کتابخانه‌های بزرگ یکی یکی خارج می‌شوند ..."

و مدیری دیگر در همین زمینه می‌گوید:

"... حتی اگر هم یک روز هم موفق شود در امانت دادن کتاب مثلاً باز هم تا یک تغییر محتوایی بوجود نیاید باز هم نمی‌توانیم بگوییم که ایرانداک موفق است؛ مگر اینکه ایرانداک یک روزی واقعاً بتواند کاری انجام دهد که تمام این منابعی که ما داریم به قصد تولید علم به قصد ارتباط با جامعه بتواند اینها را هماهنگ‌سازی کند ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی در این رابطه اضافه می‌کند:

"... ایرانداک شروع کرد یک کارهایی را منتها یک مقدار شیک عمل کرد ... ما نیازها را ندیدیم. صرفاً یک سری از کارهای لوکسی که زیبا هم هست خیلی هم خوب است ... کار دیگری نباید کرده باشیم ... مثلاً این چه دردی را از جامعه دانشگاهی دوا می‌کند؟ به لحاظ اطلاع‌رسانی هیچی ... این تزاروس نویسی شد یک شغل {برای ایرانداک} ..."

یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی در این رابطه بیان می‌کند که:

"اگر این {طرح} الان کاملاً دیجیتالی است و افراد پشت کامپیوتر خودشان با تبلت خودشان می‌توانند کتاب بگیرند موفق بوده، اگر اینجوری نیست و هنوز باید برویم کارت بگیریم، نه! باز ما همان قدیم هستیم و نمی‌شود اسم/ش را موفق گذاشت ..."

یک مدیر کتابخانه هم بر این باور است که:

"... طرح‌های امین و غدیر، طرح‌های بسیار شکست خورده‌ای هستند ... چارچوب طرح‌های غدیر بایستی حتماً بازنگری شود و پیامدهای این گونه طرح‌ها باید در نظر گرفته شود ... باید این طرح بیشتر کاربردی شود. باید نیازهای ناهمگن کتابخانه‌ها در این طرح در نظر گرفته می‌شد ..."

بیشتر نقدهایی که مدیران به عملکرد ایرانداک داشتند به نبود اعتماد کافی به توان ایرانداک بازمی‌گردد. برای نمونه یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه بر این باور است که:

".... دانشگاه‌ها به ایرانداک هنوز هم که هنوز است اعتماد ندارند. بخاطر اینکه در یک مقطعی پایان‌نامه فروش رفته مشکل آنها سر فروش نیست! چرا حق مراندادید ..."

مدیر دیگری از ایرانداک هم به این مسئله اشاره می‌کند که:

"... {اگر بخواهیم} درباره نقش ایرانداک در کتابخانه‌هایی که این نقش‌ها را بازی کند حرف بزنیم، {بیشتر} فرهنگ اینجوری بود که ایرانداک را می‌شناختند به این اسم که می‌تواند چنین نقشی را داشته باشد؛ ولی آن وقته زمانی ایجاد شدو یعنی آن افولی که در این خدمات ایجاد شد عملاً {باعث} می‌شود که یک نوع بی‌اعتمادی هست {وجود دارد} ..."

افزون بر وجود این بی‌اعتمادی، به نظر می‌رسد ایرانداک باید در حوزه‌هایی فعالیت کند که تأثیر گذاری بیشتری داشته باشد. یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... یک بُعدی از این ایرانداک است که تقریباً با آن پرداخته نشده بحث تحلیل این اطلاعات است ... {اینکه} کدام استاد بیشتر پایان‌نامه‌یش همانندجوی آن برگشت خورده یا {نتیجه مثبت} همانندجو در کدام استاد بیشتر بوده این بحث‌هایی است که می‌تواند برای سیستم دانشگاهی {مفید باشد} ... خود دانشگاه {باید} دسترسی داشته باشد بر اساس رشته و گرایش در بحث‌های تحلیل اطلاعات خود دانشگاه‌ها هم می‌تواند {از نتایج استفاده کند} مثلاً باید مشخص باشد استادی که در سال ۲۰ تا پایان‌نامه {دکتر} دفاع کرده که این {از نظر علمی} منطقی نیست ..."

همین امر باعث می‌شود که یکی از مدیران در این ارتباط بگوید:

"... ایرانداک در ارتباط با {بهبود و گسترش فعالیت} کتابخانه‌ها توان کافی ندارد. تاکنون که چنین چیزی از خودش نشان نداده است ..."

نگاهی کلی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد ایرانداک لازم است با روش‌های گوناگون به تقویت توان خود برای پذیرش نقش‌ها بپردازد. با این حال، چالش‌های ایرانداک برای پذیرش نقش، به چالش‌های درون‌سازمانی محدود نمی‌شود بلکه، چالش‌های برون‌سازمانی وجود دارند که بایستی به آن‌ها توجه نماید که در ادامه به این چالش‌ها می‌پردازیم.

۴-۲-۲. چالش‌ها و دشواری‌های برون‌سازمانی برای پذیرش نقش

برخی از چالش‌ها و دشواری‌هایی که ایرانداک با آن‌ها روبروست خارج از دامنه فعالیت و کارکرد ایرانداک است و برای این که ایرانداک بخواهد در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها فعالیت کند، لازم است این با چالش‌ها و دشواری‌ها نیز آشنا باشد. این چالش‌ها و دشواری‌ها از این جهت برون‌سازمانی هستند که چارچوب آن در درون سازمان قابل پیگیری و اجرا نیست و گاهی به مسائل کلان جامعه علمی یا دست‌کم وزارت عتف مرتبط هستند. مهمترین چالش‌ها و دشواری‌های برون‌سازمانی را می‌توان به شرح زیر مطرح کرد:

- ۱) چالش‌های مربوط به وزارت عتف.
- ۲) موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و همکاری نامناسب با ایرانداک؛
- ۳) همکاری نکردن کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک؛
- ۴) ویژگی‌ها و مسائل خاص برخی کتابخانه‌های بزرگ؛
- ۵) وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها؛
- ۶) نبود تعامل کافی میان انجمن و ایرانداک؛

۴-۲-۲-۱. چالش‌های مربوط به وزارت عتف

مهمترین دیدگاه گروه‌های چهارگانه در ارتباط با چالش‌هایی که برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف مرتبط هستند را می‌توان در چارچوب مسائلی همچون نبود خبرگی در حوزه کتابخانه‌ها در آن وزارت، پیروی نکردن از سیاست‌های وزارت عتف توسط دانشگاه‌ها، نبود جایگاه حاکمیتی قوی در آن وزارت، نگاه نامناسب به پژوهش و منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌ها، و فراوزارتی بودن برخی امور مربوط به کتابخانه‌ها در نظر گرفت. به نظر می‌رسد، در صورتی که وزارت عتف بخواهد وظایف حاکمیتی در ارتباط با کتابخانه‌ها را به ایرانداک واگذار کند، لازم است این چالش‌ها را نیز رفع نماید. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی بر این باور است که:

"... {در وزارت عتف} بسیاری از این افراد هم با حوزه فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در سطح ملی آشنا نیستند و عدم آشنایی با ارزش و فعالیت‌های حوزه اطلاع‌رسانی است {وجود دارد} ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز در همین زمینه معتقد است:

"... مدیرانی که عموماً در سطوح بالای وزارت عتف قرار می‌گیرند عموماً یا فنی مهندسی هستند یا علوم پایه هستند. خب آنها هم آشنا نیستند با عملکرد کتابخانه‌ها و کارکرد کتابخانه‌ها خب فناوری اطلاعات هم که بسیار پیشرفت کرده هر کسی نگاه کند می‌گوید که کتابخانه می‌خواهیم چکار ..."

به نظر می‌رسد، وزارت عتف برای اینکه مسئولیت هدایت و نظارت کتابخانه‌ها را برای یکی از سازمان‌های ستادی خود همچون ایرانداک بسپارد، باید برخی از تغییرات مورد نیاز برای اجرای آن را نیز فراهم نماید. به بیان دیگر، به نظر می‌رسد وزارت عتف به دلیل دغدغه‌های فراوانی که در حوزه‌های گوناگون مربوط به دانشگاه‌ها دارد جایگاه حاکمیتی مناسبی و مطلوبی برای کتابخانه‌ها ندارد و می‌تواند آن‌را به یک سازمان ستادی خود بسپارد. برای نمونه، یکی از مدیران بر این باور است:

"... یک جایی در وزارتخانه تا به حال نتوانسته این آتوریتی {اقتدار حاکمیتی} را از خود نشان دهد بیاید و بگوید که شما زیر دست من هستید بیاید اینجا! مثلاً کتابخانه ... بیاید اینجا بنشیند و تو این کار را انجام بده و صحبتی هم نباشد! همچنین چیزی {نیست} هر کسی هر کاری که بخواهد، می‌کند و کسی هم زورش به کس دیگر نمی‌رسد ..."

یکی از مدیران هم در این زمینه می‌گوید:

"... دستوری ... آمده بود {درباره} همین طرح غدیر، پایان‌نامه‌ها ... آقای دکتر ... امضا کرده بودند. ... دستور نامه اولیه آن مال ... سال پیش بود ... در بروکراسی سنگین ایران و در گستره اختلاف رأیی که وجود دارد وقتی من تاریخ این را دیدم که مال ... ساله پیش است تعجب کردم! ... رئیس وقت ایرانداک ... هم امضا کرده بودند ... هیچکس جلدی نگرفته بود ایرانداک را! هیچکس این نامه را جلدی نگرفته بود ..."

یکی از مدیران در این زمینه بیان می‌کند که:

"... اگر قرار باشد که یک سیاست واحدی را در چارچوب وزارت علوم طراحی کند {شود} و اجرا کند {شود} بقیه باید بیایند و تبعیت کنند ... راستش من با این واقعیت موجود وزارت علوم، یک ذره دور می‌بینم شکل‌گیری شبکه از کتابخانه‌های دانشگاهی را که در آن اصلاً خیلی فراتر از دسترسی به اطلاعات می‌شود، تصمیم گرفت ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی، چالش‌های وزارت عتف را حتی بیشتر از این می‌بیند و بیان می‌کند که:

"... {یکی از مشکلات} عدم {نبود} ثبات در مدیریت‌های خود وزارت علوم و معاونت‌هایش و مدیران کل {وجود دارد} است ...".

مدیر دیگری در همین زمینه و در ارتباط با تصمیم‌های متغیر وزارت عتف می‌گوید:

"... تغییر تحولات در کشور ما تاثیرگذار است یعنی اصلاً این نیست که اینجا یک سازمان دارد سازوکار خودش را انجام می‌دهد با یک تغییر در ریاست جمهوری نباید همه چیز من عوض شود ...".

یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز درباره جایگاه حاکمیتی وزارت عتف بر این باور است که:

"... {وزارت عتف} آن جایگاهی را که باید علم و دانش داشته باشد در سطح کشور بخصوص در سطح آموزش عالی و وزارت علوم ندارد ...".

یکی از مدیران ایرانداک درباره این که وزارت عتف برای برخی از امور خود، در امور سازمان‌های ستادی خود مداخله نامناسب می‌کند، این چنین می‌گوید:

"... بعضی از در وزارت بهانه می‌کنند این کار {ساعت، سمات ملی و غیره} اداری است، به ما بدهید! به خود من بارها گفتند که من شنیدم از زبان بعضی از مدیران که این طرح ... چه ربطی به شما {ایرانداک} دارد! خب این را بدهید به ما اجرا کنیم ... این کارهای ستادی {وزارت عتف} است و به پژوهشگاه ربطی ندارد! هیچ کس بر نمی‌گردد بگوید که این پژوهشگاه در کنار پژوهشگاه‌هاش یک مرکز ستادی داشته که ۵۰ سال عمرش شده و در تمام این ۵۰ سال یک روز قطع نشده فعالیتش ... گنج ۵۰ ساله شده، طرح امانت بین کتابخانه‌ای ۵۰ ساله شده این شوخی نیست! در این کشور ۵۰ سال یک کار این همان نقطه اتکاء است و باید برجسته شود ...".

به نظر می‌رسد از دیدگاه برخی از مدیران کتابخانه‌ها، برخی از این چالش‌ها به مسائل کلان مربوط به دانشگاه‌ها نیز مرتبط است.

"... جایگاه دانشگاه در داخل کشور اُفت کرده {است} به طور کلی نگاهی که به دانشگاه است اُفت می‌کند {کرده است} از ابعاد مختلف چه از نظر سیاسی چه از نظر فرهنگی چه از نظر علمی ...".

برخی از مدیران هم بر این باورند، برخی امور متأثر از اموری است که اصولاً فراوزارتی است. برای نمونه یکی از مدیران معتقد است:

"... بخشی از این {چالش‌ها} فراوزارت‌خانه‌ای است. مثلاً در مورد نیروی انسانی اگر سازمان استخدامی کشور تصمیم می‌گیرد که خب، برای دانشگاه‌ها ابلاغ می‌کند نه به وزارت؛ و یا در حوزه مسائل مالی دانشگاه‌ها بودجه دانشگاه‌ها در مجلس مستقل تصویب می‌شود و وزارت در حقیقت نقش نظارتی و توصیه‌ای دارد. در این حوزه‌ها وقتی

به این شکل است دیگر در حوزه اداری قاعدتاً دانشگاه می‌تواند مستقلاً تصمیم بگیرند لذا باید سازوکارهایش دیده شود ...".

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی هم بر این باور است که:

"... بایستی مدیران ایرانداک این را مطرح کنند و به مجلس بدهند. چطور کتابخانه ملی برای فهرست‌نویسی پیش از انتشار این را به مجلس داد و مجلس تصویب کرد یا بحث‌های اینچنینی را بایستی برخی از مسائل مهم که از نظر اقتصادی به سود کشور است از نظر هماهنگی و تمرکز سیاست‌ها و خدمات به نفع کشور است باید این را در سطح ملی مطرح کرد ...".

به نظر می‌رسد برای این که ایرانداک بتواند در چارچوب بهبود و توسعه فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف به درستی عمل کند، افزون بر اینکه وزارت عتف، وظایف حاکمیتی مرتبط با کتابخانه‌ها را به شکلی مناسب و هدفمند اجرایی کند، همچنین لازم است با همکاری ایرانداک شرایط لازم را برای تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان ملی فراهم نماید. یکی از این چالش‌های مهم و پرتکرار که لازم است تصمیم‌گیری‌های مناسبی درباره آن گرفته شود، لزوم همکاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و موازی‌کاری‌هایی است که در این زمینه انجام می‌شود که به این قضیه در ادامه پرداخته می‌شود.

۴-۲-۲-۲-۲. موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات (کتابخانه‌ها) و همکاری نامناسب با ایرانداک

یکی از چالش‌های مهم و پرتکرار در میان گروه‌های چهارگانه، همکاری نامناسب و موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی این حوزه است. به نظر می‌رسد، این چالش یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که از دامنه فعالیت ایرانداک خارج و برون‌سازمانی است. مهمترین سازمان‌هایی که در این زمینه با همکاری نامناسب و موازی‌کاری روبرو هستند، عبارتند از کتابخانه ملی، مرکز منطقه‌ای علم و فناوری، مرکز اطلاع‌رسانی جهاد کشاورزی، و مرکز نشر دانشگاهی. با این حال، فعالیت برخی از سازمانهای بالادستی همچون وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و شورای عالی عتف نیز با تداخل فعالیت با این سازمان‌ها همراه است. برای نمونه یکی از مدیران در این زمینه دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند:

"... نهادهایی مثل مرکز منطقه‌ای یا کتابخانه ملی یا جای دیگر دخالتی در آن {هر فعالیتی} نداشته باشند ... این سه تا نهاد خیلی با هم درگیر هستند کتابخانه ملی، مرکز منطقه‌ای و ایرانداک ...".

در همین زمینه، یکی از مدیران ایرانداک، اشاره می‌کند که:

"... اولین کسی که پایش را کرد داخل کفش ایرانداک سازمان پژوهش علمی صنعتی بود! ... ما می‌دیدیم که وزارت مخابرات وزارت ارتباطات هم بعضی از کارهای حوزه ما را می‌گوید من باید انجام بدهم ... مرکز نشر دانشگاهی هم با توجه به آیین‌نامه‌اش که کار من نشر است گه‌گذاری پا وسط گذاشته که من الان فلان کار را می‌کنم.

اصلاً مرکز نشر دانشگاهی بحث‌هایی مثل اشتراک منابع را خرید جمعی منابع برای کتابخانه‌ها نبوده آن خرید تیراژی بوده. من می‌روم فلان کتاب را منتشر می‌کنم به همه می‌دهم یا مثلاً یک کتابی را می‌روم از اروپا وارد می‌کنم با تیراژ هزار نسخه می‌فروشم. ... شورای عالی عتف {نیز به گونه‌ای دیگر} ... کتابخانه منطقه‌ای {مرکز منطقه‌ای} قرار بود در منطقه کار کند حالا یک دفعه یادش می‌آید که در منطقه استقبالی نشده و شاید دلیل اصلی‌اش ... مسائل سیاسی بوده ... شما ماموریت اصلی را نمی‌توانید انجام دهید؛ بیایید برای اینکه خودتان را حفظ کنید ماموریت جای دیگر را مال خود کنی ... این مأموریت آفرینی‌های بیهوده است که این کار را دست ما داده ... چرا باید اجازه پیدا کند و بیاید دخالت کند در ماموریت یک سازمان دیگر که برایش تعریف شده این همان موانعی است که من باز هم فکر کردم اذیت می‌کند ...".

البته، گاهی برخی تصمیم‌هایی که در ارتباط با سازمان‌های همکار گرفته می‌شود به این قضیه دامن می‌زند. برای نمونه تصمیم کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری برای واگذاری مدیریت امور همایش‌های داخلی از جمله همین موارد است. یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه می‌گوید:

"... بحث این است که همه کارهایش {کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری} هم کارهای خوبی نبوده. اینکه وارد مرزهای آتوری {حاکمیتی} سازمان‌ها بشوی کار خوبی نیست. چون اساسنامه داریم اینطور دیگر سنگ روی سنگ بند نمی‌شود ... {ایرانداک} از دهه ۵۰ داشته این کار {گردآوری همایش‌ها} را انجام می‌داده شما {کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری} یک دفعه بگیرد این را و بگیرد بدهد به پایگاه استنادی علوم جهان اسلام! این کار خیلی بدی بود ... بنابراین بعضی از کارهای نادرست هم در این کمیسیون به گمان بنده انجام شده ...".

البته قضیه کمیسیون از دیدگاه یکی دیگر از مدیران این گونه مطرح می‌شود:

"... بعد از جلسه آمدند و گفتند ما این کار {همایش‌های داخلی} را داریم انجام می‌دهیم! این کار را بدهید به ما و بعد هم که رأی نیاوردند می‌رفتند و از جای دیگر لابی می‌کردند که این را بگذارید جزء وظایف ما! یعنی برای خودشان داشتند وظیفه می‌خریدند! در صورتی که این کاری نبود که آنها انجام دهند ...".

یکی از مدیران ایرانداک، سایر تصمیم‌های گرفته شده توسط برخی سازمان‌ها را هم شامل این امر می‌داند:

"... کسی می‌رود یک جایی مثل شورای انقلاب فرهنگی که یک نهاد وابسته‌ای؛ حالا نمی‌دانم کدام کمیسیون آن یک اختیاری از شورای انقلاب فرهنگی گرفته رفته و گفته همه باید بروید و پایان‌نامه‌تان را ببرید به کتابخانه ملی! آنها گرفتند دستشان و پایان‌نامه ایرانداک را هم بگیرند و ببرند ... آقای دکتر ... امضا کردند و ایشان طبق مصوبه شورای انقلاب فرهنگی اختیار دارد و همه باید تبعیت کنند و بیایید بردارید ببرید خب این چه کار نادرستی است ...".

او در همین زمینه برای فعالیت‌های کتابخانه ملی اشاره می‌کند که:

"... کتابخانه ملی هنوز یک اصطلاحنامه درست نکرده! هنوز اصطلاحنامه ما را استفاده می‌کند که مال ۱۰، ۱۵ سال قبل است. خب شما کارهای بسیار بسیار بنیادی‌تان را بنشینید و درست کنید! فهرست نام‌ها را درست کنید! اینها را هم ما باید درست کنیم؟ ..."

این نگاه را یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز تأیید می‌کند و می‌گوید:

"... من فکر می‌کنم هماهنگی خیلی مهم است که یک جوری با هم همکار باشد و کمک کنند که همدیگر را رشد بدهند. یعنی با این دید باید سازمان‌ها به هم نگاه کنند. یعنی من چه کمکی کنم که ایرانداک بهتر شود یا ایرانداک چه کمکی بدهد که من کتابخانه ملی بهتر بشوم. اگر با این دید باشد دیگر این حالت نمی‌شود برای چی بیایم با ایرانداک چیز {رقابت ناسالم} کنم. پایان‌نامه‌ها را برای من هم بدهید! ... باید فکر کنم پایان‌نامه را که ایرانداک دارد کار می‌کند خب من بروم کار دیگری انجام دهم ... یا به ایرانداک بگویم که پایان‌نامه‌ها را دارید کار می‌کنید دست شما درد نکند منتها اینجا را این جوری {عمل} کنید بهتر است. ایرانداک هم بگوید که شما دارید مجلات را کار می‌کنید خیلی خوب است ولی این جا را این جور کار کنید بهتر است یعنی سازمان‌ها باید به هم کمک کنند رشد پیدا کنند و به هم نزدیک بشوند ... کنسرسیوم ملی که تشکیل شده بود ... آمدند سراغ ما که شما چرا عضو نمی‌شوید؟ ما نگاه کردیم که موسسین را ایرانداک هست کتابخانه ملی هست کتابخانه مثلاً شیراز {مرکز منطقه‌ای} هست کتابخانه مجلس شورا هست آستان قدس هست. گفتم که این بزرگان که اینجا هستند خودشان همکاری می‌کنند با کنسرسیوم ملی خودشان محتوایشان را اینجا گذاشتند؟ متأسفانه اینجوری نبوده؟ ..."

مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه بر این باور است که:

"... چون به اهدافشان پایبند نیستند. اگر هدف خودشان را ... بیاید تعریف کند {این مشکل پیش نمی‌آید} ... ما عضو مکتب بودیم هر دفعه به آنها می‌گفتم ما برویم آن طرف جوب شما بروید آن طرف جوب شما بروید کارهایی که می‌توانید را انجام دهید. ... این طور کارت را هم کیفیت می‌دهی و هم قدرت می‌دهی ..."

و یا مدیری دیگر در این زمینه دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند:

"... مهمترین چالش همین موازی بودن است یعنی باید بتوانیم با سازمان‌های همکار کنار بیایم ... بنشینند چند تا سازمان با هم برنامه‌هایشان را یکی کنند ... این خیلی مهم است کتابخانه ملی دوست دارد متولی همه چیز باشد! خیلی هم خوب است! باشد! ولی ظاهراً نمی‌تواند و نمی‌رسد! همین شایکایی که شما می‌گویید اصلاً چیز قابل اعتمادی نیست! الان خیلی سال است که از ما چیزی نخواست به آن بدهیم و شما نمی‌توانید روی {اطلاعات} کتابخانه‌ها حساب باز کنید. شما هر ۵، ۶ ماه یکبار بیا این را آپدیت کن ... حداقل در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی اینها رسالت‌شان فرق می‌کند و متفاوت است..... مثلاً با کتابخانه ملی کنار بیاید که ما کتابخانه دانشگاهی را شهریه‌اش {هزینه هایش} را ما به عهده می‌گیریم ارتباط بین اینها را ما به عهده می‌گیریم ..."

مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه معتقد است که یکی از دلایل وجود آمدن این چالش، استقلال این سازمان‌هاست. او بر این باور است که:

".... دلیل وجود آمدن این مشکل این است که اینها هر کدام یک هیئت امناء و مرجع تصمیم‌گیری مستقل دارند که موظف هستند در درجه اول به حرف او گوش کنند و بنابراین به لحاظ ساختاری هم اگر آن را گوش نکنند تحت محاکمه یا تحت سوال قرار می‌گیرند و بنابراین تا این وضعیت وجود دارد ...".

یکی از مدیران ایرانداک درباره برخی از این موازی‌کاری‌ها این گونه دیدگاه خود را بیان می‌کند:

"... وقتی این اطلاعات یک جایی سازماندهی شود و در یک جا به صورت متمرکز نمایه‌سازی شود بسیار بهتر است ... متأسفانه کتابخانه ملی دارد پایان‌نامه‌ها را سازماندهی می‌کند و این پول هزینه‌ها در حقیقت دارد هرز می‌رود ...".

یکی از راهکارهایی که برای رفع این تداخل‌های سازمانی توسط یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی مطرح شد به شرح زیر است:

"... همان نظام ملی اطلاع‌رسانی یکی از وظایفش ایجاد هماهنگی بین مراکز تولیدکننده اطلاعات و مراکز خدمات اطلاعاتی است. ما چند مرکز داریم که در سطح ملی دارند کار می‌کنند مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری اطلاعات شیراز، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات، کتابخانه ملی و مراکز خدمات اطلاعاتی جهاد دانشگاهی ... بایستی اینها در سطح کلان و در سطح ملی برقرار شود و هماهنگی در سیاستگذاری‌ها و تفکیک وظایف اتفاق بیفتد و آن هم مبتنی بر عقلانیت و دیدگاه منطقی. در غیر این صورت ما همچنان شاهد این دوباره‌کاری‌هایی که شما اشاره کردید خواهیم بود ...".

با این حال، راهکار مشروح درباره این موازی‌کاری و تداخل فعالیت‌های سازمانی، در بخش تدوین و توسعه نگاشت نهادی سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات (بنگرید به بخش ۲-۳-۱-۲) ارائه می‌شود. از آنجا که این سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات همکاری مناسبی با یکدیگر ندارد، بنابراین، چالش دیگری نیز در ارتباط با این موازی‌کاری‌ها میان کتابخانه‌ها و ایرانداک نیز رخ می‌دهد که در ادامه در قالب همکاری نامناسب کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک تشریح می‌شود.

۴-۲-۲-۳. همکاری نامناسب کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک

این مؤلفه نیز همچون، مؤلفه پیشین (موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و همکاری نامناسب با ایرانداک) از جمله موارد پرتکرار محسوب می‌شود و نگاه بسیاری از مدیران به آن معطوف شده است. مهمترین اجزای این

چالش، دربرگیرنده سیاست‌های مستقل دانشگاه‌ها (و به تبع آن، کتابخانه‌ها) برای همکاری کردن/نکردن، همکاری نکردن دانشگاه‌های بزرگ، و دشواری‌های تأمین نیروی انسانی است. در این زمینه، یکی از مدیران دیدگاه خود را این چنین مطرح می‌کند:

در همین زمینه، کتابخانه‌ها نیز تحت شرایط استقلال دانشگاه‌ها نمی‌توانند تصمیم مستقلی بگیرند و به تصمیم دانشگاه وابسته‌اند. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه درباره استقلال دانشگاه‌ها دیدگاه خود را این چنین بیان می‌کند:

"... به هر حال الان دانشگاه‌ها دارای هیئت امنای مستقلی هستند و لزوماً در حوزه نیروی انسانی، شرایط خودشان را دارند و در حوزه سامانه‌ای هم انتخاب‌های خودشان و مسائل داخلی {خود} را دارند ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه این گونه بیان می‌کند که:

"... بعضی از دانشگاه‌های ما خیلی دانشگاه بزرگی هستند خیلی کار آسانی نیست که بتوانیم برای دانشگاه تهران تصمیم بگیریم. برای دانشگاه فردوسی تصمیم بگیریم. اینها هر کدام برای خودشان ادعا دارند ... مثلاً دانشگاه تهران مقاومت می‌کنند پایان‌نامه‌هایشان را بدهند. گفتیم اینجوری با توجه به اینکه وزارتخانه ما را ملزم کرده، باید بدهید ..."

بهرحال، این استقلال دانشگاه‌ها، باعث شده تصمیم‌هایی خلاف جهت حرکت علمی و ملی گرفته شود و چالش‌های فراوانی رخ بدهد. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه این گونه اظهار نظر می‌کند:

"... از چالش‌های دیگری که ما داریم این است که مثلاً آن منابعی که قرار است در کل کشور یکپارچه در مورد آنها تصمیم گرفته شود ... حالت یکپارچه و سرویس همگانی را ندارد. مثلاً الان ما در کشورمان نمی‌توانیم ادعا کنیم همه پایان‌نامه‌ها را می‌توانیم سرویس بدهیم. در صورتی که این یک وظیفه ملی است باید یک نهاد ملی در نظر بگیریم همه پایان‌نامه‌های کشور را بتواند سرویس بدهد. اگر وظیفه گردآوری و سرویس‌دهی در مورد کتاب‌ها و منابع علمی و دانشی کشور را به کتابخانه ملی واگذار کردند، این {پایان‌نامه‌ها} را به ایرانداک واگذار کردند ..."

از سوی دیگر، این استقلال باعث شده است، هزینه زیادی صرف تلاش‌های بی‌ثمری کنند که خلاف جهت سیاست‌گذاری علمی و پژوهشی است. برای نمونه، یکی از مدیران دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

"... {مسئولان دانشگاه، پس از تصمیم برای همکاری نکردن} بعد از گذشت چند سال متوجه شدند که این سامانه {اطلاعاتی داخلی} کارایی لازم را ندارد. کسی فانکشنال {عملیاتی} نمی‌آید از اینجا بخرد و مجلات نمایه نمی‌شود و آن وقت دچار مشکل شد. دانشگاه ... استناد به مطالب آن خیلی پایین آمد و رنک دانشگاه پایین آمد. به همین خاطر دوباره سیاست عوض شد. منتهی هنوز ما ایرانداک موفق به این نشدیم که بتوانیم پایان‌نامه‌هایمان را در اختیار

ایرانداک قرار بدهیم چون دانشگاه از قبل یک سری خواسته‌ها داشته. می‌گوید که من وقتی اینها را در اختیار شما قرار می‌دهم چه چیز در قبال آن در اختیار من می‌گذارید؟ یا ما خودمان سامانه داریم ما دیتا را به شما بدهیم شما میتادیتا را در آنجا بگذارید ... لینک فولتکس {پیوند تمام‌متن} در اختیار شما نباشد و آن لینک بیاید روی سایت ما. به همین خاطر این هماهنگی بوجود نیامده و دانشگاه ... هنوز در مجموعه ایرانداک نیست ..."

البته باید دقت کرد که برخی از دانشگاه‌های بزرگ کشور، مثل دانشگاه تهران در این میان، نقش محوری دارند و تصمیم آن‌ها باعث می‌شود سایر کتابخانه‌ها نیز به آنها نگاه و تبعیت کنند. برای نمونه، یکی از مدیران ایرانداک می‌گوید:

"... مقاومت در دانشگاه‌ها هم جداً زیاد است و دانشگاه‌ها وقتی شروع می‌کنند به مقاومت کردن مدام به همدیگر نگاه می‌کنند. بعد در مقابل هر اعتراضی از ایرانداک می‌گویند هر وقت مثلاً دانشگاه تهران با شما همکاری کرد آن موقع ما هم همکاری می‌کنیم در حالیکه در هیچ زمینه‌ای دیگر اینها خودشان را با دانشگاه تهران مقایسه نمی‌کنند! ... می‌گویند دانشگاه تهران چون ... مادر آموزش عالی ... است هر وقت شما توانستید دانشگاه تهران فلان همکاری را با شما کند ما هم همکاری می‌کنیم ..."

از طرف دیگر، سهم دانشگاه تهران از پایان‌نامه‌ها بسیار چشمگیر است. یکی از مدیران کتابخانه در این زمینه می‌گوید:

"... من فکر می‌کنم گنج بدون مجموعه ۷۰ هزار تایی دانشگاه تهران واقعاً ناقص می‌ماند. ولی این سیاست‌ها را ما نمی‌توانیم در آن نظر بدهیم یعنی وقتی هیئت امنای یک تصمیمی را می‌گیرد و ما مجبور هستیم {اجرایش کنیم} فقط این را ما می‌توانیم با تعامل و همکاری حل کنیم ... انفجار بی‌سابقه اطلاعات موجب شد که هر کتابخانه‌ای نتواند به تنهایی نیازهای خود را برآورده کند. بعد از طرح امانت کتابخانه‌ای از طرح اشتراک منابع و غیره که صحبت می‌کنیم به وقت همکاری، این می‌گوید همه مال من است و آن یکی می‌گوید همه مال من است خب اینجوری که جواب نمی‌گیریم باید یک بستر درست کنیم که در آن اجازه همکاری حداقلی و حداکثری وجود داشته باشد ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی در زمینه تعامل و همکاری این گونه اشاره می‌کند که:

"... شما متولی این امر {پایان‌نامه‌ها} هستید وارد گفتگو شوید! ترسید سعی کنید این اطلاعاتی که {در هر جایی هست} بردارید ببرید! به آنها {سازمان‌ها} هم اطلاعات بدهید. خلاصه اینکه ما خیلی سفت عمل کنیم آن طرف هم جواب می‌دهد که نمی‌کنیم من چرا باید به شما اطلاعات بدهم؟ چون بده بستان شده ... اینها محیط‌های آکادمیک هستند استقلال نسبی خودشان را دارند برای خودشان حرف دارند. تبعیت نمی‌کنند تا به حال تبعیت نکردند چرا چون که ما آن ابتکار را نداشتیم که عقل جمعی را جمع کنیم احساس کنند ..."

این قضیه تنها به دوره‌های کنونی مدیریتی ایرانداک محدود نمی‌شود و جنبه عمومیت در تاریخ فعالیت‌های ایرانداک دارد. برای نمونه، یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی این گونه بیان می‌دارد که:

"... یکی از عواملی که نتوانسته ایرانداک در سطح ملی حاکمیت خودش را اعمال کند و مورد اقبال واقع شود آن رویکردهایش در گذشته بوده. ببینید! یک زمانی برای گردآوری اطلاعات مجلات لاتین موجود در کتابخانه‌های کشور ایرانداک آمد یک تیمی را درست کرد و یک برنامه نرم‌افزاری و همه کتابخانه‌ها را ملزم کردند که اطلاعات خودشان را وارد سیستم کنند اما خیلی از کتابخانه‌ها همکاری نکردند ..."

سهم این همکاری نکردن تنها به واسطه پایان‌نامه خلاصه نمی‌شود و طرح غدیر نیز در همین زمینه، وضعیت مشابهی دارد. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه‌ها بیان می‌کند که:

"... در دوره‌ای که کل دانشگاه ... می‌گفت ما وارد حوزه غدیر نمی‌شویم کتابخانه ... یکی از فعالان حوزه غدیر بود و کارش برابری می‌کرد با کل کار دانشگاه ... و کل تا آرام آرام دانشگاه مجاب شد که بقیه هم به ما پیوندند که الان دوباره نیستند! ..."

البته، گاهی این همکاری نکردن‌ها، ریشه فردی و سازمانی دارد. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... همیشه یک مقاومتی وجود دارد. این مقاومت درست است یک بخش به خاطر بافت اداری و سازمانی ماست و اداره و سازمان‌های ما خیلی علاقه به کارهای مشترک و اینها نیستند ..."

یا اینکه یکی از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... من فکر می‌کنم کتابداران هر وقتی که به آنها میدان می‌دهیم سختگیری‌شان زیاد است. بخصوص این را من در برخی کتابداران خیلی دیدم یعنی من مثلاً مقاومت‌هایی که در آنجا می‌بینم برای همین کار را سخت می‌کنند کار را آسان نمی‌کنند ..."

نگاهی کلی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد این چالش (همکاری نکردن کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها) با چالش موازی کاری و همکاری نکردن سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات با یکدیگر ارتباط دارد و بخشی از آن جو نامناسبی است که برای همکاری میان سازمان‌های اصلی و زیرمجموعه‌های آن وجود دارد. با این حال، برخی مسائل خاص برای برخی کتابخانه‌های بزرگ (از جمله کتابخانه دانشگاه تهران) وجود دارد که در ادامه به عنوان چالش بعدی به آن اشاره می‌شود.

۴-۲-۲-۴. ویژگی‌ها و مسائل خاص برخی کتابخانه‌های بزرگ

به نظر می‌رسد، برخی کتابخانه‌های بزرگ در تهران، به‌ویژه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، با ویژگی‌ها و مسائل خاصی سروکار دارند که با سایر کتابخانه‌ها تفاوت دارد. شاید نقش محوری کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برای سایر کتابخانه‌ها، اهمیت و جایگاه مهم این کتابخانه را نشان بدهد. برای نمونه، یکی از مدیران این کتابخانه این گونه اظهار نظر می‌کند:

"... {رویش‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران} هم از نظر غنای مجموعه و هم از نظر نوع مدیریتی و هم از نظر سطح اصلاً قابل مقایسه نیست با بسیاری از کتابخانه‌های دانشگاهی ... بسیار مشابه کتابخانه ملی است. ما همیشه می‌گوییم کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران خواهرخوانده کتابخانه ملی است. هم از نظر تنوع منابع، و هم از نوع مراجعینش. مراجعین آن فقط دانشجویان نیستند. یعنی کتابخانه‌ای است برای عموم مردم. در سال .. ۹۰-۹۱ تعداد دانشجوی شاغل به تحصیل ما ۲۶ هزار نفر بود و تعداد اعضای کتابخانه مرکزی ۱۱۹ هزار نفر بود! ما روزانه بین ۴ هزار تا ۴ هزار و ۷۰۰ درخواست را ثبت می‌کردیم به جز سامانه از راه دور! این نشان می‌دهد حجم تعاملات در مجموعه واقعاً زیاد است دانشگاه تهران هم به واسطه گستردگیش. ما در فومن و کاسپین کتابخانه پردیس داریم؛ در شمالی‌ترین نقطه ایران تا پردیس کیش در جنوبی‌ترین نقطه و این پراکندگی و استبدادشان از مرکز و اینها همه باعث می‌شد این سیاست‌های ما متفاوت باشد ..."

البته جایگاه این دانشگاه در حوزه علمی هم بسیار مهم و تأثیرگذار است. همین مدیر در این زمینه می‌افزاید:

"... دانشگاه تهران است یک اتفاق که بیفتد ... اینقدر استادش در نیچر تقلب و ... {ورسائه‌ای} شد. آیا در بقیه دانشگاه‌ها نشده؟ چرا اسم آنها را نمی‌برند؟ {دانشگاه} آزاد نشده اسم‌شان را هم نمی‌برند. یک کم مسائل اینجا پیچیده‌تر است ... وقتی دانشگاه تهران را بخواهیم درگیر کنیم بزرگی‌اش را بینیم یعنی FTE {کارمند تمام‌وقت دانشگاه تهران} انگار که ۵۰ تا دانشگاه است ..."

مدیر دیگری از همین کتابخانه درباره این کتابخانه این‌گونه بیان می‌کند که:

"... نگاه آن موقع نخبگان کشور، اهل قلم، روشنفکران و ناشرین به کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران به عنوان بخشی از هویت یک دانشگاه مشخص نبود؛ دانشگاهی بوده متعلق به سراسر کشور متعلق به همه نگاه‌های کشور ... حتی کتابخانه مرکزی‌اش دارای هیئت امنای مستقل خودش است."

این نگاه، در میان برخی مدیران ایرانداک هم وجود دارد. یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... رئیس کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران را در نظر می‌گیریم با رئیس کتابخانه ... می‌بینیم که رئیس کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران یک قدرتی است ..."

یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز نظری مشابه با سایر مدیران دارد. او بر این باور است که:

"... ما الان یک سری دانشگاه‌ها داریم که برای وزیر تعیین تکلیف می‌کنند! ... کتابخانه‌های بزرگ هم نباشند کتابخانه‌های کوچک بعد از مدتی دلزده می‌شوند و خارج می‌شوند. یعنی اگر شما ۲۰ تا ۳۰ تا کتابخانه کوچک را جمع کنید یک انجمن باشید وقتی می‌بینید که ... بزرگ‌ترها نیستند، می‌گویند ول کن ..."

البته، قضیه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران با سایر کتابخانه‌ها از نظر واسپاری منابع نمی‌تواند متفاوت باشد چرا که این تصمیم، تصمیمی ملی است و به نظر می‌رسد سرپیچی از آن، برای همه دانشگاه‌های کشور (از جمله دانشگاه تهران) اثر مخربی دارد. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی اشاره می‌کند که:

"... دانشگاه تهرانی که ای همه مقاومت می‌کرد الان دارد می‌بیند که عقب افتاده! شما الان بروید در ایرانداک سرچ کنید. هر چی هست برای تربیت مدرس می‌آید خُب! دانشگاه تهران می‌گوید که عقب افتادم الان اگر یک شرکتی بخواهد جستجو بکند، هیئت علمی بخواهد کار علمی بکند تربیت مدرس، تبریز و ... {در نتایج} پیدا می‌شوند ..."

همانگونه که پیشتر اشاره شد، این همکاری نامطلوب تا اندازه زیادی می‌تواند تحت تأثیر سایر عوامل از جمله جو نامناسب همکاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات باشد. با این حال، لازم است به سایر چالش‌ها نیز توجه کرد. یکی از این چالش‌ها، وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها در ایران است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۲-۵. وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها

به نظر می‌رسد، یکی از مهمترین دلایل و همچنین چالش‌هایی که ایرانداک برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها با آن روبروست، وضعیت نامطلوب کتابخانه‌هاست. به بیان دیگر، به این دلیل ضرورت دارد که یک سازمان (همچون ایرانداک) برای بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها فعالیت خود را بیشتر کند از سوی دیگر، وضعیت نامطلوبی که این کتابخانه‌ها دارند باعث می‌شود برای این امر با چالش‌ها و دشواری‌های فراوانی برخورد کند. هرچند، می‌توان این مؤلفه را به مقوله ضرورت پذیرش نقش‌ها توسط ایرانداک (بنگرید به بخش ۴-۲-۱) مرتبط دانست. برای نمونه، مهمترین دلایل اثبات وضعیت کنونی را می‌توان از نگاه مدیران در چارچوب مسائلی همچون وضعیت آموزشی نامناسب حرفه‌مندان کتابخانه‌ها، نبود پیوند میان سامانه‌های اطلاعاتی کتابخانه‌ای، پژوهش ساختار نامناسب آنها، جذب نیروی انسانی، وجود مدیران غیرمتخصص در این کتابخانه‌ها، نگاه غیرتخصصی مدیران به حرفه‌مندان کتابخانه‌ها، نبود پشتیبانی مناسب از سوی انجمن برای ساماندهی امور این کتابخانه‌ها و برخی از دیگر دلایل نام برد. برای نمونه، یکی از مدیران در ارتباط با وضعیت آموزشی نامناسب کتابداران و حرفه‌مندان این گونه بیان می‌کند:

"... من این اعتقاد را دارم اگر کتابدارهای ما آموزش دیده باشند یک مقدار با انگیزه‌تر باشند فضای آنها یک مقدار امیدوارکننده‌تر باشد کاربران هم آن آموزش را می‌بینند ..."

مدیر دیگری از کتابخانه‌ای دیگر نیز نظری مشابه با این مطرح می‌کند:

"... شما وقتی افرادتان انگیزه در مجموعه‌تان به شدت پایین است انگیزه که پایین است، تخصص هم پایین است ... حالا فوق‌لیسانس هم گرفته است در کتابداری نه می‌داند و نه علاقه‌ای دارد ..."

این قضیه را از زبان یکی از مدیران ایرانداک نیز می‌توان این گونه شنید:

"... الان ما خیلی از همکاران کتابدارمان مثل بقیه کسانی که در دولت کار می‌کنند دانش‌شان منسوخ است. مثلاً ما در همین آک نفس مان برید! به ما اطلاعات نمی‌دهند ..."

یا مدیر دیگری که در ارتباط با کتابخانه‌ها در ایرانداک فعالیت می‌کند درباره وضعیت نامناسب کتابخانه‌ها و متخصصان آن‌ها بر این باور است که:

"... ضعیف‌ترین بخش‌هایی که در دانشگاه‌ها هستند کتابخانه‌ها هستند. کامپیوترهایشان به روز نیست سیستم‌هایشان آپدیت نیست. متأسفانه کل دانشگاه‌ها تقریباً به یک نوعی تبعیدگاه همه جا کتابخانه‌ها است. حالا هر کسی از هر جا مانده و هیچ جایی جایش نبود برو به کتابخانه یک کمکی بکن یک بخشی را ..."

مدیر دیگری از یک کتابخانه دانشگاهی این گونه اشاره می‌کند که:

"... من می‌گویم {مدیران سطوح بالاتر، همچون معاونت‌های پژوهشی} اصلاً فکر نمی‌کنند. کتابخانه‌های دانشگاهی به حالت روزمرگی یا حالت رهاشده {رسیده‌اند} ..."

سیاست کاهش نیروی انسانی نیز جزو مسائلی است که به صورت جدی برای کتابخانه‌ها در دستور کار قرار دارد. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... در کتابخانه ... این مسئله است که کتابدارها که کاری انجام نمی‌دهند! شاید راست هم می‌گویند! واقعاً دنبال تعدیل نیرو هستند بخاطر آن سیاست‌های کلی دولت. خب این الان گریبان‌گیر کتابخانه‌ها شده. رؤسای کتابخانه‌ها در چالش هستند. {مدیر با خودش می‌گوید} من باید نیرویم را کم کنم کتابخانه چه طوری کار می‌کند ..."

این وضعیت از نگاه یکی از مدیران ایرانداک نیز به گونه‌ای دیگر مطرح شده است:

"... الان در سیاست‌های ابلاغیه هیئت‌أمناء گفته است که کتابخانه‌ها را ادغام کنید کاهش بدهید با کاربرد فناوری ... اگر واقعاً کتابخانه این بوده که منابعی در اختیار ما بگذارد ما دیگر نمی‌خواهیم! منابع دیجیتال هست! مقاله که بخواهیم می‌رویم در سایت مثلاً یک مقاله از الزویر می‌خواهیم می‌رویم ساینس دایرکت استفاده می‌کنیم. کتاب بخواهیم بسیاری از کتاب‌ها منع دیجیتالش وجود دارد. اگر کتابخانه همین بوده خب واقعاً نیازی به آن نیست ما هم نیازمان را خارج از این نهاد درست می‌کنیم ..."

یکی از چالش‌هایی که مورد اشاره فراوان مدیران کتابخانه‌ها قرار گرفته است، غیر متخصص بودن مدیران کتابخانه‌هاست به گونه‌ای که یکی از مدیران، و صاحب‌نظران، مهمترین چالش کتابخانه‌ها را مدیران غیرمتخصص می‌داند:

"... مهمترین مشکل کتابخانه‌های دانشگاهی ما بحث مدیریت کتابخانه‌های دانشگاهی است ... در کتابخانه‌های دانشگاهی اگر این اتفاق بیفتد مدیریتها واقعاً تحول پیدا کنند {مدیریت کتابخانه به دست متخصصان باشد} آن وقت بحث کتابدار متخصص اصلاً مطرح می‌شود. در کتابخانه‌ها در جامعه دانشگاهی ما الان اینطور نیست. متأسفانه مدیران غیرکتابدار ما فقط {به‌جز} برای اینکه فقط بودجه را بتوانند خوب جذب کنند به اصطلاح با سایر مسئولین سازمان مادر دانشگاه رفیق باشند و بتوانند یک سری از آنها امکانات بگیرند کار دیگری نمی‌کنند. یعنی کار تخصصی کتابداری اصلاً انجام نمی‌شود و همین هم باعث شده که کتابخانه‌های دانشگاهی ما مشکل دارند ..."

مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه می‌گوید:

"... در بحث مدیریت کتابخانه ... رشته‌های مختلف {مدیران غیرمتخصص} خیلی موقع اصلاً اهمیتی نمی‌دهند! فقط پُست مدیریت را گرفته‌اند. اینها جزء چالش‌هایی است که بعدها در این شبکه‌ها بوجود می‌آید ... خیلی از جاها رئیس کتابخانه اصلاً نیست {حضور ندارد} ... تصمیمات بد می‌گیرد ... این جزء چالش‌هاست ..."

یک مدیر کتابخانه دیگر نیز این چنین دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... معمولاً این طور بود که دنبال رئیس {برای کتابخانه} می‌گشتند. می‌گفتند آقای دکتر ... شما وقت دارید برای رئیس {ریاست} کتابخانه و می‌گفت نه والله من با کتابخانه که آشنایی ندارم! {می‌گفتند} حالا بیا بید آنجا چیزی نیست کار می‌کنید! ببینید! هیچگونه پیش‌زمینه‌ای از اینکه جایگاه کتابخانه مرکزی کجاست و چه برنامه‌ای از نظر کتاب و ... حالا هر چیزی از نظر کتابداری باشد وجود نداشت! .. این نگاه که کتابخانه‌های دانشگاهی فراتر از این نقشی داشته باشند وجود ندارد ... مدیری که دو سال است که آمده نه قبلاً با کتابخانه کار دارد نه بعدش! نه اصلاً قبل از اینکه بیاید حتی یک تعریف نیم جمله‌ای بدانند از کتابخانه بدانند اصلاً کتابخانه یعنی چه! همان نگاه سنتی که ابن سینا، خواجه نصیرالدین طوسی بوده این است که یک محیط بسته خاک‌آلودی که الان مدرن شده ... تهویه دارد یک دانشجو می‌رود آنجا یک کتابی به او می‌دهند بعد هم این کتاب را تحویل می‌دهد می‌برد خانه! این نگاه، نگاهی است که بنظرم تا حد زیادی ... در کتابخانه ما ... وجود دارد و با اندکی کم و زیاد بدبختی‌ای که کتابخانه‌های دانشگاهی در سراسر کشور {با آن گریبان‌گیرند} ... نهایت نقشی که کتابخانه‌های دانشگاهی برای خودشان قائل هستند و یک نقش بسیار سنتی است که منابع بگذارند اینجا در کتابخانه را باز کنند یک کارمند باشد که آن کارمند معلوم نیست چقدر آموزش دیده می‌نشیند آنجا. مدیران کتابخانه‌ها هیچ‌گونه نگاه فراسازمانی، ملی و جامع علمی {وجود ندارد} نسبت به اینکه یک کتابخانه یک مرکز تحقیقات یک مرکز پژوهش برخی از پژوهش‌ها در داخل کشور است ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز در همین زمینه بر این باور است که:

"... مدیران کتابخانه‌ها ... با دانش تخصصی زاویه دارد {دارند} متأسفانه همه جا ذهنیت، دانش و هر چیزی نسبت به کتابخانه ضعیف است. می‌گویند که شما چکار می‌کنید چند تا لیبل می‌زنید می‌گذارید در کتابخانه! ... ممکن است تحصیلات مدیر مرتبط نباشد اعضای آن و ممکن است که با کتابخانه‌ها و مفاهیم کتابخانه مثل هر دانش دیگری آشنا هم نباشد حداکثر چیزی که بدانند ده بار هزار بار به کتابخانه مراجعه کرده کتابی گرفتند و رفتند ..."

البته، چالش جایگاه نامطلوب کتابخانه به مدیر غیرمتخصص محدود نمی‌شود و فرهنگ و جو سازمانی در کتابخانه‌ها نیز مطلوب نیست. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... یک سری فرهنگ‌سازی هم لازم است که فکر می‌کنم در همایش‌ها هم می‌توان این کار را انجام داد. در این وسط نه قرار است کسی میلیارد در شود نه قرار است کسی حق کسی را بخورد. یعنی قرار است این وسط خدمت به هم کنیم یعنی قرار است مشکلات دانشجویان، استادها، فرهنگی کشور حل کنیم. قرار نیست اتفاقی بیفتد که سر کسی کلاه برود یک کسی ثروتمندتر شود و کسی دیگر بدبخت‌تر شود ..."

این فرهنگ‌سازی از نگاه یکی از مدیران ایرانداک نیز به شکلی دیگر مطرح شد:

"... در حوزه {به‌اشتراک‌گذاری} پایان‌نامه ... خیلی بحث فرهنگ‌سازی مهم است ... بالاخره منافعش مال کیست؟ به محض اینکه به دانشگاه بگویید ما می‌خواهیم به اشتراک بگذارم اینقدر آدم‌ها زنگ می‌زنند بگویند که آقا من پایان‌نامه‌ام را در ایرانداک ثبت می‌کنم چه چیزی به من می‌دهید می‌گوییم که ابلاغ وزیر است! ..."

یکی از مدیران وزارت عتف نیز در این زمینه بر این باور است که:

"... یک جاهایی هم نیاز به فرهنگ‌سازی هم داریم که برای آن هم باید فکر کرد. روحیه تعامل و همکاری ... بعضی جاها قانون وجود دارد همت مدیران هم وجود دارد، مثلاً ایرانداک هم آمده پای کار، هیچ منفعتی برای خودش در شبکه‌سازی و آن همکاری نمی‌بیند. به نظر من کوتاه‌ترین جوابی که خدمت شما بدهم {این است که} ... بحث فرهنگی را با این دنبال کرد ..."

یکی از افراد تأثیرگذاری در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی نیز به شکلی دیگر این قضیه را مطرح می‌کند:

"... ما روحیه تحزب نداریم. روحیه کار گروهی نداریم. رقابت‌های فردی مان شدید است. راحت زیر یک حرکت می‌زنیم. راحت نفی می‌کنیم ... اینها ویژگی‌هایی است که ما داریم ..."

یکی از چالش‌های مهم کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف، نبود ارتباط میان سامانه‌های نرم‌افزاری کتابخانه‌ای است. دیدگاه یکی از مدیران در این زمینه این‌گونه مطرح شد:

"... این گسستگی سامانه‌ها با همدیگر بزرگترین چالش به نظر من کتابخانه‌های حداقل تحت پوشش وزارت علوم است که هرکدام از نرم‌افزار جداگانه‌ای استفاده می‌کنند. نرم‌افزارها محدودیت‌های خاص خودشان را دارند و این چالش، چالش بزرگی است در حوزه کتابخانه‌ها ... هماهنگ نبودن نرم‌افزاری دانشگاه‌ها چون {داخل} دانشگاه‌ها {هم} از یک نرم‌افزار مشخصی پیروی نمی‌کنند ... شاید بشود گفت که اگر می‌توانست ایراندک این موضوع را محور یکی از برنامه‌های خودش قرار بدهد یا بصورت تحقیقات یا پیشنهاد یا بصورت یک موضوع چالش‌برانگیزی در دانشگاه‌ها {مطرح کند} شاید اگر این سامانه‌ها به همه ارتباط پیدا کند از اطلاعات را ردوبدل کنند ..."

مدیر دیگری در همین زمینه می‌افزاید:

"... مثلاً الان خیلی از دانشگاه‌ها آمدن برای خودشان نرم‌افزار کتابخانه‌ای نوشتند. دانشگاه ... از همه قدیمی‌تر است. الان دارد می‌گذارد کنار و دارد عوض می‌کند دانشگاه ... نرم‌افزار نوشته که مصیبت ایجاد کرده دانشگاه ... همینطور. همه آنها این معضلات و مشکلات را دارند یک جایی باشد که اینها را یک چارچوب کلانی برای آنها ترسیم کند که دیگر اینقدر بودجه‌های مملکت هدر نرود ..."

مدیر کتابخانه دیگری در این زمینه بیان می‌کند:

"... پیشنهاد ما این است که این نابسامانی که ما در دانشگاه داریم با استفاده از یک روش معقول حل شود. الان ما در دانشگاه خودمان در {دانشکده فلان} ... یک ورژن از نرم‌افزار داریم اینجا یک ورژن بالاتر داریم! ... این وضعیتی که داریم مناسب نیست. ما در داخل دانشگاه نمی‌توانیم مجموعه خودمان را درست ببینیم! ..."

همان‌گونه که در بخش بررسی و تحلیل محتوای اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (بنگرید به بخش ۴-۲-۱) نیز اشاره شد، یکی از موضوع‌های این کمیسیون نظام‌های اطلاعاتی بود. با این حال، تدوین نظام جامع نرم‌افزار کتابخانه‌ای در میان راهکارهای پیش‌رو (در بخش ۴-۲-۳-۶-۴) نیز مورد توجه قرار گرفته است که به تفصیل در همان بخش مطرح می‌شود.

۴-۲-۲-۶. نبود تعامل کافی میان انجمن و ایرانداک

یکی دیگر از چالش‌هایی که به وضعیت کتابخانه‌ها مرتبط است، این است که انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی نتوانسته است جایگاه حاکمیتی خود را در ارتباط با پیگیری وضعیت کتابخانه‌ها دنبال و اجرایی کند. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه‌ها در همین زمینه اشاره می‌کند که:

"... انجمن، آن آتوریته و حاکمیتی که برای مدیریت وضعیت کتابخانه‌ها لازم است داشته باشد، ندارد ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در نظام ملی اطلاع‌رسانی هم در این زمینه بر این باور است که:

"... متأسفانه نهادهای تخصصی ما اعم از انجمن یا ایرانداک یا سازمانهای موازی دیگری که ممکن است وجود داشته باشد، بیشتر روی اشاعه اطلاعات دارند کار می‌کنند. اینکه بیایند یک پایگاهی را در وزارتخانه پیدا کنند و بحث سیاستگذاری روی کتابخانه‌های دانشگاهی و جذب نیروهای متخصص به خصوص در سطح مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی داشته باشند ... از زمین تا آسمان مشکلات خیلی راحت‌تر حل می‌شود. این را من بارها در کمیسیون نظام اطلاعاتی علم و فناوری گفتیم ..."

یکی دیگر از این افراد، اشاره می‌کند که:

"... یک ذره ما خیلی دولتی‌تر هستیم. انجمن‌هایمان باید به کمک گرفته شوند ... یعنی کمیسیون‌ها باید راه بیفتند بعد از انجمن کمک بگیرد ... الان بعید می‌دانم دانشگاه‌های ما با انجمن همکاری کنند ..."

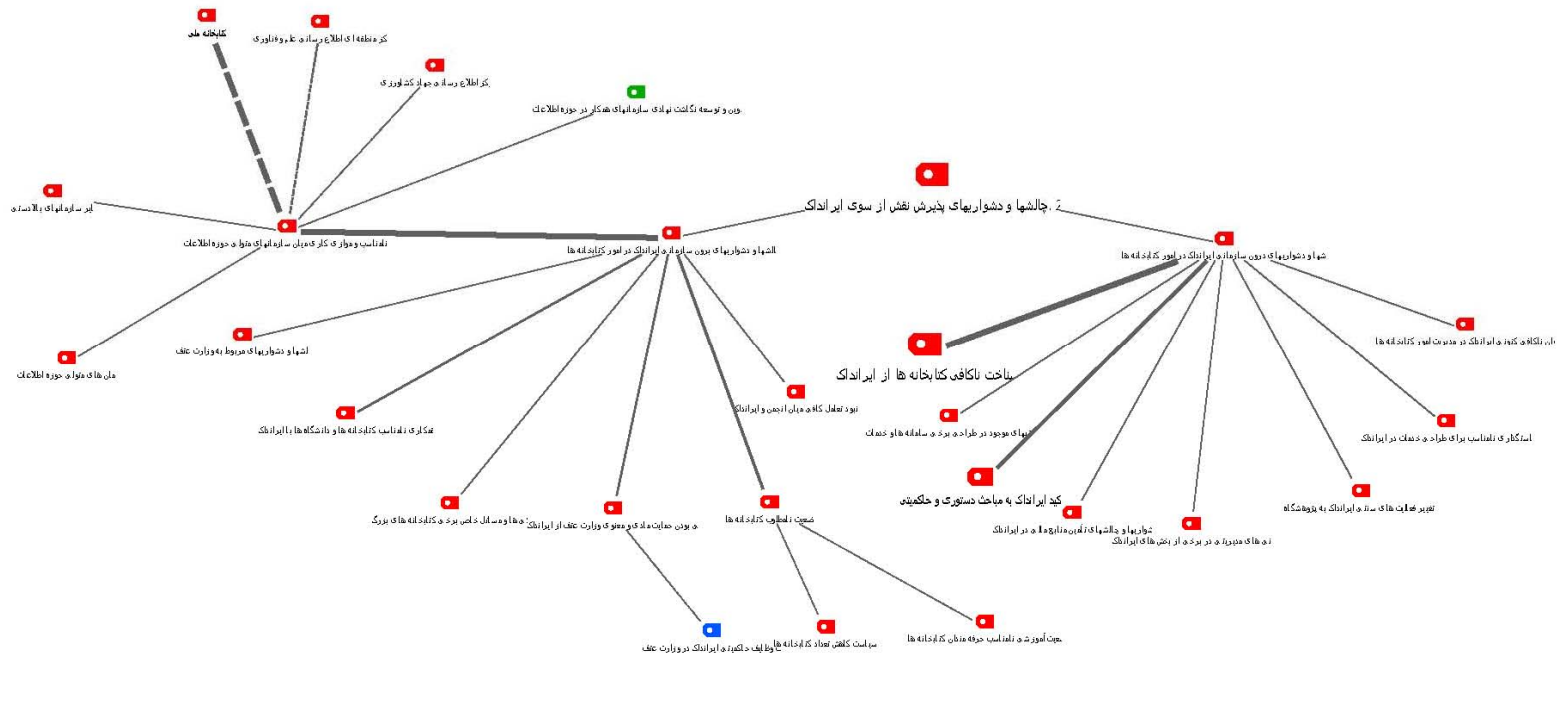
بر پایه همین وضعیت، راهکاری که در این زمینه می‌توان مطرح کرد و به تفصیل در قسمت راهکارهای پیش‌رو (بنگرید به بخش ۴-۲-۳) مطرح می‌شود، استفاده از توان انجمن‌ها برای پیشبرد امور است. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی این‌گونه مطرح می‌کند که:

"... انجمن‌های تخصصی هم بایستی جایگاه خودشان را داشته باشند ... به این دلیل که این انجمن‌ها نماینده یک قشر وسیعی هستند و دانش و تجربه در انجمن‌ها وجود دارد در واقع ایرانداک باید از انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی یا انجمن مدیریت اطلاعات استفاده کند برای اینکه بازخوردهای ملی بگیرد و همین‌طور بازخوردهای ملی بدهد و این تعامل را از طریق انجمن در سطح ملی برقرار کند. شاید آن مقبولیتی که انجمن دارد در سطح ملی شاید ایرانداک نداشته باشد پس باید هر دو استفاده کنند ..."

نگاهی کلی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد نمی‌توان جایگاه انجمن (بویژه، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران که پیشینه‌ای بیش از ۵۰ سال دارد) را در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها نادیده گرفت. با این حال، به دلیل شرایطی که انجمن‌ها در ایران دارند این انجمن‌ها هنوز نتوانسته‌اند جایگاه واقعی خود را کسب کنند. از سوی دیگر، ایرانداک در صورتی که بخواهد در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها گام بردارد با توان کنونی خود با چالش‌های بسیار زیادی روبروست و در صورتی که همکاری میان ایرانداک و انجمن شکل نگیرد به احتمال فراوان با موفقیت روبرو نمی‌شود.

۴-۲-۳-۳. جمع‌بندی چالش‌های پیش‌روی ایرانداک

اگر بخواهیم نگاهی کلی و اجمالی به همه مؤلفه‌های مطرح شده توسط مشارکت‌کنندگان بیفکنیم، می‌توان آن‌را در قالب نمودار زیر ترسیم کرد. همان‌گونه که پیشتر مطرح شد، چالش‌های پیش‌روی ایرانداک به دو دسته کلی چالش‌های درون‌سازمانی و برون‌سازمانی تقسیم می‌شود (بنگرید به نمودار ۴-۴).

با توجه به آنچه که درباره چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک (بخش ۲-۲-۴) مطرح شد، لازم است راهکارهایی برای پذیرش این نقش‌ها نیز ارائه شود که در ادامه به آن‌ها می‌پردازیم.

۳-۲-۴. راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک

بر پایه آنچه که پیشتر درباره ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک (بنگرید به بخش ۱-۲-۴) و همچنین چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک (بنگرید به بخش ۲-۲-۴) اشاره شد، برای این که ایرانداک بتواند در چارچوب بهبود فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی فعالیت کند، لازم است اقدام‌هایی را انجام بدهد و راهکارهایی را دنبال کند. آنچه در ادامه می‌آید، در زمینه ارائه همین راهکارهاست که سرفصل‌های این راهکارها به شرح زیر است.

- ۱) تقویت نقش‌های پیشین ایرانداک؛
- ۲) پذیرش نقش‌های جدید ایرانداک؛
- ۳) بازنگری در سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک؛
- ۴) تغییر نگاه به رویکردهای فناورانه و نو؛
- ۵) پشتیبانی مادی و معنوی وزارت عتف؛
- ۶) گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها؛
- ۷) استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی.

۱-۳-۲-۴. تقویت نقش‌های پیشین

بر پایه آنچه پیشتر درباره چالش‌های درون‌سازمانی ایرانداک برای پذیرش نقش‌ها (بنگرید به بخش ۱-۲-۲-۴) اشاره شد، نقش‌هایی که تاکنون ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف داشته است با چالش‌هایی روبرو بوده است. از این‌رو، ایرانداک باید در رابطه با تقویت نقش‌های پیشین خود راهکارهایی را بیندیشد. یکی از نقش‌هایی که به نظر می‌رسد لازم است مورد توجه و بازنگری جدی قرار بگیرد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری است که در ادامه درباره آن پرداخته می‌شود.

۱-۳-۲-۴. ۱-۱. تثبیت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری

همان‌گونه که در پیشتر درباره فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری اشاره شد (بنگرید به بخش ۱-۲-۲-۴) این کمیسیون تأثیرهای مثبتی بر روی فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌های دانشگاهی داشته است و به‌نظر می‌رسد پیشتر، چارچوب فعالیت‌های به‌نسبت مناسبی برای این زمینه تدارک دیده شده بود. بر پایه این موضوع، یکی از مدیران ایرانداک که در کمیسیون نیز فعالیت تأثیرگذاری داشته است در این زمینه می‌گوید:

"... تثبیت یک چیزی مثل کمیسیون {بسیار مهم} است ... در واقع وظیفه حاکمیتی‌اش را برجسته و تثبیت کند ... الان شما می‌گویید که ما می‌خواهیم کتابخانه‌های دانشگاهی ایران {زیر پوشش وزارت عتف} را زیر پوشش بگیریم. چهار تا خدمت به آنها بدهیم و چهار تا خدمت جدید تعریف کنیم. خب این خدمات را آیا ایرانداک تعیین می‌کند یا کمیسینی زیر نظر ایرانداک که متشکل از نمایندگان برخی دانشگاه‌ها و نمایندگان ستادی وزارت علوم باشند؟ ..."

به نظر می‌رسد، دیدگاه این مدیر بر تثبیت جایگاه کمیسیون استوار است. او در ادامه در همین زمینه بر این باور است که:

"... اگر کمیسینی داریم برای این حوزه و در ایرانداک هم شکل گرفته در سال ۸۶ ... پس بنابراین ما استفاده کنیم این را. جدی‌ترش کنیم محل استقرارش را کماکان ایرانداک حفظ کنیم ..."

یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری اشاره می‌کند که:

"... ما یک چیزی طراحی کردیم به نام نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری. الان من اصلاً نمی‌دانم فعال است یا نه ... اگر وجود دارد، یکی از وظایفش کتابخانه‌هاست. خب باید ببینیم او {آن کمیسیون} چه کار کرده. یعنی آن موقع که من بودم ما یک کاری را شروع کردیم به نام استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و کاری که انجام دادیم این بود که این استاندارد تدوین شد به دانشگاه‌ها همه ابلاغ شد ..."

یکی دیگر از افراد تأثیرگذار نیز چنین می‌گوید:

"... کمیسیون در رابطه با بیس کار خیلی خوب بود ... یعنی اینکه ما بیایم چه جوری دانشگاه‌ها را در مورد همه این زمینه‌هایی که گفتیم (بحث مدیریت بحث اشاعه، بحث بازیابی) ... بیاید ساماندهی کند ... تا جایی که توانستیم در قالب طرح‌نامه‌هایی مثل بحث پایان‌نامه‌ها، علم سنجی اینها را توانست و موفق شد و آمد پیاده کرد ..."

به نظر می‌رسد دیدگاه این افراد بر ادامه فعالیت‌های کمیسیون متمرکز است. نظر یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در این زمینه نیز در همین راستاست:

"... زمانی که {کمیسیون} در خود وزارت علوم تشکیل جلسه می‌داد تا وقتی که ایرانداک آمد و ادامه داد کار را {داشت} به نظر من آثار مثبتی را داشت. می‌توانست در بعضی از برهه‌ها یک اثرکی را از خودش {نشان بدهد} اتفاقاً آنجا یکی از شیوه‌هایی که به کار گرفته می‌شد این بود که باید از خود کتابخانه‌ها و مراکز استفاده کننده نظرخواهی می‌شد و آنها تقسیم کار می‌شد؛ یک قسمتی را کتابخانه ملی می‌گرفت یک قسمتی را فرض کنید کتابخانه تربیت معلم انجام می‌دادند؛ خود به خود یک تقسیم مسائل صورت می‌گرفت ... کمیسیون‌هایی مثل این کمیسیون ویژگی‌شان این

بود که یک مقداری از خودرایی جلوگیری می‌کردند ... ولی بعداً به نظر من می‌آید دوستانی آمدند که خیلی احساس نکردند وفادار باشند به گذشته ... "

از سوی دیگر، یکی از مدیران وزارت عتف نیز اشاره می‌کند:

" ... ما نداریم در سطح بالاتر یک کمیسیون یا نظامی که بگوییم این همان کمیسیون خودمان است. نداریم در شورای عالی انقلاب فرهنگی ... ما کمیسیون نظام را در سطح ملی ارزیابی می‌کنیم به‌نظر من کارهایش فراتر از یک سازمان یا یک وزارتخانه خاص است ... "

البته باید در نظر داشت که این کمیسیون کاستی‌هایی داشت که در صورتی که این کمیسیون بخواهد، جایگاه خود را دوباره تثبیت کند، باید این کاستی‌ها را برای اصلاح در نظر داشته باشد. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باور است که:

" ... چیزی که من شاهد بودم با تغییر مدیران این کمیسیون‌ها دچار قبض و بسط شدند. دوره آقای ... ایشان خیلی اهمیت می‌داد و وقت می‌گذاشت و به خصوص احساس می‌کرد که در این حوزه کتابداران باید نظر بدهند؛ حس‌شان این بود. لذا معمولاً بچه‌های کتابداری خوب شرکت می‌کردند با اینکه بچه‌های دیگر هم بودند مثلاً آقای ... بودند و مرتب شرکت می‌کردند در بحث‌های فناوری و دوستان دیگری خیلی ترکیب خوبی بود. یعنی همدیگر را پیدا کرده بودند و زبان همدیگر را می‌فهمیدند ... مثلاً تعریف شناسه‌های لازم برای یک عنصر اطلاعاتی می‌شد، بچه‌های کتابدار خوب می‌توانستند حرکت کنند. آن طرف بحث امنیت شبکه می‌شد آنها می‌توانستند نظر بدهند و بروند ببینند تا زمانی که آقای ... بود خوب ادامه پیدا کرد. بعد از رفتن ایشان من حس کردم خود مدیریت انجا خیلی رغبتی به ادامه ندارد ... "

وی همچنین درباره دیگر کاستی‌های این کمیسیون اشاره می‌کند که:

" ... {برخی افراد} لابی می‌کردند و می‌آمدند مطرح می‌کردند که من می‌توانم ظرف مدت یک ماه این کار {طرح} را انجام بدهم ...

پژوهشگر: این لابی‌گری را خارج از کمیسیون انجام می‌دادند در وزارت عتف ... " بله خارج از کمیسیون انجام می‌دادند! امکانات می‌گرفتند بعد شما وقتی مطرح می‌کردید می‌گفتند آماده است! بعد می‌گفتیم که چه کسی آماده است می‌دیدیم هیچ کس آماده نیست ... "

یکی دیگر از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری می‌افزاید:

"... {کمیسیون} خیلی دموکراتیک رفتار کرد. حواسش از لابی‌ها پرت بود! کاملاً دموکراتیک گفتیم این کار است، چه کسی می‌خواهد انجام دهد؟ خب متأسفانه بعضی از موسسات امانت‌داری را حفظ نکردند ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز در همین زمینه این‌چنین مطرح می‌کند که:

"... {کمیسیون} کارهای خوبی انجام داده و کارهای بدی هم کرده. یکی از کارهای بد این بوده که بحث ثبت همایش‌ها را داده به پایگاه استنادی علوم جهان اسلام با وجود اینکه در اساسنامه ایرانداک اصلاً ثبت مقاله سمینار همایش هست و دیگر این که ده‌ها هزار همایش را ثبت کرده بوده مقاله‌هایشان را ... اصلاً فصلنامه برای این کار داشته ... از دهه ۵۰ داشته این کار را انجام می‌داده! شما یک دفعه بگیرید این را به پایگاه استنادی علوم جهان اسلام {بدهید!} این کار خیلی بدی بود ..."

البته یکی از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این زمینه می‌گوید:

"... شما در صورت جلسات هم بنشینید. بعضی جاها مثلاً دقیقاً تعیین شد که شما می‌گویید تا کی این باید بیاید بالا. با اینکه ما می‌دانستیم که ممکن است آب در آن باشد! {کارایی نداشته باشد}. ایرانداک این اعلام آمادگی را نمی‌کرد. کتابخانه ملی اعلام آمادگی نمی‌کرد. چون آنها نماینده داشتند. خوب طبیعی است که جایی می‌برد بردارد که اعلام آمادگی می‌کند. اینجا تقسیم اموال نبود که بگوییم این مال آنجاست پس باید این کار را انجام بدهد. آنجا کارش چیز دیگری است ... از اول هم یک رقابتی بوده ..."

یکی از این افراد می‌افزاید:

"... {بر فعالیت مراکز} نظارت می‌کردیم. الان ما چه نظارتی کردیم. مگر {گفته نمی‌شود} این تصمیم غلط بوده. خیلی خب بگویند که الان ۴ سال از آن تصمیم و کمیسیون نظارت کرده یعنی بیایند نظارت کنند بگویند که آقا این غلط بود از او می‌گیریم می‌دهیم به یک نفر دیگر. این ایده شده بود ..."

یکی از مدیران ایرانداک در زمینه کارکرد و وضعیت کنونی کمیسیون این‌چنین بیان می‌کند که:

"... {کمیسیون} الان دیگر کارکردی ندارد باید تغییرش دهیم. آن تغییر هم به گمان بنده آن نقش ملی برایش دیده بودند در سطح ملی نمی‌تواند {با شکل کنونی ادامه پیدا کند}. چون ما دیگر نهادهای دیگر داریم مثل شورای عالی عتف و ... در سطح وزارت عتف باید درست شود ..."

یکی از مدیران وزارت عتف نیز بر این باور است که:

"... باید تعیین تکلیف شود. یا باید جایش را از سطح ایرانداک بیاورد بالاتر که بعد بتواند {اعمال نفوذ کن}... الان شما همین شورای عالی عتف را اگر سطحش را بیاورید در وزارت علوم اثرگذاری‌اش محدود می‌شود. دستگاه اجرایی که توجهی نمی‌کند... شورای عالی عتف خارج از وزارت علوم است. اصلاً ربطی به وزارت علوم ندارد دبیرخانه‌اش در وزارت علوم است. پس بنابراین می‌توانند کار ملی کنند. تا حدود زیادی می‌تواند اثرگذار باشد... یا باید تجدید نظر کنیم و مأموریت‌هایش را محدود کنیم به حوزه آموزش عالی وزارت علوم {عتف}... اگر کلان و ملی می‌خواهند به آن معنا که همه دستگاه‌ها ملزم باشند، به نظر من باید فکر کرد روی این که جایگاه‌اش باید بالاتر جای ایرانداک باشد..."

البته در این میان، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری اشاره می‌کند که:

"... هر کمیسیون و کمیته‌ای حیطه نفوذش را خودش معلوم می‌کند. یعنی اینکه ما تصور کنیم که با این مصوب شورای انقلاب فرهنگی قضیه حل می‌شود فردا صبح شورای عالی انقلاب فرهنگی یا وزیر دستور می‌دهد که کل کتابخانه‌های دانشگاهی کشور باید تابع ایرانداک باشند... {البته} این نیاز دارد که اصطلاحاً در شیب {اجرایی} کار قرار بگیریم بینیم که چگونه می‌شود همراه شد و بهره گرفت... حتی یک بار... آمدند مصوب کردند که مصوبات این کمیته، مصوبات شورای عالی عتف است. تصویب کردند این را. یعنی احساس کردند که کارهایی که در آنجا می‌شود بیهوده نیست آنها هم تخصص‌شان نیست بیايند وارد ریز کارهای این طرف بشوند. طبیعی است که باید تمکین کنند..."

با این حال، یکی از این افراد بر این باور است که:

"... شورای {عالی} عتف یک مصوبه داشت که... کمیسیون در سطح... شورای {عالی} عتف {بیايد}... مصوبه هم گرفتیم. حالا شاید آن مصوبه الکی بوده کسی دوباره باید پیگیری می‌کرده و نکرده. در هر صورت خوب است و ارتقاءش بدهید..."

نگاه مدیران ایرانداک و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به تغییر جایگاه کمیسیون محدود نمی‌شود. برخی از آنها بر این باورند که شکل‌گیری کمیسیون تا اندازه‌ای انحصاری و بدون مشورت صاحب‌نظران انجام شده است. یکی از این افراد می‌گوید:

"... شکل‌گیری کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی کشور یک مقداری حالت انحصاری داشته از همان ابتدا. یعنی هسته اولیه که شکل گرفته بدون مشورت با افراد صاحب‌نظر و نخبه در این زمینه بوده و این حلقه تنگ، باعث شده که یک شکل از ساختار مشخصی را بگیرد؛ رویکرد مشخصی را بگیرد به خودش و از حالت فراگیر بودن در واقع خارج شود. این مهمترین چالشی است که کمیسیون دارد و نتوانسته تصمیماتی بگیرد که در سطح ملی قابل پیاده شدن باشد... اینها

کار کمیسیون نبوده. کار فردی در آن کمیسیون بوده. مثلاً یک فرد بانفوذی آمده پایگاه‌ها را گرفته که متولی‌اش بشود. یک نفر با نفوذ دیگر آمده پایان‌نامه‌ها را گرفته. یکی آمده بحث اشتراک منابع را گرفته. این کار کمیسیون جزء مصوبات کمیسیون نبوده ... کمیسیون واقعاً دست‌آورد ملموسی نداشته ..."

یکی دیگر از این افراد درباره پیش‌زمینه‌های موفقیت این کمیسیون این چنین بیان می‌کند:

"... اگر نهادهای بالادست که اینها را تشکیل می‌دهند از کمیسیون پشتیبانی نکنند باعث می‌شود مثلاً مدیران کتابخانه‌ها می‌گویند {استانداردهای کتاب دانشگاهی را برای خودتان درست کردید! ... اگر پشتیبانی بالادستی باشد} این را ابلاغ می‌کنم و {با توجه به این رویکرد حاکمیتی می‌گویم} از فردا این را استفاده کنید ... کمیسیون {ها} اختیار و قدرت‌شان را از نهادهای تشکیل دهنده آنها می‌گیرند ... بنابراین کمیسیون نه کمیسیون با آن ترکیب گذشته و شیوه‌ای که در گذشته کار می‌کرده الان دیگر کارکردی ندارد. باید تغییرش دهیم ... مثلاً رئیس کتابخانه ملی نمی‌آید در چنین جایی. هرگز هم نیامده ... شما معاون رئیس جمهور هستی... تو عضو کمیته‌ای هستی که من دبیر آن هستم که رئیس‌اش هم آقای معاون وزیر {عتف} است ... از جهت سازمان ساختار اداری ما این شدنی نیست. آن هم یک مسئول پایین‌تر از خودش می‌فرستد ... از طرف دیگر، وزارت عتف ساختارش تغییر کرده جاهای مختلف تغییر کرده ..."

یکی دیگر از این افراد در این زمینه بر این باور است:

"... {باید} افرادی که عضو این کمیته هستند واقعاً از درون خود حرفه باشند. مدیران و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی باشند که سال‌ها کار کردند و با تمام جزئیات و مسائل کتابخانه‌های دانشگاهی کاملاً آشنا هستند ..."

از دیگر افراد این حوزه، در همین زمینه اشاره می‌کند که:

"... یک چیزی داشتیم به اسم نظام ثبتی. یعنی این نظام ثبتی اصلاً شاه‌کلید است برای ساختن. یعنی اگر این نظام ثبتی را کمیسیون {تواند} جلو ببرد به همان روشی که داشت می‌رفت اصلاً خودش معجزه می‌کند. اگر ما یک چیزی داشته باشیم که ثبتی باشد پشتش بیگ دیتا {کلان‌داده} درست می‌شود پشتش نت‌ورک {شبکه} مان راه می‌افتد. پشتش اکسس {دسترسی} مان درست می‌شود. من اعتقادم این است، کلید، نظام ثبتی است. وقتی شما می‌فرمایید نظام ثبتی من باید به انواع منابع اشاره کنم هم پایان‌نامه می‌گنجد هم مقاله می‌گنجد هم همایش می‌گنجد هم کتاب و بسیاری از منابع صحبت اینجاست ..."

یکی از مدیران وزارت عتف نیز در زمینه جایگاه اصلی کمیسیون بر این باور است که:

"... اگر یک سازمانی ملی ... کارهایش ملی است باید جایش هم ملی باشد. یک وقت است که می‌گویید که نه. ما فقط در حیطه وزارت علوم می‌خواهیم؛ دیگر لزومی ندارد برود در شورای {عالی} انقلاب فرهنگی. باید در بالاترین رکن وزارت علوم قرار بگیرد. بتواند نقش آفرینی بکند ... ما کمیسیون نظام {اطلاع‌رسانی علم و فناوری} را در سطح ملی ارزیابی می‌کنیم. به نظر من کارهایش فراتر از یک سازمان یا یک وزارتخانه خاص است ... قبول دارم جایگاهش یک خرده باید بالاتر باشد باید فکری کرد برای این. شاید بعضی جاها که اثربخش بوده مال این بوده کاری که کرده در حیطه‌ای بوده که پایین‌تر از خودش بوده و اثرگذار بوده می‌توانسته اعمال نفوذ کند. یک وقت یک کار دیگری تولید کرده چون نیاز به تصمیمات کلان‌تری داشته ایرانداک نتوانسته یا نظام نتوانسته کار کرده‌ها خروجی در این قسمت داشته باشد ..."

تغییر اساسنامه کمیسیون هم جزو مواردی است که می‌تواند برای تثبیت جایگاه کمیسیون یاری‌گر باشد. برای نمونه، یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه اشاره می‌کند:

"... به دلیل اینکه دولت کند است، کمیسیون بایستی روزآمد شود. فرض بفرمایید ترکیب کمیسیون ترکیبی است که ترکیب درستی نیست. چون نام‌هایی که در آنجا برده شده {اکنون} تعطیل شده است. فرض بفرمایید ... مدیر کل ... فناوری وزارتخانه. ما دیگر مدیر کل نداریم ... اصلاً آن واحدهای سازمانی تعطیل شدند ..."

البته به نظر می‌رسد برخی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باورند که متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی باید هسته اصلی این کمیسیون را تعیین کنند. به باور یکی از آن‌ها:

"... یک سری از متخصصین علم اطلاعات و دانش‌شناسی باید بیانند این اهداف کمیسیون را مشخص تر کنند. یعنی دقیقاً همان اهدافی که داشت در زمینه اطلاعات، اشاعه اطلاعات، بازیابی اطلاعات، سازماندهی اطلاعات یعنی آن کارهایی که ما متخصص‌ها می‌توانیم انجام دهیم. نه آن بحث نظام ملی اطلاعات که فقط جمع‌آوری اطلاعات می‌کنند یک سامانه تشکیل می‌دهند و همین! کار دیگری نمی‌کنند! کار تخصصی ما زیربنای آن سامانه‌ها {باشد} اینها جایگاه حقیقی و حقوقی در وزارتخانه {ها} پیدا کنند ..."

در جمع‌بندی دیدگاه‌های افراد مختلف در ارتباط با تثبیت جایگاه کمیسیون می‌توان گفت، درباره نقش واقعی و حقیقی کمیسیون برای تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌های کلان، نمی‌توان تردید داشت. با این حال، به نظر می‌رسد، تغییر اساسنامه کمیسیون، پشتیبانی نهادهای بالادستی از کمیسیون و سیاستگذاری‌های کلان آن، همکاری مناسب و مفید سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات در این کمیسیون، تدوین و توسعه نگاهت نهادی به‌عنوان یکی از فعالیت‌های درست و تأثیرگذار این کمیسیون از جمله مهم‌ترین فعالیت‌هایی است که لازم است درباره تثبیت جایگاه این کمیسیون لازم است دنبال شود. با این حال، دبیرخانه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری، یکی از فعالیت‌های مهمی است که

ایرانداک می‌تواند در این زمینه اجرا، پیگیری و تقویت کند. سایر نقش‌ها را می‌توان در ادامه بررسی کرد. یکی از این راهکارها که بر پایه چالش‌های برون‌سازمانی پیش‌روی ایرانداک و در قسمت تثبیت جایگاه کمیسیون (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۱) در نظر گرفته شده، می‌توان تدوین و توسعه نگاشت نهادی سازمان‌های همکار دانست که از جهت نزدیکی به فعالیت‌های کمیسیون، پس از این مورد و در ادامه آمده است.

۴-۲-۳-۲. تدوین و توسعه نگاشت نهادی^۱ سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات

یکی از چالش‌های بنیادینی که سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات با آن روبرو هستند، موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و همکاری نامناسب با ایرانداک (بنگرید به بخش ۴-۲-۲-۲) است. به نظر می‌رسد این سیاستگذاری کلان برای سازمان‌های همکار باید اجرایی شود تا افزون بر بهبود همکاری‌های میان‌سازمانی، موازی‌کاری‌های موجود میان سازمان‌ها کاهش پیدا کند. در همین راستا، یکی از مدیران ایرانداک در همین زمینه بیان می‌کند که:

"... یک جایی باید یک تصمیم خیلی مهم گرفته شود. این تصمیم مهم یا اینکه این سازمان‌ها باید ادغام شود که یک سازمان باشد که کلیه مسائل حاکمیت در حوزه اطلاعات را یک جا انجام دهد. اگر به طراحی‌های اولیه در تاریخ پیدایش سازمان‌های این حوزه بگردیم دنبال کنیم ممکن است متوجه شویم آن فرد/افراد/ی که ۵۰ سال پیش چارچوب کاری این سازمان‌ها را نوشته همه اینها را یکجا می‌دیده و درست می‌دیده ..."

اگر دیدگاه بالا را در کنار دیدگاه یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بگذاریم، می‌توان بهتر نتیجه‌گیری کرد. او بر این باور است که:

"... پس اگر بخواهد این اتفاق بیفتد موفقیت نظام اطلاع‌رسانی هر حرکتی که ایرانداک می‌کند باید در هماهنگی با مراکز ملی دیگر اطلاع‌رسانی باشد. در سطح ملی نمی‌تواند استانداری را تدوین کند که کتابخانه ملی در آن مشارکت نداشته باشد یا مرکز منطقه‌ای و ... پس باید ایرانداک کمک کند نظام ملی اطلاع‌رسانی شکل بگیرد و تفکیک وظایف بشود ... همان نظام ملی اطلاع‌رسانی یکی از وظایفش ایجاد هماهنگی بین مراکز تولیدکننده اطلاعات و مراکز خدمات اطلاعاتی است ... بایستی همکاری اینها در سطح کلان و در سطح ملی برقرار شود و هماهنگی در سیاستگذاری‌ها و تفکیک وظایف اتفاق بیفتد و آن هم مبتنی بر عقلانیت و دیدگاه منطقی در غیر این صورت ما همچنان شاهد این دوباره کاری‌هایی که شما اشاره کردید خواهیم بود. علاوه بر این مراکز، خیلی از کتابخانه‌های دانشگاهی که مخاطب ایرانداک هستند، دارند کارهای تکراری انجام می‌دهند. همه برای خودشان دارند پایان‌نامه‌هایشان را چکیده‌سازی و نمایه‌سازی می‌کنند بدون استثناء و برای خودشان پایگاه درست کردند ... پس باید

^۱ Institutional mapping

تعریف کنند بخشی از کار را کتابخانه‌های دانشگاهی مربوط به دانشگاه مربوطه انجام بدهند با سیاست‌گذاری ملی یعنی استانداردهای ملی در نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی اعمال شد و اینها بتوانند داده‌هایشان را منتقل کنند به پایگاه اصلی و آن پایگاه به شکل مادر به همه کشور خدمت کند ... "

یکی دیگر از این افراد تأثیرگذار معتقد است:

".... کمیسیون می‌تواند خیلی در این زمینه کمک کند. ببینید! کمیسیون چیزی فرادانشگاهی بود. در آن کمیسیون یکی از بحث‌هایی که ما داشتیم اسمش را می‌گذاشتیم نگاشت نهادی که نقش هر کسی چه چیزی باشد. {مثلاً} ایرانداک تو نقش این است. مثلاً مرکز منطقه‌ای تو نقش این است، نمی‌دانم نشر دانشگاهی تو اینکار را انجام بده؛ مثلاً دانشگاه تهران بیا تو این نقش را داشته باش. کتابخانه ملی حتی نقش داشته یعنی کتابخانه ملی داشت نقش پیدا می‌کرد و داشتیم می‌رفتیم جلو. باید همان مسیر ... ادامه پیدا کند ... "

با توجه به دیدگاه مطرح شده، به نظر می‌رسد یکی از فعالیت‌هایی که کمیسیون، تدوین نگاشت نهادی سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات که مهمترین آنها را می‌توان کتابخانه ملی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، مرکز منطقه‌ای علم و فناوری، مرکز اطلاع‌رسانی جهاد کشاورزی، مرکز نشر دانشگاهی و غیره دانست. البته پژوهش حاضر می‌تواند تلاشی باشد تا بتوان هم نگاشت نهادی ایرانداک در ارتباط با سایر سازمان‌ها تدوین شود و نقش‌های کنونی ایرانداک در این زمینه تقویت پیدا نماید.

۴-۲-۳-۱. تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

درباره ضرورت گردآوری آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها برای پایش فعالیت و وضعیت آن‌ها دیدگاه‌های گوناگونی توسط مشارکت‌کنندگان گروه‌های چهارگانه مطرح شده است. برای نمونه، یکی دیگر از مدیران ایرانداک درباره این‌که این آمار و اطلاعات می‌تواند توسط ایرانداک دنبال شود، دیدگاه خود را این‌گونه مطرح می‌کند:

"... ایرانداک می‌تواند بخشی از این ظرفیت‌ها را به انجام برساند. می‌تواند بهبودهایی بدهد نه خیلی گسترده. مثال می‌زنم ما الان می‌گوییم که چند تا کتاب داریم در وزارت عتف کسی نمی‌داند. چند نفر آدم کار می‌کند کسی نمی‌داند. خب این کار سختی نیست می‌شود با فناوری اطلاعات چنانکه درست کردیم بیایم آمار کتابخانه درست کنیم و بگوییم که چه کسی چه کار انجام می‌دهد. چند تا منبع داریم چه کارهایی {کتابخانه‌ها} انجام می‌دهیم {می‌دهند} چند نفر به شما مراجعه می‌کنند؛ چند نفر عضو داریم؛ چند تا امانت می‌دهیم؛ این بخش‌هایی شدن است ... "

با این حال یکی از مدیران کتابخانه‌ای اشاره می‌کند:

"... خود ایرانداک هم الان دارد در کارهای دیگر {سازمان‌ها} دخالت می‌کند. مثلاً شابکا را دارد سال‌های سال کتابخانه ملی می‌دهد؛ شماره استاندارد بین‌المللی کتابخانه‌ها. بعد ایرانداک هم یک سامانه درست کرده و دارد خودش این کار را انجام می‌دهد ... اگر این شابکا وجود دارد دیگر ... شما کارهای روی زمین مانده خودت را انجام بده. بگذار آن کار دیگری که به دیگران واگذار شده انجام بدهند ..."

از سوی دیگر، یکی از مدیران کتابخانه‌ها نظری متفاوت در این زمینه دارد. او بیان می‌کند که:

"... کتابخانه ملی دوست دارد متولی همه چیز باشد! خیلی هم خوب است! باشد! ولی ظاهراً نمی‌تواند و نمی‌رسد! همین شابکایی که شما می‌گویید اصلاً چیز قابل اعتمادی نیست! الان خیلی سال است که از ما چیزی نخواست به آن بدهیم و شما نمی‌توانید روی {اطلاعات} کتابخانه‌ها حساب باز کنید. شما هر ۵، ۶ ماه یکبار بیا این را آپدیت کن ... حداقل در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی اینها رسالت‌شان فرق می‌کند و متقاضیان آنها متفاوت است..... مثلاً با کتابخانه ملی کنار بیاید که ما کتابخانه دانشگاهی {وزیر پوشش وزارت عتف} را شهریه‌اش {هزینه هایش} را ما به عهده می‌گیریم ارتباط بین اینها را ما به عهده می‌گیریم ..."

وی همچنین در ادامه درباره دیگر چالش‌های سامانه شابکا اشاره می‌کند که:

"... هیچ کسی هیچ اجباری ندارد به این {شابکا} اطلاعات بدهد. حداقل ایرانداک در کتابخانه دانشگاه می‌تواند این مانور را بدهد. مثلاً ما هنوز خودمان دوست داریم بدهیم ولی فرصت نکردیم ... شبیه لیب دات آی آر {lib.ir} یک چیزی باشد مثل همان که از وزارت خانه بیاید و ایزوتان را بگذارید و معرفی کنید ..."

درباره لزوم گردآوری این آمار و اطلاعات تردید کمی وجود دارد و بیشتر مدیران چنین باوری دارند که این اطلاعات باید به صورت روزآمدی تهیه و پایش شود. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه می‌گوید:

"... باید اول بررسی انجام دهد {شود} که در کتابخانه‌های دانشگاهی چند نفر کار می‌کنند این چند نفر اولاً رشته‌هایشان چقدر مرتبط است و در جایگاه‌های مختلفی که هستند مثلاً اگر فوق‌لیسانی یا دکترا هست پایان‌نامه‌هایشان چیست آیا کاری که انجام می‌دهند {مرتبط هست، نیست} ..."

این سامانه می‌تواند کارکردهای مثبت و خوبی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها داشته باشد. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه اشاره می‌کند که:

"... سامانه آمار کتابخانه‌ها {آک} این را شما می‌آیید یک سامانه طراحی می‌کنید از آنها می‌خواهیم که ارزیابی کنیم مثل وزارتخانه که هر دفعه می‌گویند که در سامانه اطلاعات‌تان را وارد کنید می‌خواهند رتبه‌بندی کنند و ارزیابی کنند شما هم می‌خواهید این اطلاعات را وارد کنیم اینها را ارزیابی می‌کنید و رتبه‌بندی می‌کنید ..."

با این حال، به نظر می‌رسد سامانه آک نیز با چالش‌هایی روبروست و بایستی روش و رویکرد خود را با فعالیت‌ها و دغدغه‌های کتابخانه‌ها تنظیم کند. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

"... در محتوای آن سامانه آک هم هست که خیلی خوب است ... منتهی دیدم که نامه از وزارتخانه آمده که نماینده معرفی کنید. ولی هیچ پیگیری نشد. چون می‌دانید کارها این قدر زیاد است ... به نظر من می‌تواند بسیار کمک کند به ما و سایر کتابخانه‌ها به شرط اینکه تکمیل و کاملاً به روز شود ..."

به نظر می‌رسد، یکی از فعالیت‌های که در حوزه نگاشت نهادی می‌توان در نظر گرفت و دنبال کرد، همین متولی‌گری و گسترش حاکمیت سازمان‌های حوزه اطلاعات در رابطه با فعالیت کتابخانه‌هاست. البته با در نظر گرفتن دامنه کاری سازمان‌ها، توان سازمانی، نظارت و ارزیابی فعالیت‌ها در یک کمیسیون (مثل کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری و همکاری با انجمن‌های علمی در کشور می‌توان به موفقیت آن امیدوار بود. یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه می‌گوید:

"... میانجی‌هایی مثل انجمن این وسط بتوانند پادرمیانی‌هایی انجام دهند این دو تا شبکه {شابکا و آک} به هم سرویس بدهند. اینکه من شبکه خودم را دارم و آن دیگری می‌گوید من شبکه خودم را دارم و هیچ‌گونه همکاری وجود ندارند این را بیایم یک جوری حل کنیم. اگر کاری از قبل شروع شده قوی‌تر است بخش دانشگاهی‌اش این طرف سرویس بگیرد همین داستانی که شناسه کتابخانه‌های ایران که خانم تعاونی ۱۰ سالی است که شروع کردند یک سری از کتابخانه‌ها می‌روند در آنجا خودشان را ثبت می‌کنند آنجا چون کتابخانه ملی است هیچ محدودیتی هم نگذاشته‌اند که بگویند دانشگاهی باشد یا ... ایرانداک با توجه به مأموریت‌هایی که در وزارت علوم دارد و ترجیح می‌دهد که دانشگاهیان را پوشش دهند همانطور که طرح غدیرش پوشش می‌داد طرح امینش پوشش می‌داد، می‌گوید من می‌خواهم این کتابخانه‌های دانشگاهی این کار را انجام دهد یک شبکه ایجاد می‌شود برای ایرانداک و این شبکه می‌تواند خیلی کارایی داشته باشد در آینده هم می‌تواند در کارایی طرح غدیر اثر بگذارد؛ می‌تواند کارایی طرح امین اثر داشته باشد ..."

به نظر می‌رسد، افزون بر این که تدوین و توسعه نگاشت نهادی (در کمیسیون) می‌تواند در این زمینه نیز یاری‌گر سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات باشد، تعامل میان ایرانداک و کتابخانه ملی برای جلوگیری از موازی‌کاری بسیار ضروری به نظر می‌رسد. البته باید در نظر بگیریم، نقش میانجی‌گرانه سازمان‌های مردم نهادی مثل انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی به عنوان سازمانی غیرانتفاعی و علمی اهمیت بسیار زیادی دارد و نباید از آن غافل شد.

همانگونه که پیشتر در جدول (۱-۴) درباره برخی از مهم‌ترین فعالیت‌های ایرانداک در حوزه کتابخانه‌های دانشگاهی اشاره شد، به نظر می‌رسد لازم است ایرانداک درباره این نقش‌ها بازنگری جدی داشته باشد. برخی از مهمترین مسائلی که مدیران کتابخانه‌ها درباره این فعالیت‌ها مطرح شده است در ادامه مورد اشاره قرار می‌گیرد. شورای تأمین یکی از این فعالیت‌هاست که دغدغه تأمین منابع اطلاعاتی خارجی را برای دانشگاه‌ها مرتفع می‌کند. یکی از مدیران درباره فعالیت‌های این شورا اشاره می‌کند که:

" ... تأمین پایگاه های علمی و بانک‌های اطلاعاتی خارجی نیز می‌تواند یکی از چالش‌هایی باشد که ایرانداک به صورت کنسرسیومی می‌تواند کمک کتابخانه‌های دانشگاهی باشد ... "

با این حال، نقص‌هایی که این شورا از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها با آن‌ها مواجه هست نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. برای نمونه یکی از مدیران درباره وضعیت غیرشفاف هزینه‌ها در این شورا این‌گونه بیان می‌کند:

" ... ما از آن هم خیلی وقت است خارج شدیم ... هم مقصر ما بودیم و هم ایرانداک، ایرانداک بسیار خیلی غیرشفاف کار می‌کرد. یعنی هر گزارشی برای ما می‌فرستاد {اشاره می‌کرد شما} اینقدر بدهکار هستید! اصلاً هیچکدام {با شرایط ما} نمی‌خواند! یعنی هر بار ما گزارش می‌دادیم که ... {میلیون} تومان بدهکار هستی. می‌گفتم این ... {میلیون} تومان را من دو ماه پیش ریختم! مگر می‌شود که ریخته باشیم که شما چیزی {رسید} ندهید! ... خیلی غیرشفاف بودند ... "

او با اشاره به کاستی‌هایی که در کار شورا وجود دارد بر این باور است که:

" ... خیلی وقت‌ها شما نیازهایتان را در کنسرسیوم {شورای تأمین منابع} رفع نمی‌کنید. یعنی اینقدر پول بدهید و آخر می‌گویید کنسرسیوم می‌خواستیم چکار؟ خیلی وقت‌ها خود آدم می‌دانسته که چی کجا است یک راه حل‌های بهتری باشد ... الان وضعیت مالی‌ها جواری شده که نیاز داریم به این چنین کارهایی که مثلاً من یک نسخه خطی از شما می‌خواهم نسخه خطی را آپلود می‌کنم تا شما بتوانی دانلود کنی اینها شاید بشود با کنسرسیوم صحبت کرد ... "

یکی دیگر از مدیران نیز در همین زمینه اشاره می‌کند:

" ... شورای تأمین از لحاظ سازمانی هم یکی دو نفر نیرو دارند و ... خیلی هم سرش {ان} شلوغ است ... همیشه نامه‌ها گیر می‌کند؛ طول می‌کشد، پیگیری‌ها طول می‌کشد، گم می‌شود ... "

برخی از مدیران نیز بر این باورند که شورای تأمین منابع علمی، کار ایرانداک نیست و این کار باید توسط وزارت عتف و با پرداخت یکجای همه هزینه‌ها، همچون وزارت بهداشت حل شود. برای نمونه یکی از مدیران این‌گونه اشاره می‌کند که:

"... به‌نظر من خود وزارت علوم یا خود کنسرسیوم پایگاه‌ها را خریداری کنند {بهتر است}. اینها بیايند به دانشگاه‌های مختلف دسترسی بدهند مثلاً بگویند که کدام دانشگاه این مبلغ را به خود ایرانداک پرداخت کند مثلاً اینقدر برایش دسترسی روزانه یا بر اساس تعداد هیئت علمی یا تعداد دانشجو باز شود برایشان که بتوانند استفاده کنند. خیلی خود دانشگاه‌ها درگیر اشتراک پایگاه نباشند یعنی یک مرکزیتی داشته باشد در کشور ..."

یکی دیگر از مدیران در این زمینه این‌گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند که:

"... مثلاً در مورد خرید منابع علمی سال گذشته وزارت بهداشت آمد و این کار را انجام داد که با یک سری از ناشران مذاکره کرد گفت که کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی در سراسر کشور این ناشرانی که ما با آنها مذاکره کردیم مثلاً تا ۳۰ درصد به آنها تخفیف می‌دهند. هرکسی از اینها بخرد ۳۰ درصد تخفیف دارد. این سرویس‌ها را به او می‌دهیم خب یک سیاست‌های کلانی این جوری در نظر بگیرد ..."

یکی دیگر از مدیران نیز در همین زمینه می‌گوید:

"... کنسرسیوم {شورای تأمین} جزء فعالیت‌های ایرانداک نیست ... به‌نظر من بهتر است فعالیتی مشابه وزارت بهداشت برای ردیف بودجه برای تأمین منابع علمی انجام شود ..."

با این حال، شرایط و وضعیت مالی کتابخانه‌ها برای تأمین منابع مالی به گونه‌ای است که چاره‌ای برای ادامه فعالیت شورا وجود ندارد. حتی دانشگاه تهران که به نوعی تأثیر زیادی بر روی دیگر کتابخانه‌ها دارد، به گفته یکی از مدیران سایر کتابخانه‌ها، نیازهای خود را از طریق شورا تأمین می‌کند. برای نمونه مدیر کتابخانه‌ای اشاره می‌کند:

"... شما ببینید الان همان دانشگاه تهران ... تا دیروز پول را می‌گذاشت درون کیفش و می‌رفت و مستقل از ناشر و خرید می‌کرد. ولی الان حداقل در این دو سال اخیر من می‌بینم که در تمام جلسات شورا حتی دو نفری می‌آمدند {ند} ... یعنی دارند خریدهایشان را تقریباً از طریق شورا می‌کنند. یعنی همان دانشگاه تهرانی که می‌گفت من مستقل می‌روم خرید می‌کنم و کاری با شورا ندارم الان کار را به جایی رساند که منافعش در این است که بیاید از طریق شورا خرید کند ..."

با این همه، به‌نظر می‌رسد شورای تأمین منابع علمی تلاش بیشتری برای تأمین نیازهای کتابخانه‌ها داشته باشد تا کتابخانه‌ها دغدغه تأمین منابع علمی خارجی را نداشته باشند. شورا همچنین باید چابکی، شفافیت، دقت و نظام‌مندی را

در دستور کار خود قرار بدهد تا بتواند نیازهای کتابخانه‌ها را به شکل بهتری تأمین نماید. گمان می‌رود این شورا تلاش خود را برای تأمین منابع مالی از سوی وزارت عتف به کار می‌بندد و به نظر می‌رسد، وزارت عتف در مقایسه با وزارت بهداشت (با تعداد دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی کمتر) نمی‌تواند تأمین مالی دسترسی به منابع علمی را فراهم نمایند. در این صورت، راهکاری خرید کلان^۱ ساده‌ترین راه به نظر می‌رسد. برای نمونه یکی از مدیران درباره لزوم تکمیل سامانه همانندجو اشاره می‌کند:

"... توسعه و تکمیل سامانه همانند جو می‌تواند کمک بزرگی به کتابخانه ما و کلاً به جامعه دانشگاهی کشور داشته باشد ..."

بازنگری در شیوه گردآوری پایان‌نامه‌ها در گنج نیز جزو مواردی است می‌تواند به تقویت جایگاه ایرانداک بینجامد. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری درباره شیوه توزیع شده برای سازماندهی این منابع می‌گوید:

"... اینها {کتابخانه‌ها} به عنوان شاخه‌هایی یا به عنوان بازوهای خدمات فنی ایرانداک تلقی شوند. چون ایرانداک با توجه به وضعیتش توان نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی هزاران پایان‌نامه مملکت را ندارد ..."

این نگاه، به شکلی مطرح شده که ارتباط شبکه‌ای میان ایرانداک و کتابخانه‌ها را تقویت و بازتعریف می‌کند. با این حال، ضرورت ایجاد شبکه‌ای از کتابخانه‌ها به تفصیل (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۶) توضیح داده شده است.

۴-۲-۳-۶. پذیرش نقش‌های جدید

همان‌گونه که در بخش پیشین درباره تقویت نقش‌های پیشین اشاره شد (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۱) ایرانداک برای اینکه بتواند در حوزه و دامنه بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف فعالیت‌های خود را ادامه دهد ناچار است بازنگری جدی‌ای در نقش‌های پیشین خود داشته باشد. همچنین، برای پذیرش نقش‌های جدید خود را آماده نماید. از دیدگاه گروه‌های چهارگانه مشارکت‌کنندگان، این نقش‌ها را می‌توان در چارچوب موارد زیر در نظر گرفت که در ادامه به تشریح درباره هر یک از این نقش‌ها صحبت می‌شود.

- (۱) پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها؛
- (۲) تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌ای (با همکاری انجمن)؛
- (۳) تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای؛
- (۴) سایر نقش‌ها.

^۱ Big deal

۴-۲-۳-۱. پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها

یکی از مهم‌ترین و پرتکرارترین مواردی که توسط مدیران درباره فعالیت‌های کتابخانه‌ای مطرح می‌شد، این بود که متولی خاصی برای پایش، نظارت و هدایت این کتابخانه‌ها وجود ندارد. برای نمونه، یکی از مدیران در این زمینه اشاره می‌کند که:

"... از چه کسی باید پرسیم بالاسری این کتابخانه‌ها در وزارت عتف کیست؟ اگر که ایرانداک بتواند به این سمت برود که نهاد سیاستگذار و مرجع کتابخانه‌های دانشگاهی زیر پوشش عتف باشد می‌تواند یک نقش مهم باشد و حالا شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌هایی که در آن می‌تواند به کتابخانه‌ها جهت بدهد ... ولی جایی برای آن سیاست تعیین هدف نمی‌کند که تو وظیفه‌ات این است که این سرویس‌ها را بدهی. یک جایی نیست که بپره که تو کتاب رمان نَخر یا مثلاً بَخر دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرایی و یا راهنمایی برای امور مختلف کتابخانه است."

از سوی دیگر، برخی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باورند که:

"... کتابخانه‌های دانشگاهی اولین کتابخانه‌هایی خواهند بود که پوست‌اندازی خواهند کرد. یعنی شما آهسته آهسته با میزان کم مراجعه روبرو می‌شوید در کتابخانه‌های دانشگاهی ... به علت اینکه به منابع اطلاعاتی که دسترسی به آن تسهیل شده از طریق فناوری‌های نوین خیلی راحت‌تر شده ... این را باید یک فکر کرد"

یکی از مدیران ایرانداک نیز در این زمینه نظر اشاره می‌کند:

"... الان کتابخانه‌های دانشگاهی مدرن باید وظایف‌شان را بر اساس آنها تعریف کنند و کماکان آن کتابخانه‌های مدرن ما باید با ایرانداک در تماس و دادوستد اطلاعاتی باشند و ایرانداک باید آن مرکزیت را داشته باشد ..."

یکی دیگر از مدیران ایرانداک نیز به شکلی دیگر این قضیه را مطرح می‌کند که:

"... وقتی که شما مثلاً ۵۰۰ تا کتابخانه داشته باشید می‌نشینید با ... شرکت نرم‌افزاری X مذاکره می‌کنید. ۵۰۰ تایی خیلی کارها می‌توانید انجام دهید. تا اینکه برویم یکی یکی از آنها بخریم که هر بلایی هم که خواست سر هر کسی خواست بیاورد. نه اینکه می‌آورد؛ می‌تواند بیاورد ... به این وجه نگاه می‌کنم که صدایی که باید شنیده بشود از کتابخانه‌ها در وزارت عتف کتابخانه کارکرده‌هایش باید مورد توجه قرار بگیرد دیده شود که این چنین چیزی هم هست. هر گاه یک بحثی صورت می‌گیرد در یک نشستی در ستاد وزارتخانه یک نفر هم باشد بگوید یک جایی هست به اسم کتابخانه! ..."

یکی دیگر از افراد تأثیرگذار این گونه دیدگاه خود را بیان می‌کند که:

"... بحث نیازها که مطرح می‌شود و الویت بندی نیازها، الان ما باید ببینیم اولین نیازهای کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} ما چه چیزی است در زمینه شبکه‌ای شدن؟ اینها را بیایم الویت بندی کنیم و این هم باز بستگی دارد به آن تیم تخصصی که حالا به شکلی ایرانداک یا به شکل هر کمیسیون دیگری می‌تواند وضعیت حقوقی پیدا کند در وزارتخانه. اینها می‌نشینند این الویت بندی‌ها را مشخص می‌کنند و طبق همان اولویت‌ها و طبق نیاز کلیه دانشگاه‌ها آن شبکه‌ها را کم‌کم راه بیندازند ..."

وی در این زمینه ادامه می‌دهد که:

"... آنجا باید طوری ایرانداک جایگزین شود در وزارتخانه که هر حرفایش برو داشته باشد سیاستگذاری کند برای کتابخانه‌ها ... بررسی چالشهایی که در کتابخانه‌ها وجود دارد. یکی از آنها ممکن است بحث مدیریت‌های‌شان باشد. همین کار را ما می‌توانیم در وزارتخانه از طریق ایرانداک انجام بدهیم ... جایگاه حاکمیتی داشته باشیم {باشد} سیاستگذاری کنیم {کند} برای کتابخانه‌های دانشگاهی و اصلاً برنامه بدهد بگوید که کتابخانه‌های دانشگاهی مشکلات‌شان این است ... بخشی از سیاستگذاری‌های‌شان این باشد بخشی از سیاستگذاری‌های‌شان همان بازآموزی‌ها {حرفه‌مندان} باشد ... بحث خدمات باشد؛ اطلاع‌رسانی باشد ... تمام این‌ها می‌تواند جزو آن سیاستگذاری‌ها اعمال شود ..."

یکی از مدیران وزارت عتف این قضیه را بیشتر فنی می‌بیند و اشاره می‌کند:

".... اینکه ما یک مطالعه میدانی انجام بدهیم که اصلاً مشکل چیست شاید آن باشد که باید بی‌آی (هوش کسب و کار) نصب شود برای کل {کتابخانه‌های} دانشگاه‌های کشور. حالا ایرانداک متولی‌اش باشد یا هر کس دیگری ...".
او همچنین می‌افزاید:

".... یک مقداری این بحث‌ها کسانی متولی باشند یک کسانی باشند که یک فکری بکنند {خوب است} ولی اصلاً باید دید که موضوعی که راجع به‌اش صحبت می‌کنیم با این وضعیت فعلی که دارد اصلاً ارزش این را دارد که راجع به آن فکر کنیم یا خیر؟! یا اینکه نه این واقعا احتیاج به یک تغییری دارد و یک مسائل زیرساختی قرار است اتفاق بیفتد و یک تحول اساسی در بحث کتابخانه اتفاق بیفتد ..."

از سوی دیگر، یک مدیر کتابخانه در این زمینه می‌گوید:

".... یک دفعه دانشگاه ... در یک حرکت ... می‌آید کتابخانه‌های دانشکده‌هایش را جمع می‌کند. این باید یک جایی باشد ... یک مرجعی باید باشد که شما از او پرسید که این کار درست است یا نیست و در آنجا این را حل‌جی کند ... ببینید در مورد همین جمع شدن {تجمع} کتابخانه‌های دانشگاهی مثلاً باید قاعده‌ای وجود داشته باشد که هر

دانشکده‌ای با این مشخصات باید یک کتابخانه داشته باشد و بدون آن مجوز کسی نتواند این را جمع کند یا اینکه نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای باید این استانداردها را داشته باشد ... یک جایی باشد که رصد کند که چه اتفاقی الان افتاده ما در چه شرایطی هستیم به چه می‌خواهیم برسیم ... "

یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ها درباره بحث جمعیت در کتابخانه‌ها اشاره می‌کند:

" ... قطعاً وقتی من صحبت سیاستگذاری می‌کنم و رویکرد تخصصی و علمی دارم این هم یعنی استانداردهایی که مطرح هست شامل آن می‌شود. حداقل این را اگر نشود اجباری برای اجرای آن می‌توانیم بگوییم که بالاخره ما یک الگویی ارائه می‌دهیم. حالا این الگو را یک مقدار این طرف و آن طرف می‌کند و از آن استفاده می‌کند ... "

یکی از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری نیز دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند که:

" ... آن نهادی که مثل نهاد کتابخانه‌های عمومی در وزارتخانه وجود داشته باشد. او می‌تواند سیاستگذاری کند. سیاستگذاری نظارت هم داشته باشد. یعنی وقتی نظارت و اشراف کامل روی کتابخانه‌های دانشگاهی، زیر پوشش وزارت عتف، از دید تخصصی داشته باشد. خب این ره‌اشدگی خود به خود مشکلاتش حل می‌شود ... "

به نظر می‌رسد برآیند دیدگاه‌ها درباره این کتابخانه‌ها این است که با وجود این که کتابخانه‌ها از سیاست مستقلی برخوردار هستند، به حال خود رها شده‌اند و نمی‌توانند خود را همپای این تغییرات پیش ببرند. این حالت برای کتابخانه‌ها از دیدگاه مدیران به شکلی دیگر به شرح زیر مطرح می‌شود:

" ... {برای} این سیاستگذاری‌ها شاید مثلاً ایرانداک بتواند در مجموعه کتابخانه‌ها از طریق دفتری که تأسیس خواهد کرد {سیاستگذاری را} انجام دهد ... شاید یک جای بالاسری مثل ایرانداک بتواند با {وزارت} علوم ارتباط برقرار کند و این کار را انجام دهد ... {در این صورت} بخشی از رسالت ایرانداک این است {خواهد بود} که راهکارهای نوین علم اطلاعات را ارائه بدهد به کتابخانه‌ها ... "

او در ادامه در این زمینه اشاره می‌کند که:

" ... {بایستی} تغییر در کتابخانه‌ها زودتر صورت بگیرد. افرادی باشند علاقمند و زیربنایی کار کنند. شما ببینید اگر چند تا کتابخانه بخواهد این چنین بخشی {خدمات اطلاعاتی مد نظر این مدیر} را ایجاد کنند چقدر تأثیرگذار می‌شود در نقش کتابخانه و چقدر گل می‌کند در مجموعه‌ای که مثلاً کتابخانه‌ای دارد ... "

یکی از مدیران در ارتباط با پذیرش این نقش توسط سایر سازمان‌ها این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند که:

"... به نظر می‌رسد حتی نه انجمن کتابداران نه کتابخانه ملی اینها هنوز نتوانسته‌اند برای کتابخانه‌های دانشگاهی تصمیم بگیرند. به نظر می‌رسد اول باید چالش‌ها در سطح کلان‌تری حل و فصل بشود بعد وارد بحث‌های دانشگاهی شود ..."

بر پایه همین نظر، می‌توان بحث رهبری تغییر در کتابخانه‌هاست. همانگونه که در پژوهش رجبعلی بگلو (۱۳۹۵) مطرح شد، برخی سازمان‌ها همچون اسکانل و لیبر مدیریت و رهبری تغییر در کتابخانه‌ها را با توجه به تغییرات فناوری جزو اهداف خود در نظر گرفته‌اند. در این صورت، می‌توان تغییر در کتابخانه‌ها را جزوی از اهداف پایش و نظارت بر کتابخانه‌ها دانست. یکی از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این زمینه می‌گوید:

"... ما اگر توجه به بایدهای تکنولوژیک {فناورانه} نکنیم ورشکست می‌شویم منتها جنس ورشکستگی نظام دولتی این است که کاری نمی‌کنیم. حقوق می‌گیرند و شکر می‌کنند خدا را! اتفاقاً می‌شود یک سازمان نشسته‌ای که کسی کارش ندارد یک مجوزی باید از آن بگیرند می‌آیند می‌گیرند ..."

یکی دیگر از این افراد تأثیرگذار اشاره می‌کند که:

"... ما {کتابخانه‌مان} نباید در حد محدوده یک سری کتاب باشد. کل فضای اینترنت می‌شود {کتابخانه} ما و طبیعتاً با بحث‌های سمتیک باید بتوانیم به پژوهشگر کمک کنیم. چون وظیفه کتابخانه در دوران امروز با قبل فرق کرده ولی یک چیزش مشترک است. کتابخانه {نوین} یعنی یعنی پژوهش الکترونیکی {Research E} ... کتابخانه امروز یعنی ای ریسرچ یعنی یک پژوهشگر می‌خواهد کار علمی بکند باید چه کار کند ... طبیعتاً هر چه کار کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} در این دیجیتال ترنسفورمیش {تحول دیجیتال} قرار است انجام بشود باید کار ایرانداک باشد. یعنی ایرانداک یک نقش جدی پیدا می‌کند ... اگر ما یک تحول دیجیتال ایجاد می‌کردیم حالا می‌شود روی آن فکر کرد که چه کاری می‌شود کرد. مثلاً ما یک کمی تحلیل داده می‌داشتیم می‌گفتیم محققین ما دارند این موضوعات را پیدا می‌کنند. من محقق اگر رفتم یک مقاله را دانلود کردم از الزویر راجع به { ... } یک محقق دیگری هم در دانشکده روانشناسی رفت همین مقاله را دانلود کرد ما دو تا را به هم وصل می‌کردیم خب از این کارها باید کتابخانه بکند یعنی باید کتابخانه بیاید تحلیل داده بکند ..."

یکی از مدیران کتابخانه نیز در این زمینه بر این باور است که:

"... من خودم دچار چالش هستم. الان ما با توجه به تغییراتی که اتفاق افتاده مثلاً شما فرض کنید من چه طور می‌توانم با توجه به این تغییرات یک بازطراحی‌هایی در فضای کتابخانه داشته باشم. این همه نکاتی هست که گریبان‌گیر ما است من دارم همیشه به این قضیه فکر می‌کنم ... خدمات چه جور ارائه بدهم. اینکه فضا را چطور بچینم و فضا چطور طراحی کنیم. حالا کتابدار وجود نداشته باشد ولی کاربر راحت در فضا حرکت کند ... بتواند به منابعش"

دست پیدا کند. خودش بتواند خدمت‌اش را بگیرد و لزومی نداشته باشد کتابدار باشد ... واقعاً آینده کتابخانه‌های دانشگاهی چه می‌شود؟ ... این واقعاً چالش است و مدیران هم از ما همیشه این سوال را می‌کنند شما چه طور می‌خواهید کتابداران را بچینید؟ فضا را می‌خواهید چه طوری طراحی‌اش کنید ... این‌ها نکاتی است که واقعاً کتابخانه‌های دانشگاهی ما به این قضایا فکر نمی‌کنند ..."

یکی مدیران دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند که:

" ... بله زمانی که آنها نقش رهبری داشته باشند در حوزه تصمیم‌گیری‌های آموزش عالی، نقش توسعه‌ای می‌شود داشت. زمانی که به نتیجه برسند که آن ساختارها یا سازمان‌ها بتوانند نقش رهبری داشته باشند می‌توانند آن را هم بپذیرند ولی الان بیشتر آن را به صورت توسعه‌ای می‌پذیرند ..."

بر پایه آن‌چه این مدیر در ارتباط با پذیرش نقش رهبری تغییر در کتابخانه‌ها مطرح کرد، ضروری است ایرانداک ارتباط خود را با کتابخانه‌ها به شکل مناسب و هدفمندی بهبود و گسترش ببخشد. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه اشاره می‌کند که:

" ... جلسات {مدیران} خیلی می‌تواند مفید باشد. ایرانداک اینجوری نگاه نمی‌کند {که جلسه بگذارد} ... می‌توانند برنامه‌ها را خیلی راحت مطرح کنند با رؤسای کتابخانه‌ها در حالیکه بیشتر کارهای ایرانداک با کتابخانه‌های مرکز در ارتباط هستند. یعنی نقطه اتصال ایرانداک با دانشگاه‌ها بیشتر با کتابخانه‌های مرکزی است چون بیشتر سامانه‌ها مخاطبش و فعالیتش به عهده کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌هاست ..."

یکی دیگر از مدیران نیز دیدگاه خود را در این زمینه این گونه مطرح می‌کند:

" مثلاً بد نیست که جلساتی بگذارند با دانشگاه‌ها حداقل اینکه بروشورهایشان را بفرستند، نمایندگان‌شان را بفرستند و امکاناتی که در ایرانداک تدارک دیده‌اند ..."

به نظر می‌رسد ایرانداک در برقراری ارتباط مؤثر و هدفمند با کتابخانه‌ها نتوانسته موفق عمل کند و لازم است در این زمینه نیز فعالیت‌هایی داشته باشد. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه دیدگاه خود را ارائه می‌کند:

" ... ایرانداک ارتباطش کم است با کتابخانه‌های دانشگاهی {وزیر پوشش وزارت عتف} خیلی کم جلساتی است {که تشکیل می‌شود} ... شاید لازم باشد که تیم‌هایی وجود داشته باشند که بیایند در دانشگاه‌ها بگردند و آموزش بدهند و معرفی کنند خدمات ایرانداک را. خب خیلی از خدمات هم هست که مورد احتیاج هم هست یعنی احتیاج هم دارند ولی کسی نمی‌شناسد که بخواهد از آنها استفاده کند ..."

یکی دیگر از مدیران اشاره می‌کند:

" ... مثلاً ما طرح غدیر {عضو} هستیم و داریم مشارکت می‌کنیم ولی من در این سه سالی که به عنوان مدیر کتابخانه دارم کار می‌کنم من فقط دیدم یک جلسه از طرف پژوهشگاه در وزارتخانه تشکیل شده برای اینکه هم‌اندیشی در این زمینه صورت بگیرد و مسائل در آنجا مطرح شود. به هر حال به نظر من آن رسالتی که گردن پژوهشگاه است یک مقدار ارتباطش با طرفی که درگیر هستند باید بیشتر باشد ... می‌توانم بگویم که هم‌اندیشی‌ها و ارتباط‌هایی است که می‌توانیم بگوییم با ایرانداک داشته باشیم {کم بوده است} ... "

یکی دیگر از مدیران کتابخانه این گونه می‌گوید که:

" ... یک بار جلسه با رؤسای کتابخانه‌های مرکز دانشگاه‌های {استان} تهران در ایرانداک برگزار شد. در آنجا خیلی سر این بحث شد. خیلی بازخوردهای زیادی به همانندجو دادند ... می‌شد {پیش از طراحی، برای} همانندجو جلساتی بگیرند؛ چه بستری داریم آماده می‌کنیم بازخوردها را از رؤسای کتابخانه‌ها بگیرند نظرات تخصصی بگیرند آماده کنند یواش یواش همراه کنند. بعد از وزارت علوم دستورش را بگیرند. اینجوری کتابخانه‌ها راضی هستند. ما خودمان این را طراحی کردیم این را خودمان مشارکت کردیم نه خوب است همه هم دفاع می‌کنند ... "

دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها درباره تعامل مناسب ایرانداک با کتابخانه‌ها را می‌توان در جمله‌ها و عبارتهای زیر به شکل دیگری دید:

" اگر قرار است ایرانداک به صورت ملی کار کند تعاملش با جاهای دیگر باید اینقدر زیاد باشد که اگر بخواهد یک سامانه یا هر کار دیگری انجام بدهد {موفقیت‌آمیز باشد}. اگر واقعاً می‌خواهد گسترش بدهد و جا باز کند در کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} حتماً از آنها هم مشاوره بگیرد این مسئله خیلی مهم است ... تاکید و مد نظر من در مورد همین موضوع، بحث تعامل و ارتباط نزدیک با کتابخانه‌های دانشگاهی است ... اینکه حتماً تعامل نزدیکی بین متخصصین ایرانداک با متخصصین دانشگاه‌ها وجود داشته باشد. اینکه من فقط بیایم در فضای بسته بنشینیم و سامانه طراحی کنیم بعدها برای اجرا و پیاده‌سازی ممکن است با مشکل مواجه شویم ... "

به نظر می‌رسد، ارتباط با کتابخانه‌ها از دیدگاه برخی از مدیران کتابخانه‌ها، لازم نیست تنها به مدیران محدود باشد و حرفه‌مندان و کتابداران نیز می‌توانند در این میان برای آشنایی درگیر شوند. برای نمونه یکی از مدیران دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

" ... پیشنهاد و توصیه این است که دوره‌هایی حتی دوره‌های بازآموزی برای مدیران پژوهشی و مدیران دانشگاه‌ها گذاشته شود که این سرویس‌ها را بشناسند نامه‌هایی می‌آید ... گویا نیستند و ابهام دارند ... "

از دیدگاه برخی مدیران، حتی ارتباط با مدیران دانشگاه‌ها نیز ضروری است. برای نمونه، یکی از مدیران بر این باور است که:

"... من تأکید می‌کنم روی معرفی و آموزش مدیران سطح بالا. سطح‌های بالاتر از کتابخانه‌ها. معاونت پژوهشی حتی رئیس دانشگاه. روسای دانشگاه‌ها هم در جریان کلی نه جزئی {فعالیت‌های ایرانداک قرار بگیرند} در جریان کلیات خدمات ایرانداک باید باشند. به خاطر اینکه کتابدار این خدمت را می‌شناسد و خیلی دوست دارد از آن استفاده کند و برای او خیلی مفید است اما وقتی می‌خواهد برود این را توجیه کند از زبان یک کارمند پایین این را یک مقدار کمتر می‌شنوند تا یک جای دیگری در وزارت علوم یا از یک واحد بالادستی. آموزش‌های معرفی صورت می‌گیرد به همین خاطر به این راحتی نمی‌شود خیلی از خدمات را جا انداخت ..."

تعامل با کتابخانه‌ها باید به گونه‌ای باشد که احساس مشارکت داشته باشند و این باعث می‌شود با تغییرات خود را هماهنگ و همراستا نمایند. البته برخی از مدیران بر این باورند، نقش نظارتی ایرانداک می‌تواند خیلی جدی‌تر هم باشد. برای نمونه یکی از این مدیران می‌گوید:

"... خوب است که دانشگاه‌ها کم‌کم به این سمت سوق داده شوند که توصیه ایرانداک ... این است که کتابخانه دانشگاه شما این وضعیت را باید داشته باشد. این وضعیت را الان ندارد. بر اساس فلان دور ارزیابی که ما اجرا کردیم مجموعه‌تان، خدمات‌تان، پرسنل‌تان خوب است که این تغییرات را صورت بگیرد ... به آنها اجازه داده شود که بیايند از نزدیک ببینند بررسی کنند و تبدیل شوند به محقق مقیم یعنی نه اینکه یک جلسه یک ساعته یک روز سه تا هیئت علمی ایرانداک ... می‌خواهیم برویم دانشگاه فلان بازدید ... برای یک دوره‌ای هر چقدر لازم است ... در آنجا مستقر باشند سرویس‌ها را ببینند از نزدیک مجموعه را از نزدیک ببینند ارزیاب باشند ... {چیزی شبیه به} فولبرایت^۱. در چارچوب این برنامه هیئت علمی‌های ایرانداک بیايند و محیط دانشگاه‌ها را ببینند ارزیابی حضوری و فیزیکی اگر لازم است انجام دهند ... یعنی صرفاً به دیتایی که ما می‌دهیم اکتفا نشود ..."

بر پایه دیدگاه این مدیر می‌توان بحث‌های بودجه‌ای وزارت عتف را نیز در همین راستا دنبال کرد. او در این زمینه می‌افزاید:

"من دیدگاهم این است چون همه ما در تشکیلات دولت داریم کار می‌کنیم و بودجه دارد از یک جای متمرکز توزیع می‌شود، بنابراین خوب است که نظارتی روی هزینه‌کرد بودجه هم اتفاق بیفتد ... این تقریباً بهترین مستمسک است برای اینکه کار را به این سمت ببریم جلو. یعنی می‌شود استدلال کرد که آقا شما دارید بودجه را از وزارت علوم می‌گیرید خود وزارت علوم هم گفته من ایرانداک ناظر فلان دسته از مثلاً فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها باشم یا تسهیل کنم. فلان دسته از برنامه‌های پژوهشی را یا ارزیابی کنم. اگر ما بخواهیم منطق اداری و مالی را در کارمان در نظر بگیریم آن وقت بودجه را ما داریم به این شکل دریافت می‌کنیم یک گزارش را بدهیم ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

"... این خیلی خوب است که مانند کتابخانه ملی یک نمایندگی {در استان‌ها} داشته باشد و ارتباط دارند حتی مراده اطلاعات هم دارند ولی ایرانداک چون در داخل تهران متمرکز است و هیچ جایی دسترسی ندارد {نمی‌تواند} ... {می‌شود هر دانشگاه} یک کارمند بگیرید در حوزه کار ایرانداک را انجام دهد. یعنی شما در مصوبه در چارت سازمانی در دانشگاه در کتابخانه مرکزی یک کارشناس به عنوان کارشناس ایرانداک داشته باشید. تحت نظارت دانشگاه باشد حقوق او را دانشگاه بدهد ولی شما بروید مصوبه آن را بگیرید ولی خب گرفتن مصوبه {بسیار دشوار است} ... یا اینکه یک متخصص داشته باشید ۵۰ درصدش برای ما باشد و ۵۰ درصد آن برای دانشگاه باشد و ما بتوانیم از این طرف ابلاغیه خودمان را بدهیم که آقای فلانی یا خانم فلانی این ابلاغیه ایرانداک است..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز بر این باور است که باید:

"... سالی یکبار کارشناسان {دانشگاه‌ها} را جمع‌آوری کنیم. کارشناسایی که با سامانه ما در ارتباط هستند بالاخره دارد زحمت می‌کشند..."

یکی دیگر از مدیران نیز بر این باور است که این حرکت می‌تواند زمینه‌های تغییر فناوریانه را فراهم نماید. برای نمونه این مدیر می‌گوید:

"... فکر کنید یک جایی بخشنامه بشود که ما شما باید تا آخر امسال دو تا خدمت مبتنی بر IT ارائه دهید. این یک اجباری پشتش هست ولی قطعاً این اجبار افراد را کم‌کم علاقمند می‌کند ... بعد آنجا نقش چه کسی پررنگ می‌شود افراد علاقمند چون از آنها می‌پرسند می‌گویند که شما ایجاد کردید چگونه بوده به ما هم کمک کنید بعد افرادی که رد رده‌های بعدی مقاومت دارند مقاومت‌شان شکسته می‌شود..."

یکی از افراد تأثیرگذار نیز بر همین باور است که:

"... ما اعتقادمان این بود که پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران می‌شود پژوهشگاه تخصصی حوزه آی تی وزارت علوم. یعنی هر چی ماموریت آی تی و فکر کردن آی تی هست را این پژوهشگاه باید مدیریت کند..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ای اشاره می‌کند که:

"{برای هدایت کتابخانه‌ها} فقط خودش را در کارهای پژوهشی اینها محدود نکند بلکه بر کارهای عملیاتی نظارت کند و آینده‌پژوهی باید داشته باشد. مثلاً زودتر از ما برود آینده را ببیند. اکنون ما در حال تحول هستیم ... بایستی اول طرح بررسی وضع موجود کتابخانه‌هایم تمام شد شما می‌توانی فراتر آکید کنید ببینید کتابخانه‌های دنیا کجا دارند می‌روند. کتابخانه‌های ایران باید نقشه راه‌شان چه باشد..."

با این حال، به نظر می‌رسد برای این که پایش، نظارت و هدایت کتابخانه‌ها به شکل هدفمند و صحیحی انجام شود لازم است، تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌ای در دستور کار قرار بگیرد. از این رو یکی از راهکارهای پیش‌رو، به تدوین و توسعه این استانداردها اختصاص دارد که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۳-۲. تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌ای (با همکاری انجمن)

تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌ای یکی از اهدافی است که توسط انجمن‌های علمی مورد توجه بسیاری از کشورها قرار گرفته است. برای نمونه، استانداردها و رهنمودهایی برای کتابخانه‌های دانشگاهی همواره به‌صورت ویژه مورد تأکید انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی بوده است. با این حال، تاکنون، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و انجمن مدیریت اطلاعات ایران توان اجرایی، عملیاتی و مالی کافی برای تدوین این استانداردها نداشته است.^۱ از این رو به‌نظر می‌رسد، می‌توان با همکاری انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی، تدوین و توسعه استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی را بر پایه شرایط بومی و کنونی ایران در نظر گرفت و اجرایی کرد.^۲ تدوین و توسعه استانداردها از این جهت در پژوهش مهم تلقی شده است که زمینه لازم برای پایش، نظارت و هدایت کتابخانه‌ها را فراهم می‌سازد و از این نظر، با راهکار ارائه شده در بخش پیشین در زمینه پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۱) نیز ارتباطی منطقی دارد. از آنجا که یکی از راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک، استفاده از ظرفیت‌ها و رویکردهای انجمنی (بنگرید به بخش ۴-۲-۳-۶) است و یکی از این ظرفیت‌های انجمن، تدوین استاندارد در نظر گرفته شده است، این موضوع به تفصیل در همان بخش توضیح داده می‌شود.

۴-۲-۳-۲. سایر نقش‌ها

بر پایه دیدگاه مشارکت‌کنندگان در گروه‌های چهارگانه، ایرانداک می‌تواند نقش‌ها یا فعالیت‌های دیگری را نیز برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها در نظر داشته باشد. از جمله این موارد می‌توان به تدوین سیاست‌های کلان اطلاعات علمی کشور، تدوین چارچوب برای مدیریت دانش در کتابخانه‌ها و طراحی سامانه طرح‌های پژوهشی اشاره کرد. برای نمونه، یکی از مدیران در ارتباط با تدوین سیاست‌های کلان اطلاعات علمی اشاره می‌کند که:

"... وظیفه ایرانداک این است که سیاست‌های کلان مربوط به اطلاعات علمی را هدایت کند ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه در این رابطه می‌گوید:

"... {ایرانداک باید} همگرایی ملی بین نهادهای مرتبط با اطلاعات و دانش را بوجود بیاورد. بین کتابخانه‌ها و سامانه‌ها، مراکز فروش اطلاعات مثل رُزسیستم و نسیم ایمان و ... شرکت‌های نرم‌افزاری کتابخانه‌ها، نهادهای مرتبط با

^۱. انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران با تشکیل کمیته برنامه‌ریزی و بهبود مستمر و در قالب کمیته استاندارد در انجمن، به تازگی تدوین استاندارد کتابخانه‌های عمومی را در دست اجرا دارد.

^۲. باید در نظر داشت که کتابی با عنوان استانداردهایی برای کتابخانه‌ها در موسسات آموزش عالی ایران (نوشته ابراهیم عمرانی، ۱۳۹۶) منتشر شده است که یکی از برونادهای کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بوده است. با این حال، به‌نظر می‌رسد، تأکید این اثر بر ترجمه استانداردهای انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی بوده و به‌نظر می‌رسد این اثر لازم است شرایط بومی و داخلی ایران را مورد توجه قرار بدهد.

مثل کتابخانه ملی مثل خانه کتاب. مثلاً ایرانداک نهادهایی که مرتبط با این حوزه‌ها هستند یک جایی بتوانند با همدیگر حرف بزنند هماهنگی کنند یا با همدیگر بتوانند هماهنگ شوند و از یک سیاست مشترک کلان پیروی کنند ... ولی سیاست کلان و یک استخوان‌بندی کلان فرهنگی و سیاسی وجود داشته باشد که همه در آن چارچوب و با روش خودشان عمل کنند و با سلیقه خودشان عمل کنند. الان از بن و بنیاد همه راه و روش خودشان را دارند. سیستم خودش را دارد و به همین خاطر ما نمی‌توانیم مسئله اشتراک منابع را مطرح کنیم مسئله همکاری بین کتابخانه‌ای را بدرستی پیاده‌سازی کنیم چون یک سیستم و شبکه ملی درستی در این زمینه نداریم ...".

البته تدوین نگاشت نهادی برای سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات، یکی از راهکارهایی است (بنگرید به بخش ۴-۲-۱-۳) که به تفصیل درباره آن سخن گفته می‌شود. یکی دیگر از مدیران وزارت عتف در رابطه با نقش‌های دیگر این‌گونه دیدگاه خود را بیان می‌کند که:

".... ما در خیلی چیزها {مشکل} داریم. به این شکل در بحث مقاله است نشریه است گزارشات است جلسات است حتی صحبت‌ها است، نظریه‌ها است، ایده‌ها خیلی جاها داریم هیچ جا ما چیزی نداریم که از همدیگر بتوانیم اطلاع داشته باشیم و استفاده کنیم خیلی کار داریم. {ایرانداک} می‌تواند چون تا آن جایی که بنظر من نیاز به پژوهش و ایجاد یک پیشنهاد و کمک می‌کند به تصمیم‌سازی {دارد} اینجا ایرانداک می‌تواند کار مطالعاتی‌اش را بکند. در همه این چیزهایی که بحث نشر دانش، تولید دانش، فرایند تولید دانش، مؤلفه‌های مختلف آنها و اجزاءشان ایرانداک آن کار پژوهشی و مطالعاتی‌اش را می‌تواند در همه اینها ورود پیدا کند ...".

یکی از مدیران نیز بر این باور است که:

"... {ایرانداک باید} ملزم کند جماعت {کتابخانه‌ها و مدیران آن‌ها} را که روی ریپازیتوری {مخازن} سازمانی {کار کنند} بحث ریپازیتوری {مخازن سازمانی} مهم است. ایرانداک می‌تواند بگوید که من سرورهای مربوط به ریپازیتوری را در اختیار قرار می‌دهم ... همه گام‌هایی که برای کتابخانه‌ها باید برداشته شود که کمک کند به تسهیل بحث گردش اطلاعات در درون مراکز و فکر می‌کنم مدیریت دانش آن مجموعه‌ها را هم انجام دهد ...".

وی در ادامه درباره شیوه راه‌اندازی آن این چنین می‌افزاید که:

"... به جای اینکه بگویم من گنج را راه‌اندازی می‌کنم، بگویم سازمان تو می‌خواهی کنی برای ریپازیتوری مشکل داری مثل آی کلود که همه چیز را رو کرده ما نمی‌گذاریم روی آی کلود که چیز باشد ما امنش می‌کنیم می‌گذاریم در ایرانداک. ما می‌شویم آنجایی که در مواقع بحران بک‌آپ سرویس‌های شماست. کارهایی که نشان دهد من نهاد نظارتی هستم. از بالا نگاه کند به این موضوع من که در توسعه شبکه‌های علمی لازم {است دنبال شود} ...".

نمونه این سیاست‌گذاری علمی را می‌توان برای خرید منابع علمی از جمله کتاب نیز در نظر داشت. برای نمونه یکی از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... در زمینه کتاب متأسفانه این است که هر کسی هر کتابخانه‌ای از کوچک تا بزرگ هر چه که خودش تشخیص می‌دهد بدون برنامه‌ای این منابع را جمع می‌کند یا اگر بخواهد و جین می‌کند... اگر ایرانداک یک روزی بتواند این کار را انجام دهد... چیزی شبیه به شورای تأمین منابع و برای منابع انگلیسی برای منابع فارسی هم این اتفاق بیفتد... ما بیایم بگوییم مثلاً شیراز، تبریز یا اصفهان یا در جای دیگری در رشته‌های تخصصی تبدیل شوند به کتابخانه‌های تخصصی رشته‌های مختلف..."

طراحی سامانه طرح‌های پژوهشی هم یکی از مواردی بود که توسط مدیران کتابخانه‌های پژوهشی به شرح زیر مطرح شد:

"... ما {پیشتر} ایرانداک سرچ می‌کردیم در نسخه قدیم آن... طرح‌های پژوهشی الان هیچ متولی ندارد و مسئله مهمی هم است... یعنی حداقل در بحث طرح‌های پژوهشی چون شما ادعا دارید که پیشینه پژوهش برای افراد درست می‌کنید پس خیلی نیاز است که طرح پژوهشی در آن باشد چون طرح پژوهشی مثل پایان‌نامه کار خیلی کاملی انجام می‌شود. دقیقاً مثل همان‌ها در یک سازمانی قرار می‌گیرد و دست یافتن به آن خیلی سخت است یعنی یک مرکزی می‌خواهد که اینها را پیگیر باشد بگوید که این هست و بداند که چه چیزی کجا است. یعنی این انتظار هم ما داریم و به نفع ما هست و به نفع هر سازمان و پژوهشگاه و کتابخانه و دانشگاهی است که این چنین سامانه‌ای باشد... ما به عنوان پژوهشگاه بزرگ کشور کلی طرح داریم جایی ثبت نمی‌کنیم حتی درون خودمان یعنی شما می‌خواهید سرچ کنید ما چه طرح‌هایی دادیم ما چه طرحی داریم باید بروید معاونت پژوهشی یک فایل اکسل بدهید که این طرح‌های پژوهشگاه است که خب این مشکل است..."

البته درباره این سامانه باید اشاره کرد که سامانه سمات ملی برای همین وظیفه طراحی شده بود و پیشتر نیز مدیریت این سامانه به ایرانداک سپرده شده بود اما اکنون هدایت و نظارت بر آن در اختیار وزارت عتف است. یکی دیگر از راهکارها، تغییر نگاه فناورانه و نو به مسائل مرتبط با کتابخانه‌هاست که در ادامه درباره آن به تشریح پرداخته می‌شود.

۴-۳-۳. تغییر نگاه به رویکردهای فناورانه و نو

یکی از دلایلی که لازم به نظر می‌رسد کتابخانه‌ها خود را با شرایط نوین همراه کنند، فناوری‌های نوینی است که بسیاری از خدمات و فعالیت‌های کتابخانه‌ها را تحت تأثیر خود قرار داده است. با این حال، لازم به نظر می‌رسد ایرانداک نیز نگاه خود را در رابطه با فعالیت‌هایی که به کتابخانه‌ها مرتبط است مورد بازنگری جدی قرار دهد. در غیر این صورت، انجام فعالیت‌های کنونی ایرانداک با نگاه سنتی، یا حتی انجام رویکردهای فناورانه با نگاه سنتی نمی‌تواند راهگشا باشد. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری اشاره می‌کند که:

"... ما باید نوع تعامل مان را عوض کنیم یعنی من کتابدار اگر بخواهم *لُرا* رویکرد سنتی به سازماندهی منابع، برای نمونه سازماندهی عکس‌ها *لُرا* ... می‌توان در روز ۱۰ تا عکس را نمایه کنم ... *لُدر* این صورت ۱۰ نفر نیروی انسانی *لُرا* ۱۲ سال طول می‌کشد تا *لُرا* سازماندهی آن‌ها *لُرا* تمام شود. پس آن راه‌حل‌های قبل که ما نگاه مان به بحث پردازش است باید بی‌تعارف دور ریخته شود. این نگاه که ما یکی یکی باید اینها را نمایه کنیم نمایه هم باید مستند شود برود به تزاروس مثلاً اصفاء، یا تزاروس فلسفه یا تزاروس *لُدر* درست نیست *لُرا* ... خب این‌ها تا جایی که من می‌فهمم حجم اطلاعات اینقدر زیاد دارد می‌شود که از پیشش بر نمی‌آیند. لذا شما باید جامعه ما برود به سمت یک نمایه‌سازی اصطلاحاً از مبدایی که یا از مبدأ به بین راه کاری که الان مثلاً گوگل می‌کند *لُدر* دنبال کنیم *لُرا*. یعنی گوگل که نمی‌آید عکس را خودش نمایه‌سازی کند با یک ترفندی می‌آید این را مطرحش می‌کند ...".

وی در اشاره به همین موضوع در رابطه با سازماندهی منابع در ایرانداک می‌افزاید:

"... یک مقدار این نگاه را باید عوض کرد و آن نگاه سنتی که ما آنجا هستیم و یک سری پایان‌نامه داریم و فیزیکی‌اش هست و دیجیتالش هست از اینها داریم سرویس می‌دهیم و باز می‌نشینیم یکی یکی فهرست می‌کنیم و نمی‌شود از یک جایی به بعد نمی‌شود ... ما هنوز ... خیلی‌هایمان در سنت گیر هستیم. خیلی که رشد می‌کنیم می‌گوییم که ماشین بیاید کار ما را انجام دهد تکنولوژی، فناوری خودش فرهنگ دارد ...".

همان‌گونه که پیشتر هم در بحث تحول دیجیتال توسط یکی دیگر از افراد تأثیرگذار حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری اشاره شد:

"... اگر ما یک تحول دیجیتال ایجاد می‌کردیم *لُرا* کنیم *لُرا* حالا می‌شود روی آن فکر کرد. چه کاری می‌شود کرد؟ مثلاً ما یک کمی تحلیل داده می‌داشتیم *لُرا* داشته باشیم *لُرا* می‌گفتیم محققین ما دارند این موضوعات را پیدا می‌کنند *لُرا* موفقیت آمیز خواهد بود *لُرا* ...".

با وجود اینکه اشاره این مدیر پیشین ایرانداک به تغییر وضعیت کتابخانه‌ها باز می‌گردد، با این حال، به نظر می‌رسد این قضیه برای ایرانداک نیز وجود دارد. یکی از افراد تأثیرگذار در این زمینه می‌افزاید:

"... ما اگر توجه به باید‌های تکنولوژیک {فناورانه} نکنیم ورشکست می‌شویم. منتها جنس ورشکستگی نظام دولتی این است که کاری نمی‌کنیم حقوق می‌گیرند و شکر می‌کنند خدا را. اتفاقاً می‌شود یک سازمان نشسته‌ای که کسی کارش ندارد یک مجوزی باید از آن بگیرند می‌آیند می‌گیرند ..."

از نگاه این متخصص:

"... کتابخانه‌های دانشگاهی اولین کتابخانه‌هایی خواهند بود که پوست‌اندازی خواهند کرد. یعنی شما آهسته آهسته با میزان کم مراجعه روبرو می‌شوید ... به علت اینکه به منابع اطلاعاتی که دسترسی به آن تسهیل شده از طریق فناوری‌های نوین خیلی راحت‌تر شده تا اینکه فرد بخواهد بیاید بنشیند و بگوید که کتاب ایکس را برای من گیر بیاور من اعتقاد دارم در سال‌های آتی هم این تشدید می‌شود این را باید یک فکر کرد ..."

این قضیه برای ایرانداک در صورتی که بخواهد در حوزه بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها اقدام کند نیز صادق و پابرجاست. تغییر این نوع نگاه برای سازماندهی همه انواع منابع اطلاعاتی (به‌ویژه، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در سامانه گنج) موجود در فضای پژوهشی دانشگاه‌ها بسیار ضروری خواهد بود. از نگاه این فرد تأثیرگذار،

"... در بحث‌های دیجیتال ما نمی‌دانیم این {منابع} کجاست {هستند} ولی ... به عقیده من برنامه‌ریزی هم برای جایی مثل ایرانداک باید از این قبیل باشد ... {به بیان دیگر} من باید یک سیستمی را پدید بیاورم که با رسانه‌های ملی بتوانم آنی که در سیستم است در اختیار آن کسی که در اردبیل هم هست بگذارم. تا به حال این جوری فکر کردیم؟ نه! یک سری جمع کنیم پیش خودمان همین جا باشد و به کسی هم ندهیم مثلاً ده تا پسورد هم براش بگذاریم ... {این گونه} نمی‌شود ..."

۴-۲-۳-۴. پشتیبانی مادی و معنوی وزارت عتف

یکی از مواردی که بسیاری از افراد در گفتگوها به آن اشاره کردند، پشتیبانی مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک است. از این جهت، به نظر می‌رسد این پشتیبانی در راستای بازبینی و بازنگری در سیاست‌های ایرانداک و پشتیبانی وزارت عتف دنبال شود. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در این زمینه بیان می‌کند که:

"... باید ببینیم ساختار خود ایرانداک آیا نیاز به بازنگری دارد یا فقط باید سیاست‌هایمان را بازنگری کنیم. قاعدتاً ساختار و سیاست با هم عجین هستند و هر کدام دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد ..."

مدیر یکی از کتابخانه‌ها نیز در همین زمینه اشاره می‌کند که:

"... ایرانداک اول باید خودش را بازسازی کند. یعنی برنامه‌راهبردی خودش را مشخص کند و به آن لولی برسد که بتواند سیاست درستی بچیند؛ که حرفش را بخواند. بنابراین اولین چالشی که وجود دارد این است که بازسازی خود ایرانداک و تغییر راهبردهایی است که در این زمینه باید داشته باشد ..."

یکی از مدیران در همین زمینه دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند که:

"... باید مأموریت‌های ایرانداک را بازتعریف کنیم. آیا این مأموریت جزء مأموریت‌های ایرانداک آیا هست یا نیست ... در مورد پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها اگر در نظر بگیریم بخش‌نامه‌اش شاید از ۲۰ سال پیش و شاید بیشتر شده که دانشگاه‌ها موظف هستند که یک نسخه از پایان‌نامه و رساله‌شان را به ایرانداک بدهند. خیلی از دانشگاه‌ها هنوز هم به نظر می‌رسد که چالش دارند. در این زمینه بنابراین وقتی می‌خواهید فراتر از این حرکت کنید باید به سازوکارهای خودش برسیم ... به هر حال باید یک ساختار کلی‌تری دیده شود که آن ساختار می‌تواند در نقش رهبری سازماندهی عمل کند و بعد آن ساختار را همه بپذیرند. در حال حاضر چنین ارتباطاتی و چنین شبکه‌ای وجود ندارد و دانشگاه‌ها خودشان را موظف نمی‌دانند ..."

به نظر می‌رسد، یکی از چالش‌های پرتکرار و قابل توجهی که توسط مدیران مطرح شد و پیشتر در قسمت چالش‌های درون‌سازمانی (بنگرید به بخش ۴-۲-۱) اشاره شده بود، توان مالی محدود ایرانداک برای انجام فعالیت‌های کنونی‌اش بود. در همین زمینه، یکی از مدیران دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند که:

"... در سطح کشور ما ایرانداک جایگاهی پیدا کند که دیگر بابت هر سرویسی مثل بنگاه اقتصادی عمل نکند که بلافاصله صورت حساب بدهد و بخواهد پول دریافت کند؛ بلکه این به صورت مجتمع و یکپارچه در یک جایی در کشور تعریف شود. اگر لازم است از بودجه‌های دانشگاه از سر جمع بودجه‌های پژوهشی دانشگاه یا بودجه‌های دیگری برداشته شود و این خدمات به رایگان در اختیار قرار بگیرد مثل خدمات علمی پژوهشی که خیلی از کشورهای جهان می‌دهند ..."

این امر لازم است از سوی وزارت عتف تأمین شود. یکی از مدیران در همین زمینه دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند:

"... شما باید حمایت دولتی داشته باشید. یعنی شما به عنوان مرکز ستادی مستقل اعتباراتی داشته باشید که از آن اعتبارات‌تان جایگاه کتابخانه‌های دانشگاهی را ارتقاء بدهید ..."

یکی از مدیران در همین رابطه اشاره می‌کند:

"... باید جایی وجود داشته باشد، یک متولی یک دبیرخانه‌ای وجود داشته باشد. به خاطر همین است یک بحث همین قانونگذاری و سیاستگذاری، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی علمی است. یعنی اینکه به جای اینکه ما بگذاریم کسانی تصمیم بگیرند که افراد متخصص نیستند و کتابخانه را نمی‌شناسند و سلیقه‌ای عمل می‌کنند بگذاریم ... اگر واقعاً یک جایی باشد که در ایرانداک هم زیر مجموعه وزارتخانه {عتف} است، جایی باشد که برنامه‌ریزی‌هایی در این زمینه باشد که لازم‌الاجرا هم باشد ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری می‌افزاید:

"... بایستی این دفتر پشتیبانی {سیاستگذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی وزارت عتف} عنایت ویژه به ایرانداک داشته باشد و ایرانداک هم به اندازه کافی و با قدرت توجه کند که ارزش کارش چیست و این ارتباط اگر بوجود نیاید و این توجیهات اگر صورت نگیرد ایرانداک همچنان مثل وضعیت فعلی‌اش خواهد بود ..."

درباره این که زیرساخت‌های حاکمیتی ایرانداک برای پذیرش نقش چگونه باشد (بنگرید به بخش ۴-۲-۴) به تشریح مطرح می‌شود اما از آنجا که این پشتیبانی، به جایگاه حاکمیتی مرتبط است، بخشی از این جایگاه حاکمیتی را می‌توان از دیدگاه یکی از افراد تأثیرگذار حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری این گونه می‌توان این گونه تصور کرد که:

"... تأسیس یک کمیته مشخص برای کتابخانه‌های دانشگاهی وزارت علوم {زیر پوشش وزارت عتف} {می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد} ... مثلاً دفتر پشتیبانی {سیاستگذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی وزارت عتف} این کار را {در شورای تأمین} انجام می‌داد ولی فقط بحث پشتیبانی نیست در مورد کتابخانه‌ها بحث سیاستگذاری‌های کلان کتابخانه‌های دانشگاهی است ..."

یکی از مدیران کتابخانه‌ها در همین زمینه اشاره می‌کند:

"... حمایت بیشتر وزارت عتف از ایرانداک (مادی و معنوی) ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ها در همین زمینه می‌گوید:

"... اینکه وزارت عتف هم این را به رسمیت بشناسد فکر می‌کنم میزان مشارکت {کتابخانه‌ها} هم بیشتر می‌شود ... ولی اگر ... ایرانداک از طرف وزارتخانه {عتف} پشتیبانی قوی بشود یعنی آن شورایی که {ممکن است} تشکیل می‌شود {بشود} وزارتخانه به طور قاطع و به طور قانونی پشتیبانی آن شورایی که در ایرانداک تشکیل می‌شود، بشود ..."

از سوی دیگر، از نگاه یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری، لازم است:

"... ارتباط مدیران ایرانداک هم با مقامات بالادستی خیلی گسترده‌تر و بیشتر باشد و نزدیک‌تر باشد ... عدم تعامل نزدیک و گسترده مدیران ایرانداک با مسئولین وزارت علوم خب این باعث می‌شود آنها به اندازه کافی تأثیر نپذیرند ... مدیران ایرانداک باید حتماً در ارتباط با ارزشمندی و سودآوری و ارزش‌افزوده فعالیت‌هایشان توجه کافی برای مدیران وزارت علوم تدوین کنند و ارائه بدهند این یک راه حل است ..."

۴-۲-۵. گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها

همانگونه که پیشتر در چارچوب چالش‌های مطرح شده توسط مشارکت کنندگان مطرح شد به عنوان شناخت کمی و کیفی ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک مطرح شد (بنگرید به بخش ۴-۲-۲-۱-۱)، بسیاری از کتابخانه‌ها با فعالیت‌ها و اهداف ایرانداک آشنایی کافی ندارند. به نظر می‌رسد این شناخت ناکافی کمی و کیفی، تا اندازه لازم است با راهکار گسترش و بهبود روابط با کتابخانه‌ها جبران شود. برای نمونه یکی از مدیران در این زمینه می‌گوید:

"... به نظر می‌رسد به نحوی مقتضی، از چند کتابخانه دانشگاه‌های بزرگ به عنوان مشاور یا هر عنوان دیگر استفاده شود، طرح‌ها اجرایی و فراگیر تر خواهند شد ..."

به نظر می‌رسد این نگاه، افزون بر مشارکت بیشتر کتابخانه‌ها، باعث گسترش و بهبود ارتباط با کتابخانه‌ها نیز می‌شود. با این حال، به نظر می‌رسد ضروری است این ارتباط به شکلی بهبود و گسترش یابد که نتایج بهتری داشته باشد. یکی از مدیران، در این زمینه می‌گوید:

"... وجود یک شورا مثل همین شورای سیاستگذاری تأمین منابع که می‌تواند شورای سیاستگذاری مثلاً کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها باشد ..."

یکی از مدیران وزارت عتف بر این باور است که:

"... باید منافع و دستاورد هر اقدامی برای همه شرکاء به درستی تعریف شود. این تضمین و این اعتماد را باید به گونه ای باشد که بدانند و ببینند که اگر این همکاری این شبکه شکل بگیرد برای همه منفعت دارد و این منفعت رسمیت داده شده، شناخته شده هم‌افزایی ایجاد می‌کند. ما یک جایی اینها را هم نیاز داریم به حداقل‌ها بسنده می‌کنیم بعد نمی‌دانیم تعامل بیشترمان با یکدیگر چه منافع بیشتری دارد ..."

این گسترش ارتباط باید به گونه‌ای باشد که طراحی خدمات و فعالیت‌ها را نیز در بر بگیرد. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه اشاره می‌کند که:

"... مثلاً {در طراحی} خود {سامانه} گنج. به هر حال هر سامانه‌ای که ایجاد می‌شود، به‌نظر من اولین قدم‌اش این است که {ایرانداک} آغوشش را باز کند و پیشنهاد بگیرد. من هم اگر یک سامانه تعریف کنم و بنشینم کنار و بگویم که بیاید استفاده کنید {موفق نمی‌شود} ...".

یکی دیگر از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... {فقط} بحث بازی گرفتن نیست. یک وقتی هست که می‌گوییم اینها هم بیایند در بازی این رویکرد خوبی است. اما بازی زمانی است که افراد تأثیر فنی و علمی ندارند. فقط تأثیر سازمانی و جایگاهی سیاسی دارند. وقتی خودشان می‌آیند به بازی حمایت می‌کنند. نه! ما اینجا می‌گوییم مشارکت چون بازخوردهایی که در آن جلسه {ها} دارند هیچ کجا نمی‌توانستند بگیرند. چون در آن جلسه ... کلی متخصص آنجا نشسته‌اند که سال‌ها با این سامانه‌ها کار کردند و کار پژوهشی انجام دادند و دانش فنی دارند خیلی بازخورد به آنها دادند {می‌دهند} ...".

او بر معتقد است این کار (دریافت مشاوره از کتابخانه‌ها) کمک می‌کند، تبلیغی هم برای ایرانداک صورت پذیرد. او می‌گوید:

"... {حضور} مشاوران خودشان بهترین تبلیغ هستند. به خاطر اینکه آنها می‌گویند که سامانه خیلی خوب دارد طراحی می‌شود. مثلاً در سطح میتادیتا اینجوری است و خب این نیست در ایرانداک که ضعف بزرگی است ...".

یکی از راهکارهای افزایش ارتباط، در قالب برگزاری کارگاه‌های آموزشی نیز می‌تواند در نظر گرفته شود. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... باید یک مقدار در دانشگاه شما بیشتر بیایید و بروید و ارتباط فیزیکی را باید باشد ... باید معرفی می‌کرد. باید بیشتر سمینار گذاشت و دانشگاه‌ها هم استقبال می‌کنند از این کار ... برگزاری کارگاه از طرف ایرانداک در هریک از دانشگاه‌ها نیز بسیار مؤثر است ... (مثلاً هر دو هفته در یک دانشگاه) ...".

یکی دیگر از مدیران این گونه دیدگاه خود را در همین زمینه بیان می‌کند:

"... حضور چهره‌به‌چهره خودش خیلی تأثیرگذار است. زحمت زیاد دارد ولی خب به‌نظر من مؤثرتر است تا روش‌های بخشنامه‌ای و غیره؛ یا اگر واقعاً بشود کارگاه آموزشی مثلاً در دانشگاه تهران برگزار بشود ...".

وی یکی از راهکارهای گسترش و بهبود ارتباط را بازاریابی خدمات اطلاعاتی می‌داند. وی بر این باور است که:

"... من در این همه سالی {۷ سال} که در اینجا بودم هیچ‌وقت تماسی از ایرانداک به این شکل که معرفی خدمات باشد و مارکتینگ {بازاریابی} خدمات باشد متأسفانه، نداشتیم چیزی که من شخصاً اطلاع داشتم {داشته باشم}... مؤسسه‌ای که آن محصول را دارد برای معرفی آن باید تلاش کند. واقعاً از همه گزینه‌ها استفاده کند ..."

از سوی دیگر، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به این قضیه می‌افزاید:

"... ایرانداک در سال‌های اخیر هیچ همایش ملی در این راستا برگزار نکرده. سمینارهای تخصصی زیاد برگزار کرده ولی نقشش به عنوان یک مرکز ملی در این است که در سطح ملی کار کند و برنامه‌ریزی کند و این هماهنگی‌ها را بوجود بیاورند. مثل برگزاری همایش‌ها، همایش‌هایی که مقامات و تصمیم‌گیرنده‌های سطح بالا باید در آن حضور داشته باشند. اینجا باید این همایش ملی را برای سیاستگذاری برقرار کند و یا همایشی در رابطه با تدوین استانداردهایی که برای فضای جدید، فضای مجازی و فضای دیجیتالی لازم است ..."

منطق این ارتباط نیز می‌تواند دو طرفه باشد و از این نظر مهم باشد که کتابخانه‌ها برای کسب مشورت، بهبود فعالیت‌ها یا پیگیری امور خود می‌توانند با یک مرکز در ارتباط باشند و این مرکز پیگیر امور آنها باشد. یکی از مدیران ایرانداک در این رابطه دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند که:

"... به گمان من خیلی دشوار است که {وزارت عتف} بخواهد با همه کتابخانه‌ها سروکار داشته باشد. واقعاً خیلی سخت است بنابراین من جای آنها {کتابخانه‌ها} بودم ترجیح می‌دادم با یک جا سروکار داشته باشم که با او بتوانم حرف بزنم و ایده‌ام را بگویم درخواستم را بگویم یا درخواست او را گوش کنم ..."

با این حال، یکی دیگر از راهکارها را می‌توان در چارچوب استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمن برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها در نظر گرفت که در ادامه به تشریح به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۳-۶. استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی

بر پایه آنچه که پیشتر درباره چالش‌ها و دشواری‌هایی پذیرش نقش از سوی ایرانداک (بنگرید به بخش ۴-۲-۲) اشاره شد، به نظر می‌رسد برای این که ایرانداک بتواند در راستای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها موفق عمل کند، لازم است از ظرفیت‌ها و رویکردهای انجمنی (انجمن‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و انجمن مدیریت اطلاعات) نیز استفاده نماید. این ظرفیت‌ها و رویکردهای انجمن به دلایل گوناگونی مورد تأکید مشارکت‌کنندگان قرار داشت. برای نمونه، یکی از مدیران درباره دلیل استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی بر این باور است که:

"... انجمن‌ها هر کاری می‌توانند انجام دهند. یعنی در هر کدام از این زمینه‌ها انجمن‌ها می‌توانند نقش داشته باشند؛ اما نقش اجرایی ندارند یعنی نه توان اجرایی دارند انجمن‌ها خودشان نه اینکه اصلاً جایگاه اجرایی دارند انجمن‌ها می‌توانند در کنار همه مجموعه‌ها همیشه حضور داشته باشند و توصیه می‌شود که حتماً از توان انجمن‌ها استفاده شود ... انجمن هم مثلاً می‌تواند در کنار وزارت علوم بشود بازوی اجرایی و بتواند این کارها را تسهیل کند و تسهیل‌گر باشد نه به عنوان اجرا. اصلاً هیچ انجمنی {در ایران} هم توان اجرایی ندارد و نباید هم اصلاً وارد اجرا شود. می‌تواند ناظر خوبی باشد می‌تواند مشاور خوبی باشد ولی مجری خوبی نیست. بنابراین جایگاه اصلی در خود بدنه و ساختار آن مجموعه است {باشد} ..."

یکی از مدیران وزارت عتف بر خلاف یکی از مدیران، دیدگاه خود را در این زمینه این گونه مطرح می‌کند:

"... ما {ایرانداک} در جایگاه سیاستگذار ... قاعده {استاندارد} برای آن درست کنیم {کنند} ... به لحاظ علمی سازوکارش را فراهم کند. زیرساختش را فراهم کند؛ نرم‌افزارش را فراهم کند. بعد هم این نرم‌افزار این بضاعت و این توانمندی در چارچوب آن مقرراتی که یکی دیگر تعریف کرد سپرده بشود به مثلاً بخش خصوصی {منظور، انجمن هاست} ... خود من که سیاستگذار هستم یعنی ستاد وزارت علوم که سیاستگذار است دیگر در اجرای مدل نقشی ندارد {نباید داشته باشد} ... مدلسش را در بیاورند ... ایرانداک در اجرا {ورود} نکند بهتر است. حالا ممکن است بفرمایید برای یک سال دو سال بحث دیگری است. قبول داریم که نباید بکند ولی موقت این زحمت را بردوش بکشد ..."

برپایه آنچه که در بالا مطرح شد، دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در این زمینه را می‌توان در چهار بخش به شرح زیر تقسیم کرد که در ادامه به هر یک از آنها پرداخته می‌شود:

- ۱) تدوین استاندارد و ارزیابی کتابخانه‌ها؛
- ۲) تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی؛
- ۳) توسعه حرفه‌ای مستمر حرفه‌مندان؛
- ۴) تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای.

۴-۲-۳-۱. تدوین استاندارد و ارزیابی کتابخانه‌ها

برپایه آنچه که در بالا مطرح شد، یکی از مواردی که در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها می‌تواند مورد توجه انجمن و ایرانداک قرار بگیرد، تدوین استانداردهاست. برای نمونه، یکی از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند که:

"... اینها {تدوین استاندارد} را چه کسی باید کار کند؟ من یک نفر که در دانشگاه مستقر هستم نمی‌توانم این کار را انجام دهم. باید در سطح کلان این برنامه برای آن تدوین شود ... انجمن که فوق‌العاده خوب است. می‌دانید چرا؟ چون دید انجمن تخصصی است ... انجمن دغدغه‌اش علم است تخصص است یعنی زیاد دغدغه اجرا ندارد ...".

وی همچنین بر این باور است که:

"... اگر ایرانداک بتواند یک جایگاه همان حاکمیتی که فرمودید در وزارتخانه پیدا کند می‌تواند در جهت اعمال استانداردها در کتابخانه‌ها هم بخشی از سیاستگذاری‌هایش این باشد بخشی از سیاستگذاری‌هایش همان بازآموزیها باشد بخشی از سیاستگذاری‌هایش بحث خدمات باشد اطلاع‌رسانی باشد؛ اشاعه‌گزینی اطلاعات باشد تمام اینها می‌تواند جزو آن سیاستگذاری‌ها اعمال شود ...".

یکی دیگر از مدیران نیز می‌گوید:

"... ایرانداک به عنوان مرکز اطلاعات علمی کشور می‌تواند با کمک و بکارگیری کتابخانه‌های دانشگاه‌های بزرگ، در تهیه و تدوین استانداردهای کتابخانه‌ای (دانشگاهی) نقش مهمی ایفا نماید ... یک کار دیگر هم می‌تواند انجام دهد استانداردسازی تدوین استاندارد کتابخانه‌ها اجرا یا نظارت آن یا ارزیابی ...".

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در همین زمینه می‌افزاید:

"... حالا شما اسم‌اش را استاندارد نگذارید، بگذارید دستورالعمل‌ها، رهنمودها یا شیوه‌نامه‌هایی که انطباق جامعه نوین را فراهم کند چگونه منطبق شوند با جامعه نوین اطلاعاتی خیلی خوب است ... شرطش همگرایی است نه واگرایی. شرط این است که شما بتوانید از عقول {جمع استفاده شود} نه اینکه لوکس عمل کنیم ...".

یکی از مدیران ایرانداک نیز در همین مورد فعالیت‌های انجام شده را این‌چنین بیان می‌کند:

"... ما روی استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی شروع به کار کردیم گزارش‌مان را هم به کمیسیون {نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری} دادیم. بخشی از آن ترجمه بود. ما همه استانداردهای مرتبط یا رهنمودهایی که مرتبط با کتابخانه‌های دانشگاهی بود را از سایت انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی ترجمه کردیم توسط افراد مختلف و این تقدیم کمیسیون شد ...".

وی در ادامه در زمینه تدوین استانداردها با کمک انجمن اشاره می‌کند که:

"... انجمن را ما کاملاً در کنار کمیسیون {نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری} ببینیم. بنابراین می‌بینید یک سری کارها است در انجمن که بی‌ربط به کمیسیون نیست به این کمیسیون خاص کمیسیون اطلاع‌رسانی یا کارهایی در کمیسیون که مجری آن می‌شود ...".

در همین زمینه، یکی از مدیران می‌افزاید:

"... من احساس می‌کنم این اطلاعات پایه‌ای و کارهای پژوهشی این وظیفه ایرانداک است. حالا با توجه به رسالتی که دارد و پژوهشگری است اینها را باید روی‌اش تحقیق کند. مثلاً به ما بگوید و به ما یک تصویری بدهد که الان با توجه به کانتکس {بافت} کتابخانه‌های دانشگاهی ایران این را هم باید شما در نظر بگیرید ...".

یکی دیگر از مدیران در همین زمینه بیان می‌کند که:

"... در کنار استاندارد همیشه رهنمودها هم می‌آید. من این را گاهی اوقات حس می‌کنم چقدر خوب است اگر ایرانداک وارد این داستان شود ...".

از سوی دیگر، یکی دیگر از مدیران بر این باور است که:

"... یک موردی که به نظر من خیلی مهم است بحث استاندارد است استانداردها و شاخص‌ها است ... مثلاً شما {ایرانداک} وقتی اول زیرساخت‌هایش را فراهم می‌کنید شاخص‌ها مشخص شود مثلاً چک‌لیست‌ها مشخص شود خوب اولش من می‌آیم از این استفاده می‌کنم. بعد شما بتدریج این که جا افتاده می‌آییم مثل همین بحث سامانه آمار کتابخانه‌ها این را شما می‌آیید یک سامانه طراحی می‌کنید از آنها می‌خواهیم که ارزیابی کنیم. مثل وزارتخانه که هر دفعه می‌گویند که در سامانه اطلاعات‌تان را وارد کنید می‌خواهند رتبه‌بندی کنند و ارزیابی کنند شما هم می‌خواهید این اطلاعات را وارد کنیم اینها را ارزیابی می‌کنید و رتبه‌بندی می‌کنید. ولی حداقل برای من مهم است که بدانم عملکرد به چه صورت است. می‌دانم یک منبعی وجود دارد یک چک‌لیستی وجود دارد شاخص‌ها مشخص است ... بعدها ایرانداک ارزیابی‌ای از کتابخانه‌های دانشگاهی داشته باشد ...".

همین مدیر در ادامه می‌گوید:

"... مثلاً حتی می‌تواند رتبه‌بندی کند. سطح‌بندی کند کتابخانه‌های دانشگاهی را ایجاد رقابت کند اطلاعات مربوط به کتابخانه‌های دانشگاهی کلاً بیرون کشیده شود و واقعاً هر کدام دارند چکار انجام می‌دهند ...".

ارزیابی کتابخانه‌ها از دیدگاه یکی از مدیران تأثیراتی خوبی برای کتابخانه‌ها ایجاد می‌کند. او بر این باور است که:

" ... هر چه شما به سمت نیازهای طبیعی افراد بروید بهتر جواب می‌گیرید ... هر مدیری که الان مدیر کتابخانه می‌شود علاقمند است که خودش را نشان دهد و می‌گوید که چه راهی بهتر از اینکه کتابخانه من نمونه شود و بعد ما در آنجا فکر کردیم برای اینکه این نمونه بشود باید چکار کند ... "

یکی دیگر از مدیران بر این باور است که:

" ... دو تا اصل وجود دارد: سیاستگذاری، ارزیابی. یعنی اینکه بیاید سیاستگذاری‌های کلان را بگذارد به قول شما استانداردگذاری کند یا شاخص‌گذاری کند. مثلاً کتابخانه‌های دانشگاهی با این حجم باید این شاخص‌ها را رعایت کند این منابعش باشد این وب‌سایتش باشد این پرسنلش باشد؛ بر اساس این ارزیابی کند این ارزیابی‌اش هم معنی‌دار باشد یعنی ارزیابی که روی بودجه دانشگاه تاثیر می‌گذارد {بگذارد} روی گرفتن دانشجو تاثیر می‌گذارد روی چیزهای دیگری که دانشگاه دارد منفعت می‌برد یکی از شاخص‌های ارزیابی بشود کتابخانه یعنی ایرانداک سیاستگذاری کند و بر اساس سیاست‌های ابلاغیه خودش بیاید ارزیابی کند ... {در این زمینه هم} انجمن‌ها می‌توانند نقش داشته باشند اما نقش اجرایی ندارند. یعنی نه توان اجرایی دارند انجمن‌ها خودشان نه اینکه اصلاً جایگاه اجرایی دارند. انجمن‌ها می‌توانند در کنار همه مجموعه‌ها همیشه حضور داشته باشند و توصیه می‌شود که حتماً از توان انجمن‌ها استفاده شود ... انجمن هم مثلاً می‌تواند در کنار وزارت علوم بشود بازوی اجرایی و بتواند این کارها را تسهیل کند و تسهیل‌گر باشد نه به عنوان اجرا؛ اصلاً هیچ انجمنی هم توان اجرایی ندارد و نباید هم اصلاً وارد اجرا شود. می‌تواند ناظر خوبی باشد می‌تواند مشاور خوبی باشد ولی مجری خوبی نیست. بنابراین جایگاه اصلی در خود بدنه و ساختار آن مجموعه است ... "

از سوی دیگر، یکی از دیگران این گونه بیان می‌کند که:

" ... جاهایی مثل ایرانداک می‌تواند این کمک را بکند. در حوزه وزارت علوم {عتف}. چون برای توسعه علمی آینده کشور برنامه‌ریزی شده و قرار است سمت و سوی جهت‌گیری و مسائل تحقیقات کشور برنامه‌ریزی شده و آینده‌نگری در برنامه‌های مختلف توسعه دیده شده. خب ایرانداک می‌تواند این کار را شروع کند قبل از اینکه دانشگاه‌ها بتوانند اگر یک موقع ایرانداک بخواهند دانشگاه‌ها منتظر ایرانداک بمانند قاعدتاً خیلی از دانشگاه‌ها مثل دانشگاه ما منتظر نمی‌مانند هر جایی که ایرانداک پیشرفت کرد و قابل تطبیق بود مثل بحث سامانه پایان‌نامه و رساله‌ها مثل طرح غدیر مثل این طرح‌ها به آن خواهد پیوست و ادامه پیدا خواهد کرد ولی خودش بنظر نمی‌رسد که متوقف بشود ... "

یکی از مدیران وزارت عتف بر این باور است که تدوین استاندارد کتاب دانشگاهی نیز می‌تواند جزو وظایف ایرانداک باشد. او این چنین اشاره می‌کند که:

"... ایرانداک بیاید در جایگاه حاکمیتی که دارد حداقل در حیطه کتب دانشگاهی یک کار پژوهشی انجام بدهد و تعریف کند این استاندارد که می‌گویم ابعادش را من ورود پیدا نمی‌کنم می‌گویم اصلاً کل خود این استاندارد را تعریف کند و بعد بپردازد و تهیه‌اش هم کند ... چارچوب را در بیاورد مرکز نشر می‌تواند از قبل سفارش بدهد به ایرانداک و خودش هم حتی ۵۰، ۵۰ هم کمک کند بحثی نیست. ولی در نهایت مصرف‌کننده تراز اول نتیجه این پژوهش خود مرکز نشر خواهد بود ... یعنی مطالعه‌اش را پژوهش‌اش را ایرانداک می‌تواند یا همه یا به صورت همکاری با مرکز نشر که دیدگاه‌های مرکز نشر را هم بداند و هر ناشر بزرگ دیگری اشکال ندارد که در حوزه کتب دانشگاهی دارد فعالیت می‌کند در بخش خصوصی هم کار می‌کند می‌تواند آن را هم بیاورد ولی مرکز نشر را هم باید در این کار دیده بشود اما من مرکز نشر را نهایتاً استفاده‌کننده از این نتیجه می‌بینم ..."

او درباره تدوین استاندارد برای کتابخانه‌ها نیز بر این باور است که:

"... در بحث ارزیابی ... ایرانداک را در جایگاه یک نهاد ارزیابی‌کننده تردید دارم که بشود این نقش را برای آن قائل شد. چون بالاخره نهادهای ارزیابی خب جاهای خاصی هستند و معلوم است ... ایرانداک می‌تواند مدل تعریف کند می‌تواند پیشنهاد کند ..."

یکی از مدیران در این زمینه معتقد است:

"... اگر واقعاً ایرانداک بیاید با انجمن مشارکت کند مدیریت علمی‌اش با انجمن باشد ایرانداک اسپانسر باشد و کمک کند دقیقاً هم آن اعتماد بوجود می‌آید هم اینکه آن مشکلات فنی که وجود دارد نیست ... به نظر مدیریت علمی و نظارت را انجام بدهد ایرانداک پیاده کند ... استاندارد وجود دارد یعنی مطابقتش بدهیم با نیازهای بومی کشور و یکی هم اینکه چطور پیاده‌سازی کنیم این استاندارد را در دانشگاه {کتابخانه‌ها} این دوتا بُعد فنی خیلی قوی دارند اینجا. انجمن نقشش از ایرانداک بالاتر است ... اینجا ایجاد یک سری تیم‌ها و یک شوراهای خیلی قوی علمی نیاز دارد که متخصصان آن حوزه‌ها را یا می‌تواند به عنوان یک کمیته‌های تخصصی زیر مجموعه مثلاً انجمن {بیاورد} ..."

یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند که:

"... به نظر من این ایده هم خوب است که جایی مثل انجمن کتابداری بیاید بگوید خیلی خوب شما بیاید به من کمک کنید ایرانداک تو به من کمک کن و برنامه بگذاریم که در میان مدت اصلاً من این کاره شوم. به گمانم یک جایی مثل انجمن می‌تواند بگوید من یک سیستمی درست می‌کنم خوراکش را ایرانداک برای من تأمین کند هم {سامانه} رف را اجرا کن و نتیجه‌اش را به من اعلام کن؛ هم {سامانه} آک را اجرا کن و نتیجه‌اش را به من اعلام کن. این چند تا کار است من یک مدل معتبری درست می‌کنم من هم به عنوان یک سازمان مردم‌نهاد من منتشر کنم رنک دانشگاه {کتابخانه} را ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری درباره کمیسیون و فعالیت‌های آن در حوزه تدوین استاندارد این گونه اشاره می‌کند که:

"... بنای بعدی‌مان این بود که در یک سال و نیم بعد ما یک ارزیابی کنیم از کتابخانه‌ها بر مبنای این استاندارد ببینیم هر کسی چقدر با این استاندارد تقریبی {همخوان است} یعنی کمیسیون بیاید یک حالت پنج مارکنینگ {Benchmarking} و اندازه‌گیری از وضعیت کتابخانه‌ها داشته باشد بر اساس آن استانداردها ببیند ... انجمن‌ها در ایران نمی‌توانند خوب کار کنند یعنی آن کمیسیون‌ها وضع‌شان بهتر است اگر خوب کار کنند کمیسیون یا خود ایراندک یک جاهایی را شروع کند پروژه‌هایی را اینها را انجام بدهد ..."

یکی از مدیران ایراندک درباره فعالیت‌های صورت پذیرفته در حوزه ارزیابی کتابخانه‌ها این گونه بیان می‌کند که:

"... الان ما در آک یک رتبه‌بندی داریم که ارزیابی نیست. مثلاً می‌گوییم رتبه کتابخانه‌ها در منابع رتبه کتابخانه‌ها در هزینه‌های تحقیق و توسعه، رتبه کتابخانه‌ها در منابع انسانی و ... {چیت} ۲۰ تا ۳۰ تا شاخصی که در آک است الان رتبه‌بندی کردیم که امیدوارم به زودی منتشر شود. داده‌ها {خود} اظهار می‌کنند. مثلاً می‌گویند ببینید ایراندک نیروی انسانی‌اش بیشتر است فرض کنید نمی‌دانم فلان پژوهشگاه است اما مراجعه‌اش کمتر است که اینها هم مفاهیم خوبی برای تحلیل به ما خواهد داد. اما از جهت رضایت مشتری هم آن سامانه‌ای که ما درست کردیم سامانه رف امیدوارم به زودی به اجرا در بیاید آن از جهت رضایت مشتری رنکینگ {رتبه‌بندی} را دارد ..."

از سوی دیگر، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باور است که ایراندک در تدوین سایر استانداردها از جمله تبادل اطلاعات نیز می‌تواند برای دانشگاه‌ها تدوین استاندارد نماید. او می‌افزاید:

"... مسلماً به‌عنوان یک مرکز مادر تدوین بخشی از استانداردها را باید جزء وظایف خودش تعریف کند ... بسیاری از استانداردهایی که کتابخانه‌های دانشگاهی نیاز دارند و به صورت جسته و گریخته دارند استفاده می‌کنند اما موفق نیستند چون ناهماهنگی وجود دارد. ایراندک باید این‌ها را تدوین کند .. مثلاً در مورد استانداردهای تبادل داده، ایراندک باید به جای کتابخانه ملی این کار را انجام دهد. استانداردهای میان‌کنش‌پذیری استانداردهای جستجو و بازیابی، و حتی نمایش اطلاعات یا استانداردهای Z3250؛ اینها کار ایراندک است ... من فکر می‌کنم در تدوین استاندارد ایراندک باید استانداردهای مربوط به پایش دیجیتال منابع علمی را در دانشگاه‌ها {را نیز} رصد کند ... ولی بایستی حتماً در هماهنگی با سایر مراکز باشد با نگاه ملی. {البته} در سطح ملی نمی‌تواند استانداری را تدوین کند که کتابخانه ملی یا مرکز منطقه‌ای در آن مشارکت نداشته باشد ..."

او در زمینه شیوه اجرا هم این گونه دیدگاه خود را بیان می‌کند که:

"... انجمن‌ها نماینده یک قشر وسیعی هستند و دانش و تجربه در انجمن‌ها وجود دارد. در واقع ایرانداک باید از انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی یا انجمن مدیریت اطلاعات استفاده کند برای اینکه بازخوردهای ملی بگیرد و همینطور بازخوردهای ملی بدهد و این تعامل را از طریق انجمن در سطح ملی برقرار کند. آن مقبولیتی که انجمن دارد در سطح ملی شاید ایرانداک نداشته باشد پس باید هر دو استفاده کنند... ایرانداک به عنوان یک ساختار رسمی مصوب باید این شروع‌کننده باشد. انجمن می‌تواند یک بازوی فکری باشد و در واقع تا اندازه‌ای اجرایی باشد برای این سازمان ..."

یکی از مدیران نیز در ادامه می‌افزاید:

"... من فکر می‌کنم تدوین استاندارد به تنهایی نمی‌تواند. ایشان {ایرانداک} می‌تواند بانی آن باشد. نهایتاً انجمن کتابداری و به اضافه اداره استاندارد باید یک جور همکاری چندجانبه می‌خواهد برای تدوین استاندارد. وقتی تدوین بشود آن موقع ارزیابی می‌تواند کار اجرایی می‌تواند توسط مثلاً گروهی در ایرانداک انجام شود ..."

بر پایه دیدگاه گروه‌های چهارگانه مشارکت‌کننده، می‌توان این گونه نتیجه گرفت که تدوین استاندارد توسط ایرانداک و با همکاری انجمن و سایر نهادها جزو مواردی است که می‌تواند برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها اجرایی شود. همچنین، ارزیابی کتابخانه‌ها نیز با همکاری انجمن قابل پیگیری و اجرا خواهد بود. با این حال، تدوین استاندارد و ارزیابی کتابخانه‌ها با همکاری انجمن می‌تواند با تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی همراه باشد و اجرایی شود که در ادامه به تشریح به آن موضوع پرداخته می‌شود.

۴-۲-۳-۲. تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

یکی از مواردی که در بخش پیشینه پژوهش در میان پژوهش‌ها و نمونه‌های خارجی وجود داشت (بنگرید به بخش ۲-۲) تشکیل شبکه‌های کتابخانه‌ای بود. تشکیل این نوع از شبکه‌ها کمک می‌کند تا در بستر این شبکه، شرایط برای اجرای بسیاری از ارتباط‌ها و تعامل‌ها میان کتابخانه‌ای به شکلی هدفمند و هم‌افزا فراهم شود. یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باور است که:

"... من باورم این است که اگر استاندارد باید تدوین بشود و دستورالعملی صادر شود باید با توجه به تأثیراتی باشد که نظام نوین اطلاع‌رسانی دارد می‌گذارد و اگر نه اگر با همان سازوکار سابق و سنتی بخواهد عمل کند اثر ندارد. یعنی طرف احساس می‌کند که به او چیزی اضافه نشده است. من اگر امروز توانستم یک منبع آب عظیمی را درست کنم و به شما بگویم که این منبع آبی که من دارم ۵۰ ترا اطلاعات است و شما به یک میلیون کتاب دسترسی دارید ۲۰۰ هزار پایان‌نامه ۳۰۰ هزار چه و چه {آنوقت موفق بوده‌ام} منتها شرط من این است که شما در ازای این اطلاعاتی که از من می‌گیرید باید اطلاعات خودتان را بدهید یا اجازه استفاده از اطلاعات‌تان را این تعامل شروع می‌شود ... من

یک طراحی داشته باشیم به این سمت حرکت کنیم که بتوانیم اینها را با یک روش‌هایی ... به هم متصل کنیم. جنس کار باید این باشد ..."

یکی از مدیران نیز بر این باور است که:

"... در دنیای حاضر ما اصلاً غیر شبکه‌ای نمی‌توانیم رفتار کنیم و کار بکنیم و یکی از معضلات مهم ما در سطح جامعه همین است که ایزوله داریم کار می‌کنیم به دلیل اینکه شبکه هم به این معنا نیست که من بگویم که هر چیز هست بیاید اینجا متمرکز بشود و دیگران بیایند همه استفاده کنند! نه! توزیع صحیح منابع و امکانات و استعدادهاست یعنی همین که شما فرمودید یعنی این واحد می‌تواند این کار را انجام دهد واحد بغلی کار این را انجام ندهد او کار دیگری را پیش ببرد و اینها نیاز به سیاستگذاری، هماهنگی و انسجام دارد بدون این شبکه اصلاً نمی‌شود کار درست و اساسی پیش برد ..."

یکی دیگر از مدیران نیز در همین زمینه می‌افزاید:

"... فکر می‌کنم کمی از برخی زیرساخت‌ها فراهم شده مثلاً من اطلاع دارم که یک شبکه ملی اطلاع‌رسانی است. مثلاً من با IT دانشگاه‌مان صحبت می‌کردم می‌گفت ما زیرساخت این را داریم که با دانشگاه‌های مختلف از لحاظ امکانات شبکه بتوانیم اشتراک منابع داشته باشیم. ولی من فکر می‌کنم که اشتراک منابع یکی از مواردی است که دانشگاه‌ها می‌توانند با هم همکاری کنند ..."

یکی دیگر از مدیران بر این باور است که:

"... ولی من احساس می‌کنم این شبکه به نوعی انجام شده یک بخش آن مثلاً همان طرح امین اتفاق افتاده یا بحث همانندجو دارد اتفاق می‌افتد و یا همین بحث پایان‌نامه‌ها که دانشگاه‌ها دارند متقاعد می‌شوند که پایان‌نامه‌هایشان را ارائه بدهند. یعنی دانشجویان را بخواهند که این کار را انجام دهند من احساس می‌کنم این شبکه ایجاد شده ولی ابتدایی است ..."

یکی از مدیران کتابخانه بر این باور است که این شبکه با وجود انجمن می‌تواند موفق‌تر و گسترده‌تر باشد. از دیدگاه او:

"... این شبکه غیررسمی که با کمک سازمان‌های مردم‌نهاد مثل انجمن کتابداری درست می‌شود کتابدارانی هستند که علاقمند هستند که شاید کم باشند با هم‌افزایی خودشان شبکه را گسترده‌تر کنند ..."

یکی از مدیران ایرانداک می‌گوید:

"... این شبکه به درد ایرانداک {هم} می‌خورد. ایرانداک مجموعه‌ای از شبکه‌های کوچک را در کنار دو سه تا کار قدیمی و پُر و پیمان سابقه‌دار ایجاد کرده که اینها هر کدام دارد یک کار را انجام می‌دهد. ولی نهایتاً یک شبکه‌ای بوجود می‌آورد بنام شبکه ایرانداک که هر نودش به یک جایی به یک پوشه‌ای می‌رسد. حالا اگر شما کل کتابخانه‌های ایران را در این شبکه‌تان داشته باشید خیلی کمک می‌کند به کارایی‌های مختلف این شبکه ..."

یکی دیگر از مدیران این گونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند که:

"... اگر بخواهیم واقعاً یک شبکه درست کنیم بایستی بگوییم چون ما در یک مجموعه‌سازی شبکه درست کنیم بعد برویم در فهرست‌نویسی هم شبکه درست کنیم بعد بیایم در دسترسی‌ها هم شبکه ایجاد کنیم ولی طرح امین و غدیر یکی از گزینه‌هایش است ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز بر این باور است که:

"... به نظر من ایرانداک بهتر است از سازمان دیگر در همان شکل‌گیری شبکه. چرا چون شبکه‌ای که ببینید انرژی می‌خواهد منبع می‌خواهد وارد شبکه بشوید؛ انجمن‌ها این منبع را ندارند ... حالا ممکن است که این سازمان بیاید با نهادی مثل انجمن‌ها کار کند پشتیبانی بکند از نفوذ آنها استفاده کند. بعد کم‌کم بگوید در میان مدت من کاری شروع می‌کنم می‌دهم به شما ... را من شروع می‌کنم نرم‌افزارش را درست می‌کنم پشتیبانی می‌کنم سرور و چه و چه ... را شما بیاید روزآمد کن. دیتایش را شما تحلیل کنید می‌شود آن موقع یک کارهایی را همین‌طور انجام داد ..."

تشکیل زیرساخت‌های شبکه، یکی از راهکارهایی است که توسط یکی از مدیران کتابخانه مطرح شده است. او بر این عقیده است که:

"... من می‌گویم این شبکه‌ها اصلاً بی‌تاثیر نیست مسلماً مؤثر است ولی به شرط اینکه آن زیرساخت‌های مناسب آن فراهم باشد ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه در همین زمینه می‌افزاید:

"یک بُعد آن حل {مسائل} فنی است ... یعنی بُعد فنی کار باید در ابتدا در موردش فکر شود ..."

یکی از مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی نیز بر این باور است که:

"... اگر یک سامانه‌ای باشد یک بستر وجود دارد که مثلاً این پیام‌رسان‌ها که وجود دارند الان معلوم نیست که پشت این چه کسی است و چه کسی دارد فعالیت می‌کند ولی دارد ارتباطات خیلی خوب انجام می‌شود. این چنین چیزی هم در بین کتابخانه‌هایی که می‌توانند عضو شوند می‌تواند ارتباطات‌شان خیلی خوب باشد. حالا یکی هم مثل ایرانداک

می‌تواند نظارت داشته باشد چه کسی بیشتر استفاده کرده چه کسی کمتر چه کسی باید هزینه بدهد چه کسی نباید بدهد اینها را می‌تواند بعد از یک دوره‌ای فرض کنید کسی که بیشتر استفاده کرده به ازای هر استفاده‌ای که کرده پرداخت کند به آن کسی که سرویس داده اینجوری باید به مسئله نگاه کرد بنظر من خیلی هم خوب است اگر اجرا بشود ... "

یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز می‌افزاید:

"... شاید در دنیا شبکه‌ها را انجمن‌ها شکل می‌دهند ولی در اینجا {ایران} باید یک داستان دولتی باشد که مثلاً اینکه من به رئیس‌م بگویم که با دعوت انجمن می‌خواهند به یک شبکه بپیوندیم می‌گویند که حالا نپیوندید چه می‌شود ولی اگر بگویم که به دعوت ایرانداک می‌خواهیم زیر مجموعه وزارت علوم می‌خواهیم به یک شبکه بپیوندیم می‌گویند که خب اشکال ندارد ... "

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری نیز می‌گوید:

"... در این کار برای جذب اعتماد روش سلولی بهترین روش است. یعنی اگر ایرانداک مثلاً چهار تا دانشگاه را فعلاً بیاورد بگوید اصلاً هر چی که شما می‌گویید با همان ترتیب برود جلو این چهار تا با هم کار کنند بعد چهار تا دیگر اضافه شوند بعد ده تا جلو می‌رود این روش‌ها خب جوابش را ما دیدیم می‌گویم ... "

یکی از مدیران نیز بر این باور است که:

"... یک سازمانی که بتواند ارتباطش را ثابت کند کتابخانه ملی آنجا کنار بیاید که کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی را ما یک سروسامانی به آن بدهیم و ما یک شبکه از آن درست کنیم. همایش‌هایی بگذاریم و باز قدرت ایرانداک را می‌طلبم می‌تواند بیانیهِ و حرف‌های اینها را به وزارتخانه بقبولاند ... {در} همچنین شبکه‌ای البته نقش انجمن خیلی پررنگ است. یعنی حتی ایرانداک هم بخواهد کاری انجام دهد باید با انجمن خیلی ارتباط تنگاتنگی داشته باشد در این داستان‌ها که این شبکه را شکل بگیرد قاعدتاً اتفاق مثبتی است در هر سطحی حتی در سطح یک فروم یا سطح یک تالار گفتگو من می‌خواهم فلان کتاب را فهرست کنم موضوع این است چکار کنم من می‌خواهم فلان چیز را بخرم از کجا بخرم یک سری هستند که خیلی چیزها می‌دانند فقط در حد کتابخانه خودشان اجرا می‌شود ... "

او معتقد است:

"... انجمن می‌تواند خیلی کمک کند. چون انجمن درست است که خیلی با او همکاری نمی‌شود ولی هنوزم که هنوزم مهم است برای خیلی‌ها حتی در این کنگره که خودتان بودید و دیدید نشان می‌دهد که می‌تواند جمع کند ... به

همکاران انجمن می‌گفتم حرفه‌ای‌ها خیلی علاقمندند که جمع شوند علمی‌ها خیلی وقت‌ها سخت‌تر جمع می‌شوند ما یک سخنرانی علمی می‌گذاشتیم خیلی کم سالن پر می‌شود ولی بحث‌های حرفه‌ای می‌گذاریم علاقمند می‌شوند ... من در ذهنم بود که ایرانداک یک شبکه دانشی درست کند که برای رفع مشکلات روز کتابخانه‌ها یک زمانی شبکه SLA/انجمن کتابخانه تخصصی می‌گفتند در ایران هم راه بیندازند چند بار هم جمع شدیم اینقدر طول کشید جمع شدن آن که اصلاً کلامی شد نتوانستیم یک آیین‌نامه بنویسیم در آنجا گفتند بهترین چیز این است ...

یکی از مدیران وزارت عتف نیز دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند:

" ... به‌نظرم ایرانداک می‌تواند این کار {تشکیل شبکه} را بکند. ایرانداک می‌تواند حداقل یکی از کسانی {سازمان‌هایی} باشد که اینجا باید مدعی باشد باید نقش به او داد باید از او خواست و این خدمت بزرگی خواهد بود به جامعه کتاب و کتابخانه‌ها ... "

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی می‌افزاید:

" ... ارتباط بین ایرانداک و وزارت علوم که هر دو تا طرف را می‌طلبند در مورد انجمن و ایرانداک هم چنین چیزی باید باشد و تابع سلیقه شخصی مدیران نبایستی باشد خب در گذشته ارتباط نسبتاً خوبی بود ایرانداک هم از نظر پشتیبانی مالی و معنوی انجمن را تقویت می‌کرد الان هم نسبتاً بد نیست. اگر می‌خواهیم این اتفاق بیفتد باید ببینیم که مخاطبین ما چه کسانی هستند چه نیازهایی دارند چه ویژگی‌هایی دارند و خودشان اصلاً چه امکاناتی دارند اگر قرار باشد که به شکل یک شبکه همکاری کنند با ایرانداک چه قابلیت‌هایی دارند. مثلاً بعضی از کتابخانه‌ها در ارتباط با مثلاً ذخیره داده‌هایشان به شکل استاندارد وضعیت مطلوبی دارند ... ایرانداک با شناسایی استعدادها و ظرفیت‌ها و توانمندی‌هایی که دیگران دارند یعنی مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی و کتابداران دانشگاهی بتواند فضای آموزش را در ایرانداک و یا در هر جایی که مناسب است بوجود بیاورد تا این آموزش‌ها از خود کاربران یعنی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و مدیران‌شان به دیگران منتقل بشود ... "

از نظر یکی از مدیران:

" ... طرح‌های امین و غدیر طرح‌های خوبی هستند و می‌توانند آنها را در راستای شبکه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی محسوب نمود ... شاید یک شورای اجرایی در ایرانداک که از چند کتابخانه دانشگاه‌های بزرگ هم در آن عضو باشند، به بهبود گسترش همکاری ایرانداک با کتابخانه‌ها نیز مؤثر باشد ... "

بر پایه آنچه که گروه‌های گوناگون مشارکت‌کننده در این پژوهش مطرح کردند، تشکیل این شبکه می‌تواند با حاکمیت ایرانداک و با همکاری انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران اتفاق بیفتد و زمینه برقراری ارتباط میان مدیران، حرفه‌مندان و متخصصان فراهم شود. در این بستر، می‌تواند خدمات متعددی نیز در نظر گرفته شود که تعامل و همکاری

متقابل میان کتابخانه‌ها را نیز در نظر داشت. یکی از مسائلی که به عنوان چالش مطرح شده بود، نیاز آموزش مستمر حرفه‌ای بود که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

۴-۲-۳-۶-۳. توسعه حرفه‌ای و مستمر حرفه‌مندان

یکی از چالش‌هایی که درباره حرفه‌مندان در کتابخانه‌ها توسط مدیران و سایر افراد به آن اشاره شد، ضرورت بازآموزی بود. برای نمونه یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این زمینه می‌گوید:

"... الان وضعیت کتابخانه‌های ما این است که کارکنان بایند خودشان را به روز بکنند با سیستمهای جدید ... بازآموزی‌های جدید انجام بشود ... یک سری از مشکلات از این طریق حل می‌شود ..."

یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه از تجربه ایرانداک اشاره‌هایی بیان می‌کند:

"... الان خیلی از دانشگاه‌ها هستند که درخواست می‌دهند به ایرانداک که ما می‌خواهیم در محل دانشگاه خودمان به اینها آموزش بدهیم. چندین کارگاه هم آخرش هم من در ... خودم در دانشگاه ... اجرا کردم خیلی نتیجه خوبی داشت ..."

یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه می‌گوید:

".... {گاهی دانش} کتابدار به روز نیست ... این آموزش مستمر را ما پیش‌بینی کردیم بیاییم در کنار {انجمن} اجرایی کنیم ... می‌تواند به انجمن این ابلاغیه را بدهد که بیا برو آزمون حرفه‌ای برگزار کن و تاییدیه بده که این کتابدار، کتابدار خبره است این کتابدار، کتابدار متخصص است این کتابدار هیئت علمی کتابدار است و غیره. ببینید اینها کمک می‌کند که نظام حرفه‌ای ما هم شکل بگیرد. وقتی در استاندارد می‌گویید که نیروی انسانی شما باید متشکل از ۵ متخصص ۲ خبره و ۲ نفر غیرمتخصص باشد تکلیف خبره اینجا معلوم است. پژوهشگر: چون جایی است که بتواند این را امضاء کند و بگوید این فرد با این شرایط بعنوان خبره حساب می‌شود تعیین کند {اعتبارسنجی} ... عمرانی: دقیقاً. بله این خیلی مهم است که ما بتوانیم این کار را انجام دهیم در کنار آنکه مثلاً این گروه کتابدار را سنجش کنیم خود کتابدارها برای استانداردها مهم هستند و وظایفی که در واقع حالت حرفه‌ای ندارد بیشتر ارزیابی علمی در کارشان است در اختیار مؤسسه‌ای مثل ایرانداک قرار بگیرد ..."

در همین راستا، یکی از مدیران کتابخانه این گونه بیان می‌کند که:

"... ما می‌آییم دوره‌های تخصصی بگذرانیم و همکاران‌مان را بفرستیم جاهای مختلف ... معاونت پژوهشی باید هزینه آن را بدهد. در معاونت پژوهشی هم خیلی {همکاری} اتفاق نمی‌افتد ... معمولاً ما دنبال دوره‌های رایگان و دوره‌های آنلاین هستیم نه بخواهیم از مرخصی‌مان استفاده کنیم که بعد مشکلی پیش بیاید نه هزینه‌ای پرداخت شود. اکثر آنچه‌ها در این دوره‌ها سعی می‌کنند عقب نیفتند به روز باشند هم هزینه‌ای نداشته باشد ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه این گونه اشاره می‌کند که:

"... یکی از چالش‌ها بحث آموزش است ... به ویژه در بحث خدمات که می‌رویم به مدیران صحبت می‌کنیم می‌گویند که شما باید خدمات جدید تعریف کنید. حالا فناوری آمده شما چه طور می‌خواهید کارتان را انجام دهید ... مثلاً ما الان در سازمان یا دانشگاه خودمان ممکن است آموزش‌هایی را برگزار کنند. ممکن است که نکنند. حدوداً دو سالی است که آموزشی را برای کارمندان انجام نمی‌شود! ولی خب کتابداران یک سری آموزش‌های تخصصی می‌خواهند برای اینکه روزآمدسازی اتفاق بیفتد این بحث هزینه‌ها خیلی بالاست ... واقعاً اگر {ایرانداک} می‌خواهد جایگاه خودش را در کتابخانه‌های دانشگاهی {وزیر پوشش وزارت عتف} باز کند و ما به عنوان یک مرجعی برویم به امور اداری‌مان بگوییم مثلاً مثل سازمان مدیریت برنامه‌ریزی افراد بروند یک سری آموزش‌هایی در آنجا ببینند، مثلاً ایرانداک به عنوان یک مرجعی باشد که مثل کتابخانه ملی ما کتابداران‌مان را می‌فرستیم روزآمدسازی‌شان را انجام می‌دهیم و مدرک معتبر را دریافت می‌کنیم و آن هزینه‌ها را به نظر من از طرف خود دانشگاه پرداخت شود دانشگاه موظف است برای کارکنانش هزینه کند برای آموزشش ..."

او در ادامه می‌افزاید:

"... وقتی {کتابدار} می‌خواهد خلاقیت پیدا کند، نوآوری پیدا کند در محیط کارش نیاز دارد که آموزش جدید ببیند آموزش ببیند و برود بگوید که حالا که فرض می‌کنیم که مثلاً فناوری تلگرام آمده حالا من چه طوری می‌توانم با تلگرام خدماتم را گسترش بدهم؛ چطور می‌توانم از این ابزار استفاده کنم ... ولی مطمئناً افرادی که در رده‌هایی هستند که مطالعه حرفه‌ای نمی‌کنند واقعاً نمی‌دانند. باید یک روش‌هایی را به آنها آموزش بدهیم که این کار را انجام بده و بعد اینطوری کن بنظر من آموزش با توجه به اینکه من خودم شاهد هستم که ایرانداک از طریق وزارت عتف دارد یک سری اهدافی را که داشته و سالیان سال در جلساتی که می‌رفتیم دنبال آن مسئله بوده دارد محقق می‌کند و انجام می‌دهد ..."

یکی دیگر از مدیران درباره نیازهای کتابخانه تحت مدیریت خود می‌گوید:

"... مهمترین مسئله‌ای که وجود دارد بحث‌های کاربردی و آشنایی با سامانه‌های مختلف که بنظر می‌رسد اگر دوره‌های مسائل گذاشته شود برای کتابداران در حوزه‌های مختلفی از جمله نمایه‌سازی پایان‌نامه‌ها و بحث خود

فهرست‌نویسی کتاب‌ها که ما بنظر می‌رسد که فهرست‌نویسی یکی از روش‌هایی است که به شدت عقب‌افتاده مانده یعنی عقب‌ماندگی دارد و هنوز دارد بر پایه خیلی سال‌های دور ساماندهی داده می‌شود. بنظر می‌رسد در دنیا با توجه به سامانه‌های مختلف کتابداری که الان طراحی شده این حوزه تغییر کرده اگر بشود اینها را به صورت آنلاین و اتوماتیک در بیاید آموزش داده شود، خوب است ..."

از سوی دیگر، یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری درباره پیشینه ایرانداک اشاره می‌کند که:

".... کار این مرکز {ایرانداک} چه چیزی بود که می‌توانست مورد استقبال قرار بگیرد. در چند حوزه کار می‌کرد بیشتر تدوین استانداردها و برگزاری دوره‌های آموزشی که باز هم مخاطبین آن بیشتر کتابداران متخصص کتابخانه‌های دانشگاهی بود. در گذشته ایرانداک کلاس‌های آموزشی برای کتابداران دانشگاهی برگزار می‌کرد. کلاس‌های مصوب که تعداد ساعات آن مشخص بود ... یکی از مسئولیت‌های آن همین آموزش‌ها و بازآموزی‌های دوران آموزش‌های ضمن خدمت برای کتابداران دانشگاهی بود ... بیشترین مخاطبان ایرانداک کتابخانه‌های دانشگاهی هستند ..."

او همچنین به گفته‌های خود می‌افزاید:

"... ایرانداک به مناسبت سرشت کاریش و حوزه کاریش در قسمت آموزش هم می‌تواند کارهایی را برای کتابخانه‌های دانشگاهی انجام بدهد. با توجه به تجربه‌اش و ساختاری که برای بخش‌های خودش چیده است به یک دانش‌ها و مهارت‌هایی رسیده اگر اینها منتقل شوند به کتابخانه‌های دانشگاهی و به مدیران این کتابخانه‌ها خیلی مثرتر باشند به خاطر اینکه از دیدگاه کاربردی بیشتر بحث خواهد شد ... اینکه خود همکاران ایرانداک بتوانند کارگاه‌ها و دوره‌هایی را برگزار کنند برای کتابخانه‌های دانشگاهی و مدیران‌شان و کارکنان‌شان پس یکی از خود ایرانداک آغاز بشود. یکی هم ایرانداک با شناسایی استعدادها و ظرفیت‌ها و توانمندی‌هایی که دیگران دارند یعنی مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی و کتابداران دانشگاهی بتواند فضای آموزش را در ایراندک و یا در هر جایی که مناسب است بوجود بیاورد تا این آموزش‌ها از خود کاربران یعنی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و مدیران‌شان به دیگران منتقل بشود پس یکی درون‌مایه است و یکی برون‌مایه ..."

یکی از مدیران درباره این نوع آموزش‌ها نیز اشاره می‌کند:

"... در گذشته ... کتابخانه ملی دوره‌هایی داشت برای کتابداران در آن زمان اینقدر فارغ‌التحصیل کتابداری نبودند. حدود ۲۰ سال پیش دوره‌های کوتاه‌مدت. کسی که لیسانسش مثلاً زبان بود دوره کتابداری می‌گذاشت او دیگر در سیستم اداری دانشگاه یا وزارت علوم به عنوان کتابدار دیده می‌شد. وقتی که ۴۰ ساعت دوره کتابخانه ملی را می‌دید می‌شد کتابدار. خیلی خوب بود هم آموزش می‌داد و هم از نظر اداری خوب بود. حالا این خلأ وجود دارد. ... اما الان

ایرانداک به نظر من می‌تواند خیلی خوب یک نوعی آن کارها را منتهی با زبان امروزی کمک کند به دانشگاه‌ها دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت تخصصی کاربردی ... البته {باید در} سیستم دولتی یک امتیاز داشته باشد. ... کسی که می‌رود یک گواهی که از آنجا می‌گیرد {بگیرد} اگر یک دوره خاصی ما بگذاریم یا مشترک چند تا دانشگاه با هم بگذارند توسط ایرانداک این خیلی تأثیرش بیشتر است تا اینکه ما بخواهیم انگیزه فردی {میان} بوجود بیاوریم. انرژی خیلی می‌برد که فرد را تغییر بدهیم ... دوره‌های کوتاه‌مدت، دوره‌هایی که ایرانداک داشت پارسال زیاد به درد کارمندان ما نمی‌خورد ...".

به نظر می‌رسد ایرانداک می‌تواند با همکاری انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی و انجمن مدیریت اطلاعات، به برگزاری دوره‌های آموزش حرفه‌مندان و بازآموزی آن‌ها مبادرت ورزد. همچنین، اعتبارسنجی و ارائه مدارک حرفه‌ای نیز می‌تواند در همین راستا مورد توجه قرار بگیرد. با این حال، لازم است برخی فعالیت‌های دیگر نیز در چارچوب بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها در نظر گرفته شود. یکی از آنها که مورد اشاره برخی مدیران قرار گرفت، لزوم تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۴-۲-۳-۶-۴. تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای

همانگونه که در بررسی و تحلیل اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری (بنگرید به بخش ۴-۲-۱-۱) مطرح شد، یکی از فعالیت‌های این کمیسیون، توجه به نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای بود. برای نمونه، در یکی از صورتجلسه‌های این کمیسیون این گونه اشاره شده است که:

"... درحال حاضر کلیه کتابخانه‌ها اعم از نسخه وبی دارند. اولین و ساده‌ترین قدم، بدون هیچ هزینه‌ای به دانشگاه‌ها اعلام شود که گوگل کتابخانه‌ها را ایندکس کند. قدم بعدی اینکه یک سرور قوی‌تر با یک مجموعه داشته باشد که بتواند مانند گوگل سرویس‌دهی کند که این مجموعه کار ساده‌ای نیست ... از طریق نظام برای هماهنگی بین دانشگاه‌ها و استفاده از کلیه اطلاعات، یک کمیته فنی- تخصصی تشکیل شود و راه‌های ایجاد هماهنگی با افرادی که مسئولین هر کدام از این نرم‌افزارها هستند صورت پذیرد که از بدو و کم‌هزینه‌ترین شروع تا به مرحله استاندارد رساند ... به کاربران از طریق نظام، نرم‌افزارهای دانشگاه‌ها اطلاع‌رسانی شود و طریقه استفاده و طریقه سرچ و... داده شود. یعنی ملزم شوند از طریق نظام هماهنگی بین خود به وجود آورند و درعین حال که یک نرم‌افزار خاص خود را دارند، از سایر نرم‌افزارها هم بتوانند به راحتی استفاده کنند. و نیز از طریق نظام به وزارتخانه {عتف} ابلاغ شود و اگر وزارتخانه {عتف} این ابلاغیه را به نرم‌افزارهای دانشگاه‌ها اطلاع‌رسانی کند، خیلی راحت می‌توانند این را به ثمر برسانند ...".

گویا چالش نبود هماهنگی میان نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای هنوز مرتفع نشده است. برای نمونه، یکی از مدیران در همین رابطه می‌گوید:

"... یکی از چالش‌ها به طور کلی همان هماهنگ نبودن نرم‌افزاری دانشگاه‌ها است. چون دانشگاه‌ها از یک نرم‌افزار مشخصی پیروی نمی‌کنند و در اختیار ندارند این چالش به شدت احساس می‌شود و لذا ارتباط نرم‌افزاری سامانه‌های مثلاً ایرانداک با دانشگاه‌ها تقریباً مشکل دارد. شاید بشود گفت که اگر می‌توانست ایراندک این موضوع را محور یکی از برنامه‌های خودش قرار بدهد یا بصورت تحقیقات یا پیشنهاد یا بصورت یک موضوع چالش‌برانگیزی در دانشگاه‌ها {بسیار مناسب بود} شاید اگر این سامانه‌ها به همه ارتباط پیدا کند و خیلی از اطلاعات را رد و بدل کنند دیگر مسئله جدی و شاید کمتری وجود داشت. الان این گسستگی سامانه‌ها با همدیگر بزرگترین چالش به نظر من کتابخانه‌های حداقل تحت پوشش وزارت علوم است که هرکدام از نرم‌افزار جداگانه‌ای استفاده می‌کنند نرم‌افزارها محدودیت‌های خاص خودشان را دارند و این چالش، چالش بزرگی است در حوزه کتابخانه‌ها ..."

یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ها اشاره می‌کند:

"... مثلاً نرم‌افزار کتابخانه‌ای الان خیلی از دانشگاه‌ها آمدن برای خودشان نوشتند. دانشگاه ... از همه قدیمی‌تر الان دارد می‌گذارد کنار و دارد عوض می‌کند دانشگاه ... نرم‌افزار نوشته که مصیبت ایجاد کرده، دانشگاه ... همینطور. همه آنها این معضلات و مشکلات را دارند یک جایی باشد که اینها را یک چارچوب کلانی برای آنها ترسیم کند که دیگر اینقدر بودجه‌های مملکت هدر نرود ..."

با این حال، شاید اگر نتوان به قدر متعالی و بهینه میان نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای تعامل ایجاد کرد، شاید بتوان بر وضعیت نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای نظارتی صورت پذیرد. برای نمونه یکی از مدیران ایرانداک اشاره می‌کند که:

"... می‌توانیم از جهت مالی کمک کنیم ما می‌خواهیم برویم نرم‌افزار بخریم کنسرسیومی خرید کنیم تاثیر بگذاریم روی بازار خرید نیازهایمان را بگویم که چه چیزی است ..."

یکی دیگر از مدیران نیز در همین رابطه می‌افزاید:

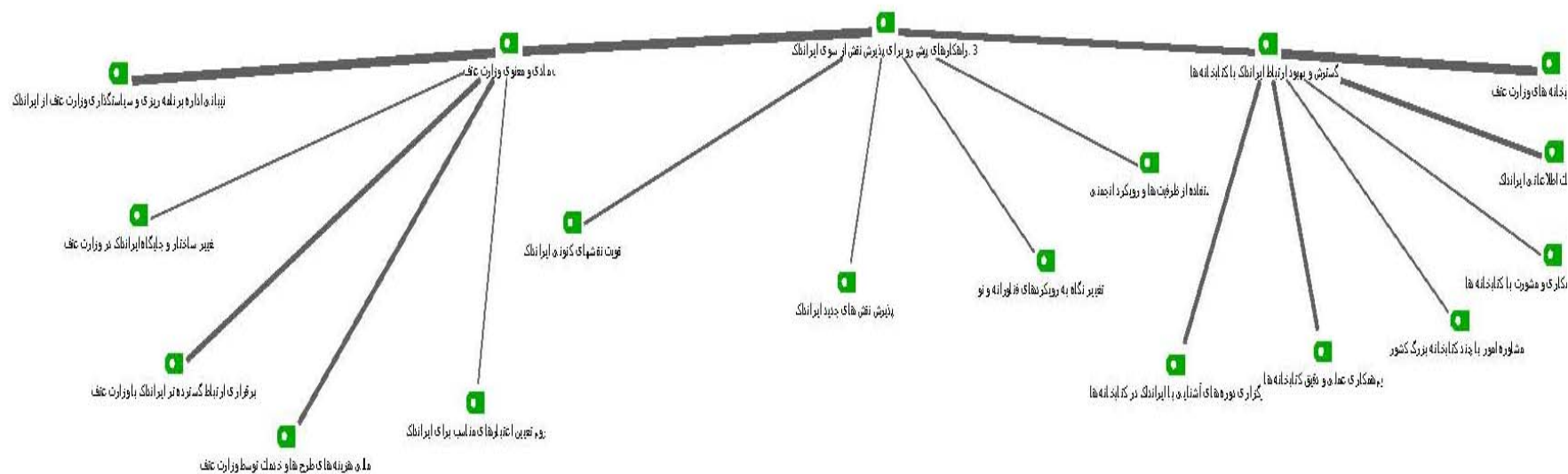
"... پیشنهاد ما این است که این نابسامانی که ما در دانشگاه‌ها داریم با استفاده از یک روش معقول حل شود. الان ما در {دانشکده X} یک ورژن از نرم‌افزار داریم {جایی دیگر} یک ورژن بالاتر داریم ... این وضعیتی که داریم مناسب نیست. ما در داخل دانشگاه نمی‌توانیم مجموعه خودمان را درست ببینیم {چه برسد به بین دانشگاه‌ها} ..."

به نظر می‌رسد، این نگاه با تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای که در آن با مشارکت انجمن و سایر ذی‌نفعان، همه مسائل مرتبط با به اشتراک گذاری، تأمین منابع، مسائل فنی، مسائل اقتصادی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای مورد توجه قرار بگیرد، جزو فعالیت‌هایی است که می‌تواند برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها مورد توجه ایرانداک و سایر همکاران خود قرار بگیرد.

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۱۶۸

۴-۲-۳-۷. جمع‌بندی راهکارهای پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش نقش

اگر بخواهیم نگاهی کلی و اجمالی به همه مؤلفه‌های مطرح شده توسط مشارکت‌کنندگان در این مقوله بیفکنیم، می‌توان آنرا در قالب نمودار زیر ترسیم کرد (بنگرید به نمودار ۴-۵).

نمودار ۴-۵. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت‌کنندگان درباره راهکارهای پذیرش نقش از سوی ایرانداک

نگاهی کلی به این مؤلفه‌ها نشان می‌دهد حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک و گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها جزو مهمترین مؤلفه‌هایی است که ایرانداک می‌تواند برای پذیرش نقش در حوزه کتابخانه‌ها دنبال کند. با این حال، برای پذیرش این نقش‌ها لازم است برخی از زیرساخت‌های حاکمیتی را برای اجرای نقش فراهم و دنبال کند که در ادامه به آن می‌پردازیم.

۴-۲-۴. زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش

همانگونه که در بخش چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش (بنگرید به بخش ۴-۲-۲) و همچنین، راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش (بنگرید به بخش ۴-۲-۳) اشاره شد برای این که ایرانداک بتواند در رابطه با بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها نقش داشته باشد، بایستی به زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای این نقش توجه داشته باشد. برای نمونه، یکی از مدیران کتابخانه‌ها اینگونه دیدگاه خود را مطرح می‌کند:

"... اگر ... این پژوهشگاه بتواند در وزارتخانه جایی پیدا کند (می‌تواند مفید و مثمرتر باشد). (برای مثال) نهاد کتابخانه‌های عمومی از آن موقعی که واقعاً یک مقدار شکل گرفته، روی کتابداران متخصص الان خیلی دارد تأکید می‌کند. شما می‌بینید هر ساله در همه شهرها اینها یک جذب نیرو دارند؛ امتحان می‌گذارند و اکثراً کتابداران متخصص می‌گیرند. از آن موقعی که کتابداران متخصص وارد کتابخانه‌های عمومی شدند خیلی کتابخانه‌های عمومی مطرح شدند خیلی پا گرفتند ..."

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بر این باور است که:

"... به نظر من خود ایرانداک از همه بهتر می‌تواند این کار را انجام دهد. چون یک سازمان قدیمی است و پیشرو است؛ تجربه دارد (البته) ... اگر بتواند آن شخصیت حقوقی‌اش را در وزارتخانه (عتف) پیدا کند ..."

یکی از مدیران ایرانداک نیز بیان این گونه می‌کند که:

"... که ما بارها از همان دهه اوایل ۷۰ دکتر ... که معاون پژوهشی وزیر (عتف) شدند در جلسه‌ای که روسای کتابخانه‌های ایران جمع بودند ... من به خود دکتر فرهودی گفتم آقا هر چیزی در دانشگاه‌ها یک نقطه‌ای در ستاد وزارتی دارد از خوابگاه‌ها بگیرید از رستوران‌ها بگیرید از سالن ورزش‌های بگیرید، همه یک جایی در تربیت بدنی ...، امور تغذیه و بهداشت ... همه جا در وزارتخانه دارد اما معلوم نیست (مسئولیت پیگیری امور) کتابخانه‌هایش کجاست. خب کتابخانه‌هایش در ایرانداک بوده. طبیعی (هم) است که کتابخانه‌هایش ایرانداک بوده (باشد) طرح امانت بین کتابخانه‌ای (در سال ۴۸-۱۳۴۷) یعنی پوشش کتابخانه‌ای این طرف بوده و این می‌بایستی در یک پروسه‌ای تبدیل می‌شده به یک وظیفه حاکمیتی که در وزارت علوم یا هر جای دیگری کتابخانه‌های ایران را بویژه کتابخانه‌های دانشگاهی پژوهشی و تخصصی ایران را باید زیر پوشش قرار بگیرد ..."

وی در همین زمینه می‌افزاید:

"... ایرانداک باید در این جور مواقع آنهایی که در وضعیت حاکمیتی‌اش هست باید قانونمند پیش ببرد ..."

یکی از مدیران کتابخانه‌ای نیز در همین زمینه می‌گوید:

"... این احساس را ما داریم که مرجع ما ایرانداک است. الان در جامعه کتابخانه‌های دانشگاهی مرجع بودن ایرانداک در یک سری چیزها برای آنها اهمیت دارد ... فکر می‌کنم نقش حکومتی که گفتید محکم‌تر باشد و جامع‌تر باشد {بهبتر است} ... آتوریتی یا نقش حاکمیتی ایرانداک خیلی ضعیف است و احساس نمی‌شود و خیلی زیاد باید تقویت شود ..."

از سوی دیگر، یکی دیگر از مدیران کتابخانه‌ها می‌افزاید:

"... مشکل از اینجاست که آن کسی هم که مأمور می‌شود بیاید این کار را اجرا کند ... مثل مأموری می‌ماند که هیچ درجه‌ای ندارد و هیچکس حرفش را نمی‌خواند. آن مأمور پلیسی که می‌آید و می‌خواهد جلوگیری کند از کاری و اجرا کند به اعتبار و پشتوانه آن کسی که پشت سرش است این کار را انجام می‌دهد و اگر او نباشد نمی‌تواند این کار را انجام دهد ... ایرانداک یکی از جایگاه‌هایش می‌تواند نهاد بالادستی سیاستگذار برای کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} باشد که به صورت دست و پا شکسته دارد این کار را انجام می‌دهد ... ولی اینها اصولی نیست، ساختاری نیست ..."

او همچنین اشاره می‌کند که:

"... آن چیزی که حلقه مفقوده کشور ماست همین تحلیل‌گری و جهت‌دهی، سیاستگذاری و پیش‌بینی هست. کاری که عرض کردم این جور نهادی باید داشته باشد نهادی که می‌شود نهاد حاکمیتی کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} که این سمت و سو را بتواند پیدا کند و آن جهت را بدهد. الان همین‌جور هر کسی برای خودش دارد کار می‌کند در صورتی که در خیلی از کشورهای جهان هر کدام از اینها زیر یک چتری دارد کار می‌کند. خیلی هم نامحسوس است اما سیاست‌های کلانش را دارند از او می‌گیرند و جدای از آن سیاست‌های کلان رفتار نمی‌کنند. در مورد کتابخانه‌های دانشگاهی {زیر پوشش وزارت عتف} هم همین قضیه صدق می‌کند ..."

از سوی دیگر، یکی از مدیران وزارت عتف بدون اشاره به این که ایرانداک می‌تواند در راستای پذیرش این نقش حرکت کند بر این باور است که:

"... ما بعضی جاها نیاز به آیین‌نامه داریم. نیاز به قانون داریم، نیاز به مقررات داریم تا این الزام را ایجاد کند. آن وقت از ایرانداک می‌توان خواست که چرا این کار را انجام ندادی؛ اینها را هم باید فکر کرد به نظر من یک جاهایی باید

قانون، مقررات، قواعد بالادستی تعریف کرد ... یک جایی به تصمیمات کلان‌تری که این تفویض بشود به ایرانداک یا هر جای دیگری. ما باید اینها را هم فکر کنیم که شاید ایرانداک معطل این جور چیزهاست ... به نظر من کاملاً درست است ما نیاز به آیین‌نامه داریم ...".

یکی از مدیران ایرانداک در این زمینه معتقد است:

"... یک جایی مثل ایرانداک بگویند که خب من در وزارتخانه در مورد خیلی چیزها نقش دارم. با خیلی از کتابخانه‌ها رابطه داشتیم. نهادی بهتر از ایرانداک را من سراغ ندارم. ممکن است که یک نهاد تازه‌ای درست کنیم که نه نهاد حقوقی مثل ما ولی یک نهاد هماهنگ کننده مثل یک شورا را درست کنیم که خیلی طولانی مدت خواهد بود و معلوم نیست درست بشود. آن شورا نیاز به منابع مالی دارد پی این کار را بگیرد نیاز دارد. به پشتیبان‌هایی نیاز دارد. به جای {نیاز} دارد که کجا باید بنشینیم ... دشوار است در کشور ما فراهم کردن آن‌ها ...".

یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز اشاره می‌کند:

"... تلقی من همیشه از این دوتا سازمان {کتابخانه ملی و ایرانداک} این بود که اینها باید فراتر {از کتابخانه‌ها} باشند. یعنی آن چتر پوششی باشند که خدماتی را به ما بدهند که خود ما نتوانیم به آن دسترسی پیدا کنیم ... هیچ وقت در کتابخانه ملی به الگو توجه نمی‌کند هیچوقت به آزمایشگاه توجه نمی‌کند، هیچوقت به داده‌پژوهی توجه نمی‌کند. ولی اینها چیزهایی است که ایرانداک باید واردش می‌شد. یعنی ایرانداک قدیم اگر شما بروید به مرکز ثبت شده سال ۱۳۴۸ یا ۱۳۴۹ آن دهه را اساسنامه آن را بخوانید خیلی داشته بالاتر از سطح دانشگاه می‌پریده ... {ایرانداک کارش} سامانه‌سپاری کارهای عادی نیست. کاری که مدیریتی‌اُور {سطح بالا} باشد، بتواند آن چتر باشد که بخصوص در فضای مجازی بتواند به عملکردهای این سازمان‌ها نقش بدهد یا حمایت کند. ولی من ندیدم ... پژوهشگاه قرار است که قلب تپنده پژوهش باشد و حتی ما پژوهش‌هایمان را از پژوهشگاه بگیریم ...".

یکی از افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری نیز در همین زمینه دیدگاه خود را این گونه بیان می‌کند که:

"... یک سری از متخصصین علم اطلاعات و دانش‌شناسی بیایند دور هم جمع شوند با ایرانداک دوباره تحت یک اداره‌ای، کمپسیون حالا هر چه که می‌شود اسم گذاشت. اینها یک جایگاه حقیقی و حقوقی در وزارتخانه {عتف} پیدا کنند ...".

یکی از مدیران وزارت عتف درباره زیرساخت‌های اجرایی و عملیاتی این قضیه نیز این گونه اشاره می‌کند که:

"... شما یک بی‌آی (هوش کسب و کار) را در بحث کتابخانه‌ها ... سبب بشود یک دی‌اس‌اس (نظام پشتیبان تصمیم‌گیری) در این مجموعه راه بیفتد ایرانداک هم در این زمینه یک سری کار انجام بدهد ... بر اساس اینها بیاید و

یک دیسکریپتو آنالیز (تحلیل توصیفی) در این قضیه انجام بدهد الان وضعیت این است بعد شاخص‌هایی را کسی تعریف بکند با مثلاً کتابخانه‌های بزرگ دنیا مثلاً شاخص‌هایشان اینهاست ... ما نیاز داریم که مثلاً یک بی‌آی (هوش کسب و کاری) در سطح وزارتخانه برای کل کتابخانه‌های دانشگاه‌ها مستقر بشوند بعد مخزن داده و بعد هم داده کاوی و بعدش هم یک دی‌اس اس (نظام پشتیبانی تصمیم‌گیری) هم پشت آن ایجاد بشود که حالا به تصمیم‌گیران بگوید که مثلاً وضعیت کتابخانه‌ها چیست چه توصیفی از وضعیت موجود چه پیش‌بینی‌هایی وجود دارد که شاخص‌های کلیدی عملکرد باید در بیاید مشخص بشود که چه پیش‌بینی‌هایی باید انجام شود ... "

یکی دیگر از مدیران نیز دیدگاه خود را این گونه مطرح می‌کند:

"... ساختار وزارت علوم یک جوری است... فرض کنید ۳۰۰، ۴۰۰ تا دانشگاه و پژوهشگاه زیر نظر آن است. اینها را باید یک جوری نظارت دورادور کند و یا به هر حال کمک‌شان کند. پژوهشگاه {علوم} فناوری اطلاعات ایران هم یکی از آنها است. هیچ فرقی نمی‌کند با مثلاً پژوهشگاه پلیمر! ولی نگاهی که به پژوهشگاه پلیمر می‌شود یا پژوهشگاه پژوهشی همان نگاه هم به ایرانداک می‌شود. منتهی ایرانداک وظیفه‌اش فرق می‌کند ... ایرانداک الان می‌خواهد محصولاتی تولید کند که در سطح ... تمام موسسات علمی در واقع کمک کند. اطلاعات به آنها بدهد مخاطب آن ملی است ... {نگاه وزارت عتف در این زمینه} باید فرق کند ... "

یکی از مدیران کتابخانه‌ها نیز اشاره می‌کند که شاید بهتر باشد:

"... جایگاه آن {ایرانداک} در وزارت علوم کاملاً زیر مجموعه وزیر باشد نه زیر مجموعه معاونت پژوهشی ... "

البته همان گونه که پیشتر اشاره شد نبود متخصص در حوزه کتابخانه‌ها فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در وزارت عتف، در کنار امور فراوانی که این وزارتخانه با آن‌ها روبروست باعث می‌شود نتوان انتظار داشت این وزارتخانه، شرایط مناسبی را برای پذیرش ستادی این وظایف دنبال نماید و بنابراین لازم به نظر می‌رسد این وظایف حاکمیتی به ایرانداک تفویض شود. برای نمونه، یکی از افراد تأثیرگذار در نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری بیان می‌کند:

".... {در وزارت عتف} بسیاری از این افراد هم با حوزه فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در سطح ملی آشنا نیستند و عدم آشنایی با ارزش و فعالیت‌های حوزه اطلاع‌رسانی است {وجود دارد} ... "

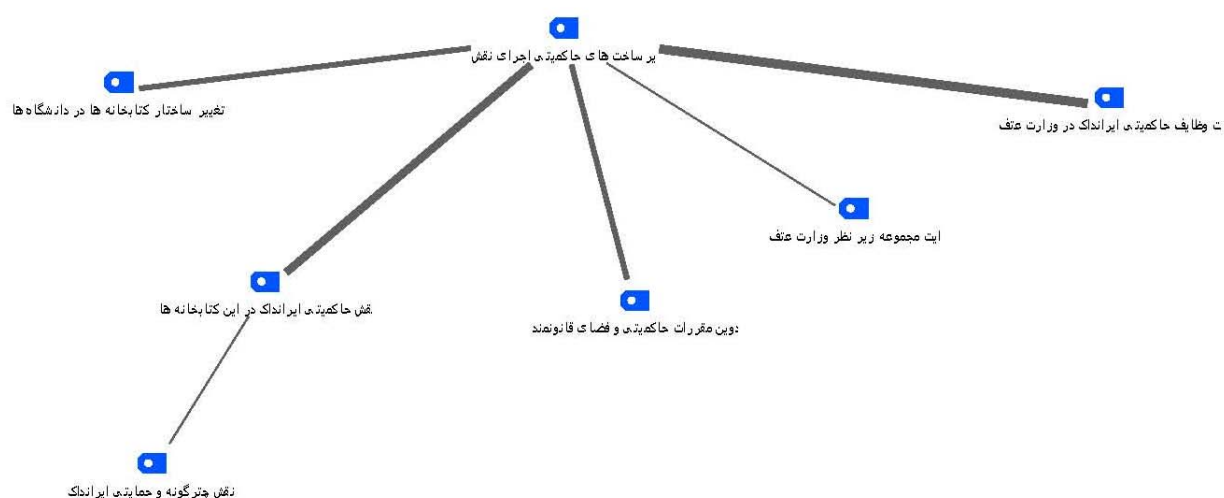
برآیند دیدگاه گروه‌های چهارگانه مشارکت‌کننده در پژوهش در رابطه با زیرساخت‌های حاکمیتی پذیرش نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف بر بازنگری جایگاه و نقش ایرانداک در این زمینه استوار است. همچنین، تأکید صاحب‌نظران و مدیران بر تدوین آئین‌نامه‌ها، مقررات و قوانین مورد نیاز برای تعیین متولی یا جایگاه حاکمیتی برای پذیرش این نقش از سوی ایرانداک استوار است. البته در این رابطه، بازتعریف و بازنگری در نقش

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۱۷۴

کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری می‌تواند به‌عنوان یکی از راهکارهای اساسی برای پذیرش این نقش در نظر گرفته شود.

۴-۲-۱. جمع‌بندی زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش

اگر بخواهیم نگاهی کلی و اجمالی به همه مؤلفه‌های مطرح شده توسط مشارکت‌کنندگان در این مقوله بیفکنیم، می‌توان آن‌را در قالب نمودار زیر ترسیم کرد (بنگرید به نمودار ۴-۶).

نمودار ۴-۶. مهمترین مؤلفه‌های اشاره شده توسط مشارکت‌کنندگان درباره زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش

نگاهی کلی به این مؤلفه‌ها نشان می‌دهد تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف و تقویت نقش حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها جزو مهمترین مؤلفه‌هایی است که ایرانداک می‌تواند در رابطه با زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش در حوزه کتابخانه‌ها دنبال کند. نگاهی کلی به همه مؤلفه‌ها در فصل بعد نشان می‌دهد به‌طور کلی چه مؤلفه‌های مورد نیازی برای پذیرش نقش در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها می‌تواند در نظر بگیرد و در این راه با چه چالش‌ها و دشواری‌هایی روبرو می‌شود.

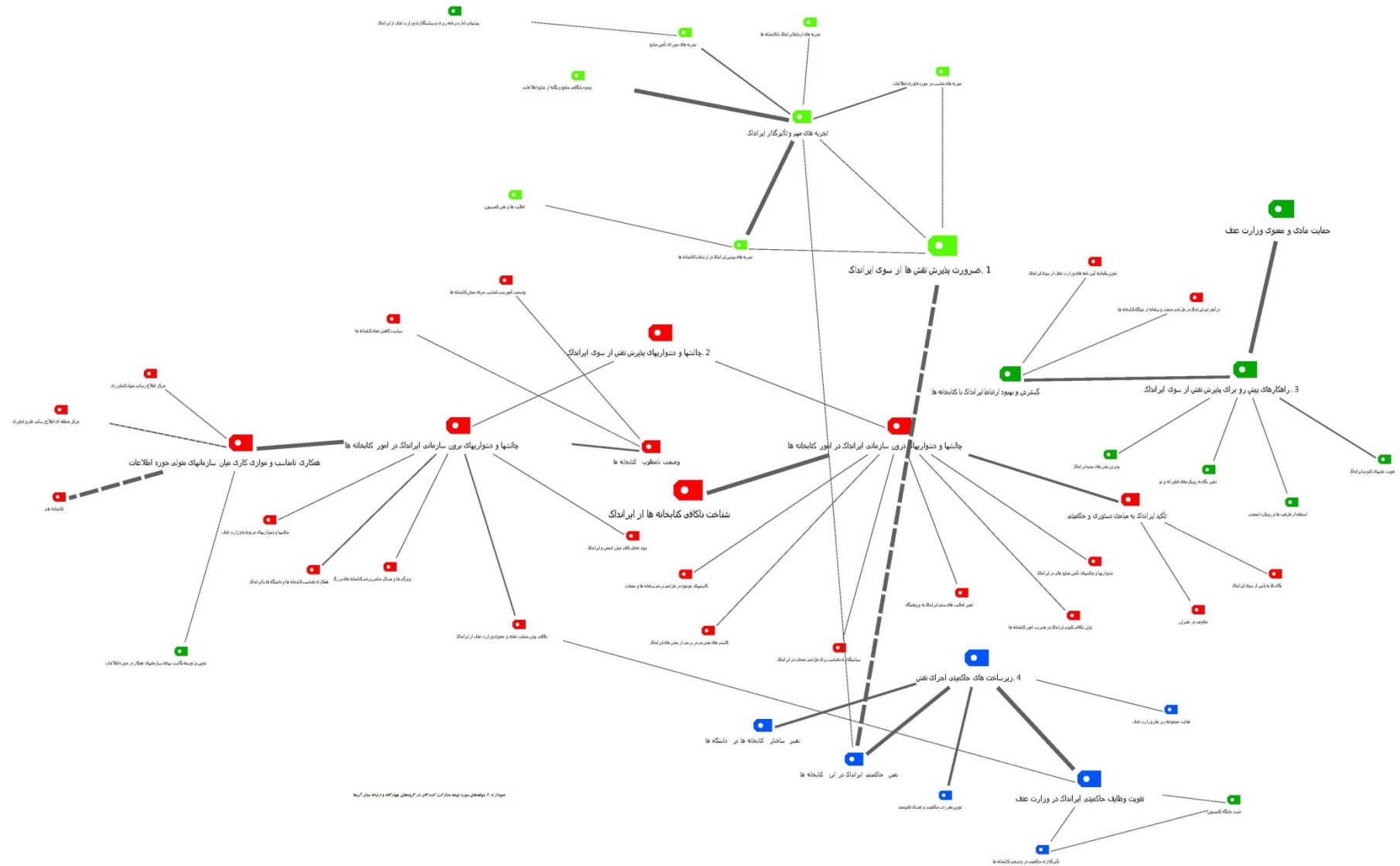
فصل پنجم

نتیجه‌گیری

۱-۵. مقدمه

بر پایه آنچه که در فصل پیشین درباره دیدگاه گروه‌های چهارگانه مشارکت‌کنندگان (مصاحبه شونده‌گان) و اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری درباره ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک، چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌رو برای پذیرش نقش، راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش و زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش (بنگرید به بخش‌های ۱-۲-۴ تا ۴-۲-۴) سخن به میان آمد، می‌توان نگاهی اجمالی به مهم‌ترین و پربسامدترین مؤلفه‌ها همراه با ارتباط میان آن‌ها در قالب یک نمودار داشت (بنگرید به نمودار ۱-۵). در این نمودار، هرچه خط‌های ارتباطی پررنگ‌تر باشد، به معنای وجود ارتباط بیشتر میان مؤلفه‌هاست. از سوی دیگر، خط‌هایی که میان مؤلفه‌های چهارگانه بالا ترسیم شده است، ارتباط بین مقوله‌های اصلی را نشان می‌دهد.

۱۷۷ □ ... واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۱۷۷

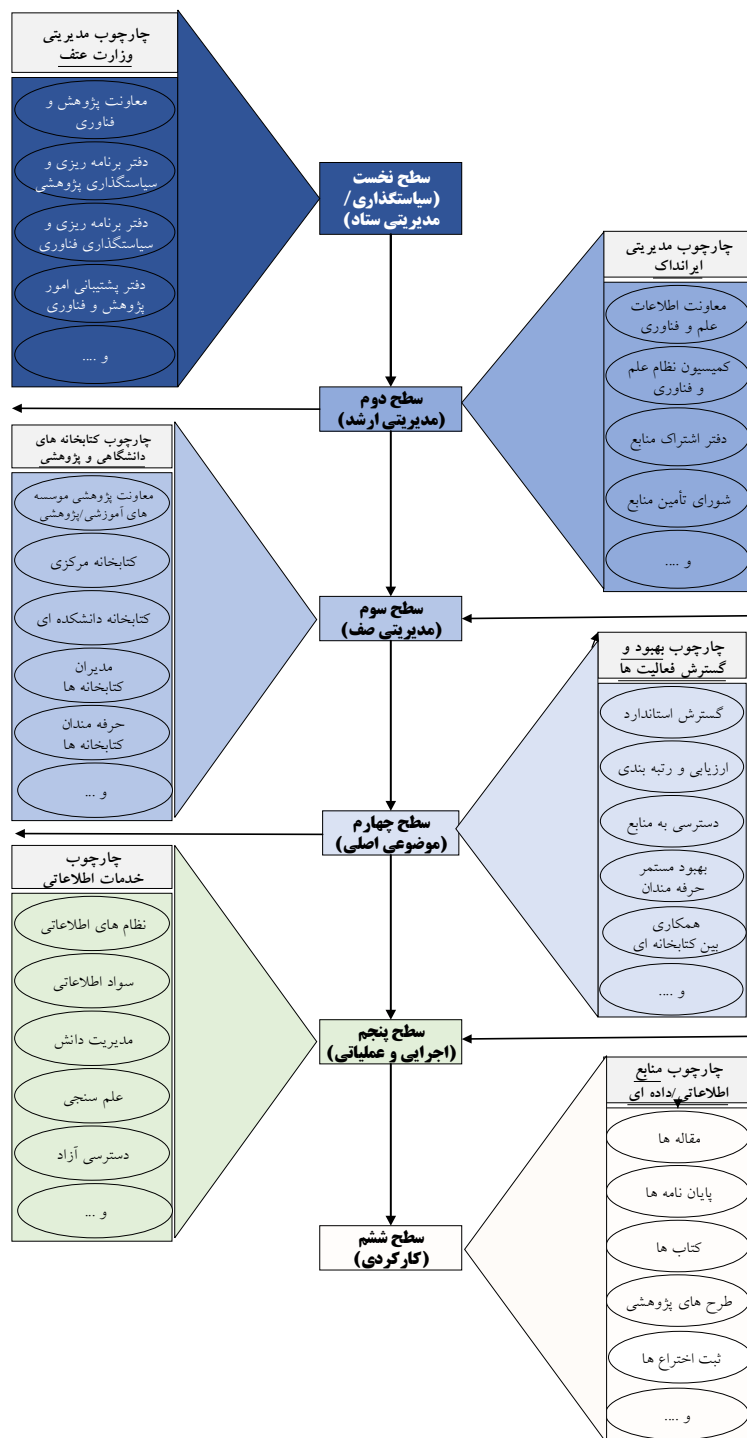
نگاهی به نمودار بالا نشان می‌دهد در چهار بُعد یاد شده زیر، می‌توان ارتباط بین مؤلفه‌ها را مورد توجه قرار داد:

۱. **ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک؛**
۲. **چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک؛**
۳. **راهکارهای پیش‌رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک؛**
۴. **زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش.**

همانگونه که در بخش ضرورت "پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک" می‌توان دید، "تجربه‌های مهم و تأثیرگذار ایرانداک در ارتباط با این کتابخانه‌ها" مؤلفه یا مقوله شاخص و تعیین‌کننده برای ضرورت پذیرش این نقش‌هاست. "تجربه‌های پیشین ایرانداک" و "وجود پایگاهی جامع از پایان‌نامه‌ها (منابع اطلاعاتی)" نیز به‌عنوان اصلی‌ترین مؤلفه فرعی این تجربه‌های مهم و تأثیرگذار در ایرانداک مطرح شده است. از سوی دیگر، ارتباط قابل توجهی میان این "تجربه‌های مهم و تأثیرگذار" با "نقش حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها" وجود دارد. به بیان دیگر، در توجیه این که چرا ایرانداک می‌تواند نقش حاکمیتی در قبال فعالیت‌های این کتابخانه‌ها داشته باشد می‌توان، تجربه‌های مهم و تأثیرگذار ایرانداک را به‌عنوان مهمترین مؤلفه مطرح و ارائه کرد.

از سوی دیگر، مهم‌ترین چالش‌ها و دشواری‌های موجود که به دو دسته درون‌سازمانی و برون‌سازمانی تقسیم می‌شود، در بُعد برون‌سازمان، "همکاری نامناسب و موازی‌کاری میان سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات" و "شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از فعالیت‌های ایرانداک (به‌لحاظ کمی و کیفی)" به‌عنوان مهم‌ترین و پربسامدترین مؤلفه‌ها مطرح شده است. همچنین، در بخش "راهکارهای پیش‌روی ایرانداک"، "پشتیبانی و حمایت وزارت عتف از فعالیت‌های ایرانداک" و "گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها" (برای بهبود شناخت ایرانداک از کتابخانه‌ها) جزو مهم‌ترین و پربسامدترین راهکارها از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش بود. در بخش زیرساخت‌های حاکمیتی نیز "تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف" و "نقش حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها" به‌عنوان مهم‌ترین زیرساخت‌های حاکمیتی مطرح شد. این درحالی است که ارتباط میان "نقش حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها" با "ضرورت پذیرش این نقش‌ها" ارتباط قابل توجهی برقرار است. به بیان دیگر، در صورتی که ایرانداک بخواهد بر ضرورت پذیرش نقش‌ها در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف تأکید نماید، لازم است نقش‌های حاکمیتی در این زمینه تدوین نماید. بر پایه آنچه که در فصل پیشین درباره زیرساخت‌های حاکمیتی پذیرش نقش توسط ایرانداک اشاره شد (بخش ۴-۲-۴) برای پرداختن به ساختار حاکمیتی برای این نقش‌ها، لازم به‌نظر می‌رسد نگاهی سیاستی/مدیریتی به نقش ایرانداک داشته باشیم. این ساختار که برگرفته از ساختار سازمانی وزارت عتف، ایرانداک، کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف و انواع خدمات و منابعی است که این کتابخانه‌ها برای کاربران خود فراهم می‌کنند، در شش سطح در نظر گرفته شده است (بنگرید به نمودار ۵-۲).

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۱۷۹

نمودار ۵-۲. ساختار حاکمیتی (سیاستی/مدیریتی) برای گسترش و بهبود فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

بر پایه آنچه در نمودار بالا می‌توان در نظر گرفت، با توجه به جایگاه ایرانداک در وزارت عتف، در این ساختار چارچوب فعالیت این پژوهشگاه در مرکز مورد توجه قرار گرفته است. این ساختار از وزارت عتف آغاز می‌شود و به ایرانداک (در سطح مدیریتی ارشد)، کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی، موضوعی اصلی، اجرایی و خدماتی و در نهایت کارکردی می‌رسد. در سطح نخست، وزارت عتف (در بُعد سیاستگذاری و مدیریتی ستاد) قرار دارد. در این سطح، معاونت پژوهش و فناوری با دفترهای برنامه‌ریزی و سیاستگذاری امور پژوهشی، برنامه‌ریزی و سیاستگذاری امور فناوری، و حمایت و پشتیبانی امور پژوهش و فناوری قرار دارند.

در سطح دوم ایرانداک (در بُعد مدیریتی ارشد) حضور دارد. در این سطح، معاونت اطلاعات علم و فناوری، کمیسیون نظام علم و فناوری، دفتر اشتراک منابع و شورای تأمین منابع در رده‌های بعدی قرار دارند. در سطح سوم، کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در بُعد مدیریتی صف) قرار دارد. در این سطح، معاونت پژوهشی در موسسه‌های آموزشی و پژوهشی، کتابخانه‌های مرکزی، کتابخانه‌های دانشکده‌ای، مدیران و حرفه‌مندان کتابخانه‌ها قرار دارند. در سطح چهارم، بهبود و گسترش فعالیت‌ها (در بُعد موضوعی اصلی) قرار دارد. در این سطح، گسترش استاندارد، ارزیابی و رتبه‌بندی، دسترسی به منابع، بهبود و ارتقاء حرفه‌مندان و همکاری بین کتابخانه‌ای قرار دارد. در سطح پنجم، خدمات اطلاعاتی (در سطح اجرایی و عملیاتی) قرار دارد. در این سطح، نظام‌های اطلاعاتی، سواد اطلاعاتی، مدیریت دانش، علم‌سنجی، و دسترسی آزاد قرار دارد. در سطح ششم، منابع اطلاعاتی / داده‌ای (در بُعد کارکردی) قرار دارد. در این سطح، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها، کتاب‌ها، طرح‌های پژوهشی، و ثبت اختراع‌ها قرار دارند. بر پایه آنچه که به صورت نمودار آمده است، می‌توان نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف به صورت یک مدل مفهومی مورد توجه قرار داد. با این حال، همانگونه در فصل نخست و در بخش اهداف پژوهش اشاره شد (بنگرید به بخش ۱-۳)، شناسایی مؤلفه‌های مورد نیاز ایرانداک برای اجرای نقش و چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش این نقش‌ها را می‌توان در ادامه مورد توجه قرار داد.

۵-۲. مؤلفه (راهکار)‌های مورد نیاز، چالش‌ها/دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش و

اجرای نقش

بر پایه آنچه که در فصل پیش (یافته‌های پژوهش) و در قسمت‌های چالش‌ها و دشواری‌ها و همچنین، راهکارهای پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش نقش اشاره شد (بنگرید به بخش ۴-۲-۲ و ۴-۲-۳) چالش‌ها و دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش این نقش‌ها را می‌توان در برابر راهکارها (مؤلفه‌ها)ی مورد نیاز ایرانداک برای اجرای نقش را به شرح زیر ملاحظه کرد.

جدول ۵-۱. چالش‌ها و دشواری‌ها در برابر راهکارهای پیش‌روی ایرانداک برای پذیرش و اجرای نقش

ردیف	چالش‌ها و دشواری‌ها	راهکارهای پیش‌رو
۱	موازی‌کاری سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و همکاری نامناسب با ایرانداک	تثبیت جایگاه، احیا و رفع کاستی‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به منظور پذیرش نقش‌های پیشین و جدید در ارتباط با کتابخانه‌ها تدوین و توسعه نگاشت نهادی سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات با هدف جلوگیری از موازی‌کاری و افزایش همکاری‌های بین‌سازمانی تدوین مقررات حاکمیتی و فضای قانونمند برای بهبود و ارتقای همکاری‌ها و اجرای آئین‌نامه‌ها و مقررات در موسسه‌های آموزشی و پژوهشی تقویت نقش حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها به منظور ارتقاء و بهبود فعالیت آن‌ها تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف به منظور پذیرش جایگاه ایرانداک در میان دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها
۲	همکاری نامناسب کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک	تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها با هدف پایش، ارزیابی و بررسی وضعیت کتابخانه‌ها بازنگری در سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک به منظور همراستایی نقش‌ها و مأموریت‌ها با فعالیت کتابخانه‌ها برگزاری دوره‌های آشنایی با ایرانداک در کتابخانه‌ها برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک تأثیرگذاری حاکمیتی در بهبود وضعیت کتابخانه‌ها در راستای همگرایی راهبردی فعالیت‌ها و برنامه‌ها تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف برای پذیرش جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها
۳	چالش‌ها و دشواری‌های وزارت عتف	حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک برای تأمین هزینه‌های جاری و پیش‌رو پشتیبانی اداره برنامه‌ریزی و سیاستگذاری وزارت عتف از برنامه‌ها و مأموریت‌های ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها برقراری ارتباط گسترده‌تر ایرانداک با وزارت عتف برای پیگیری برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها پذیرش نقش‌های جدید توسط ایرانداک در راستای تقویت جایگاه ایرانداک در کتابخانه‌ها و بهبود فعالیت آنها

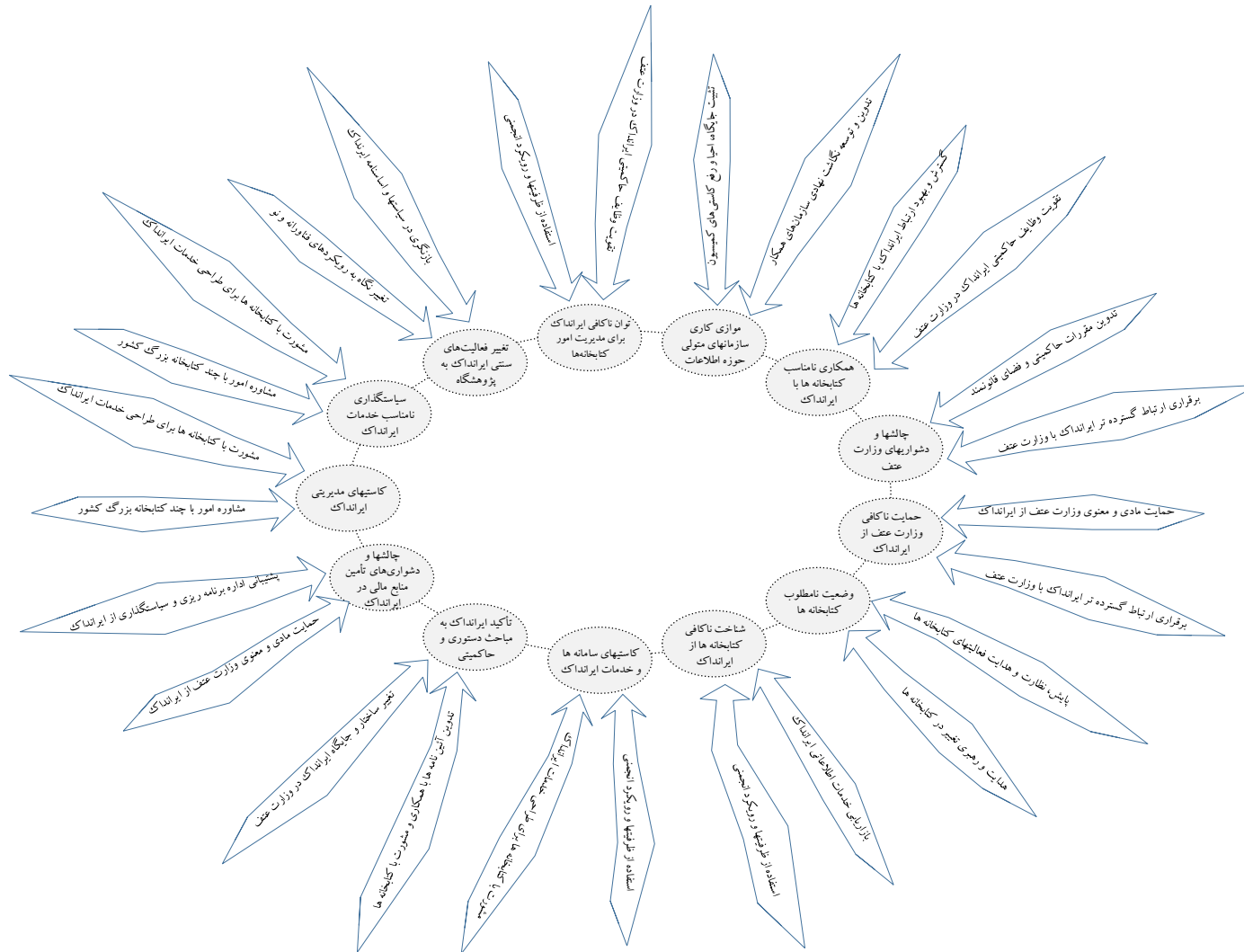
		تدوین مقررات حاکمیتی و فضای قانونمند به منظور ارتقاء و بهبود فعالیت آن‌ها
۴	ناکافی بودن حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک	حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک برای تأمین هزینه‌های جاری و پیش‌رو
		پشتیبانی اداره برنامه‌ریزی و سیاستگذاری وزارت عتف از برنامه‌ها و مأموریت‌های ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها
		برقراری ارتباط گسترده‌تر ایرانداک با وزارت عتف برای پیگیری برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها
		تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف برای پذیرش جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها
		بازتعریف جایگاه ایرانداک در بهبود فعالیت کتابخانه‌ها برای پذیرش جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها
۵	وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها	پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها برای رهبری و مدیریت تغییر در این کتابخانه‌ها
		آینده‌نگری و آینده‌پژوهی کتابخانه‌ها برای رهبری و مدیریت تغییر در این کتابخانه‌ها
		هدایت و رهبری تغییر در کتابخانه‌ها
		گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک
		بازاریابی خدمات اطلاعاتی ایرانداک برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک
		تدوین استانداردهای کتابخانه‌ای با همکاری انجمن‌ها برای رهبری و مدیریت تغییر در این کتابخانه‌ها
		تشکیل مجمع کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف برای تدوین مقررات و راهبردهای اجرایی
		ارزیابی، پایش وضعیت و رتبه‌بندی کتابخانه‌ها برای رهبری و مدیریت تغییر در این کتابخانه‌ها
		تشکیل شبکه کتابخانه‌ها برای همکاری بین کتابخانه‌ای، اشتراک دانش و تجربه
		توسعه حرفه‌ای مستمر برای بهبود دانش و تجربه حرفه‌مندان
		تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف برای پذیرش جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها
		بازتعریف جایگاه ایرانداک در بهبود فعالیت کتابخانه‌ها برای پذیرش جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها
		تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای برای بهبود به اشتراک‌گذاری منابع و همکاری بین کتابخانه‌ای
		استفاده از فناوری فضای ابری و فناوری‌های نو برای هم‌پایی با تغییرهای فناورانه
		تغییر نگاه از سازماندهی سنتی به رویکردهای کاربرمحور برای هم‌پایی با تغییرهای فناورانه
		تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها با هدف پایش، ارزیابی و بررسی وضعیت کتابخانه‌ها
۶	شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از ایرانداک (به‌لحاظ کمی و کیفی)	برگزاری دوره‌های آشنایی با ایرانداک در کتابخانه‌ها برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک
		بازاریابی خدمات اطلاعاتی ایرانداک برای آشنایی بیشتر کتابخانه‌ها با فعالیت‌های ایرانداک
		استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی برای افزایش کیفیت ارتباط با کتابخانه‌ها و حرفه‌مندان
		مشورت با کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها برای طراحی سامانه‌های ایرانداک برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها
۷	کاستی‌های موجود در طراحی برخی سامانه‌ها و خدمات ایرانداک	مشورت با کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها برای طراحی سامانه‌های ایرانداک برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها

		مشاوره امور با چند کتابخانه بزرگ کشور برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها و اجرای آئین‌نامه‌ها
		استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی برای افزایش کیفیت ارتباط با کتابخانه‌ها و حرفه‌مندان
۸	تأکید ایرانداک به مباحث دستوری و حاکمیتی	تغییر ساختار و جایگاه ایرانداک در وزارت عتف برای پذیرش نقش در ارتباط با کتابخانه‌ها تدوین آئین‌نامه‌ها با همکاری و مشورت با کتابخانه‌ها برای همراهی آنها در اجرای آئین‌نامه‌ها
۹	چالش‌ها و دشواری‌های تأمین منابع مالی در ایرانداک	حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک برای تأمین هزینه‌های جاری و پیش‌رو تأمین مالی هزینه‌های طرح‌ها و خدمات توسط وزارت عتف برای اجرای فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها لزوم تعیین اعتبارهای مناسب برای ایرانداک برای اجرای فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه‌ها پشتیبانی اداره برنامه‌ریزی و سیاستگذاری وزارت عتف از برنامه‌ها و مأموریت‌های ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها
۱۰	کاستی‌های مدیریتی در برخی از بخش‌های ایرانداک	مشورت با کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها برای طراحی سامانه‌های ایرانداک برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها مشاوره امور با چند کتابخانه بزرگ کشور برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها و اجرای آئین‌نامه‌ها
۱۱	سیاستگذاری نامناسب برای طراحی خدمات در ایرانداک	مشورت با کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها برای طراحی سامانه‌های ایرانداک برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها مشاوره امور با چند کتابخانه بزرگ کشور برای همراهی آنها و بهبود در طراحی سامانه‌ها و اجرای آئین‌نامه‌ها
۱۲	تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه	تغییر نگاه به رویکردهای فناورانه و نو برای هم‌پایی با تغییرهای فناورانه بازنگری در سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک به منظور هم‌راستایی نقش‌ها و مأموریت‌ها با فعالیت کتابخانه‌ها تغییر نگاه از سازمندی سنتی به رویکردهای کاربرمحور برای هم‌پایی با تغییرهای فناورانه
۱۳	توان ناکافی کنونی ایرانداک در مدیریت امور کتابخانه‌ها	استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی برای افزایش کیفیت ارتباط با کتابخانه‌ها و حرفه‌مندان تثبیت جایگاه، احیا و رفع کاستی‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به منظور پذیرش نقش‌های پیشین و جدید در ارتباط با کتابخانه‌ها تقویت نقش‌های کنونی ایرانداک برای بهبود فعالیت‌های در دست انجام تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف به منظور پذیرش جایگاه ایرانداک در میان دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها تدوین همکاری‌های بین‌سازمانی به منظور جلوگیری از موازی‌کاری فعالیت‌ها

نگاهی به جدول بالا نشان می‌دهد در مجموع ۱۳ چالش یا دشواری مهم و قابل توجه برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک مورد توجه مشارکت‌کنندگان قرار گرفته است. از سوی دیگر، راهکارهایی وجود دارد که می‌توان برای غلبه بر این چالش‌ها و دشواری‌ها پیشنهاد کرد. بر پایه آنچه که در جدول ۵-۱ درباره چالش‌ها و دشواری‌ها، و راهکارهای

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۱۸۴

پیش‌روی ایرانداک برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف اشاره شد، مهم‌ترین چالش‌ها، دشواری‌ها و مهم‌ترین راهکارهای پیش‌روی ایرانداک را می‌توان به شکل نمودار زیر ترسیم کرد (بنگرید به نمودار ۵-۲).

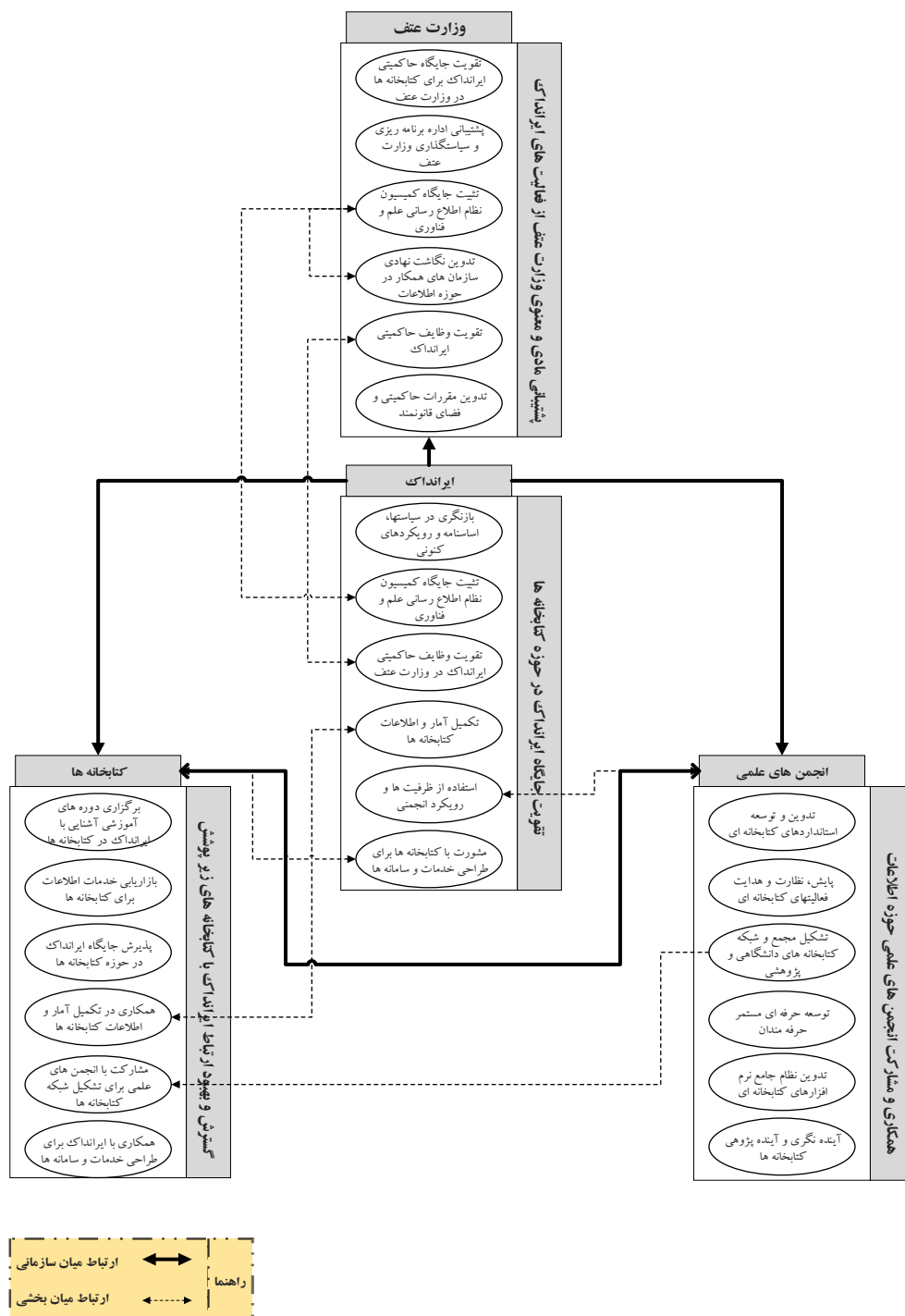

نمودار ۳-۵. چالش‌ها و دشواری‌ها، و راهکارهای پیش‌روی ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

۳-۵. مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت

عتف

بر پایه آنچه که از برآیند بررسی دیدگاه گروه‌های چهارگانه پژوهش و همچنین بررسی اسناد کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری به‌دست آمده است مدل مفهومی نقش ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف را به شکل نمودار زیر ترسیم کرد (بنگرید به نمودار ۴-۵).

نمودار ۵-۴. مدل مفهومی جایگاه ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف

همان گونه که در نمودار بالا می‌توان مشاهده کرد، چهار سازمان در ارتباط با هم در این زمینه در نظر گرفته شده‌اند که از بالا به پایین عبارتند از وزارت عتف، ایرانداک، کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی و انجمن‌های علمی. از آنجا که تأکید

بر زیرساخت‌های حاکمیتی و اجرایی در این زمینه میان دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش به چشم می‌خورد این مدل مفهومی از وزارت عتف آغاز می‌شود و به تفویض جایگاه حاکمیتی به ایرانداک ختم می‌شود. ارتباط کتابخانه‌های دانشگاهی و انجمن‌ها نیز به صورت مشارکتی و همکاری گونه و البته با جایگاه میانجی‌گری ایرانداک در نظر گرفته شده است. از سوی دیگر، نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری هم در وزارت عتف و هم در ایرانداک و به عنوان مسئول اصلی در این زمینه در نظر گرفته شده است. همان‌گونه که در نمودار بالا می‌توان دید، میان برخی از بخش‌ها یا مولفه‌ها نیز ارتباط درونی وجود دارد که به صورت فلش کمرنگ‌تر (به صورت بریده بریده) در نظر گرفته شده است. البته باید در نظر داشت، از آنجا که وزارت عتف فعالیت‌ها و امور گوناگونی را در چارچوب دانشگاه‌ها و امور آموزشی و پژوهشی دنبال می‌کند، نمی‌تواند در حوزه کتابخانه‌ها وظایف ستادی مناسب را به تنهایی دنبال کند و از این جهت، ایرانداک به عنوان یکی از بازوهای ستادی این وزارتخانه می‌تواند در بهبود و گسترش فعالیت‌های کتابخانه‌ها نقشی محوری داشته باشد.

برای این که این مدل مفهومی اجرایی و عملیاتی شود لازم به نظر می‌رسد مهم‌ترین راهکارها و رویکردهایی که در این مدل مفهومی آمده است، مورد توجه قرار گیرد. از آنجا که در مدل مفهومی ارائه شده در نمودار بالا (بنگرید به نمودار ۴-۵) به سازمان‌ها و نهادهای درگیر در این زمینه توجه شده است، می‌توان راه کارها و رویکردهایی عملیاتی به شرح جدول زیر پیگیری و اجرایی شود (بنگرید به جدول ۵-۲).

جدول ۵-۲. راهکارهای اجرایی و عملیاتی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

ردیف	راهکار اجرایی / عملیاتی	سازمان / نهاد مسئول	سازمان / نهاد همکار
۱	احیا، تثبیت و تقویت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	وزارت عتف
۲	تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف (در ارتباط با کتابخانه‌ها)	ایرانداک	وزارت عتف
۳	تشکیل مجمع و یا شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	وزارت عتف / کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۴	گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	ایرانداک	کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۵	تدوین نگاشت نهادی میان سازمان‌های همکار در حوزه کتابخانه‌ها، اطلاعات و منابع اطلاعاتی	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	کتابخانه ملی، مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علم و فناوری و غیره
۶	روزآمدی سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها	ایرانداک	وزارت عتف
۷	استفاده از ظرفیت انجمن‌های علمی و عقد تفاهم‌نامه‌های همکاری بین ایرانداک و این انجمن‌ها	ایرانداک	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی / مدیریت اطلاعات ایران
۸	تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها	ایرانداک	کتابخانه ملی
۹	تدوین و توسعه استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی / مدیریت اطلاعات ایران
۱۰	پایش، نظارت و ارزیابی فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی / مدیریت اطلاعات ایران
۱۱	تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی و انجمن مدیریت اطلاعات / کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

۱۲	توسعه حرفه‌ای مستمر حرفه‌مندان	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی / مدیریت اطلاعات ایران	ایرانداک / وزارت عتف
۱۳	آینده‌پژوهی و آینده‌نگری کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی	ایرانداک / کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی / مدیریت اطلاعات ایران

همانگونه که در جدول بالا (بنگرید به جدول ۵-۲) می‌توان مشاهده کرد، بیشتر فعالیت‌ها در چارچوب ایرانداک پیشنهاد شده است. با این حال، نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در این راستا پررنگ است. بنابراین پیشنهاد می‌شود در راستای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف، نخستین اقدام اجرایی می‌تواند احیا، تثبیت و تقویت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در نظر گرفته شود. از این رو، تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف (در ارتباط با کتابخانه‌ها) در اولویت بعدی قرار دارد. همانگونه که در جدول بالا می‌توان دید، تلاش شده است، این فهرست بر پایه اولویت پرداختن به هر یک از راهکارهای اجرایی و عملیاتی بیاید. بنابراین، لازم است این راهکارهای اجرایی و عملیاتی از ابتدا اجرایی و دنبال شود.

۵-۴. پیشنهادهای پژوهشی اجرایی

۵-۴-۱. پیشنهادهای پژوهشی

(۱) بررسی دیدگاه‌ها و انتظار مدیران و کتابداران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک: از آنجا که پژوهش کنونی بر رویکرد کیفی و دیدگاه مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های استان تهران تأکید داشت، همچنین، از آنجا که فعالیت‌های ایرانداک در سراسر کشور گسترده شده است، به نظر می‌رسد در پژوهشی دیگر، دیدگاه مدیران، کتابداران و حرفه‌مندان در سراسر کشور بتواند در راستای بررسی نتایج پژوهش حاضر مورد استفاده قرار بگیرد.

(۲) بررسی عوامل و موانع موفقیت کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها در کشور: به نظر می‌رسد، کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در برخی امور همچون همکاری‌های سازمانی، نظام ملی اطلاع‌رسانی دانشگاهی و همچنین ارتقاء و بهبود فعالیت کتابخانه‌ها تأثیرگذار بوده است. با این حال، به نظر می‌رسد دلایل و زمینه‌هایی وجود دارد که این کمیسیون لازم است با دقت و عمق بیشتری مورد توجه قرار بگیرد. از این رو، می‌توان با بررسی همه اسناد کمیسیون، مسائل، عوامل و موانع موفقیت کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری را مورد بررسی قرار داد.

۵-۴-۲. پیشنهادهای اجرایی

(۱) تشکیل کمیته‌ای برای کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف: یکی از مواردی که توسط بسیاری از مدیران اشاره شد، تشکیل کمیته‌ای برای کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف بود. این کمیته به نظر می‌رسد می‌تواند زیر نظر کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری و با همکاری انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و انجمن مدیریت اطلاعات ایران باشد.

(۲) احیای کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری: از آنجا که کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری تأثیر مقطعی و به نسبت خوبی در حوزه این کتابخانه‌ها داشته است، به نظر می‌رسد لازم است احیا شود. این احیا چنانچه که توسط برخی مدیران اشاره شده است می‌تواند با ارتقاء جایگاه خود در وزارت عتف و یا بازنگری در اساسنامه آن دنبال شود.

(۳) تدوین و توسعه استانداردها، خط‌مشی‌ها و رهنمودهایی برای کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی: یکی از پیشنهادها اجرایی مهم پژوهش به تدوین و توسعه استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی اختصاص دارد. تدوین این استانداردها، خط‌مشی‌ها و رهنمودها همانگونه که پیشتر در چارچوب فعالیت‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری دنبال می‌شد، می‌تواند در همان چارچوب و با همکاری انجمن‌های علمی کتابداری و

اطلاع‌رسانی و مدیریت اطلاعات ایران اجرایی و به کار گرفته شود. این استانداردها، خط‌مشی‌ها و رهنمودها می‌تواند در چارچوب ارزیابی، پایش و رتبه‌بندی کتابخانه‌ها نیز مورد توجه قرار بگیرد.

۴) تشکیل شبکه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف و راه‌اندازی سامانه آنلاین پایش وضعیت این کتابخانه‌ها:

یکی از یافته‌های بخش پیشینه پژوهش، تشکیل شبکه کتابخانه‌ها در کشورهای گوناگون بود. از آنجا که تشکیل این شبکه با حضور مدیران کتابخانه‌ها قابل پیگیری و اجراست، به نظر می‌رسد در این زمینه می‌توان همایش مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش را با همکاری انجمن‌های علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و مدیریت اطلاعات ایران به عنوان آغاز فعالیت این شبکه در نظر گرفت که در صورت موفقیت می‌تواند برای همه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی اجرایی شود. می‌توان با تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی و ایجاد سامانه‌ای برای پایش وضعیت این کتابخانه‌ها، در راستای بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها اقدام کرد.

۵) تدوین تفاهم‌نامه‌های همکاری میان ایرانداک و انجمن‌های علمی برای بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های

دانشگاهی و پژوهشی: از آنجا که سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) همچون انجمن‌های علمی حوزه اطلاعات (دربگیرنده انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و انجمن مدیریت اطلاعات ایران) می‌توانند کمک و همکاری قابل توجهی به افزایش پذیرش و شناخت ایرانداک در میان کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف داشته باشند، به نظر می‌رسد لازم است تفاهم‌نامه‌های همکاری میان ایرانداک و انجمن‌های علمی (به‌ویژه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسان ایران) در حوزه بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی تدوین و اجرایی شود.

منابع

- Basri, mokmin, Z. M. Yusof & N. M. Zin. 2012. Information policy: the diminishing role of library. International Journal of Humanities and Social Science
- Gelfand, M. A. . 1971. University libraries for development. UNESCO. Accessed December, 30, 2016: <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000007/000714eo.pdf>
- Owoeye, J. & S. T. Abolarinwa. The role of libraries in the development and implementation of National Information Policy in Nigeria. Information and Knowledge Management 6 (5) 10-18.
- آخشیک، سمیه. ۱۳۹۴. «تحلیل عوامل مؤثر بر فرایند تغییر برنامه‌ریزی شده در مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد بر اساس نظریه میدانی لوین، چسبندگی دانش و آموخته‌زدایی». رساله دکترا، دانشگاه فردوسی مشهد.
- «دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی». ۱۳۸۵. زیرمدخل کتابخانه‌های تخصصی». نوشته پروانه مدیرامانی. دسترسی در ۱۰/۱۰/۱۳۹۵: <https://goo.gl/Mg5hq8>
- «دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی». ۱۳۸۵. زیرمدخل کتابخانه‌های دانشکده‌ای». نوشته ناهید بنی‌اقبال. دسترسی در ۱۰/۱۰/۱۳۹۵: <https://goo.gl/tUfKZK>
- «دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی». ۱۳۸۵. زیرمدخل کتابخانه‌های دانشگاهی». نوشته محمود حقیقی. دسترسی در ۱۰/۱۰/۱۳۹۵: <https://goo.gl/nR7Zml>
- زندیان، فاطمه و عباس حری. ۱۳۸۳. بررسی راهکارهای عملیاتی کردن طرح نظام ملی اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌های کشور. روانشناسی و علوم تربیتی، ۵۵ (۴)، ۱۱۳-۱۵۴.
- علیدوستی، سیروس. ۱۳۷۵. مدل طراحی و استقرار نظام ملی اطلاع‌رسانی. فصلنامه اطلاع‌رسانی (پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات) ۱۱ (۳) و ۱۳-۳: (۴).
- عمرانی، ابراهیم. ۱۳۸۷. کتابخانه‌های دانشگاهی ایران: مروری بر وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه تهران بعد از پیروی انقلاب اسلامی ایران. کتاب ماه کلیات، ۱۲ (۲)، ۳۲-۳۵.
- فتاحی، رحمت‌الله، رضا رجبعلی بگلو و سمیه سادات آخشیک. ۱۳۹۳. گذری و نظری بر گذشته، حال و آینده کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران: نگاهی به شکل‌گیری، دستاوردها و چالش‌های توسعه علم اطلاعات و دانش‌شناسی. شیراز: مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری.

۶. پیوست‌ها

پیوست ۱: پرسش‌های گفتگوی حضوری با برخی از مدیران کتابخانه‌ها (استان تهران)^۱

۱. تا چه اندازه از فعالیت‌های ایرانداک در حوزه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) آگاهی دارید؟
۲. همانگونه که می‌دانید، ایرانداک سامانه‌های گوناگونی را که در حوزه امور پژوهشی است راه‌اندازی کرده است. ارتباط میان کتابخانه تحت مدیریت جنابعالی/سرکارعالی با این سامانه‌ها چگونه است؟ چگونه می‌توان این ارتباط را بهبود بخشید؟
۳. مهم‌ترین چالش‌های کتابخانه تحت مدیریت جنابعالی/سرکارعالی که ایرانداک می‌تواند در رفع آن‌ها یاری‌گر باشد چیست؟
۴. به‌نظر جنابعالی/سرکارعالی ایرانداک آیا می‌تواند نقش‌های دیگری در ارتباط با این کتابخانه‌ها بپذیرد؟ در این صورت، ایرانداک در چه ابعادی می‌تواند در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها عمل نماید؟
۵. مهم‌ترین دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرفتن نقش‌های جدید در ارتباط با این کتابخانه‌ها از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی چیست؟
۶. از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی، پیش‌زمینه‌های ساختاری و مدیریتی ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها چگونه خواهد بود؟
۷. نظر جنابعالی/سرکارعالی درباره تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی چیست؟ آیا طرح‌های امانت بین کتابخانه‌ای امین و غدیر که در ایرانداک اجرا می‌شده است، می‌تواند در همین راستا در نظر گرفته شود؟
۸. یکی از ابعادی که در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها وجود دارد، توجه به استانداردها و اجرایی کردن آن‌ها در کتابخانه‌هاست. آیا ایرانداک در این زمینه می‌تواند فعالیت‌هایی دنبال کند؟
۹. در پایان اگر صحبت خاصی در این زمینه دارید، سپاسگزار می‌شوم بیان بفرمایید.

^۱ منظور از کتابخانه در این گفتگو، کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف و دربرگیرنده کتابخانه‌های مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی است

پیوست ۲: پرسش‌های گفتگو با برخی از مدیران وزارت عتف و افراد تأثیرگذار در حوزه نظام اطلاع رسانی علم و فناوری

۱. برای پرسش آغازین، درباره فعالیت‌ها و جایگاه ایرانداک در حوزه کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) صحبتی مقدماتی ارائه بفرمایید.
۲. از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی، ایرانداک تا چه اندازه توانسته در چارچوب فعالیت این کتابخانه‌ها به درستی عمل کند و از دیدگاه جنابعالی چگونه می‌توان این فعالیت‌ها را بهبود بخشید؟
۳. به نظر جنابعالی ایرانداک آیا می‌تواند نقش‌های دیگری در ارتباط با این کتابخانه‌ها پذیرد؟ در این صورت، ایرانداک در چه ابعادی می‌تواند در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها عمل نماید؟
۴. مهم‌ترین دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرفتن نقش‌های جدید در ارتباط با این کتابخانه‌ها از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی چیست؟
۵. از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی، پیش‌زمینه‌های ساختاری و مدیریتی ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها چگونه خواهد بود؟
۶. از نظر جنابعالی/سرکارعالی، نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری در ارتباط بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها چیست. آیا این کمیسیون در تاریخچه فعالیت‌های خود توانسته تأثیرگذار باشد؟
۷. یکی از ابعادی که در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها وجود دارد، توجه به استانداردها و اجرایی کردن آن‌ها در کتابخانه‌هاست. آیا ایرانداک در این زمینه می‌تواند فعالیت‌هایی دنبال کند؟
۸. در پایان اگر صحبت خاصی در این زمینه دارید، سپاسگزار می‌شوم بیان بفرمایید.

پیوست ۳: پرسش‌های گفتگو با برخی از مدیران ایرانداک

۱. به‌نظر جنابعالی/سرکارعالی ایرانداک تا چه اندازه می‌تواند در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) فعالیت کند؟
۲. سامانه‌هایی که ایرانداک در حوزه امور پژوهشی راه‌اندازی کرده است تا چه اندازه توانسته مورد توجه کتابخانه‌ها قرار بگیرد؟ ارتباط کتابخانه‌ها با این سامانه‌ها و خدمات چگونه است؟ چگونه می‌توان این ارتباط را بهبود بخشید؟
۳. مهم‌ترین چالش‌های ایرانداک برای تعامل با کتابخانه‌ها چیست و چگونه می‌توان این چالش‌ها را برطرف کرد؟
۴. به‌نظر جنابعالی/سرکارعالی ایرانداک آیا می‌تواند نقش‌های دیگری در ارتباط با این کتابخانه‌ها بپذیرد؟ در این صورت، ایرانداک در چه ابعادی می‌تواند در بهبود و گسترش فعالیت این کتابخانه‌ها عمل نماید؟
۵. مهم‌ترین دشواری‌های پیش‌روی ایرانداک برای پذیرفتن نقش‌های جدید در ارتباط با این کتابخانه‌ها از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی چیست؟
۶. از دیدگاه جنابعالی/سرکارعالی، پیش‌زمینه‌های ساختاری و مدیریتی ایرانداک در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها چگونه خواهد بود؟
۷. نظر جنابعالی/سرکارعالی درباره تشکیل شبکه کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی چیست؟ آیا طرح‌های امانت بین کتابخانه‌ای امین و غدیر که در ایرانداک اجرا می‌شده است، می‌تواند در همین راستا در نظر گرفته شود؟
۸. یکی از ابعادی که در بهبود و گسترش فعالیت کتابخانه‌ها وجود دارد، توجه به استانداردها و اجرایی کردن آن‌ها در کتابخانه‌هاست. آیا ایرانداک در این زمینه می‌تواند فعالیت‌هایی دنبال کند؟
۹. در پایان اگر صحبت خاصی در این زمینه دارید، سپاسگزار می‌شوم بیان بفرمایید.

پیوست ۴: مشارکت کنندگان در پژوهش (گفتگوی حضوری)

جدول ۱: مشارکت کنندگان در پژوهش از گروه مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف (استان تهران)

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	پیشینه تجربه مدیریتی
۱	آقای دکتر حمید مهدیقلی	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه شریف	۲۳ سال
۲	خانم دکتر مریم اسدی	معاون کتابخانه مرکزی دانشگاه شریف	۱۲ سال
۳	آقای دکتر سید مهدی طاهری	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی	۳ سال
۴	آقای دکتر احمد زواران	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه تربیت مدرس	۲۰ سال
۵	خانم نسترن زمانی‌راد	معاون کتابخانه مرکزی دانشگاه تربیت مدرس	۱۲ سال
۶	آقای دکتر داریوش علیمحمدی	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه خوارزمی	۱ سال
۷	آقای دکتر محسن حاجی زین‌العابدینی	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی	۲ سال
۸	آقای محمد دهدشتی	معاون پیشین کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران	۲۹ سال
۹	خانم دکتر زویا آلام	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهرا	۳ سال
۱۰	آقای مجید صمیمی‌نژاد	مدیر کتابخانه دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران	۷ سال
۱۱	خانم دکتر فاطمه فهمیم‌نیا	مدیر پیشین کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران	۷ سال
۱۲	خانم دکتر ماندانا صدیق بهزادی	مدیر پیشین کتابخانه پژوهشگاه دانش‌های بنیادین	۲۰ سال
۱۳	آقای دکتر حمیدرضا رادفر	مدیر کتابخانه پژوهشگاه علوم انسانی و اجتماعی	۸ سال

جدول ۲: مشارکت کنندگان در پژوهش از گروه مدیران ایرانداک

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت	حوزه موضوعی
۱	آقای دکتر سیروس علیدوستی	رئیس پژوهشگاه	جایگاه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۲	آقای سید ابراهیم عمرانی	دبیر شورای تأمین منابع	جایگاه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۳	خانم حمیده بیرامی طارونی	مسئول طرح غدیر	جایگاه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی
۴	مهدی محمودیان	مسئول سامانه گنج	جایگاه ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی

جدول ۳: مشارکت‌کنندگان در پژوهش از گروه مدیران وزارت عتف

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت	حوزه موضوعی
۱	آقای دکتر علی معینی	مدیر کل تحول اداری و فناوری و دبیر شورای راهبردی فناوری اطلاعات وزارت عتف	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)
۲	آقای دکتر محسن شریفی	معاون اداره برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری وزارت عتف	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)

جدول ۴: مشارکت‌کنندگان در پژوهش گروه افراد تأثیرگذار در حوزه نظام ملی اطلاع‌رسانی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت	حوزه موضوعی
۱	آقای دکتر سید امید فاطمی	رئیس پیشین ایراندک	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)
۲	آقای دکتر فریبرز خسروی	عضو پیشین کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری و مسئول کمیته ملی سازماندهی اطلاعات و دانش	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)
۳	آقای دکتر رحمت‌الله فتاحی	عضو پیشین کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری و مسئول کمیته ملی سازماندهی اطلاعات و دانش	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)
۴	خانم دکتر فاطمه زندیان	عضو پیشین کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	جایگاه ایراندک در کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (در وزارت عتف)

پیوست ۵: نظام مقوله‌بندی و کدگذاری پژوهش

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد
۱	ضرورت پذیرش نقش‌ها از سوی ایرانداک		کد
۱۱	تجربه‌های پیشین ایرانداک در ارتباط با کتابخانه‌ها		
		۱۱۱	تجربه‌های مهم و تأثیرگذار ایرانداک
		۱۱۱۱	تجربه‌های شورای تأمین منابع اطلاعاتی
		۱۱۱۲	ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها
		۱۱۱۳	تجربه‌های مرتبط با حوزه فناوری اطلاعات
		۱۱۱۴	فهرستگان مجله‌های لاتین
		۱۱۵	ایجاد پایگاهی جامع و یگانه از منابع اطلاعاتی
		۱۱۲	فعالیت‌ها و نقش کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری
		۱۱۲۱	حوزه‌های موضوعی: آرشیو، اخلاق پژوهشی، دسترسی آزاد، سازماندهی، علم سنجی، مدیریت دانش و ...
		۱۵۳	تدوین شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به: ثبت، پردازش و اشاعه مقاله‌ها، گردهمایی‌ها، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و فناوری اطلاعات
		۱۵۵	کمیته‌ها: اطلاع‌رسانی، نظارت فنی، سواد اطلاعاتی، سازماندهی و استاندارد کارگروه‌ها: کارگروه‌های علم‌سنجی، اصطلاحنامه، دسترسی آزاد، WIPO
۱۲	همراستایی مأموریت‌های ایرانداک با فعالیت کتابخانه‌ها		
۲	چالش‌ها و دشواری‌های پذیرش نقش از سوی ایرانداک		
۲۱	چالش‌ها و دشواری‌های برون سازمانی ایرانداک در امور کتابخانه‌ها		
		۲۱۱	موازی کاری سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات و همکاری نامناسب با ایرانداک

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۲۱۱۱		سازمان‌های متولی حوزه اطلاعات
		۲۱۱۲		سایر سازمان‌های بالادستی
	۲۱۲			همکاری نامناسب کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها با ایرانداک
		۲۱۲۱		دشواری‌های کمبود نیروی انسانی در کتابخانه‌ها
		۲۱۲۲		سیاست‌های مستقل دانشگاه‌ها برای شیوه و اجرای همکاری
		۲۱۲۳		همکاری نامناسب دانشگاه‌های بزرگ
		۲۱۲۴		وجود برخی مقاومت‌ها از سوی افراد تأثیرگذار و مدیران
	۲۱۳			چالش‌ها و دشواری‌های وزارت عتف
		۲۱۳۱		پیروی نکردن دانشگاه‌ها از سیاست‌های وزارت عتف
		۲۱۳۲		فراوزارتی بودن برخی امور
		۲۱۳۳		نگاه نادرست به پژوهش و منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌ها
		۲۱۳۴		تنوع ساختار دانشگاه‌ها و ناهماهنگی با فعالیت‌های ایرانداک
		۲۱۳۵		مداخله نامناسب وزارت عتف در کارهای صف
		۲۱۳۶		نبود متخصص در حوزه کتابخانه‌ها فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در وزارت عتف
		۲۱۳۷		جایگاه حاکمیتی نامناسب وزارت عتف در دانشگاه‌ها
	۲۱۴			ویژگی‌ها و مسائل خاص کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
		۲۱۴۱		اهمیت و نقش جایگاه دانشگاه تهران
		۲۱۴۲		استقلال مضاعف و جایگاه ویژه دانشگاه تهران در وزارت عتف
		۲۱۴۳		گسترده‌گی و گوناگونی فعالیت کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
	۲۱۵			ناکافی بودن حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۲۰۰

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۲۱۵۱		جایگاه نامناسب ایرانداک در وزارت عتف
		۲۱۵۲		تأمین نکردن هزینه‌های ایرانداک توسط وزارت عتف
		۲۱۶		وضعیت نامطلوب کتابخانه‌ها
		۲۱۶۱		گسستگی و نبود پیوند میان سامانه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌ها
		۲۱۶۲		سهل‌انگاری و بی‌دقتی در واسپاری پایان‌نامه‌ها
		۲۱۶۳		پژوهش محور نبودن کتابخانه‌ها
		۲۱۶۴		شناخت ناکافی دانشگاه‌ها از وضعیت و نیازهای کتابخانه‌ها
		۲۱۶۵		جایگاه نامناسب کتابخانه‌ها در ساختار سازمانی دانشگاه‌ها
		۲۱۶۶		مشکل استخدام نیروی انسانی
		۲۱۶۷		مدیران غیرمتخصص در کتابخانه‌ها
		۲۱۶۷		جایگاه نامناسب انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی برای ساماندهی امور کتابخانه‌ها
		۲۱۶۸		مسائل فرهنگی همکاری مدیران و حرفه‌مندان
		۲۱۶۹		نگاه غیرتخصصی مدیران به حرفه‌مندان در کتابخانه‌ها
		۲۱۷۰		وضعیت آموزشی نامناسب حرفه‌مندان در کتابخانه‌ها
۲۲	چالش‌ها و دشواری‌های درون‌سازمانی ایرانداک در امور کتابخانه‌ها			
		۲۲۱		شناخت ناکافی کتابخانه‌ها از ایرانداک (به‌لحاظ کمی و کیفی)
		۲۲۱۱		اطلاع‌رسانی ضعیف خدمات ایرانداک به مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی
		۲۲۲		کاستی‌های موجود در طراحی برخی سامانه‌ها و خدمات در ایرانداک
		۲۲۲۱		کاربرمدار نبودن و کم‌توجهی به نیازها و خواسته‌های اساسی کاربران سامانه‌ها
		۲۲۲۲		توجه نامناسب به بازخوردها در طراحی سامانه‌های ایرانداک

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۲۲۲۳		نبود مشورت در طراحی سامانه‌های ایرانداک
		۲۲۲۴		نگاه کوتاه مدت به طراحی سامانه‌های ایرانداک
		۲۲۳		تأکید ایرانداک به مباحث دستوری و حاکمیتی
		۲۲۳۱		بی‌توجهی به جایگاه دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها
		۲۲۳۲		تدوین یک‌جانبه آیین‌نامه‌های وزارت عتف از سوی ایرانداک
		۲۲۴		چالش‌ها و دشواری‌های تأمین منابع مالی در ایرانداک
		۲۲۴۱		درآمدزایی ایرانداک در طراحی خدمت و سامانه از دیدگاه کتابخانه‌ها
		۲۲۴۲		بار مالی همانندجو برای دانشگاه‌ها و دانشجویان
		۲۲۴۳		بار مالی و اجرایی طرح‌های غدیر و امین برای دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها
		۲۲۵		کاستی‌های مدیریتی در برخی از بخش‌های ایرانداک
		۲۲۵۱		نبود توان کافی برای اجرای امور کنونی
		۲۲۵۲		نبود جایگاه علمی و مدیریتی مناسب
		۲۲۶		تغییر فعالیت‌های سنتی ایرانداک به پژوهشگاه
		۲۲۶۱		دور شدن از امور مربوط به کتابخانه‌ها
		۲۲۶۲		تقلیل جایگاه ایرانداک به واسطه‌گاه پایان‌نامه
		۲۲۶۳		نگاه نامناسب برخی از مدیران ایرانداک به کتابخانه‌ها و حرفه‌مندان
		۲۲۶۴		جداشدن متخصصان و حرفه‌مندان علم اطلاعات از ایرانداک
		۲۲۶۵		وجود نگاه غیرتخصصی به حوزه کتابخانه‌ها در ایرانداک
		۲۲۷		سیاست‌گذاری نامناسب برای طراحی خدمات در ایرانداک

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۲۲۷۱		آگاهی ناکافی ایرانداک از وضعیت کتابخانه‌ها
		۲۲۷۲		تداخل برخی فعالیت‌های ایرانداک با سایر سازمان‌ها
		۲۲۷۳		تضاد درون سازمانی در فعالیت‌های ایرانداک
		۲۲۷۴		تقلیل وظایف ایرانداک به طراحی سامانه
		۲۲۷۵		کم توجهی به نظر تخصصی کتابداران در ایرانداک
		۲۲۸		توان ناکافی کنونی ایرانداک در مدیریت امور کتابخانه‌ها
		۲۲۸۱		نبود اعتماد به ایرانداک میان برخی کتابخانه‌ها و حرفه‌مندان
		۲۲۸۲		کاستی‌های اجرای فعالیت‌های کنونی در ایرانداک
		۲۲۸۳		نبود مدیران ارشد متخصص در تاریخچه فعالیت ایرانداک
		۲۲۸۴		نمایشی بودن برخی فعالیت‌ها در ایرانداک
		۲۲۸۵		ابهام در جایگاه و وظایف ایرانداک در حوزه کتابخانه‌ها
۳	راهکارهای پیش رو برای پذیرش نقش از سوی ایرانداک			
۳۱	تقویت نقش‌های کنونی ایرانداک			
		۳۱۱		تثبیت جایگاه کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری
		۳۱۱۱		تدوین راهکارهایی برای احیای کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری
		۳۱۱۲		رفع کاستی‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری
		۳۱۲		تدوین و توسعه نگاشت نهادی سازمان‌های همکار در حوزه اطلاعات
		۳۱۲۱		واسپاری حاکمیتی فعالیت‌های حوزه اطلاعات
		۳۱۲۲		تدوین همکاری‌های بین سازمانی

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۳۱۳	تکمیل آمار و اطلاعات کتابخانه‌ها	
		۳۱۳۱	همکاری شابکا و اک	
		۳۱۳۲	رتبه‌بندی کتابخانه‌ها	
		۳۱۴	تقویت سایر نقش‌ها	
		۳۱۴۱	بهبود و ارتقاء شورای تأمین منابع	
		۳۱۴۲	بازنگری و ارتقاء طرح امین و غدیر	
		۳۱۴۳	توسعه و تکمیل شبکه علمی کشور	
		۳۱۴۴	بهبود و ارتقاء سازماندهی منابع اطلاعاتی	
۳۲	پذیرش نقش‌های جدید ایرانداک			
		۳۲۱	پایش، نظارت و هدایت فعالیت‌های کتابخانه‌ها	
		۳۲۱۱	آینده‌نگری و آینده‌پژوهی کتابخانه‌ها	
		۳۲۱۲	هدایت و رهبری تغییر در کتابخانه‌ها	
		۳۲۱۳	به‌کارگیری ناظر از سوی ایرانداک در دانشگاه‌ها	
		۳۲۲	طراحی سامانه طرح‌های پژوهشی	
		۳۲۳	راه‌اندازی و گسترش شبکه علمی	
		۳۲۳۱	تشکیل شبکه تأمین کتاب‌های دانشگاهی	
		۳۲۳۲	تدوین سیاست‌های کلان اطلاعات علمی کشور	
		۳۲۹۱	تدوین چارچوب برای مدیریت دانش در کتابخانه‌ها	
۳۳	تغییر نگاه به رویکردهای فناورانه و نو			
		۳۳۱	بازنگری در سیاست‌ها و اساسنامه ایرانداک	

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد
		۳۳۲	استفاده از فناوری فضای ابری و فناوری‌های نو
		۳۳۳	تغییر نگاه از سازماندهی سنتی به رویکردهای کاربرمحور
۳۴	حمایت مادی و معنوی وزارت عتف از ایرانداک		
		۳۴۱	تغییر ساختار و جایگاه ایرانداک در وزارت عتف
		۳۴۱۱	بازسازی و احیای جایگاه ایرانداک در وزارت عتف
		۳۴۱۲	بازتعریف جایگاه ایرانداک برای بهبود فعالیت کتابخانه‌ها
		۳۴۲	پشتیبانی اداره برنامه‌ریزی و سیاستگذاری وزارت عتف از ایرانداک
		۳۴۳	برقراری ارتباط گسترده‌تر ایرانداک با وزارت عتف
		۳۴۴	تأمین مالی هزینه‌های طرح‌ها و خدمات توسط وزارت عتف
		۳۴۵	لزوم تعیین اعتبارهای مناسب برای ایرانداک
۳۵	گسترش و بهبود ارتباط ایرانداک با کتابخانه‌ها		
		۳۵۱	تشکیل مجمع کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف
		۳۵۱۱	وجود یک نهاد هماهنگ‌کننده برای بهبود برقراری ارتباط
		۳۵۲	بازاریابی خدمات اطلاعاتی ایرانداک
		۳۷۲۱	برگزاری همایش ملی در این زمینه
		۳۷۲۲	برقراری ارتباط مستقیم با کتابخانه‌ها
		۳۵۳	تدوین آئین‌نامه‌ها با همکاری و مشورت با کتابخانه‌ها
		۳۵۳۱	مشورت با کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها برای طراحی سامانه‌های ایرانداک
		۳۵۳۲	گنجاندن بخش‌های تشویقی به جای تنبیهی در آیین‌نامه‌ها

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد فرعی	کد
		۳۵۴	مشاوره امور با چند کتابخانه بزرگ کشور	
		۳۵۵	برگزاری دوره‌های آشنایی با ایرانداک در کتابخانه‌ها	
۳۶	استفاده از ظرفیت‌ها و رویکرد انجمنی			
		۳۶۱	تدوین استانداردهای کتابخانه‌ای با همکاری انجمن‌ها	
		۳۶۱۱	نگارش کتاب‌های دانشگاهی	
		۳۶۱۲	مدیریت اطلاعات علمی	
		۳۶۱۳	پایش منابع اطلاعاتی	
		۳۶۱۴	آزمایشگاه پایش اطلاعات	
		۳۶۱۵	تبادل داده، میان‌کنش‌پذیری و بازیابی	
		۳۶۱۶	وب‌سایت کتابخانه‌ها	
		۳۶۱۷	نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای	
		۳۶۱۸	کتابخانه‌ها	
		۳۶۲	ارزیابی و پایش وضعیت کتابخانه‌ها	
		۳۶۳	رتبه‌بندی کتابخانه‌ها	
		۳۶۴	تشکیل شبکه کتابخانه‌ها	
		۳۶۴۱	به‌اشتراک‌گذاری منابع میان کتابخانه‌ها	
		۳۶۴۲	تصمیم‌گیری‌های کلان درباره کتابخانه‌ها	
		۳۶۴۴	استفاده از همکاری و مشارکت انجمن	
		۳۶۴۵	راه‌اندازی شبکه متخصصان و حرفه‌مندان	

شماره(ها)	مقوله اصلی و مقوله‌های فرعی	کد فرعی	کد
	۳۶۴۶		به اشتراک گذاری تجربه حرفه‌مندان در این شبکه
	۳۶۳۷		بکارگیری فناوری برای تشکیل شبکه همکاری بین کتابخانه‌ای
	۳۶۳۸		فراهم‌آوری بستر این شبکه توسط/با نظارت ایرانداک
	۳۶۳۹		تشکیل شورایی برای جلب همکاری کتابخانه
	۳۶۴		توسعه حرفه‌ای مستمر حرفه‌مندان
	۳۶۴۲		ارزیابی و اعتبارسنجی حرفه‌مندان
	۳۶۴۳		بهبود خدمات اطلاعاتی توسط حرفه‌مندان
	۳۸۳۴		روزآمدسازی دانش و مهارت حرفه‌مندان و متخصصان
	۳۶۵		تدوین نظام جامع نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای
۴	زیرساخت‌های حاکمیتی اجرای نقش		
۴۱	تقویت نقش‌های حاکمیتی ایرانداک در این کتابخانه‌ها		
	۴۱۱		نقش چترگونه و حمایتی ایرانداک
	۴۱۱۱		تأثیرگذاری حاکمیتی در وضعیت کتابخانه‌ها
۴۲	تدوین مقررات حاکمیتی و فضای قانونمند		
	۴۲۱		تعیین خط و حد مرزهای فعالیت سازمانی
۴۳	تقویت وظایف حاکمیتی ایرانداک در وزارت عتف		
۴۴	هدایت مجموعه زیر نظر وزارت عتف		

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۲۰۷

پیوست ۶: آمار کلی تحلیل محتوا از گروه‌ها و منابع بررسی شده

ردیف	گروه‌های مورد بررسی و منابع در تحلیل محتوا	تعداد افراد/اسناد	تعداد کدها
۱	مدیران کتابخانه‌های زیر پوشش وزارت عتف	۱۳ نفر	۳۸۷ کد
۲	مدیران پیشین ایرانداک و افراد تأثیرگذار نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	۴ نفر	۱۴۹ کد
۳	مدیران وزارت عتف (مرتبط با کتابخانه‌ها)	۲ نفر	۳۴ کد
۴	مدیران ایرانداک (مرتبط با کتابخانه‌ها)	۴ نفر	۱۴۳ کد
۵	صورتجلسه‌های کمیسیون نظام اطلاع‌رسانی علم و فناوری	۴۷ سند	۳۴۰ کد
مجموع		۲۳ نفر + ۴۷ سند	۱۱۵۳ کد

پیوست ۷: فهرست منابع مورد استفاده در پیشینه پژوهشی

بخش نخست: مقاله‌ها

۱. احمدی، نفیسه، محمدرحیم رسولی‌آزاد، و هومن رضاحسینی. ۱۳۹۰. «تعیین و تشریح وضع موجود کتابخانه‌های دانشگاهی شهرستان خمین از نظر شاخص‌های موجود در استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و مقایسه وضع موجود با وضع مطلوب». پژوهش اجتماعی ۴ (۱۰): ۶۳-۷۶.
۲. اسفندیاری مقدم، علیرضا، مسعود رزمی‌شندی، و یعقوب نوروزی. ۱۳۹۲. «کیفیت خدمات کتابخانه‌های ایران (بررسی پژوهش‌های مدل لب‌کوال در ایران)». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۷ (۲): ۱۹۱-۲۰۸.
۳. اشرفی‌ریزی، حسن، و زهرا کاظم‌پور. ۱۳۸۸. «رضایت شغلی کتابداران، مفهومی فراموش شده در مدیریت کتابخانه‌ها با تاکید بر کتابخانه‌های دانشگاهی: پژوهشی در متون». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۳ (۲): ۷۱-۹۴.
۴. آران، نیکول، و غلامرضا فدایی. ۱۳۸۷. «بررسی دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران درباره ضرورت آموزش مستمر». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۰ (۴۶): ۹-۳۲.
۵. بشارتی، مینا. ۱۳۸۳. «مروری تحلیلی بر خدمات فنی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۳۸ (۴۱): ۲۲۳-۲۳۱.
۶. بنی‌اقبال، ناهید، و معصومه علی‌کرمی. ۱۳۹۰. «ارزیابی کتابخانه‌های صنعت نفت استان تهران با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». دانش‌شناسی ۴ (۱۴): ۲۳-۴۶.
۷. بیگدلی، زاهد، و روح‌الله خادمی. ۱۳۹۲. «ارزیابی وضعیت استقرار کتابداران مرجع کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در هر یک از سطوح نظریه‌های مرجع». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۷ (۴): ۴۳۱-۴۴۸.
۸. پاکدامن، نشانه. ۱۳۸۴. «کتابخانه دانشگاهی با هدف استفاده مشترک». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۳۹ (۴۴): ۷۳-۸۷.
۹. پاکدامن، نشانه. ۱۳۸۵. «نقش شبکه در کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی با هدف استفاده مشترک». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۰ (۴۵): ۱۱۳-۱۲۴.
۱۰. پاکدامن، نشانه. ۱۳۸۶. «ارتباطات علمی در دانشگاه‌ها با تاکید بر مشکلات دسترسی به مجلات علمی». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۳۹ (۴۳): ۴۱-۵۶.
۱۱. پورنقی، رویا. ۱۳۹۲. «مدیریت مجموعه منابع کتابخانه با استفاده از سیستم اطلاعات مکانی (مطالعه موردی: کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران)». تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی ۴۷ (۳): ۲۵۱-۲۷۲.
۱۲. تصویری‌قمصری، فاطمه و حامد صالحی. ۱۳۸۹. «نقش کتابخانه‌های تخصصی در مدیریت دانش؛ گزارشی از پژوهشکده مهندسی جهاد کشاورزی». مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات ۲۱ (۳): ۲۰۰-۲۱۵.
۱۳. چشمه‌سهرابی، مظفر، مریم اکبری، و اعظم افخم‌نیا. ۱۳۹۰. «استانداردهای طراحی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی شهر اصفهان». مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات ۲۲ (۳): ۶-۲۳.

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک □ ۲۰۹

۱۴. حری، عباس، و امین زارع. ۱۳۸۷. «آسیب‌شناسی طرح تامین مدرک (برای کتابخانه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری) با تأکید بر کتابخانه‌های دانشگاه تهران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۰ (۴۶): ۳۳-۷۴.
۱۵. حریری، نجلا، سیده زهرا روتن، و مریم جان‌محمدی. ۱۳۹۲. «سنجش رابطه حمایت سازمانی ادراک شده و بی‌تفاوتی سازمانی در کتابداران (مطالعه موردی: کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مستقر در شهر تهران)». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷ (۴): ۳۹۷-۴۱۴.
۱۶. حریری، نجلا، و فریده افغانی. ۱۳۸۷. «بررسی کیفیت خدمات کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی مستقر در تهران، از طریق مدل تحلیل شکاف». *کتابداری و اطلاع‌رسانی* ۱۱ (۲): ۲۵-۵۲.
۱۷. حسینی، سمیه، و احمد شعبانی. ۱۳۸۹. «بررسی وضعیت کتابخانه‌های تخصصی صنایع فولاد کشور و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه‌های تخصصی ایران». *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۲۱ (۱): ۷۸-۹۱.
۱۸. حسینی، سید عابدین، و منصور کوهی رستمی. ۱۳۸۹. «ارزیابی مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های جامع با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۸۳ (۳): ۴۰-۵۹.
۱۹. حکیمی، رضا، و علی طبسی. ۱۳۸۲. «مقایسه وضعیت موجود کتابخانه‌های دانشگاهی زاهدان با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۱۴ (۲): ۵۲-۵۸.
۲۰. حیدری، غلام، و علی امید چهری. ۱۳۸۴. «ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمانشاه بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۳۹ (۴۳): ۹۵-۱۱۹.
۲۱. رحمت، مهرناز. ۱۳۸۷. «بررسی وضعیت موجود مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۲ (۴۸): ۱۱۹-۱۳۰.
۲۲. رضایی‌آدریانی، رقیه، احمد شعبانی، و محمدرضا عابدی. ۱۳۸۹. «بررسی همبستگی شرایط ارگونومی و فرسودگی شغلی در کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان». *تحقیقات و کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۴): ۱۴۷-۱۶۳.
۲۳. زندیان، فاطمه، نصرت ریاحی نیا، و لیلا کشاورز. ۱۳۹۰. «شناسایی سبک مدیریت مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تهران و ارتباط آن با رضایت شغلی کتابداران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۵ (۳): ۸۷-۱۰۹.
۲۴. زندیان، فاطمه، و عباس حری. ۱۳۸۳. «بررسی راهکارهای عملیاتی کردن طرح نظام ملی اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌های کشور». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۳۸ (۴۱): ۹۱-۱۲۴.
۲۵. سبزی‌پور، مجید، و غلامرضا فدایی. ۱۳۸۷. «ارزیابی خدمات مرجع الکترونیکی در وب سایت کتابخانه‌های دانشگاهی دولتی شهر تهران گزارشی از پیشرفت کار یک طرح پژوهشی». *کتابداری و اطلاع‌رسانی* ۱۱ (۳): ۴۹-۶۵.
۲۶. سلیمانی، محمدرضا. ۱۳۷۹. «رضایت شغلی کتابداران و تاثیر آن بر کیفیت ارائه خدمات کتابخانه». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۳۲ (۳۵): ۴۹-۶۰.
۲۷. سهیلی، فرامرز. ۱۳۹۰. «تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای کتابخانه‌های دانشگاه رازی و ارائه راهبردی استراتژیک مناسب برای این کتابخانه‌ها». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۵۵): ۷۳-۹۵.

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۲۱۰

۲۸. شریف مقدم، هادی. ۱۳۸۶. «بررسی وضعیت شرایط فیزیکی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۱۰ (۳): ۲۰۵-۲۱۷.
۲۹. شعبانی، احمد، فاطمه نظام‌آبادی، و رسول سعادت. ۱۳۸۸. «ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۳ (۱): ۱۱۵-۱۳۸.
۳۰. شعبانی، احمد، و دیگران. ۱۳۹۲. «بررسی وضعیت فرآیند بازاریابی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر اساس مدل 7P». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷ (۴): ۴۱۵-۴۳۰.
۳۱. شعبانی، علی، غلامرضا فدایی، و محمدعلی بشارت. ۱۳۸۸. «سنجش میزان هوش هیجانی کتابداران دانشکده‌های دانشگاه تهران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۳ (۲): ۲۹-۴۴.
۳۲. شهبازی، رحیم، و کامران صداقت. ۱۳۸۷. «ارزیابی درونی در کتابخانه‌های دانشگاهی: مطالعه موردی کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۲ (۴۸): ۱۳۱-۱۵۲.
۳۳. شه میرزادی، طیبه، عباس گیلوری، و احمد یوسفی. ۱۳۸۹. «بررسی وضعیت خط مشی‌های مجموعه گسترده‌تری در کتابخانه‌های موسسات و مراکز تحقیقاتی تحت پوشش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۵۱): ۹۹-۱۲۳.
۳۴. ضیایی، محمدصادق، و جواد نرگسیان. ۱۳۸۹. «بررسی رابطه بین سبک رهبری تحول‌آفرین و کاهش تحلیل‌رفتگی کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه شهید بهشتی تهران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۲): ۱۳-۳۳.
۳۵. ظهوریان‌فولادی، نبوشا. ۱۳۹۳. «انگیزه‌ها و موانع کاربست رسانه‌های اجتماعی توسط کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۸ (۱): ۱۲۱-۱۴۱.
۳۶. عباسی، زهره، و دیگران. ۱۳۸۹. «شناسایی الگوی فرهنگ سازمانی حاکم بر کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها و سنجش تأثیر آن بر میزان اجرای مدیریت دانش». *پردازش و مدیریت اطلاعات* ۲۵ (۳): ۳۸۹-۴۱۲.
۵۶. عربیون، ابوالقاسم، و دیگران. ۱۳۹۰. «تأثیر ساختار سازمانی بر گرایش کارآفرینانه افراد سازمان مورد مطالعه: کتابخانه‌های دانشگاه تهران (پردیس‌های مستقر در شهر تهران)». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۵ (۵۸): ۳۳-۵۳.
۵۷. غفاری، سعید، و اکرم کرانی. ۱۳۸۹. «بررسی کیفیت خدمات در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از طریق مدل تحلیل شکاف». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۱): ۱۲۱-۱۴۳.
۵۸. فدایی، اشرف، و فاطمه نوشین‌فرد. ۱۳۸۹. «بررسی دیدگاه‌های مدیران و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبائی در مورد ایجاد کتابخانه دیجیتال». *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۲۱ (۱): ۲۴-۴۳.
۵۹. فرزین‌یزدی، محبوبه، رویا برادر، و امیر غائبی. ۱۳۹۲. «بررسی قابلیت کاربرد مدل پذیرش فناوری برای پذیرش فناوری آر. اف. آی. دی. در کتابخانه‌های دانشگاهی (مورد کاوی: شهر یزد)». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷ (۲): ۱۷۱-۱۸۹.
۶۰. فروزانی، نوشین. ۱۳۸۸. «بررسی وضعیت کتابخانه‌های پردیس دانشکده‌های فنی دانشگاه تهران و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۳ (۱): ۹۷-۱۱۴.

۶۱. فهیم‌نیا، فاطمه، و حسن منطلق. ۱۳۹۲. «بررسی نقش کیفیت خدمات ارائه شده به وسیله کتابخانه‌های دانشگاهی در افزایش اعتماد دانشجویان به آن (مورد مطالعه: کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد تهران)». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷ (۲): ۱۱۷-۱۳۷.
۶۲. فهیم‌نیا، فاطمه، و طاهره مظفری. ۱۳۸۹. «بررسی ضرورت ایجاد خدمات مرجع الکترونیکی در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران با دیدگاه کاربرمحور». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۴): ۱۳-۳۴.
۶۳. فهیمی‌فر، سپیده. ۱۳۸۹. «شناسایی مهمترین معیارهای ارزیابی کتاب الکترونیکی فارسی دانشگاهی از دیدگاه کتابداران دانشگاهی شاغل در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۴ (۳): ۱۳-۴۰.
۶۴. گرای، احسان، معصومه پیروزفر، و صبا سیامکی. ۱۳۹۲. «تحلیل رضایت‌مندی مشتریان در کتابخانه‌های دانشگاهی با استفاده از مدل ماگال: مطالعه موردی کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید چمران اهواز». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷ (۳): ۲۸۷-۳۰۲.
۶۵. محمدی، مهدی، و سیف‌الله فضل‌اللهی. ۱۳۸۷. «بررسی میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم با کتابخانه و ضرورت ارائه آموزش از دیدگاه آن‌ها». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۲ (۴۸): ۹۳-۱۱۸.
۶۶. مختارپور، رضا. ۱۳۹۰. «کتابخانه‌های حوزوی، در تنگنای فقر پژوهش و استانداردسازی». *پردازش و مدیریت اطلاعات* ۲۶ (۳): ۷۵۷-۷۷۱.
۶۷. مرادمند، علی. ۱۳۸۵. «میزان رضایت مراجعان از خدمات کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه شهید چمران اهواز». *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* ۱۷ (۴): ۱۸۷-۲۰۴.
۶۸. مکی‌زاده، فاطمه، و دیگران. ۱۳۹۱. «شناسایی عوامل تاثیرگذار بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی مبتنی بر وب توسط کاربران دانشگاهی: یک مطالعه گراندد تئوری». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۶ (۵۹): ۵۹-۸۱.
۶۹. مهرداد، جعفر، و زهره زاهدی. ۱۳۸۶. «بررسی و مقایسه رابط کاربر دو میزبان داخلی کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی و پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران با چهار میزبان خارجی: Proquest, Elsevier, Emerald, Ebsco». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۱۰ (۳): ۱۰۷-۱۲۴.
۷۰. ناخدا، مریم، و عباس حری. ۱۳۸۴. «عوامل موثر بر کاربرد فن‌آوری اطلاعات با تاکید بر کتابخانه‌های دانشگاهی: پژوهشی در متون». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۳۹ (۴۳): ۵۷-۷۶.
۷۱. نشاط، نرگس. ۱۳۸۳. «میزان همگونی فهرستنویسی در کتابخانه‌های دانشگاهی و مراکز پژوهشی». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۳۸ (۴۱): ۴۳-۶۹.
۷۲. نوروزی، یعقوب، و طیبه نوایی. ۱۳۹۳. «بررسی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباط آن با مولفه‌های ساختار سازمانی و کارکردهای مدیریتی: مورد کاوی کتابخانه‌های دانشگاه شیراز». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۸ (۱): ۶۱-۸۱.
۹۹. نوری‌زاده قصری، عاطفه. ۱۳۸۹. «وضعیت تهیه و خرید منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های تخصصی دولتی شهر تهران از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها». *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی* ۱۶ (۲): ۱۳۹-۱۵۶.
۱۰۰. نوشین‌فرد، فاطمه، و ثریا ضیایی. ۱۳۹۰. «آمیخته بازاریابی در وب‌سایت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های ایران». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۵ (۲): ۷۷-۹۶.

۱۰۱. وکیلی فرد، حسین، و محمدرضا امیری. ۱۳۸۸. «بررسی میزان تناسب مجموعه منابع اطلاعاتی کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی همدان با نیازهای جامعه استفاده کننده». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۳ (۴۹): ۱۷۷-۱۹۵.
۱۰۲. هاشم‌زاده، محمد، و سید احمد موسوی. ۱۳۹۳. «مدیریت اثربخش و کتابخانه‌های دانشگاهی ایران: تبیین دیدگاه‌های مدیران و کارکنان بر اساس الگوی پارسونز». *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۸ (۱): ۱۴۳-۱۵۸.

بخش دوم: پایان‌نامه‌ها

۱۰۳. احمدی میرقائد، احمدرضا. ۱۳۹۳. «سنجش کیفیت خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه علم و فرهنگ از دیدگاه کاربران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۰۴. ارسن، سیدنظام‌الدین. ۱۳۸۸. «بررسی عملکرد کارگزاران نشریات ادواری لاتین از دیدگاه کارشناسان سفارشات خارجی کتابخانه‌های دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۱۰۵. اناری، سهیلا. ۱۳۹۰. «تحلیل عوامل کلیدی موفقیت در پیاده‌سازی سیستم‌های جامع کتابخانه‌ای در دانشگاه‌های استان اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۰۶. بابایی، پریناز. ۱۳۹۲. «تجربه‌های نوآوری مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۰۷. بارانی بیرانوند، مهرداد. ۱۳۹۲. «بررسی مدیریت شبکه زنجیره تامین کتب فارسی در کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبائی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، علامه طباطبائی.
۱۰۸. بهرامی، واحد. ۱۳۹۱. «تحلیل میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی از فناوری وب ۲ و شناسایی عوامل بازدارنده بر استفاده از این فناوری‌ها در خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۰۹. پیرایی، غزال. ۱۳۸۸. «بررسی وضعیت موجود خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات (SDI) در بین کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران از دیدگاه مدیران و کارمندان و ارائه پیشنهادی برای بهبود آن». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۱۰. جان‌محمدی، مریم. ۱۳۸۸. «بررسی رابطه سبک رهبری مدیران کتابخانه‌ها و میزان خلاقیت آنان (مطالعه موردی: کتابخانه‌های دانشگاهی تهران)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱۱. جباری، لیلا. ۱۳۹۳. «سنجش کیفیت خدمات کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبائی با استفاده از مدل لیپ‌کوال». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۱۲. جعفرمنفرد، گلناز. ۱۳۹۱. «ارائه خدمات مرجع الکترونیکی متمرکز در کتابخانه‌های دانشگاه الزهرا: مطالعه امکان‌سنجی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۱۳. حسینیان، صدیقه. ۱۳۹۰. «ارزیابی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بر اساس مدل پایه‌های ساختمان دانش». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۱۴. حسین‌زاده بندقیری، عباس. ۱۳۹۰. «بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم اسلامی کشور و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم.
۱۱۵. حسینی، زهرا سادات. ۱۳۸۸. «ارزیابی نرم‌افزار متن باز کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۱۶. حسینی، سید مجتبی. ۱۳۸۸. «بررسی میزان آمادگی مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در زمینه مدیریت بحران زلزله احتمالی شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.

واکاوی مؤلفه‌های مورد نیاز، دشواری‌ها، و چالش‌های ایرانداک ... □ ۲۱۳

۱۱۷. حقیقی، زهرا. ۱۳۹۰. «بررسی فرایند مدیریت مالی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم.
۱۱۸. دردی‌پور، عبدالقیوم. ۱۳۹۰. «بررسی رابطه سرسختی روان‌شناختی با فرسودگی شغلی و رضایت شغلی در کتابداران دانشگاهی شهر اهواز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
۱۱۹. دژم‌خوی، مرضیه. ۱۳۹۱. «بررسی میزان نوآوری سازمانی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شیراز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۲۰. رجایی خوزانی، زهرا. ۱۳۹۰. «ارزیابی واحدهای روابط عمومی در کتابخانه‌های دانشگاهی جهان به منظور ارائه یک الگوی ملی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۲۱. رجبی، عسل. ۱۳۹۴. «طراحی کتابخانه در رهیافت با معماری اجتماعی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۱۲۲. رستگار، اعظم. ۱۳۹۳. «ارزیابی عملکرد کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های شهید بهشتی و الزهرا بر اساس دو مدل لیب‌کوال و مدل تعالی سازمانی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۲۳. رضایی، فاطمه. ۱۳۸۸. «بررسی وضعیت زیرساخت‌های مدیریت دانش در کتابخانه مرکزی و کتابخانه‌های دانشکده‌های دانشگاه علامه طباطبائی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۲۴. رئوفی، کبری. ۱۳۹۳. «شناسایی شاخص‌های عملکرد مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر فرسودگی شغلی کتابداران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.
۱۲۵. زارع فراشبندی، فیروزه. ۱۳۸۹. «تعیین مولفه‌های ضروری در تدوین خط‌مشی مدیریت منابع الکترونیکی از دیدگاه مدیران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه شهید چمران اهواز.
۱۲۶. زارعی، ابراهیم. ۱۳۹۳. «رابطه تسهیم دانش و قابلیت نوآوری در کتابخانه‌های دانشگاهی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۲۷. سعیدی‌مهر، معصومه. ۱۳۹۵. «مقایسه خصوصیات یازده‌گانه کارول بلاند و مک‌روفین از محیط پژوهشی بارور در کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی و کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۲۸. سلیمانی، ناهید. ۱۳۸۹. «بررسی میزان کاربرد مولفه‌های مدیریت پست‌مدرن در کتابخانه‌های دانشگاهی دولتی شهر اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۲۹. شریفی، وحید. ۱۳۹۶. «بررسی عوامل موثر بر اشتراک دانش در ایجاد و گسترش وب‌سایت کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم.
۱۳۰. شفیعی، سلیمان. ۱۳۹۵. «شناسایی و مستندسازی دانش سازمانی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران: ارائه مدل عملی». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه امام رضا (ع).
۱۳۱. شمسی‌شاه ولدعلیانی، سمیه. ۱۳۹۱. «ترسیم نقشه دانش کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۳۲. شناور، آمنه. ۱۳۹۶. «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و یادگیری سازمانی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تبریز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا شعبه ارومیه.
۱۳۳. طباطبائی، سیدفاطمه. ۱۳۹۶. «بازطراحی کتابخانه دانشکده هنرهای زیبا متناسب با شیوه‌های نوین آموزشی و عصر دیجیتال». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سوره.

۱۳۴. عباسی، زهره. ۱۳۸۸. «تاثیر الگوی فرهنگ سازمانی حاکم بر کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی بر میزان فراهم کردن شرایط لازم برای اجرای مدیریت دانش». پایان‌نامه دکتری، دانشگاه فردوسی.
۱۳۵. عبدلی، جواد. ۱۳۹۱. «مقایسه توانمندی‌های شغلی کتابداران دانشگاهی شهر شیراز با انتظارات مدیران کتابخانه‌ها از آن‌ها». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه چمران اهواز.
۱۳۶. عظیمی، مینو. ۱۳۹۱. «بررسی و ارزیابی وضعیت نیروی انسانی کتابخانه‌های دانشگاه پیام نور استان‌های آذربایجان غربی و شرقی و مقایسه آن با استانداردهای موجود». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۳۷. علی‌اکبری، حمیده. ۱۳۹۳. «بررسی وضعیت اشتراک منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی استان اردبیل». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۳۸. علیزاده جلگه، قاسم. ۱۳۹۵. «رابطه بین سلامت روان و تعهد سازمانی کتابداران (مطالعه موردی کتابخانه‌های دانشگاهی علوم پزشکی مستقر در شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
۱۳۹. فرزین‌یزدی، محبوبه. ۱۳۹۱. «بررسی عوامل موثر بر پذیرش فناوری شناسایی با فرکانس رادیویی میان کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی شهر یزد». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۴۰. فهمی‌فر، سپیده. ۱۳۸۸. «سنجش معیارهای ارزیابی کتاب‌های الکترونیکی دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه الزهرا و کتابداران شاغل در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۴۱. قربان‌نژاد یاملیقی، هاجر. ۱۳۸۹. «بررسی دیدگاه مدیران و کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان گیلان نسبت به استفاده از آمیخته‌های بازاریابی (محصول، مکان، بها و ترویج) برای بهره‌گیری بیشتر مراجعان از خدمات کتابخانه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۴۲. قربانی، مهدیه. ۱۳۹۵. «بررسی رابطه بین هوش سازمانی و کیفیت ارائه خدمات در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۴۳. کاظمی، شبنم. ۱۳۹۴. «شناسایی و ارزیابی الگوهای بهینه پنج-مارکینگ (هم‌سنجی) خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۴۴. کتابی، ساناز. ۱۳۹۰. «ارائه چارچوب امنیتی برای برگزاری آزمون‌های الکترونیکی در دانشگاه‌های مجازی با مدل کتابخانه زیرساختی فناوری اطلاعات». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.
۱۴۵. کریمی صوفلو، لیلا. ۱۳۹۳. «بررسی میزان رعایت مولفه‌های مدل ۴ بُعدی مدیریت ارتباطات با مشتری در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران از دیدگاه مدیران و کتابداران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۴۶. کشاورز، لیلا. ۱۳۸۷. «شناسایی سبک مدیریت مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تهران و ارتباط آن با رضایت شغلی کتابداران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۴۷. کوچکی، اکرم. ۱۳۹۲. «ارزیابی پورتال‌های کتابخانه‌ای دانشگاه‌های دولتی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام رضا (ع).
۱۴۸. مجیدی‌فرد، منصور. ۱۳۹۲. «کاربست مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه ارومیه و دانشگاه علوم پزشکی ارومیه با استفاده از الگوی ترکیبی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند.
۱۴۹. محمدی استانی، مرتضی. ۱۳۸۹. «امکان‌سنجی استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۵۰. محمدی، محمد. ۱۳۹۶. «بررسی عوامل موثر بر برون‌داد علمی کتابداران کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی استان کرمانشاه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه رازی.

۱۵۱. محمودی توپکانلو، حسن. ۱۳۹۰. «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان اجرای مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر مشهد». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۵۲. مدنی مبارکه، آزاده. ۱۳۹۰. «بررسی میزان بکارگیری سبک‌های مدیریت تعارض توسط مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۵۳. مرادیان‌نژاد، نیره. ۱۳۹۲. «بررسی میزان انگیزش کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان بر اساس تئوری نیازهای سه گانه مک کلند». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
۱۵۴. مسلمی، اکرم. ۱۳۸۹. «امکان سنجی بکارگیری معیارهای مارشال در روابط عمومی توسط کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی شهرهای اراک و اصفهان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۵۵. ملک‌خواه، لیلا. ۱۳۹۵. «هوشمندسازی کتابخانه‌های دانشگاهی استان آذربایجان غربی: مطالعه امکان‌سنجی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا شعبه ارومیه.
۱۵۸. مومنی، افتخار. ۱۳۹۳. «بررسی رابطه جو سازمانی با فرسودگی شغلی و رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی شهر اهواز به منظور ارائه پیشنهادهایی برای کاهش فرسودگی شغلی و بهبود رضایت شغلی آنان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
۱۵۹. میرزایی، پریسا. ۱۳۹۱. «سنجش عملکرد مدیریت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های شهر تبریز با استفاده از مدل ای اف کیو ام». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم.
۱۶۰. ناصری، زهرا. ۱۳۹۰. «بررسی دیدگاه کاربران پیرامون قابلیت فهم و پیش‌بینی‌پذیری سازماندهی مقوله‌های اطلاعاتی وب‌سایت کتابخانه‌های دانشگاهی ایران به منظور ارائه الگویی مناسب». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۶۱. نجاتی، سهیلا. ۱۳۸۸. «امکان سنجی ایجاد شبکه ملی اطلاع‌رسانی علوم دریایی و اقیانوس‌شناسی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۶۲. نظام‌زاده، سعید. ۱۳۹۰. «شناسایی سبک‌های تصمیم‌گیری مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی اصفهان بر اساس نظریه تصمیم‌گیری رو و میسون». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
۱۶۳. نوری، شیرین. ۱۳۸۹. «تعیین الگوی مناسب طراحی درگاه دانش کتابخانه‌های تخصصی: طرح پیشنهادی زیر مجموعه وزرات ارتباطات و فناوری اطلاعات در سطح شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۶۴. هفته‌خانه فراهانی، فاطمه. ۱۳۹۰. «بررسی وضعیت ساختمان کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های مستقر در تهران از دیدگاه مدیران و کتابداران کتابخانه‌های مورد مطالعه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
۱۶۵. همایی، سحر. ۱۳۹۱. «بررسی عوامل فردی و محیطی، شغلی موثر بر میزان رضایت شغلی کتابداران دانشگاه علامه طباطبائی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۶۶. یزدانی‌فر، محمد. ۱۳۹۰. «مقایسه دیدگاه مدیران و کارکنان کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان در مورد میزان پذیرش مولفه‌های مدیریت تغییر». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.

Abstract:

Iranian Research Institute for Information Science & Technology (Irandoc) like other national and international organization, running projects for improving and extending activities of university and research libraries. Managing, supporting and leading interlibrary collaborations, facilitating access to resources (thesis & dissertations), designing various Information Systems (ISs) to support services and activities in these libraries are most important actions. Have a look at to internal researches and using national and international experiences could display concerns and issues which these libraries are facing to justify Irandoc's alignment with these activities. The present study aimed at identifying and exploring required elements, challenges and difficulties Irandoc facing to improve and extend Ministry of Science, Research and Technology (MSRT) libraries' activities and also, as well as solutions to these challenges and difficulties. Drawing the conceptual model of Irandoc's role in improving and extending the activities of these libraries was also one of the goals of the present study. Therefore, by investigating internal (Iranian) researches, the most important concerns and issues facing academic and research libraries in Iran are identified. Also, by studying foreign studies, the establishment of network of academic and research libraries was considered as the most important way to improve and extend the activities of these libraries in national and international activities. On the other hand, the documents of the Commission on Information Science and Technology System (CISTS) were also examined to consider the national experience of the commission. The results of internal and external research, along with the review of Commission documents for interviews with managers and experts, were used in four groups. Four groups of research consisted of 13 managers of the library and research library (in Tehran province), 4 middle and upper level managers of Irandoc (in relation to libraries), 2 deputies of the MSRT, and 4 influential persons in the field of the National Information System (NATIS). Therefore, the present study was qualitative and with content analysis approach. In the content analysis section, the viewpoints of managers in quadruple groups were reviewed along with 48 minutes of the CSTIS. The validity of the research findings was reinforced through a partial review of the categories and codes, and member checking. The results of analysis of the content of the interviews in four sections were the necessity of accepting the roles by Irandoc; the internal and external organizational challenges and difficulties of Irandoc to accept the role; the solutions to the role of Irandoc to accept the role; and the governing infrastructure of the role play by

Irandoc. The results of this study showed that the revitalization, consolidation and strengthening of the position of the CSTIS; strengthening Irandoc's sovereignty in the MSRT (in relation to libraries); forming a council or network of academic and research libraries; expanding and improving Irandoc communication with academic and research libraries; compilation of an institutional mapping between partner organizations in the field of libraries, information and information resources; updating the policies and statutes of Irandoc in relation to libraries; using capacities and approaches of scientific associations; completing libraries' statistics and information; standard development and implementation in academic and research libraries; monitoring, supervising and evaluating the activities of academic and research libraries; developing a comprehensive library software system; continuing professional development of professionals; future study and prospecting of academic and research libraries are among the most important operational and executive strategies for improving and expanding the activities of libraries of MSRT. Also, the conceptual model of the role of Irandoc in the improvement and development of these libraries was also depicted.

Keywords: Iranian Research Institute for Information Science & Technology (Irandoc), University libraries, Research libraries, Libraries' activity improvement & development, Ministry of Science, Research and Technology (MSRT) Libraires

Iranian Research Institute for Information Science and Technology (Irandoc)

Research Project

**Analysis of Elements Needed, Difficulties
and Challenges Irandoc Faces to Improve
and Develop Activities of Libraries in the
Ministry of Science, Research & Technology
(MSRT)**

By:

Reza Rajabali Beglou

Summer 2018